MUZAFFER
ORUÇOĞLU

MEN GENE

belge
yayınları

MUZAFFER ORUÇOĞLU

MENGENE

Muzaffer Oruçoğlu, 20 Şubat 1948'de, Kars'ın Göle kazasına bağlı Büyük Zavot Köyü'nde doğdu. Köyünde ilkokul olmadığı için ilkokulun ilk üç yılını komşu köyün (Küçük Zavot) okulunda, bir yılını kendi köyünde, son yılını da Kars'ta okudu. Kars'ta ortaokulu bitirdikten sonra, öğretmen okulu sınavlarını kazanarak Rize Öğretmen Okulu'na, iki yıl sonra da İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık lisesine gitti. Bir yıl sonra, Fen Fakültesi Matematik Astronomi Bölümü'ne girdi.

1967 yılında içlerinde İbrahim Kaypakkaya'nın da olduğu 9 arkadaşıyla birlikte, Amerikan 6. Filosu'na karşı yayınladıkları bildiri ve FKF Çapa kolunu kurdukları gerekçesiyle Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'ndan atıldı. 1968 öğrenci hareketlerinde yer aldı. 1969'da Değirmen köyündeki toprak işgaline katıldı ve tutuklanıp Silivri Cezaevi'ne konuldu. 1970'de yeniden tutuklandı, Keşan ve Edirne cezaevlerinde kaldı.

1972'de TKP (ML) kurucuları arasında yer aldı. 1973'de, Vartinik baskınından kurtuldu, üç ay sonra İstanbul'da yakalandı ve bu sefer ömür boyu hapse mahkûm edildi. Tutsaklık yıllarını şiir ve roman yazarak geçirdi. 13 yıl tutsaklıktan sonra askere alındı. Askerden 40 gün sonra, Mayıs 1986'da firar edip Yunanistan'a geçti ve Fransa'ya iltica etti.

Oruçoğlu, kaldığı yerden yeniden roman yazmaya ve resim yapmaya başladı. Siyaset ve edebiyat dergilerinde makaleleri yayımlandı. 1988'de evlenerek Avustralya'ya yerleşti. Bu kıtada ilkin iki yıllık resim ve heykel kolejini (Greensborough TAFE COLLEGE-NMIT) bitirdi. Daha sonra Royal Melbourne Teknoloji Enstitüsü'ne (RMIT) bağlı, PUBLIC ART bölümünde üç yıl resim ve heykel eğitimi yaptı. Şimdiye kadar toplam 6 ülkede 60'a yakın kişisel resim sergisi açtı. 13'ü roman, olmak üzere, şiir, öykü, masal, deneme, inceleme türünde 30'u aşkın kitabı yayımlandı. 2011 yılı *Abdullah Baştürk İşçi Edebiyat Ödülü,* dört ciltlik *Grizu* romanına verildi. Halen Avustralya'da yaşamaktadır.

BELGE YAYINLARI: 823
Öykü Roman Anlatı Dizisi

Muzaffer Oruçoğlu Kitapları: 02

MENGENE
Muzaffer Oruçoğlu

Dizi Editörü I Faris Kuseyri
Sayfa Düzeni I Aristan
Kapak Tasarım I Arif Yalçın
Birinci Baskı I 1980
İkinci Baskı I Kardelen Yayıncılık, 2001
Üçüncü Baskı I Babek Yayınları, 2012
Genişletilmiş Dördüncü Baskı I Kasım 2016

İç/Kapak Baskı-Cilt I Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Bakır ve Pirinç Sanayicileri Sitesi, Orkide Cad. No: 9, Zemin Kat
Haramidere-Beylikdüzü / İstanbul 0 (212) 875 48 86
Sertifika No: 12156
©
BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK
Cemal Nadir Sokak, Büyük Milas Han, No: 26-28
D. 121-130, 34112 Cağaloğlu-Fatih / İstanbul
Tel: 0 (212) 517 44 53
E-mail: belgeyayinlari@gmail. com
www. belgeyayinlari. com
Sertifika No: 11206

MUZAFFER ORUÇOĞLU KİTAPLARI

MUZAFFER ORUÇOĞLU

MENGENE

belge
yayınları

ÖNSÖZ

Mengene'yi, 1979'da, Niğde Cezaevi'ndeyken Süleyman Cihan'ın önerisi üzerine kaleme aldım. İnsanların sorgulama ânında nasıl davranacaklarını bilmediklerini, bunun için acilen deneyimlerimin yazıya dönüştürülmesi isteniyordu. Kitap 1980'de, 12 Eylül Darbesi'nden iki ay önce yayımlandı ve beklemediğim bir ilgiyle karşılandı. Darbeden sonra kitap mahkemelik oldu. Üç yıl ceza aldım. O zamanlar ömür boyu cezam 1974 affıyla düşmüştü. Bu ceza, benim bir yıl fazladan yatmama neden oldu.

Kitap, 12 Eylül Darbesi'nden bu yana, Türkiye'de bir kez yayımlandı. 1996 yılında gözden geçirme gereğini duydum. Akıl hocalığı yaptığım bazı paragrafları çıkardım. Olayın özü, gerçekliği ve bütünlüğü açısından bazı ayrıntıları da ekledim. Kitap çıktıktan sonra baskı hataları, atlamalar ve tekrarlar dikkatimi çekti ve kitabı 2016 baskısı için yeniden okuyup gözden geçirdim; baskı hatalarını düzeltirken unutup da yazmadığım ufak tefek bilgileri ekledim, tekrarları törpüledim.

Belgesel anı roman türüne girebilecek olan bu kitap, mücadele yaşamımın oldukça kritik bir dönemine, 12 Mart'm sorgulama sistemine ışık tutuyor. 12 Eylül Darbesi'nden bu yana sadece Avrupa'da okunan ve Ali Haydar Cilasun tarafından da sahnelenen bu kitabı yeniden siz okurlara sunmanın önemli olduğuna inanıyorum. Topluma işkence dünyasını, kahramanları ve aletleriyle birlikte anlatmak, "İşte senin özetin budur, kalk

kendi özetine, yani çelişkilerinin yangın odağına doğru yürü ve tüm günahlarını orada yak, toprak ve sular ışısın," diye fısıldamak geliyor içimden.

Kitabın ilk adını, bir şiirimden esinlenerek, Süleyman Cihan koymuştu. "İşkencehanelerde kızıl direnme ruhunu yaşatmaya hazır ol." Bu biraz uzun bir addı. "Sorgu" adını uygun bulmuştum. 12 Eylül'ün sorgulama ekibine karşı, yaşamına mal olan olağanüstü bir direnme gösteren Süleyman, dönemin özelliklerini anlatarak beni ikna etmeye çalışmıştı. Kitap basılıp elime geldiğinde, "Ben bu adı ikinci baskısında değiştiririm," demiştim. Süleyman da her zaman olduğu gibi gülümsemiş, "Başlığı senin şiirinden aldık, bir çağrı niteliğindedir. İnsanların şimdi böyle bir çağrıya ihtiyaçları var, okurlara sor, ikna olmazsan, ileride değiştirirsin," demişti.

Mengene'yi okurken, aklınızın ve ruhunuzun mengeneye girmeyeceği; aksine, oradaki işkencenin, aklınızın ve ruhunuzun mengenesinde sorgulanacağı inancıyla...

Muzaffer Oruçoğlu
Mart 2012

BASKIN

Nisan yağmurları dinmiş, gecekondu, gizemli bir karanlığa bürünüp, kendi küçük dünyasının iç seslerine çekilmişti. Durmaksızın konuşan ve her şeyi faş eden, şeytani bir dil, karanlığı boşaltıyor, onu kuşkularıma ve kendi gerçeğini arayan, kıstırılmış duyumlarıma ürcah edip duruyordu. Diken üzerindeydim. Şehir, herkesi ele vermiş, labirenti andıran bir ruhla gözlerini bana dikmişti. Şehre dair hiçbir şey, oyun oynarcasına, kendini olduğu gibi gösterme dürüstlüğünü göstermiyordu. Yorgundum. Rahatlamak için kendi kendime konuşayım diyordum ama duygularına boyun eğdiren sadist bir akıl ve her şeyi kendi 'ben'ine göre kavramaya çalışan bir 'ben', sözümü, daha ağzımdan çıkmadan iptal ediyordu.

Gece saat on ikiye doğru uyudum. Mavi bir dağ dumanında, uzun, kalem ayaklı bir koşum atının sırtında, kâbusa ve arayışa dönüşen, derin bir rüyada buldum kendimi. Saat birde, belki de ikide, kâbusumu ve arayışımı parçalayan dehşetli bir patlayışla yatağımdan düştüm. 1973'ün 21 Nisanı'nı, 22'ye bağlayan bir bombaydı bu. Yandaki küçük hole düşmüş, pencere camlarını tuz buz etmişti. Bunu, içeriye peş peşe dalan gaz mermileri izlemişti.

Evde, benden başka iki arkadaş daha vardı. Mermilerden korunmak için kendimizi can havliyle duvar dibine attık. Ev gazla dolmuş, pencere büyüyerek karanlığın gücüne teslim olmuştu. Ulaş Bardakçı'yı anımsadım o an. Odayı yalayan pojektör ışıklarından, emirlerden ve sokakla çatıyı saran ayak seslerinden ha-

reketle, evin, General Faik Türün'e ve Memduh Ünlütürk'e bağlı kontrgerilla güçleri tarafından çepeçevre kuşatıldığını anladım. Gaz yoğunlaşıyor, soluk almakta güçlük çekiyordum. Ölümün dipsiz karanlığında yankısını arayan afat bir çığlık gibiydim.

Evdeki gizli yayın ve belgeleri, bir gün önce başka yere taşımıştık. Benzerleri İstanbul Sıkıyönetimi'nce yakılan iki bavul kitaptan (roman, öykü, şiir) ve üç beş bildiriden başka bir şey yoktu. Bunun yanında, o ana kadar tetiği bakir kalmış bir "masum" tabanca, bir dinamit, bir tane de, evde niçin bulunduğunu bir türlü öğrenemeyen, içi boş bir manevra bombası vardı.

Gazın dayanılmaz boğucu ve göz yaşartıcı etkisinden dolayı kıvranır hale gelmiş, düğümlenmiş, direnme olanağını yitirmiştik. Buna rağmen, camı kırılmış şu fütursuz sokak karanlığına bir sarjör boşaltmaktan yanaydım.

Tabanca neredeydi? Beni, kubbesi yıldızlarla nakışlanmış, boyutsuz ölüm ülkesine götürecek cilalı demir neredeydi? Ya dinamiti ateşleyecek kibrit? Kurşun yağmuru sürüyordu. Ciğerim köpürmüş, nefes borularımı tıkamış gibiydi. Öğürme, kusma krizine girmiştim, ağzımdan köpüklü sular akıyordu. Başımı güçlükle kaldırdım.

"Tek tek dışarı çıkmamız gerekiyor arkadaşlar," dedim.

İtiraz etmediler. Silah şakırtılarının parçaladığı sesimden ürktüm.

"İlkin ben çıkacağım. Bekleyin. Vurulursam çıkmayın. Odada baygın bir halde kalın. Kurtulma şansınız olabilir."

Kurşunlara hedef olmamak için sürünerek salona çıktım. Burası da gazla doluydu. Yanaklarım ıslanmıştı. Gözlerimi açamıyordum.

"Ateş etmeyin, yanlış ev bastınız, çıkacağım!" diye bağırdım.

Kapıya yakın bir Polis, "Yanlış ev bastınız, çıkacağım, diyor birisi," dedi. Ateşi kestiler. Şaşırdım. Karanlığı ve tetik sabırsızlığını sinsice saran sessizliği dinledim dikkatle.

"Çık dışarı, teslim ol!"diye parladı haşin bir ses.

"Dikkat edin, deliğinde sıkışan yılan kolay kolay dışarı çıkmaz," diye bir başka parlayış izledi bunu.

Kapıyı açarak dışarı çıktım. Sağda ve solda mevzilenen, eve girmeye hazır, gaz maskeli, çelik yelekli timlerin namlularıyla göz göze geldim.

"Ellerini başının üzerine koy!"

Ellerinde tomsonlar vardı. Daha önce karşılaştıkları silahlı direnişlerden dolayı, doğal olarak bacakları titriyordu.

"Kıpırdama!"

Kıpırdamadım. Sokak, kıpırdayan namluların, hoparlörlerin, telsizlerin, projektörlerin egemenliği altındaydı. Aynı kontrgerilla ekibi, bir ay önce Ahmet Muharrem Çiçek'le Şehremini'de çatışmış, Ahmet'i sağ salim yakaladığı halde arabada şakağından vurmuş, Kutsiye'yi ise belinden yaralayarak felç etmişti. Bu olaydan bir ay sonra, aynı ekip, Zeki Şerit'le Fikirtepe'de çatışmıştı. Zeki Şerit, bir arkadaşıyla birlikte üç saat direndikten sonra, kurşununun bitmesi ve evi yangın alevlerinin sarması sonucunda dışarı çıkarak teslim olmuştu.

Beni karşıdaki evin beyaz duvarına yasladılar. Burada kontrgerilladan yirmi yirmi beş silahlı adam vardı. Küfür ve bakışlarının odak noktası haline gelmiştim bir anda. Hepsinin eli tomsonluydu. Çelik yelekli olanların kafalarında gaz maskeleri vardı. Üzerimi aradılar önce, projektörü yüzüme çevirdiler.

"Adın ne senin lan?"

"Hüseyin."

"Yalan söylüyorsun!" diyerek elindeki copu başıma indirdi. Beynimi titreten cop darbesi, beni biraz daha Hüseyin'leştirdi.

"Yalan söylemiyorum, yanlış ev bastınız," diye direttim.

Çevremi almış, heyecanla derin derin soluyor, yakası açılmamış küfürlerle inadımı kırmaya çalışıyorlardı. Yanlışlıkla bitişiğimizdeki evi de basmışlardı. Daha yeni doğum yapan kadını ve

kocasını sorguya çekiyorlardı sokakta. Silah ve patlama sesinden gecekondu halkı uyanmıştı. Gerçekte amaçları beni tespit edip olay yerinde öldürmek ve sonra da "çatışmada ölü olarak ele geçti" diye sıkıyönetim bildirilerinde halka bildirmekti. Fakat ellerindeki fotoğraf, benim Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'na girdiğim yıl olan 1966'daki, yani 7 yıl önceki fotoğrafımdı. Bu bakımdan projektör altında iyi tanıyamadılar. Bu arada baskıncılardan biri sağ, diğeri sol kolumu büktü. Aynı anda arkamda duran bir tanesi de saçımdan tutarak başımı geriye doğru kanırdı. Önümde duran Şef ise elindeki copla yüzümü dövmeye başladı.

"Söyle ulan orospu çocuğu, gerçek adını söyle!"diye bağırıyordu Şef. "Söylemezsen, vuracağım seni burada!"

Tüm bakışlar orospu çocuğuna yönelmişti. Yüzüme tükürüyorlardı. Gerçek adımı hiç telaffuz etmiyorlardı. Tükürük lapalarının üzerine iniyordu cop darbeleri. Vurmayı durdurdular az sonra. Burnum kanıyordu. Beni oracıkta vuracakları saplantısı içindeydim. Dikkatimi hareket halinde olan namluların uçlarına kaydırmıştım. Tüm iç değerlerimin, kendi ışıklarını yiyerek ruhumu karanlığa gömmelerinden korkuyordum. 1968'de, Değirmenköyü toprak işgali sırasında yakalanışımı ve kurşuna dizme merasimini anımsamıştım.

Işık gözümü aldı yeniden. Bilincim, dış etkenlerden kopup kendi iç karanlığına çekildi.

"Ağdalı, kara kan akıyor beyninden, dalyarağm," diye mırıldandı birisi. Bunu, Şef'in sesi izledi.

"Nerelisin lan?"

"Diyarbakırlıyım."

"Alay mı ediyorsun bizimle, eşşoğlueşşek," diyerek yeniden dövmeye başladı. Az sonra, eli tomsonlu iki çelik yelekli geldi, soluk soluğa.

"Komutanım, evden bir kızla bir erkek çıktı. Diğerleri çağrıya rağmen teslim olmuyorlar," dedi birisi.

Baskın güçlerinin içinde askerî bir timin olabileceğini aklımdan geçirdim. Tam bu sırada, "Komutan" bana, "İçeride kaç kişi var lan?" dedi.

Elindeki copu suratıma indirmeye hazır bekliyordu.

"İki kişi vardı, onlar da çıkmış, başka kimse yok," dedim. Dememle copu suratıma yemem bir oldu.

"Bizi kandıracağını mı sanıyorsun hayvan oğlu hayvan!" Birden durdu, arkadaki baskıncılara, "Ateş açın, gebertin evden çıkmayan o köpekleri!" diye bağırdı.

Eve ateş açıldı yeniden. Çelik yelekliler, boş evi kurşunluyor, bağırarak, çağrılar yaparak gecekonduyu velveleye veriyorlardı.

"Çatıya çıktılar dikkat, çatıya çıktılar" diye bağırdı birisi.

"Gebertin!"

Ateş yoğunlaştı. Hayretler içindeydim. Hayaletlere mi ateş ediyorlardı yoksa. Küfürler ve çamurlu ayak sesleriyle karanlık yarıldı. Yarıktan çıkan "K" arkadaşı karşıma diktiler.

"Sesi tanıdık, gerçek adını da biliyoruz, bunun adı nedir" dedi Şef.

Projektör ışığı altında bana bakarken, "Bilmiyorum" dedi "K" arkadaş. Sevindim. Taptaze bir güçle dolmuş, zindeleşmiş gibi oldum.

Tekme, tokat ve küfür tertibiyle duvar dibine diktiler "K"yı hemen.

"Konuşmazsan vuracağız lan seni!"

"Vurun" diye meydan okudu "K".

Moralim aydınlandı. Çelişkiler içinde pişmiş, bilge bir insandı "K". Güçlü yanları, hatalarını söylerken açığa çıkan ve bana öyle geliyor ki hayata, durmaksızın çelişkiler doğurduğu için âşık olan bir insandı. Baskıncılar, onun meydan okuyuşu karşısında bir anlık, garip bir suskunluk içine girdiler. Bunu, cinnetsel enerji ve küfür aşırılığı, ani hareketler, vahşi içgüdüler izledi. Kız arkadaşı getirdiler sonra, karşıma dikip adımı sordular ona.

Gerçek adımı bilmiyordu. Kafadan bir isim uydurdu. Birkaç tane vurup uzaklaştırdılar oradan.

İri gözlü, samurkaş biri, beni bir çelmeyle çamurun içine yıktı; çigane kantosunda pişmiş civelek bir delikanlı gibi, garip ve komik sesler çıkararak üzerimde tepinmeye başladı. Tepinişe diğerlerinin dipçikleri, copları iştirak edince kan ve çamur topuna döndüm.

"Bizi faşist gördüğüne göre, yaşasın faşizm, diye bağır bakalım!"

Oralık olmadım. Kellemi ellerimle koruyarak direnmemi sürdürdüm. İç çelişkilerimi çözdüğüm müddetçe direnebileceğime inanıyordum. Cesaretimi biraz da baskıncıların teşkalesinden ve gecekonduda sanki tiyatro oynamaya gelmişlercesine garip ve komik davranışlarından alıyordum.

Az sonra ayağa kaldırdılar. Gecenin tüm ağırlığım çıplak ayaklarımda duyumsadım. Kuşatmaya katılan sesleri dikkatle izliyor, niyetlerini anlamaya çalışıyordum. Sırtıma tomsonu dayayarak eve doğru yürümemi emrettiler. Kurşunun parlak ucunu ciğerimde hissederek yürüdüm.

"Sakın ateş etmeye kalkışmayan, arkadaşınızı vurursunuz!" diye bağırdılar.

İçeride insan olduğuna, hatta ateş ettiğine inanıyorlardı. Kuşkular ve korkular, ses imgeleriyle kavramlar arasındaki bağı koparmıştı.

"Susma lan, teslim olmaya çağır onları," diye üsteledi sırtıma tomsonunu dayayan. Hainleştiğimi sandım.

"Hayır," dedim. "Ev boştur, dolu olsa bile bağırmam."

"Anamı siktirme bana, yürü," diyerek namluyla dürttü.

Anamı bu genç boğasal iştahlardan titizlikle koruyarak ve kadının o anda köyde ne yaptığını düşünerek kapıdan içeri girdim. Beni içeride öldürebilecekleri geldi aklıma aniden. Korktum. Başımı çevirip dehşet içinde arkamdan gelenlere baktım.

Demir başlık ve çelik yeleklerine rağmen teşkale ve telaş içindeydiler.

"Ateş ederseniz, arkadaşınız ölür!" diye bağırıp duruyorlardı. İçeride birilerinin olduğuna inanacaktım neredeyse.

Bir yığın tantana, ilginç küfür ve ev aramasından sonra, beni kız arkadaşla birlikte asfalt biti gibi küçük bir otomobile soktular. Hareket ettik. Arabayı bira kokusuyla ağırlaştıran, yanımdaki tombul baskıncı, sol elini, ince keten pijamanın apış arasına daldırdı. Kızın kelepçeli elleri, baskıncı eli apış arasından çıkarmaya gayret ederken, oturduğum yerden kıçımı hafif kaldırıp kelepçeli ellerimle baskıncı eli apış arasından çıkardım. Çıkarırken de sarkıntının görünmeyen dünyasına dair bir şeyler söyledim. Önde oturan, göğsüme tomson dipçiğiyle vurarak olduğum yere oturttu. Tombul sarkıntıcı, arkadaşının bu vuruşundan güç almış olmalı ki:

"Yoldaşın alt güvertesi elimi yaktı," dedi.

Kısa bir sessizlikten sonra, dipçik vuran, kafasını Tombul'a doğru çevirdi; eğri, çırpıntılı birsesle:

"Sen de eline sahip ol oğlum," diye çıkıştı. "Kaç sefer söyledim, 'Baskına giderken şu aygır sidiğini içme,' diye. Her şeyin bir yeri zamanı var."

"Aygır sidiğinin bir suç yok oğlum. Yoldaşın budu buduma değdi, kızıştı, kalçası düdüklü tencere gibi titreyince, 'Tazyikini indireyim, araba ırgalanmasın,' dedim. İyilik yaramıyor."

"Her lafın altından kalkıyor yavşak," dedi arabayı kullanan. "Allah bize iki, buna da üç el vermiş. Nerede bir sıcak nokta varsa üçüncü eli oraya kayıyor kendiliğinden."

"Benim elim niye kaymıyor?"

"Senin hayatın kaymış."

"Elim kayacağına hayatım kaysın daha iyi."

Anlamını gizleyen sağır bir sessizlik çöktü arabaya. Nasıl davranacağıma ilişkin kendimi örgütlemeye koyuldum.

İLK SORGULAMA

Araba, uçurumu andıran ürkütücü bir binanın önünde durdu. Gramafonun safir iğnesi, bir yerlerden, şehrin gam ve keder yüklü yakın geçmişini yayıyordu karanlığa. Sesteki ince hüznü izleyerek, kaçıp sır olmayı hayal ediyordum. Hayat, geçit vermiyordu. Hegemonyayı yaratan akıl, yarattığı hegemonyanın aklına teslim olmuştu.

Gözlerimize sünger gözlükler takıp binanın en üst katına çıkarmaya başladılar. Basamaklardan inenlerin ayak seslerini, daktilo hengamelerini, buyrukları soluk soluğa tırmandık.

"Fareler kapana yakalandı sonunda," diye bir ses duydum.

Kapılar açıldı. Kapılar kapandı. Kendimi, sağır copların, kayıp kimliklerin, kan ve balgam pıhtılarının, inkârların, yalanların, itirafların, çığlıkların iç içe geçtiği bir odada buldum. Kendinden emin, ekâbir bir ses:

"Dumancı Dalyan Baba Şeyh Zındani'nin dalga duman alemine hoş geldiniz beyim," diye gürledi. Yılan ıslığı gibi ürpertici, bir diğer ses izledi bunu:

"Pantolonunu ve donunu çıkar."

Çıkarmayınca yere yıkıp zorla çıkardılar. Tahta bir sandalyeye oturttular. Kol ve bacaklarımı sıkıca bağladılar sandalyeye. Elektrik kablosunun birini sağ ayağımın serçe parmağına, diğerini ise sol ayağımın serçe parmağına bağlayarak cereyan vermeye başladılar.

"Adın ne?"

Peş peşe gelen, iliğime işleyerek beni, inkâr duvarına fukara sümüğü gibi çalan her şok dalgasını aynı soru izliyordu. Bazen kesik kesik, bazense uzun aralıklarla benliğimi parçalayan dalgaları bağırtıyla karşılıyordum.

"Adın ne?" diye sordu Ekâbir.

"Hüseyin."

"Yalan söylüyorsun. Adını ve arkadaşlarının kaldıkları yerleri söyleyeceksin! Birçok insan gibi, bu sandalyeye sen de yalancı ve sahtekâr olarak oturdun ama dürüst bir insan olarak kalkacaksın."

Ayak parmağımdaki kabloyu penisime bağladılar. Dürüstleştirme şokları yeniden sarsmaya başladı benliğimi. Gerçek adımı söylememekte direniyordum. Tek başınalığın ve çıplaklığın gücü karşısında çılgınlaşmışlardı.

"Diret bakalım orospu çocuğu, gerçeğe teslim olacaksın sonunda."

Bundan daha yumuşak olan Ekâbir ses, "Biz gerçeğin peşindeyiz oğlum," diye araya girdi. "Bize söylenen binlerce hain yalanın arasında gerçeği arıyoruz. Biz senden ortada kalmış sahipsiz suçları üstlenmeni istemiyoruz, yaptıklarını ve yapmak istediklerini anlat bize. İnadınla değil, adınla başla."

Yan odalardan benimle birlikte yakalanan Hanife'nin bağırtısı ve ağlaması geliyordu. Siyasi ve ideolojik eğitimden geçmemişti. Okuma ve yazması yoktu. Köy emekçisiydi. Poliste nasıl davranılacağını da bilmiyordu. Abisi Muhsin bizden önce yakalanmıştı.

Yaklaşık bir saat sonra sandalyeden açtılar beni. Bu sefer sırtüstü yatırarak, kollarımı sandalyenin ayaklarına bağladılar. Kamışım, kasap bıçağıyla kesilmişçesine acılar içindeydi. Yirmi altı yıllık yaşamımda bu büyülü ve ateşli nesneyi sevişme denilen nimetten yoksun bırakmıştım. Sünger gözlüğümün köreltti

zahir gözlerimle değil de batın -iç- gözlerimle onu seyrediyor, artık bir daha canlanamayacağım düşünüyordum.

Değişik incelikte çubuklarla falakaya başladılar. Ciğerime işliyordu peş peşe, düzenli vuruşlar. Pis bir çaput tıkmışlardı ağzıma.

"Konuşacağın zaman elini oynat lan."

Ayağımın altı şişince ayağa kaldırdılar. Acıdan kalkamadım. İki cendereci melek, koltuğumun altına girip dikeltti beni. Ayaklarımı ayağıyla betona bastırdı birisi.

"Sana burada, ferahfeza makamıyla bağırmayı öğreteceğiz."

Dinlenmeli falaka faslı yaklaşık bir saat sürdü. küfürlerin ve sopaların ısıttığı odadan ekip çekildi. Betona yapışmış gibiydim. Zamanın ve seslerin ötesinde yaşıyordum. Düşünme ve korkma zahmetinden kurtulmuştum. Yandan birisinin beton çatlatan bağırtısı geliyordu. Bağırtıyı duygu gözüyle görme, onun özüne erme eğilimi içine girince ürperdim ve bağırmanın insanı rahatlattığını ama iyi sonuçlar doğurmadığını düşündüm.

Daha sonra "K" arkadaşı getirdiler. İkimizi sırt sırta kollarımızdan bağlayarak odanın ortasına diktiler. Arkadaşımın sırtını sırtımda hissetmenin verdiği moral güçle canlandım. Bu sırada nöbeti devralan yeni bir ekip girdi içeri.

"Babasız, iki cumartesi picine mi kaldık bugün," dedi birisi.

"Yok yau, iki üniversiteli," diye mırıldandı diğeri. "Mezuniyeti arka kapıdan almış, iki çoroz."

Bizi odanın ortasında, ellerindeki sopalarla vahşice dövmeye başladılar. Küfürle sopa anaforunda dönüp duruyorduk.

"Haydin bakalım, devrimciler dik durur, konuşmaz," diye bağırıyorlardı.

Amaçlarının, her ikimizin de çataklı haldeyken, içsel dengesini ve enerjisini dayakla dağıtıp yere sermek olduğunu düşündüm. Betona serildiğimizde bizimle alay ettiklerini, dayağa dayanmadığımızı söyleyerek kahkahalar attıklarını görür gibi

oldum. Tüm gücümüzle direniyorduk. Gözlerim yaşarıyordu. Dişlerim dilimi kesmişti. Ağzım ve burnum kanıyordu. Bir tanesi sopanın ucuyla kamışımı darbeliyordu.

"Zürriyetinizi keseceğiz sizin lan, orospu çocukları!"

Yirmi altı yıldır konuşmayan bir kamışı susturmanın bir anlamı yok, diye bir ses yükseldi içimden. Bu sırada bir tanesi, sesimi duymuş gibi, göğsüme, diyafram boşluğuma korkunç bir yumruk attı. Bu bizi yere yıkmanın ilk ciddi girişimiydi. Soluğum kesildi. Tüm gücümü yitirerek yığılıp kaldım. "K" arkadaş akıl almaz bir inatla direniyor, ayakta tutmaya çalışıyordu beni. Tüm sopalar onda yoğunlaşmıştı şimdi.

"Devrimin yıkılmayan sağlam bacağı sen misin lan?" diye bacaklarına vuruyorlardı. Her iki tarafın da tüm dikkatleri bu hassas durum üzerinde yoğunlaşmış gibiydi.

Bu kritik noktada kendimi toparlayıp yavaş yavaş doğruldum. "K" arkadaşın elimi sıkarak cesaret ve direnme azmi vermeye çalıştığını hissettim. Bir müddet sonra ekip çıkıp gitti. Oda sessizliğe büründü.

Biraz soluklanalım derken yeni seslerle irkildik.

"Demek direniyorlar ha, kahraman mı olmak istiyorlar? O kadar ucuz mu kahraman olmak?"

"Çakalın kahraman olduğu nerede görülmüş ki..."

"Kıçlarından kahramanlık dökülüyor bunların."

Yeni ve dinç sesler sopa şiddetine dönüştü. Bir süre sonra bir tanesi beni yıkmak için bacak kemiklerimi dövmeye başladı. Daha fazla direnemeyip korkunç bir acıyla yığılıp kaldım. Bu yığılma "K" arkadaşı sarstı, ikimiz birden yığılıp kaldık beton üzerinde.

"Kahramanlaşalım derken paspaslaştılar."

"Kalkın ulan, böyle kahramanlık mı olur!"

İtkiler, imgeler, iradeler, sancılar, sevinçler, yanılsamalar, ruh fırtınaları, korkular, hesaplar, iç çekişler, hiperkineziden

parakineziye geçişler... Mekân duygusunu sarsan acılı, ağır bir karanlıkta, yaralarımı arama, bulup sarma, ayağa kaldırma çabası içine girmiştim.

"Kalkın lan!" diyerek bu sefer de yerde dövmeye başladılar.

Kalkacak halimiz kalmamıştı. Direktife uyup, kalkmanın doğru olup olmadığını düşünüyordum. Dayağın bizde fazla bir etki yaratmadığını anlayınca, "bunların yürekleri nasırlaşmış" dercesine çekildiler. Ancak gitmeden önce bizleri tutup ayağa kaldırdılar.

"Niçin gerçek adını söylemiyorsun lan?" dedi birisi bana.

"Amacınız adımızı öğrenmek değil, dayakla yıldırıp onursuzlaştırmaktır," dedim. "Bu sadece bize yapılmıyor, halka da yapılıyor. Ne yazık ki içimizdeki bazı kimseler de onların bu emellerine bilerek veya bilmeyerek alet oluyorlar. Yarın halkımız tüm yapılanların hesabını soracaktır. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olmasın."

Hafif bir sessizlik oldu önce.

"Bırak bu çene suyu çorbasını, oğlum," diye çıkıştı bir tanesi. "Konuşacak mısın, konuşmayacak mısın, onu söyle?"

"Hayır," dedim. "Beni istediğiniz doğrultuda konuşturamazsınız. Bilmediğim konularda zorlamanız boşunadır."

Bu arada, "Komutan" diye çağırdıkları gür sesli birisi, bir grupla birlikte içeri girdi.

"Gözünü kapat!" diye emretti birisi.

Sünger gözlüğü kaldırıp yüzüme baktılar.

"O mu acaba?" diye sordu bakanlardan birisi.

"Hatları benziyor," diye yanıtladı bir başkası.

ESAS SORGULAMA

Bir müddet sonra, cehennemin habercisi melek Zofiel'in sesi duyuldu:

"Hadi gözünüz aydın, Hilton'a gidiyorsunuz."

Gözlerimizde sünger gözlüklerle bizi binadan apar topar indirip ekip otosuna bindirdiler. Kuşkularım, belirsizliklerim, iç çelişkilerim artmıştı. Muazzam bir uyumsuzluk yığınını dengede tutan, kalıcı kılan bir uyum zerreciği gibiydim. Bir ara araba yavaşladı, şehir, varlığını hissettirdi. Motor seslerine, çocuk ve kadın konuşmalarına kulak verdim. Bir okulun önü olabilirdi. Firar ettim birden, bir çocuğa dönüştüm; çocuklarla birlikte arabaya baktığımda, kendimi, şehrin içinden geçirilip mezbahaneye götürülen kurbanlık bir tosun olarak gördüm. Bir yığın dönemeç ve duruştan sonra araba motorunu susturdu. Komutlardan ve asker rap raplarından, polisin bizi "Özel Harp Dairesi"ne teslim ettiğini anladım. İndirildik. Yürütme komutları başladı.

"Eğil, kalk, dön, hızlı, yavaş, dikkat et!"

Alnımı küt diye vurdular bir yere. Beynim ırgalandı.

"Az sonra boynunuzdaki ağır taşlarla birlikte soluğu denizin dibinde alacaksınız, orospu çocukları."

İnandırıcı gelmedi bana bu subay tehditi. Keskin sidik, küf ve kan kokan bir odaya getirildiğimi anladım. Ayaklarım çıplaktı, suyla tanışınca ürperdim. General Faik Türün'le Memduh Ünlütürk'ün emri altında çalışan "Özel Harp Dairesi"nin

Harbiye'deki sorgulama merkezine getirilmiştik. CIA'mn Panama'da eğitip Ortadoğu'da görevlendirdiği sorgulama ustalarının yetiştirdiği ekiplerle tanışacaktık.

"Göz bağını çıkar lan!"

Çıkardım. Karşımda bir onbaşı, bir er, bir de bakışları eğitilmiş, kerpiç suratlı sivil bir şahıs duruyordu. Ayaklarında, tabanı yüksek botlar vardı. Duvarın tam dibindeydim. Kanlı kâğıt parçaları yüzüyordu suyun üstünde. Yaşamı şiddet ve tek boyuta indirgeyen, uzun, öğürtücü bir zindandı burası. Kafamı hafif kaldırıp tavanı süzdüm. Rutubet ve rutubeti değil, sır içinde bir sır gibi kendini aydınlatan çelimsiz bir ışık. Tahta bir karyola vardı köşede. Döşeğiyle, battaniyesi kan ve sidik içindeydi. Karyolanın her köşesinden kilitli birer katır zinciri sallanıyordu. Karşı köşenin her bir duvarına birer demir halka çakılmıştı. Halkaların altındaki döşemede, su içinde, bir tomar zincirle iki palaska dinleniyordu. Yukarıdaki pencere korkudan küçülmüş sıkı sıkıya kapanmıştı. Duvarların badanası nemden kabarmış, pul pul dökülerek mantarlı bir deri görünümüne girmişti. Bakışlarımın yakaladığı her nesne, her kıpırtı, her renk, her korku, teslim olmaya çağırıyordu beni.

"Soyun lan, üzerinde hiçbir şey kalmasın!"

Soyundum çırılçıplak. Alıp götürdüler elbiselerimi. Yalnızlığın, nemin ve betonun kuşatması altında beklemeye koyuldum. Kadın ve erkek bağırtıları, yalvarışlar, iniltiler geliyordu diğer odalardan. Sesler kalm beton duvarlar tarafından emiliyor, kuyu dibine düşmüşçesine gücünü yitiriyor, ürpertici bir hal alıyordu. Büyük bir kara örümcek geziniyordu tavanda. Kafamı çevirdim, burnumun dibinde parlayan duvara ve kazılan yazılara baktım. Dikkatimi, iri harflerle yazılan beyit çekti:

"Girmeyiz kerhaneye bâbında nevbet bekleriz
Am pazarında taşaktan farkımız yoktur bizim"

Şair Eşref.

Zindanla alay eden bu beyit, burada sadece devrimcilerin değil, İstanbul'un ünlü mafya ağalarından bazılarının da sorgunlandığını ve getirilen kadın erkek herkesin çırılçıplak soyulup bu işkence labirentinde zerzevata dönüştürüldüğünü düşündürdü bana. Kafamı eğdim, şişip şişmediklerini anlamak için hayalarıma baktım. Derin bir iç geçirişle beyti yeniden okuduğumda, asıl gücün, gerçeğin alaycıl, çelimsiz yanında gizli olduğunu sezinledim.

"Al giy şunları lan!"

Onbaşının getirdiği düğmeleri kopuk, kokulu pijamayı giydim. Pijamanın apış arasındaki geniş kan lekesi kurumuş, tahta gibi olmuştu. Elektrik şoklarının mağdur duruma düşürdüğü kamışımı yumuşak bir yere kavuşturmak için, tahtalaşmış apış arasını ellerimle ezmeye koyuldum.

"Bırak yarağınla oynamayı lan!" diye hafif bir tekme yedim karnıma. Sendeledim gerisin geri, düşmedim.

"Adın ne senin?"

Taş sessizliğiyle karşıladım sorusunu onbaşının. Kendini gizleyen bakışlarla beni anlamaya çalışıyordu.

"Biraz sonra gökteki yıldızlarla beraber adının harflerini de saydırırlar sana, merak etme," diyerek çekip gitti.

Bu tehditkâr, soğuk ses, sadece fiziki işkencenin değil, varlığı, başkaları tarafından hissedilip ciddiye alınmamış ezgin seslerin de hışmını haber veriyordu. Pijamanın tahtalaşan apış arasını ezdim hemen. Kendi dar ânımdan çıkıp sınırsız zamanla bütünleşmezsem direnemeyeceğimi, direnemeyince de yaşamımın tahtalaşacağını düşündüm. Fakat ne yapacaklarını, ne tür taktikler uygulayacaklarını bilmediğim için, nasıl direneceğimi de bilmiyordum. Bildiğim tek şey, bu gibi yerlerde, tüm halkın ve hatta insanlığın bir kişiye indirgendiği, o bir kişinin şahsında sorgulandığıydı. Burada yaşam, taraflardan birine direnmeyi, susmayı; diğerine ise çözmeyi, konuşmayı emrediyordu. Her iki tarafın da amacı aynıydı: YENMEK.

Kapı açıldı, "Al lan, şu gözlüğü tak!" diye emretti er.

Sünger gözlük, beni korku ve merak iklimine soktu. Hayalimin kaynağı, iç gözüm güçlendi. İçeri bir ekip girdi.

"Hoş geldin evladım," diye gür, babacan bir ses duydum. Ses, omzumda yumuşacık bir ele dönüştü. "Ayakta dikilip yorulma, şu sandalyeye otur." Bir sandalye sürüldü altıma hemen. Şaşkınlıkla oturdum. "Çulu deldirmeden yakalanmış olmana sevindik. Biz bu mekânda tutuklulara baskı ve işkence yapmak, yaptırmak istemiyoruz. İşkence hayvana bile yapılmaz. Ne var ki kanun bize işlenen suçları tespit etmemizi emrediyor. Biz sana işlemediğin bir suçu da yüklemek istemiyoruz. Sorularımıza doğru cevap verdiğin müddetçe, senin kılına bile dokunmayacağız. Aslında bizim görevimiz, soru sormak ve dinlemekten ibarettir."

Direnme azmini gevşeten yumuşak bir ses ve de "doğal" bir mantıkla karşı karşıya idim.

"Sizin kurmak istediğiniz sisteme karşı işlenen suçların açığa çıkmasını istemez misin? Tabii ki istersin."

"Bunlar işkencede bize taş çıkartıyorlar komutanım," diye cırtlak bir ses girdi araya. "İnsanı delirtiyor, tımarhanelere kapatıyorlar."

"Biz, bir anlamda tutuklunun iyiliği için çalışıyoruz," diye sürdürdü Komutan. "Onu baskıdan, işkenceden uzak tutmaya çalışıyoruz. Konuşursan senin için iyi olur, konuşmazsan çıkar gideriz ve gerisine karışmayız. Şimdi ilk sorumuzu soralım. Adın nedir?

"Daha önce de sordular, adım Hüseyin'dir," dedim.

Güldüler. Komutan hariç, diğerleri dalga geçmeye, değişik adlar takmaya başladılar bana.

"Yalan insanı çürütür evladım," diye başladı Komutan. Dürüstlük ve dürüstlüğün yarattığı güzel sonuçlar üzerine uzun bir nasihat çektikten sonra, "Evet, seninle tanışmak için yeniden soruyorum, adın ne evladım?"

"Hüseyin."

Kısa bir sessizlikten sonra, "Şair Ziya Paşa'yı sever misin evladım?" dedi Komutan.

"Severim," dedim.

"Ne demiş rahmetli Ziya Paşa?.. 'Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir / Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir.' Bizim artık yapabileceğimiz bir şey kalmamıştır," diyerek zindanı boşalttılar.

Ziya Paşa'yı severim, dediğime pişman oldum. Onların gitmesiyle birlikte, işkenceyi uygulayan Şiddet Ekibi, fırtına gibi daldı içeriye. Güçlü bir yumrukla savrulup sırtüstü düştüm sulu betona. Falaka boyunduruğunu, ayak bileklerime takıp vurmaya başladılar. Farklı bir işkence bekliyordum. Hz. Süleyman'ın sözü çmlamıştı içimde:

"Güneşin altında yeni bir şey yok."

Birisi ayağıyla kulağımın üzerine bastırarak boynumu bükmüştü. Bir diğeri de kollarımı bastırmıştı ayaklarıyla. Falaka sopaları durmadan değişiyor, tabanlarım sıvazlanıyor, vuruşlar ritmik bir tarzda sürüp gidiyordu. Birden, işkencenin vuruş gücünü, kendisine karşı koyanın inadından aldığını düşünerek ürperdim.

Her on dakikada bir saçımdan çekilerek ayağa kaldırılıyordum. Sırtıma binen erle, su içi volta sefasına başlıyordum.

"Şu haline bak, sokağa atsak yanından geçen her köpek gelir üzerine işer, hayvan herif."

Bu söz, ılık ve tuzlu köpek sidiğinin yaralarıma, sızılarıma iyi geleceği düşüncesine götürdü beni. Ferahlar gibi oldum.

Bazen, gözlerim bağlı olduğu halde tahminen sekiz dokuz sorgucunun arasında meydan dayağına çekiliyor, yıkılınca suların içinde sürükleniyordum. Bu durum yaklaşık üç saat kadar sürdü. Acıdan, halsizlikten ve açlıktan ayakta duramadığım için, beni kaldırıp karyolanın üzerine attılar. Pijamamı giydirdiler.

Kollarımı ve ayaklarımı tahta karyolanın her bir köşesine zincirle bağlayıp üzerime battaniyeyi örttüler. Şiddet Ekibi şefinin sesi geliyordu derinlerden.

"Kahraman mı olacaksın, ahlaksız herif!"

Ahlaksız sözcüğünü çok kullandığı için ahlak denilen nesneden nefret etmeye başlamıştım. Köleliğin garantisi ya da özgürlüğün durduğu, işlemediği yerde filizlenip serpilen bir olgu olarak canlanmıştı iç dünyamda ahlak.

Son üç saatlik falaka ve meydan dayağında yeni bir karara varmıştım. İşkence altında bağırmamaya. Son falakada bağırdığım zaman, "Daha yüksek, daha yüksek!" diye alay ediyorlardı. Bu alaydan sonra bağırmayı kesin olarak kestim. Bağırma, sorguculara, insanın dayanma gücü hakkında bir fikir, bir ipucu veriyor, diğer odalarda sorgulanan insanların moralini bozuyordu. Bağırma, sızlanma ve ağlamayı da teşvik ediyordu. Bağırmanın doğası, direnmeninkinden tamamen farklıydı.

Dayağın ısıttığı gövdem soğuyunca titremeye başladım. Her tarafım acılar içindeydi. Eklemlerimi birbirinden ayırıp aralarına soğuk demirler koymuşlar gibi geliyordu bana. Buna, içimi ezen açlık ve susuzluk da eklenmişti. Kıpırdamayacak şekilde zincirlemişlerdi. Diğer odalardan tartışmalar, derin inlemeler, bağırtılar geliyordu. Zindanda benden başka kimsecikler yoktu. Sünger gözlüğümü çıkarmamışlardı. Kulaklarım koridordan gelen tabak çatal seslerindeydi. Bir iki lokmayı mideme gönderebilsem direnme gücümün pekişeceğini düşünerek yutkunuyordum.

İki saat sonra kapı açıldı. Yemeğin geldiğini sanarak sevindim. Zincirlerimi açarlarken bir kalabalık girdi içeri. Ayağa kaldırdılar beni. Kısa bir sessizlik oldu.

"Otur evladım otur, yorulma," dedi bir önceki Psikolojik Ekip şefi veya komutan, omzumdan tutarak sandalyeye oturttu.

"Evet, Muzaffer Oruçoğlu," diye sürdürünce şaşırdım. "Gerçek adını söylemedin, bir ton dayak yedin boşuna. Arkadaşın

"K" akıllılık etti, bildiklerini anlatmaya başladı. Şimdiye kadar yakalanan arkadaşlarının hepsi konuştu. Direnmeye değer tek bir bilgi bile kalmadı. Şu anda sizin gizli dünyanızı tüm ayrıntılarıyla biliyoruz. En son yakalanan sensin. İnatçılık seni felakete götürür. Mantığını işlet, bir an önce buradan kurtulmaya bak. Biz senden ifade almaya mecburuz. Ağacı kesmeye kalkışan, hatta kesen baltanın demirini suçlayıp da sapını görmezlikten gelemeyiz."

"Geviş getirip zamanımızın ırzına geçme!" diye söze girdi Cırtlak.

"Saman hayvana, zaman insana yakışır," dedi Komutan.

Kaçak beş arkadaşın, adını, soyadını okudu yumuşak bir tonla.

"Bana bunların çalışma bölgelerini, kaldıkları yerleri, ilişki kurdukları insanların adlarını söyle!"

"Hani her şeyi biliyordunuz?" diyecektim vazgeçtim. "Ben adlarını sıraladığınız insanları tanımıyorum," dedim.

"Yani inat ve inkârda ısrarlısın, öyle mi?"

Cevap vermedim. Gerek Psikolojik Ekip gerekse Şiddet Ekibiyle diyaloğa girmenin kötü sonuçlar doğuracağını, yalan veya doğru her cevabımın yeni soruları davet edeceğini biliyordum. Bundan dolayı "bilmiyorum" sözcüğünü veya sessizliği tercih ediyordum. Sık sık "Konuşsana", "Dilini mi yuttun?", "Cevap ver," diye çıkışıyorlardı. Verdiğim cevaplar genellikle üç beş sözcükten ibarettir.

"Bak evladım, gidiyoruz. Bizim gidişimizin seni insanileştireceğini mi düşünüyorsun? Mevlana, "İnsanın içi hürriyet dünyasıdır" der. Eğer içinde bir hürriyet dünyası varsa biz onun kapısını aralamaya çalışıyoruz. O aralanan kapıdan, seni rahatsız eden gereksiz bütün sırlarını, şüphelerini, tahminlerini, sıkıntılarını, isteklerini dışarı salıvermeni istiyoruz. Kapıyı sımsıkı kapatıyorsun; bu kapatış, hürriyetini çürütüyor, seni

arzulamadığın acılara, işkencelere sürüklüyor. Son defa soruyorum. Adlarını sayacağım bu beş kişi, Ali Mercan, Aziz Vatan, Kamer Özkan..."

Sözlerini bitirmeden, "Hayır, bilmiyorum," diye kesip attım.

Kısa bir sessizlik ve ardından toplu halde zindanı terk ediş... Onların terk etmesiyle Şiddet Ekibinin gelişi bir oldu. Ekip şefi olduğunu, sonradan anladığım gür sesli birisi homurdanışlarla yüzüme tükürdü.

"Bütün işkence türlerini merak ediyorsun değil mi orospu çocuğu? Hiç tasalanma, hepsini uygulayacağım sana. En sonunda da nöbetçi erlere siktireceğim seni."

Adamın sesinde isterik, doyumsuz bir parçalama ve yutma havası vardı. Bu hava Psikolojik Ekibi imdada çağırtacak derecede ürperticiydi. Soğuktan ve bekleyişin dehşetinden dizlerimin titreyişine egemen olamıyordum. İçimde kabaran çözülme dalgalarına inanılmaz bir güçle karşı koyuyordum. Darbeyi neremden yiyecektim?

Karnıma yediğim güçlü bir tekmeyle savrulup sulu betona düştüm. Bu düşüş bekleme felaketinden kurtardı beni.

"Bu hayvanı soyun çırılçıplak!"

Üç asker, kaşla göz arasında beni soydu çırılçıplak. Köşede, su içinde demlenen, zincirli palaskaları getirdiler. Her birini bir bileğime tokaladılar. Sürükleyip köşeye götürdüler. Zorlanmadan, kızak gibi kaydım sulu betonda. Zincirleri halkalara takıp köşeye astılar beni. Ayaklarım yerden kesildi. Kollarım, kökünden kopacakmış gibi gerilmişti.

"Hz. İsa mı olacaksın ulan?" diye bir başka sesle tanıştım; kendi zorunluluğunun nedenine hizmet eden, uyruk bir sesle.

"Buraya düşen ne İsa olur, ne de Musa," diye kükredi Şef.

Germe ve vücut ağırlığı, iliğimi söken korkunç bir acıya düşürmüştü beni. Zaman, çorak topraklar gibi çatlamış, beni

çatlağına düşürmüştü; oradan bakıyor, oradan anlamaya çalışıyordum sesleri. Birisi meme uçlarımı cımbız sandığım bir aletle sıkıyor, çekip çekip bırakıyordu. Bu arada kapı açıldı. Teneke sesleri geldi. Buz gibi suları tepemden aşağı boca ettiler.

"Canlan ulan canlan uyuma!"

Aynı anda iki kişi, vücudumun çeşitli yerlerini coplarla dövmeye koyuldular. Her iki üç dakikada bir başımdan buz gibi su döküyorlardı. Başıma copla vuran Şef, "Bağır ulan!" diye böğürüyordu.

Bir ara durdular. Kısa bir sessizlik oldu. Sorguculaın, nesneleri ve hadiseleri dikkate almadan kendi yerini arayan gizemli bir boşluğa dönüştüğü duygusu uyandı bende.

"Söyle nerededir arkadaşların, yerlerini söyle!"

"Bilmiyorum."

Yeniden işlemeye başladı coplar. Kollarımın ve gövdemin morarıp duyarlılığını yitirmeye başlamasıyla birlikte zincirleri gevşeterek beni indirdiler. Beton üzerinde, su içinde serili kalmıştım.

"Direniş değil bu," diye mırıldandı Şef. "Hamamböceği gibi sırtüstü düşmüş, havayı bacaklarıyla tırmalayıp duruyor."

Orada suyu başımdan dökmek ve zincirleri halkalardan geçirmek için askerlerin üzerine çıktıkları bir sandalye duruyordu.

"Kalk ulan, şu sandalyede otur!"

Kalkacak durumda değildim. Askerler kaldırarak sandalyeye oturttular. Kollarım uyuşmuş, gövdemin dışında, gövdeme acı veren, cisimsiz gölgelere dönüşmüştü. Sünger gözlüğümün altından, ellerimin ve bileklerimin morardığını aşırı şekilde şişmiş olduğunu görüyordum. İki er parmaklarımı oynatıyordu kanı hareketlendirmek için. Şiddetli baş ağrısından dolayı, dikkatimi toplayıp başucumda duran işkence ekibinin konuşmalarını ve sorularını anlamakta güçlük çekiyordum. Tütün ve rakı kokan bir ağzın kulağıma yaklaştığını fark ettim.

"Ya konuşacaksın ya da ölün çıkar buradan. Bu beş kişinin yerini biliyorsun. Eğer konuşmazsan bir deri bir kemik kalırsın bu kokulu suların içinde. Kan işer, kan kusarsın. Köpekleşme, insan ol!"

Şimdiye kadar duymadığım bir sesti bu, iç dünyama hançer gibi işleyen...

"Şuna bakın, mezarlık kargalarına benziyor alçak!" diye yeniden gürledi Şef. "Koskoca bir devlet devinin karşısında sen bir cüce bile değilsin ulan. Kimin haberi var senin varlığından. Şu kokuşan çürüyen sessizliğinle bize meydan okuduğunu mu sanıyorsun! Adi köpek!"

Böğrüme sert bir tekme yiyerek sandalyeyle birlikte, yeniden suların içine yuvarlandım. Ayaklarımı falaka boyunduruğuna taktılar hemen. Dakik, şaşırtıcı bir disiplinle falakaya başladılar su içinde. Bir tanesi tabanlarımı, diğeri ise kalçalarımı dövüyordu. Boyutlarını yitirip tek boyutlu işkenceye dönüşen koca bir dünyanın merkezinde hissediyordum kendimi. Duyarsızlıkla duyarlılık, ölümle yaşam, direnme azmiyle çözülme eğilimi, susma inadıyla bağırma arzusu, ağlama iştahıyla ağlamama kararı ve benzeri çelişkilerden oluşan, alev alev parlayan bir kargaşa yumağı haline gelmiştim. Düğümü çözememenin verdiği öfkeyle yükleniyorlardı yumağa.

Bir müddet sonra, tabanlarımı kısa bir merdanelemeden geçirip ayağa kaldırmak istediler. Kalkamadım. Uzun boylu olduğunu sandığım birisi, saçımdan tutarak havaya kaldırmak istedi. Bir diğeri de koltukaltımdan tutarak ona yardım etti. Aynı anda ayaklarımın üzerine bir ayağın bastırdığını acıyla hissettim. Şişkinliği yok etmek, toplanan kanı dağıtmak için bu yola başvuruyorlardı. Parçalanan veya kangrenleşen bir ayağa işkence yapılamazdı. İşkenceli sorgunun selameti ve sürekliliği için ayağın ayak olarak kalması, duyarlılığını yitirmemesi şarttı. Bundan dolayı falakaya ara verdiler. Ayak bileklerimi zincirli palaskalardan kurtardılar. İki asker, kollarımdan ve bacaklarımdan

tutarak, kaldırıp karyolanın üzerine attılar. El ve ayak bileklerimi zincire vurdular. Üzerime de nemli battaniyeyi attılar.

Açlığın, susuzluğun, uykusuzluğun ve işkencenin etkisi, şiddetli baş ağrısına yol açmıştı. Karnımda sancı vardı ve kulaklarım zonkluyordu. Zindan soğuktu, çenemin takırtısına kayıyordu dikkatim bazen. Daha önce verilen elektrik vücudun suyunu çektiği için ağzım kurumuş, susuzluk hararetli bir hal almıştı. Ama tüm bunlara rağmen ruhuma çözülmemişliğin verdiği hoş bir iklim egemendi. Adımı söylememiştim. Gerçi başkasından öğrenmişlerdi ama bu pek önemli değildi. Beş kişi hakkında hiçbir bilgi elde edememişlerdi, onların bu noktadaki saldırısıyla benim direnmem sürüyordu. Vuruşlarda ve acılı, kritik anlarda, irkilmeyle diş gıcırdatmanın dışında bağırmıyordum. Bu biraz da işkenceye alışmış olmamdandı sanırım.

Merak, endişe, kuşku ve korkudan mı, acıdan, açlıktan mı ne bilemiyorum; hayallere dalıyor, uyuyamıyordum. Her işkence faslından sonra, dinlenme seanslarında, bir durum değerlendirmesi yapmam gerektiğini düşünüyordum. Olumlu ve olumsuz noktalarımı, iyiyle kötü, doğruyla yanlış, direnmeyle teslimiyetçi yanlarımı bilince çıkartmak, durumumu güçlendirmek gereğine inanıyordum. Sorgucuların başvuracakları yeni taktikleri, açmaza alma numaralarını, hilelerini, geberesiye merak ediyordum; taktiklere, yalanlara ve hilelere ihtiyacım yoktu. Susuşa ve inkâra sığınacaktım yine.

Direnme dayanaklarım, kaynaklarım neydi? Yan odalardan gelen bağırtılar mı? Onurlu ve dimdik yaşama tutkusu mu? İşsizlik ve yoksulluk bulvarında sürünen milyonlar mı? Açlıkla cebelleşen Afrikalı bir çocuğun gözlerindeki yaşam pırıltısı mı? Bilimin ve sosyal pratiğin vaat ettiği büyük gelecek mi?

Askerlerin toplu halde söyledikleri marş sesleri geliyordu dışarıdan. Direnmek için bir saniyeyi bile kaçırmadan uyumak gerekiyordu. Güzel şeyler düşünmek, iyimserlikle dolup taşmak... "Göz uykunun penceresidir, pencereyi kapamadan

uyuyamazsın," diye bir ses çınladı içimde. İç gözlerimi yumdum. Uzaklaşıverdim kendimden. Tarihin cesedini, mekânın kanlı zemininden kazıyıp sırtına alan, dipsiz bir zaman karanlığı içinde buldum kendimi.

Uyumaya başlamıştım ki, kapı tangırtıyla açıldı, erler girdi içeri.

"Kalk ulan pis komünist, pijamanı giy, komutanlar gelecek şimdi," diye zincirlerimi açmaya koyuldu birisi.

Yardımla, güç bela kalkabildim. Titriyordum.

"Şu hale bak, çadırı yanmış çingene karıları gibi titriyor," dedi bir diğeri.

Pijamamı giymekte güçlük çektiğim için birkaç yumruk yedim.

"Tımarlamanın zamanı değil lan, yardım et giyinsin."

"Osuruğun mu düğümlendi lan, davransana!" diye son bir yumruk daha yedim. Yardımlarına ihtiyaç kalmadan giyindim, canımı dişime takarak.

İdam öncesini andıran, anlamlı bir sessizlik çöktü zindana. Apoletli bir kalabalığın içeride olduğunu sezinledim. Kapının önünde, geldiği belli olan, otoriter, generalimsi bir ses, "Nerelisin?" diye sordu.

"Karslıdır komutanım," dedi Psikolojik Ekip şefi Kel Eyüp.

"Şu pencere sürekli kapalı mı kalıyor?"

"Evet komutanım."

"Burası kokuyor. Zaman zaman açın!"

"Emredersiniz komutanım."

Apoletli ekip çekip gittikten sonra, Şiddet Ekibi girdi içeri. Pijamamı çıkarttırmadan, zincirli palaskaları bileklerime taktılar. "Neden soymadılar" diye düşünürken, beni yeniden götürüp köşedeki halkalara astılar. Bu sefer ayak parmaklarım betona değiyordu. Belli ki ellerimin daha geç şişmesini, köşede daha fazla kalmamı istiyorlardı.

"Kendini kılıç kesmez, kurşun geçmez bir bela sanıyorsan, aldanıyorsun oğlum? Daha işin başındayız, dur bakalım."

Ses, derinliklerimde yankılandı. Ürperdim. Başımdan su döküp dövmeye başlayacaklarını sanıyordum. En zayıf direnme gücünü sessizliğe karşı gösteriyordum nedense. Şiddet başlayınca cesaretim artıyordu. "Susmayın, vurun, konuşun!" diye bağıracağım geliyordu içimden.

Sünger gözlüğümü alnıma doğru kaydırdılar aniden. "K" arkadaşla yüz yüze geldim. Yanında askerler ve elinde falaka sopasıyla kara gözlüklü, tıknaz bir sivil duruyordu. Şiddet Ekibinin şefi olan bu kişi yüzünü gizleme gereğini bile duymuyordu.

"K" arkadaşın durumu içler acısıydı. İşkencenin ve yenilmişliğin acısıyla bakışları çarpılmıştı. Kanı çekilen ve kefen beyazına çalan yüzünden, şişmiş çıplak ayaklarına kaydırdım bakışlarımı. Mezardan çıkartılmış bir ölüyü andırıyordu. "Aynanın karşısına mı diktiler beni, bu ben miyim?" diye iç geçirmekten alamadım kendimi. Moralimin delindiğini hissettim. Uçurumdan kendini atacakmış gibi yutkundu "K" arkadaş:

"Dinle beni Muzaffer arkadaş!"

Yalvarışı çağrıştırmayan, ucu kendi içine doğru kıvrılmış, yaralı bir sesti bu.

"Ben de senin gibi direndim ama sonra anladım ki, direnmek pratik sonuçları itibarıyla pek bir şey ifade etmiyor. En son biz yakalandık. Bir yığın insan bildiklerini itiraf etmiş. Ele geçmedik belge kalmamış. Şu durumda gizleyecek bir şeyimizin kaldığını sanmıyorum."

Yeniden yutkundu; hırıltılı, takatsiz bir iklimle sürdürdü konuşmasını:

"Hareket ağır bir şekilde yenildi. Hayata geçiş köprüsü tıkandı; bu tıkanışı, demire vurulmuş, tıkanmış bir güçle açamayız. Mücadelenin artık bundan sonra kesintiye uğramadan sürmesi çok zordur. N'olur inat edip hem kendini hem de gencecik

arkadaşlarımızı ezdirme. Bakalım yaşam ne gösterecek bizlere."

Hayal mi görüyorum acaba diye gözlerimi kırpıştırıyor, kanlı beton suyu içinde kesilmiş balık başlarını andıran ayak parmaklarımı seyrediyordum. Kötü huylu bir fırtına oyup duruyordu içimi.

"K" arkadaş, benden daha deneyimli, paylaşmacı, özverili, çalışkan ve alçakgönüllüydü. Zengin, bürokrat bir ailenin çocuğuydu ama tutumlu ve kıt kanaat geçinmekte üstüne yoktu. Bir lokma, bir hırka felsefesini titizlikle uygulayan "K"nın siyasi ve ideolojik seviyesi benimkinden üstündü. Ama iyi bir örgütçü değildi, sevk ve idare yeteneği, kendini değişen durumlara hızla uyarlama elastikiyeti ve inisiyatifi zayıftı. 'Azizim' diye konuşuyor ve gülmeyi hak eden her şeye ayrıcalıksız gülüyordu.

"Artık beni burada fazla tutmayın, bu insanı da askıdan indirin," dercesine bakınıp durdu ve sonra gözlerini yumdu, bekledi "K" arkadaş.

Beyazlaşmış, toparlak yüzüne, beyaz ellerine baktım dikkatle. Mayasını, gözlerini ve ellerini aramaya çıkmış bir topak hamur canlandı hayalimde. Ağladım.

"Evet, dinledin arkadaşını, konuşacak mısın?" diye gürledi Karagözlüklü. "Bak ne güzel halim selim konuştu. Mantığını açtı sana."

Cevap vermedim. Ayak parmaklarımı seyretmeyi sürdürdüm.

"Bekletme bizi, evet veya hayır... Kendini düşünmüyorsan hiç olmazsa arkadaşlarını düşün."

Dayanılmaz bir sessizlik çöktü betona, hançer ucu gibi ışıldayan.

"Yatırın şunu!" diye gürledi Karagözlüklü yeniden.

Askerler çelme takıp "K" arkadaşı sırtüstü yıktılar betona. Kafası karpuz gibi çarptı. Falaka boyunduruğuna geçirdiler ayaklarını. Karagözlüklü, seri bir şekilde dövmeye başladı

tabanları. Falakada pişmiş, derin ve acılı ilintilere teslim oldu zindan. İniltinin hem sözü hem de falaka şakırtısını ezdiği, insanlığı yaşama şikâyet ettiği bir durumdu bu.

"Muzaffer arkadaş, benim burada, bu sopa altında..."

Sözü kesildi, derin derin inlemeye koyuldu yeniden.

"Ayaklarımın parçalanması önemli değil. Ben senin neyi kurtarmaya çalıştığını öğrenmek istiyorum. Hayat bize neden..."

İnilti, sözü yeniden boğdu. Durmaksızın inip kalkıyordu sopa. Acısını ve çaresizliğini bu denli açığa vuran başka bir inilti var mıydı bu Harbiye Merkez Komutanlığı zindanlarında? Karagözlüklü "K" arkadaşı değil de beni dövüyormuş gibi bir iklime girivermişti. Tabanlarımın patladığını duyumsar gibi oldum. Boşanan gözyaşlarımın suya damlayışını izlemeye koyuldum.

"Konuş ulan!"

Karagözlüklü'nün bu gürleyişiyle kendime geldim.

"Ne konuşmamı istiyorsunuz komutan? Beni niye dövüyorsunuz? O konuşmuyor diye benim suçum ne? Başkalarını konuşturmak için beni neden araç olarak kullanıyorsunuz?"

"Sus ulan! Seni, bunları söylemeye mi getirdim buraya?"

Sopa durmuyor, inilti aynı minval üzre sürüp gidiyordu. Ne kadar bir zaman oldu bilemiyorum. Karagözlüklü sopayı durdurmayı akıl edebildi. Feleği ipe çeken, ödünsüz bakışlarla gelip karşıma dikildi. Askıda keçeleşen koluma birkaç sopa vurdu. Duymadım bile.

"Sana bir tek soru soracağım. Eğer cevap verirsen arkadaşın falaka belasından kurtulur, odasına gider."

"K" arkadaş sırtını betondan kaldırmış, oturur vaziyette, şişen ayaklarını seyrediyordu. Arada bir, "umut sende," dercesine bana kaydırıyordu bakışlarını. Zayıflamış, alnı daralmış gibiydi. Bakışları ve edası, yaşadığı iç çöküntüyü ele veriyordu.

"Ne diyorsun?" diye üsteledi Karagözlüklü.

Başımı salladım sinek kovalayan beygirler gibi, içgüdüsel bir davranışla ayaklarına baktım "K" arkadaşın.

"Çok güzel," diye mırıldandı Karagözlüklü. "Kaldırın şunu odasına götürün."

Askerler, kalkmasına yardım ettiler "K" arkadaşın. Alıp götürdüler. Kısa bir sessizlik oldu.

"Şimdi iyi dinle beni. Almanyalı Kadir, Ali Mercan, Aziz Vatan, Cafer Şen, İsmail Doğan, nerede bunlar? Bunların barındıkları mevkileri söyle! Partideki yöneticilik durumları ne bunların?"

"Tanımıyorum."

Sopasının ucunu alnıma dayadı.

"Mengenedesin ulan, oynatma beni, patlatırım o kuş beynini senin. Peki, Kamer Özkan'la Murat Aydın nerede?"

"Tanımıyorum."

"Koca sözlüğü bir kelimeye kurban edemezsin. Bunlar senin militanların değil mi ulan puşt!"

Homurdanarak terk etti zindanı. Kokusu ve kaybolmuş ayak sesleri içeride kaldım. Az sonra elinde bir listeyle çıkageldi. Okumaya başladı listedeki adları. Bazılarını ilk kez duyuyordum.

"Nerede şimdi bu tanıdığın insanlar?"

"Tanımıyorum."

"Bana boşuna mı saydırdın bu listedeki adları? Şimdi ben ananın amındaki kılları tek tek saydırayım da gör o zaman saymak neymiş. Boşaltın zincirlerini bu şerefsizin!"

Askerler, köşe halkalarından geçirilen zincirleri açtılar.

Tabanlarım betona oturdu. Karnıma yediğim bir tekmeyle duvara çakılıp düştüm suya.

"Yüzünü duvara dön, diz çök," diye bağırdı Karagözlüklü. Uymadım emrine. Askerler beni kaldırıp diz çökme pozisyonuna soktular. Duvardaki kanlı lekelere baktım, titriyordum.

Karagözlüklü saçımdan tutarak süngerli alnımı düzenli aralıklarla ve yavaş bir tempoyla duvara vurmaya başladı. Her vuruşta gövdem sarsılıyor, gözlerimden sanki ateş fışkırıyordu. Boğuk bir sesle inliyordum. Her kolumdan bir asker tutuyordu. Üzerine oturduğum ayaklarımın yarısı Karagözlüklü'nün potinleri altında eziliyordu. Alnımın duvara her toslayışında, "Konuşacak mısın ulan?" diye bağırıyordu.

Ölüm ânının geldiğini duyumsadım. "K" arkadaşın dövülüşü sırasında hatalı bir içgüdüyle başımı salladığım için, konuşacağımı sanmış, umutlanmışlardı. Ardından gelen inkârcı tavır, aldatılmışlık psikozu içine sokmuş, tahrik etmişti. İşkencenin sert ve vahşi bir karaktere bürünüşünün nedeni buydu.

Gövdem ısındı. Vuruşların acısını duyamaz hale geldim ve giderek kendimi kaybettim.

Yanağıma yediğim güçlü bir tokatla uyandığımda yatakta olduğumu anladım. Dayanılmaz bir ağrı çökmüştü beynime. Gözlerimi güçlükle açtım. Tavandaki örümceği gördüm ilkin. Karagözlüklü başucuma dikilmişti.

"Kalk ulan, yeter bu kadar uyuduğun!" el ve ayak bileklerimden karyolaya zincirlemişlerdi. Sivil işkenceciler sarmıştı karyolanın etrafını. Bana yönelmişti bakışları. Su aygırlarını andıran tok sesli birisi:

"Bunu neden uyuttunuz?" diyerek üzerimdeki battaniyeyi çekip alınca çırılçıplak olduğumu anladım.

Zincirlerimi açtılar. Saçlarımdan çekip kaldırdılar. Pijamamı giyemeyince yardımcı oldular. Karyolanın yanındaki bir sandalyeye oturttular beni. Sünger gözlüğümü taktılar. İçeri giren bir grup kalabalık arkama geçince sünger gözlüğümü çıkardılar.

KADINLAR

Bu sefer karşıma kimi dikeceklerini merak ediyordum. Önümdeki masanın üzerinde manyeto ve elektrik kabloları duruyordu. Ya beni ya da birilerini elektrik işkencesine yatıracaklarını düşünüyordum. Korku ve kuşku hercümercindeydim. Şişen alnımı yokladım elimle. Potinli ayaklara kaydı bakışlarım.

Az sonra kapı açıldı. İki askerin arasında, gözleri bağlı bir şekilde, Hanife Canik girdi içeri. Yürüyüşü dikti ama saçları darmadağınıktı. Perişan ve hırpalanmış bir görünümdeydi. Ayakları yalındı ve titriyordu. On sekiz yaşın mağrur diriliğini yitirmiş gibiydi.

Şiddet Ekibinin şeflerinden birisi olduğunu daha sonra öğrendiğim Şişko, gelip karşıma dikildi.

"Bak senin yüzünden arkadaşların eziliyor. Onların işkencesini seyretmek hoşuna mı gidiyor? Sadist misin ulan sen? Konuş da onları işkenceden kurtar. Eğer beş kişiden bir veya birkaçının yerlerini söylersen hem kendini hem de arkadaşlarını işkenceden kurtarmış olursun." Arkamda duran Psikolojik Ekibe baktı Şişko. "Konuşacak mısın?" diye dayattı.

Başımla, "Hayır" işareti verdim. Bunun üzerine Hanife'nin yanına gitti, bir darbeyle betona düşürdü onu.

"Bağlayın kabloları," diye emretti.

Kızı sırtüstü yatırıp el ve ayak parmaklarına kabloları bağladılar. Cereyan verilinceye kadar kızdan ses çıkmadı.

"Konuşacak mısın?"

Morarmış çıplak ayaklarıma bakıyordum. Korkunç zorluyor, ikircime düşürüyordu beni bu yöntem.

"Son defa soruyorum, konuşacak mısın?"

"Hayır" dedim başımla.

İlk elektrik şokunun çığlığıyla ürperdim. Kızın gövdesi her şokta geriliyor ve sonra çılgıncasına boşanıyordu. Şişko'nun ve Karagözlüklü'nün dikkati benim üzerimdeydi. İşkencenin yarattığı etkiyi anlamaya çalışıyorlardı. Kızın kol ve bacaklarını yere perçinlercesine dört er bastırıyordu. Şişko, kocaman potinli sağ ayağını kızın göğüslerine bastırmıştı. Elindeki sopayı bana doğru uzatıyor, her cereyan verilişinde:

"Konuşacak mısın?" diye soruyordu.

Çığlıklar gittikçe şiddetini ve etkisini yitiriyordu.

"Yüreğin taşlaşmış, insanlığını kaybetmişsin ulan alçak!" diye homurdanıp duruyordu Karagözlüklü, yanıbaşımda. "İşkenceden zevk alıyorsun."

Arkama yerleşen Psikolojik Ekip mensupları, kendi aralarında fısıldaşıp duruyorlardı. Çığlıkların sönükleşmesiyle birlikte, süngeri alnımdan gözlerime indirdiler. Psikolojik Ekip, zindanı terk etti. Kısa bir sessizlik oldu. Süngeri alnıma çıkardılar yeniden. Hanife'yi gözleri açık bir şekilde karşıma oturtmuşlardı. Vücudunun suyu çekilmiş, ağzı kurumuş, delirmiş gibi bir hali vardı. Bakışlarındaki hayret ve iyimserlik dikkatimi çekti. Gülümsediğini sezinler gibi oldum bir ara.

"Tanıyorsun değil mi kızım? İşte senin arkadaşın," diye başladı Şişko.

"Arkadaş değil, arka taşıdır bu, sırtınızda taşıdığınız, kapkara, ağır bir arka taşı. Bak hiç düşünüyor mu? Senin bağırmaların ninni gibi geliyor buna. Komünistlerin hepsi böyledir. Arkadaşlarını düşünmezler hiç. Seni alet ettiler kendi menfur emellerine."

Bir sigara yaktı, öksürdü acı acı. Boğazında düğümlenen balgamını mancınık taşı gibi köşedeki kanlı sulara doğru savurdu.

"Söyle ona konuşsun. Hadi söyle..."

Ben karışamam dercesine omuzlarını kaldırdı Hanife. Şişko sopanın ucuyla dürttü kızı.

"Hadi söyle, tepemi attırma!" diye üsteledi.

"Ne olur, eğer biliyorsan konuş," diye gülümsedi Hanife. Sessiz sessiz ağlamaya başladı sonra da.

Hiçbir şey söylemedim, sustum. Başımın ağrısına teslim olmuştum. Ağrı beni zaman ve mekân, ölüm ve işkence korkusundan ari bir tülle sarıp sarmalamış, hiçliğin özüne yerleştirip özgürleştirmişti sanki. Ölümcül sessizliğimin ve sümüğüme karışan gözyaşlarımın farkında değildim.

"Bak görüyorsun bu sünepeyi, seni hiç düşünmüyor. Senin burada işkence görmeni istiyor. İşkenceden zevk alıyor hayvan. Bunun gibi insanların peşinden gidiyorsunuz, yazıklar olsun. Hadi şimdi küfret buna. Küfrü hak ediyor bu puşt. Hadi küfret!"

Diğer sivil görevliler de başladılar ısrara.

"Hadi küfret."

"Şuna bakın be küfretmiyor."

"Tepemi attırma ulan şıllık, küfret bakalım!" diye gürledi Şişko.

Tehditlere rağmen küfretmedi Hanife. Sustu. Fırtınayı savuşturmak için, kumru gibi başını iki omuzlarının arasına gömdü. Gözyaşlarını elinin tersiyle ikide bir silerek emirleri duymazlıktan geldi.

"Yatırın yosmayı, bağlayın kabloları, kaşınıyor."

Kızı yeniden yatırdılar sırtüstü. Cereyan vermeye başladılar. Manyetoyu Karagözlüklü çeviriyordu bu sefer. Kız, çığlık atmamak için korkunç bir güçle zorluyordu iradesini. Kimliksiz, boğuk, alaca, sessiz sesler çıkıyordu ağzından.

Karşıma dikilen Şişko, "Bu sefer cereyanı sen vereceksin bu kıza!" diye bağırdı.

"Hayır!" dedim.

"Alın şunu manyetonun başına götürün!"

Sürükleyerek masanın başına götürdüler beni. Boylu boyunca uzandım betona. Karşı koyuşun kararlılığını anlayan Şişko, bir tekme savurdu böğrüme.

"Paspasa çevireceğim seni, alçak!"

Bir müddet sonra, cereyanı vermeyi durdurdular, alıp götürdüler kızı. Beni de karyolaya yatırıp zincirlediler. Hayalî kadın çığlıklarıyla ırgalanıyordu iç dünyam.

Kadınların çırılçıplak soyulması, elektrik ve falakaya tabi tutulması, kadınların yumurtalıklarına, kızlarınsa makatlarına cop sokulması, bazılarına tecavüz edilmesi... Anlatılanlar, şikâyetler, çığlıklar, çığlıklar.

Kadınların 12 Mart askerî mahkemelerine sundukları işkence dilekçelerinin sonu gelmiyordu. Verdiği dilekçede şöyle diyordu N. Savran:

"... Odaya bir alet getirdiler. Ucundan çıkan tellerin birini el, birini ayak parmağına bağladılar. Ayaklarımdan aşağı doğru biraz su döktüler ve elektrik vermeye başladılar. Falakadan çözmediler. Bir tanesi bluzumun düğmesini açarak sutyenimi çıkardı. Odada en aşağı beş kişi vardı. Bir tanesi de Ankara'da görevli olup o sırada İstanbul'a gelen Ümit Erdal'dı. Elektrik ve copla dövme işi tekrar başladı. Bu ara, iriyarı, 'Yüzbaşı' dedikleri esmer adam bir cop alarak, kadınlık organımın etrafında gezdirip, makatıma soktu.

"...Yüzbaşı dedikleri biri devamlı beni s..keceğini ve oradaki erlere de s..tireceğini söylüyordu."

Asıl çığlıklar dilekçelere sinmişti. Mahkemeler bu dilekçeleri kalın dosyaların arasına sıkıştırıyor, bu dosyaları da MİT'in dışında hiçbir gücün açamayacağı çelik dolaplara havale ediyorlardı.

Yüzlerce kadının çığlığı sızıyordu bu dolapların çatlaklarından.

"Yine aynı işkenceye bu sefer üzerimdeki giyecekler parçalanıp çıkarılarak başlandı. Her iki el ve ayaklarımda çift elektrotlar mevcutken, göğüslerimden ve vücudumun muhtelif kısımlarında akım nakleden bir cihaz dolaştırılmaktaydı." (G. Candemir)

"...Bir başka ses, 'Sen kız mısın, kadın mısın? dedi... Sert ve kesin ses 'Yatırın şunu' dedi. 'Açın poposunu anlayalım bakalım' dedi. Sonra biri 'Kim bilir kaç kişiyle s..tin söylemiyorsun, şimdi bir de biz geçelim üstünden' dedi." (N. Ülkü)

"Gece dokuzdan sonra nöbetçi polis kapıyı açıp çirkin tekliflerde bulunuyordu. Bir tanesi, 'gel seni bir s..yim' diye yürüdü." (N.Ülkü)

"Bir tanesi 'Senden bir iki gün önce Banu Ergüder buradaydı. Onun kıçına cop sokuldu. Yerler kan içinde kaldı. Aç bakayım donunu sana sokmuşlar mı?' dedi." (N.Ülkü)

"Yumurtalıklarım da iltihaplanmış..." (N.Ülkü)

"Komutan denen kişi beni soymalarını emretti. Yine çırılçıplak soydular. Gözlerimi açtıklarında karşımda üzerime doğru eğilen yarı çıplak bir adam gördüm. Aynı anda gözümün karardığını ve üzerine kustuğumu, karşımdaki kişinin de 'Hayvan karı, üzerimi rezil ettin,' deyip kafama kafama indirdiğini hatırlıyorum. Kendime geldiğimde hücredeydim. Habip denen gardiyan bileklerimi kolonyayla ovuyordu." (S. Güvenç)

"Şükrü Balcı... oradakilere dönüp 'Götürün şu orospuyu, kiminle kaç defa yattığını söyletinceye kadar elektrik verin,' diye bağırdı." (S. Güvenç)

"Önce göğüs uçlarından, sonra da çaprazlama dedikleri biçimi uyguladılar. Birkaç saat sonra, elektriği vücudumdan başıma kaydırdılar. Önce saç içlerinden vermeye başladılar. Diğer uçları da boynumda, yanağımda gezdiriyorlardı. Bir ara emirle teli kulağıma bağladılar.

Telleri oradan çıkarıp, dişlerimin arasına sokarak cereyan verdiler... İşkenceyi idare eden adamın emriyle göğüs altına bir şeyler yerleştirildi... Bir ara işkencenin başından beri kafamdan aşağı soğuk sular döküyorlardı." (S. Güvenç)

"Yumurtalıklarıma verilen elektrik yüzünden 11 aydır kanama geçiriyorum." (S. Güvenç)

"Gözaltına alındığım günlerde üç buçuk aylık hamileydim. Emniyet Müdürlüğü'nde gördüğüm çeşitli baskı, tehdit ve eziyet sonucu çocuğumu kaybettim." (M. İlgen)

"Yarbay diye hitap edilen bir kişi, bana yazdırılan bütün beyanları ortadan kaldırmaya hazır olduklarını, onlara ara sıra uğrayarak sağda solda duyduğum şeyler hakkında ihbarlar yapmamın yeterli olduğunu söyledi. Ve açıkça kendisiyle birlikte çalışmamı teklif etti. Defalarca iyi düşünmem ihtar edildi." (F.İ.E)

İlk yakalanışta başladı kadının asıl serüveni. Evde, olay yerinde veya sorgulamaya götürülürken, taşıt içinde... Kararlı, kişilikli kadın, kendisine yönelen şiddet ve şehvet dalgalarına karşı, bitip tükenmez bir direniş içinde buldu kendini. Eller kurnaz, güçlü, ilkesiz ve ateşliydi; göğüslere, apış aralarına, kalçalara dalıyordu sinsice. Kadın, karşı koyabilecek tüm güç ve imkânlarla el, kol, kafa, diş, tırnak, diz, dirsek ve sözle karşı koyuyordu; caydırıyordu sözle:

"Çek elini, bu durumu mahkemede açıklar, basına duyururum!"

"Bu cinsel tacizden bir kişi değil, hepiniz sorumlusunuz!"

Söz caydırıyor ve polisin birliğini parçalıyordu. Ya çığlık. Çığlık şehvet arzusunu kırıyor, suçu açığa çıkarıyordu. Gerek fiiliyata gerekse söze veya sese dayanan karşı koyuşlar, resmî ekibin bağrında çelişkiler yaratıyordu. Sarkıntılığa yeltenenleri, sessiz kalanlarla karşı karşıya getiriyor, var olan çelişkileri keskinleştiriyordu.

Birçok kadın, sorgulanmak için dört duvar arasına konulduğunda susuşu benimsiyordu. Söz gümüş, sükût altındır. Söz, gümüş bile değildi; bakırdı o zamanlar, zehirliyordu. Sorgulama ekibi, çayla, sigarayla, insanı hafif uyuşturan, hayal âlemine sokan garip bir ıhlamurla karşılıklı konuşmaya, diyaloga özendiriyor, sözü sözle açıyor, öze ulaşmaya çalışıyordu. Uyanık, inatçı kadın, susuşunu kısa sözlerle perçinliyordu:

"Bilmiyorum."

"Tanımıyorum."

"Hayır, doğru değil, ilişkim yok."

"Baskı altındayım. Bu şartlarda serbest irademle ifade veremem."

Dönemin ekipleri hırslı ve iştahlıydı. Şiddetin ve şehvetin kesiştiği yerde konaklamayı seviyorlardı. Bütün "teröristler"in, "yıkıcılar"ın, sistem, devlet, mülk, aile ve tanrı düşmanlarının kadın olmasından yanaydılar adeta. Kadının sorgulanmasını sabırsızlıkla bekliyor, bastırılmış, patlamaya hazır, gizli dünyasını, o "tatlı an" geldiğinde, tüm ayrıntılarıyla açığa vuruyordu.

Arada bir kadın çığlıkları geliyordu kapının ötesinden. Kime aitti bu çığlıklar ve mantığını, iç değerlerini yiyen bu çılgın böğürtüler?

Kadın şimdi, gözlerinin önünde, penceresi kör, beton duvarlar arasında çırılçıplaktır. Önden, arkadan, yandan, tepeden seyredilmeye açıktır. Sırtüstü yatırıp falaka boyunduruğuna geçirmişlerdir ayak bileklerini. Güçlü bir ışığın altındadır, kadın. Sessizdir. Ayaklar, kollarını betona perçinlemiştir. Betondaki kuru kan lekelerini örtüvermiştir dağılan saçları. Sünger gözlüğünün altından, kalçasına yönelen bakışları izlemektedir büyük bir gerilimle. Ve o an gelir, tabanına inen ilk sopayla irkilir.

Ekip, zevkle dinler çığlıkları. Çığlıklar tatlıdır. Ve ilk sopayı ilk emir izler, hançer ışıltısı gibi.

"Konuş!"

Kadın konuşmaz, sürdürür çığlıklarım. Ekibi gerileten, kızıştıran bir öğe var çığlıklarında. Sopa darbelerinin kilitlenme ya da suskunlukla karşılanması durumunda ise ekip çaresizlik ve moral çöküntüsüyle hareket eder. Her şeye egemen olan devlet, "insan soyunun en zayıf cinsine," bu cinsin prangalanmış, çıplak, aykırı unsurlarına nasıl egemen olamaz? Kadına yenilmek diye bir şey var mı?

Vajinanın yöresinde gezinen kanlı cop düşünür: Kadın Frigya ise vajinası onun Gordion'u, yani başkentidir. Kral yolu buradan geçer. Gordion'u düşüren, Frigya'yı düşürür. İskender'in keskin kılıcı kalkar, Gordion'un kördüğümüne iner. Cop vajinaya gömülür ama Frigya düşmez. Elektrik kablosunun çıplak ucu bu sefer klitoriste, kuyruk sokumunda, anüste, meme uçlarında, göbek çukurunda, dilde, dudakta, dişte, kulakta, saç köklerinde gezinmeye başlar. Emir aynıdır:

"Konuş!"

Aydınlatma ve değiştirme ateşiyle donanan kişilikli kadın için onur kırıcı, küçük düşürücü bir durum yoktur. Yüreğine çekilmiş, boyun eğmemiştir o. Tüm organları direniş dünyasında eşit ve aşikârdır. Onun amaçlarından birisi de bu eşitliği ve aşikârlığı, yaşanan dünyada bir gerçeklik haline getirmek değil midir?

Sidikli döşeğin üzerinde, karyolasında, el ve ayak bilekleri zincire vurulmuştur. Gecenin ölü noktasında, demir kapı usulca aralanır. Sorguculardan birisi süzülür içeri. Yaklaşır sessizce.

"Seni s..keceğim, kurtulamazsın benden," diye fısıldar.

Söz ve çığlık tek direnme aracıdır burada.

"Bütün hücrelere duyuruyorum, bana tecavüz ediyorlar!"

Sözü güçlü çığlıklar izler. Şiddet ve şehvet çılgını geriler ilkin, elini kadının ağzına kapatır sonra. Nöbetçilerin bir kısmını kantinde çay içmeye göndermiş, koridorda kalan kıdemliyle de anlaşmıştır. Yüreği küt küt vuruyordur, terlemiştir. Zincir bağ-

lantısında duran kanlanmış, kirli pijamayı alıp ağzına tıkmak ister kadının.

"Bana tecavüz ediyorlar!"

Avurtlar bastırılır, aralanan ağza tıkanır pijama. İki el serbesttir artık. Battaniyeyi çekip alır üzerinden. Çırılçıplaktır kadın. Tepeden tırnağa morarmıştır gövdesi. Omuzlarında ve sol baldırında anormal şişkinlikler vardır. Ödünsüz, parlak bir ışık çökmüştür bakışlarına.

"Güzelliğini heba ediyorsun işkencelerde. Seni s..keyim biraz rahatla, yumuşa, bülbülleş. Dayakla yola gelmiyorsun, y.. rakla yola gel!"

Sorgucu terleyerek kalkar, kemerini tokalar. Pijamayı ağzından alır kadının. Bakışlarını bakışlarından kaçırır, kapının dibine tükürür, çıkarken "Yenildin," der.

Kadının bağırtılı sesi izler bunu:

"Yenildiniz! Bir değil, bin cinsel işkenceden de geçirseniz sonuç değişmeyecek! Yenildiniz!"

Kocası çözülmüştür. Ertesi sabah Psikolojik Ekip gelir. Kadın, gece olanları anlatır, teşhir ve hesap sorma tavrına girer.

"Bu sorgulama merkezinde öyle bir şey olamaz, kâbus geçirmişsindir. Buna rağmen iddianı ciddiye alıp soruşturma başlatacağım."

Kocasının ifadesini okumaya başlar şef. Koca, sadece politik faaliyetlerini, arkadaşlarını değil, özel ilişkilerini, gizli aşklarını da anlatmaktadır. Kocanın ayrıntılı ve akıcı anlatımındaki samimiyet ve de bellek gücü karşısında kadın ürperir ama belli etmez.

"Görüyorsun, eşin ilginç şeyler anlatıyor."

Yazılı ifadeleri kadına gösterir şef. Kocasının el yazmalarını tanır ve içindeki fırtınayı bastırmaya çalışır kadın.

"Kocanın seni aldattığını biliyor muydun?"

"Bu sizi ilgilendirmez!"

"Dürüst olduğunuzu söylüyor, dünyayı kurtarmaya kalkışıyorsunuz ama birbirlerinizi aldatmaktan geri durmuyorsunuz."

"Burada ben varım. Konuşacaksanız beni konuşun, başkalarını değil! İnsanlığın devrimci ideallerine bağlıyım. Hayatın hiçbir alanında kimseyi aldatmadım. Burada da sizleri aldatmıyorum. İfade vermeme hakkımı savunuyorum, ölümüm pahasına..."

"Ama örgüt içinde senden daha yetkili olan kocan böyle konuşmuyor. Yattığı kadınların özelliklerini anlatacak kadar samimi ve gerçekçi yaklaşıyor. Gidin buraya getirin bunun kocasını!"

Taktikler değişiyor, tehditler, tacizler, işkenceler birbirini izliyor; günler günleri kovalıyor, kadın direnişini sürdürüyor, çözülmüyor.

Aynı anda bir başka hücrede, bir başka kadın sorgulanmaktadır. Pijamaları nispeten daha temizdir. Çayı ve sigarası düzenli gelmektedir. Kapının üzerine yerleştirilen ve işkence görenlerin avazlarını, iniltilerini, yalvarışlarını sürekli olarak hücreye üfleyen sesi kısılmıştır. Askerlerin getirdiği üç öğün yemeği son lokmasına kadar yiyen kadının yanakları hafiften allanmış, bakışları eski ışıltısına yeniden kavuşmuştur.

Köşede bir masa ve bir sandalye durmaktadır. Masanın üzerinde yüz yirmi sayfayı bulan el yazmaları, boş kâğıtlar ve bir de kalem. Kadın doğumundan başlamış, çocukluk serüvenleri ve aşklarından geçerek gençlik serüvenleri ve aşklarını anlatmıştır.

"Bu kadar mı senin aşkların?" şeklinde yinelenen tehditkâr sorular karşısında paniğe kapılarak yeni aşklar uydurmak zorunda kalmıştır. Bu uydurma aşklara en çok da örgüt içi yaşamı anlatırken yer vermiştir Sayfalar kabardıkça kabarıyordur.

"Yaz yaz, bildiğin her şeyi yaz. Korkma özel hayatına ilişkin bölümleri savcılığa ve mahkeme dosyalarına vermeyeceğiz. Okuduktan sonra imha edeceğiz. Korkma, ayrıntılı yaz!"

Örgüte girişinden yakalanışına kadar, tanık olduğu, yaşadığı, tüm ilişkileri sektirmeden yazan kadın, "Unuttuğum bir şey var mı acaba?" diye voltalayarak düşünmektedir. Kapı açılır, sünger gözlüğü takılır, Psikolojik Ekip şefi girer hücreye.

"Sen ifadende "H" ile yattığını yazıyorsun ama o böyle bir şeyin olmadığını söylüyor. Hangisi doğru? "H"nin yalan söyleyeceğini hiç sanmıyorum. Şu fotoğrafa bak bakalım, "H" dediğin bu mu?"

"Buna benziyor, belki de budur."

"Yani seni örgüte alan, seninle yatan bu mu?"

"Evet bu."

"Emin misin?"

"Eminim."

Şef çıkar. "H"nin bağırtısı gelir karşı hücrelerden. Korkudan uydurduğu yalanların arkadaşları üzerinde işkenceye dönüştürüldüğünü düşünür. Masanın üzerinde yığılı ifadelerini yırtmak, yok etmek gelir içinden. Yapamaz. Küçülüşünü, çaresizliğini, gözyaşlarına dönüştürür.

"Ahlaken yıktılar beni, orospulaştırdılar," diye iç geçirir. "Sorularının, isteklerinin sonu gelmiyor. Karşı çıkma güdümünü yitirdim. İşkence tezgâhından çıkayım dedim ama çıka çıka insanlığımdan çıktım. Bana geldiğimin dördüncü gecesi çarşaf, battaniye veren, zincirlerimi açan, ilk sigarayı, ilk çayı ikram eden, yara berelerime merhem süren, daha sonra da aşk ilan eden o sahtekâr hiç görünmüyor meydanlarda. Ülkede ne kadar şehvet düşkünü işkenceci varsa burada görevlendirilmiş. Bana elektrik verirken, onu falakaya çeken o alçak değil midir? Ellerimi ayaklarımı ona tutturdu, bendeki elektriğin ona geçmesini sağladı. Sünger gözlüğümün altından gördüm onu. Evet oydu. Sonra da geldi aşk ilan etti bana. Hangi kurban, cellâdının aşk teklifine inanır. Hayret, ben inandım."

Manevi dünyada uyuyan çelişkilerin ayağa kalkışı. Yıkıcı iç

anaforlar. Boğuntu ve belirsizlik. Aşağılık psikozu. Yabancılaştırma. Sıradanlaşmaya duyulan büyük özlem. Ve yine demir kapının açılışı.

"Otur şuraya, beni iyi dinle! Bak, sorgulamada ilk gün hariç, diğer günler bize güçlük çıkarmadığın gibi kendini de ezdirmedin. Şu ana kadar samimi itiraflarda bulundun. Bu davranışından dolayı cezaevinde fazla kalacağını sanmıyorum. Dileğim, bu yapıcı tavrını sürdürmen ve tahliye olduğunda bizimle ilişkiye geçmendir. Biz devletiz, seni koruruz. Bize güven. Getireceğin bilgilerin gizli tutulacağını bil. Biraz sonra seni birisiyle tanıştıracağım. O sana ilişkiye geçme konusunda bilgi verecek. Evet, ne diyorsun? Çekinmeden, korkmadan açıkla görüşlerini..."

DÜĞMELER

Kar, iki metreyi bulmuş, dağlara sis çökmüş. En önde Ali Haydar, arkasında ben, İbo, Süleyman, Kamer, Murat ve diğerleri. Derin izler bırakarak ilerliyoruz. İbo'nun, TKP'nin eleştirel tarihine ilişkin kalın el yazmaları kar altında kalmış. Harf harf bağırıyor yazılar. Ve özenle seçilmiş, aklm dışında gezinen, anıdan ve ışıktan yoksun sözcüklerle ben bağırıyorum: "El yazmalarının sesi geliyor! Sese doğru yürüyelim! El yazmaları bulundu!"

"Bağırma lan!"

Alnıma inen şamarın şiddetiyle uyanıyorum. Yumruk atmayı seven cinli asker zincirlerimi açıyor. Örümcek tavanda görünmüyor. Köşesine çekilmiş olmalı.

"Kan ve sidik kokuyorsun itoğlu it! Sorguda konuşacağına, uykuda konuşuyorsun. İskeletin çıkmış, düdüğe dönmüşsün. Konuş da düzenli yemek versinler sana, etlensin kemiklerin. Rahat ölmen için sağlıklı olman lazım."

Sünger gözlüğümü taktı, sandalyeye oturttu beni.

"Dik tut lan kafanı! Tümenin bokunu mu kokladın. Dik tut şöyle, eğme boynunu koca karı bastonu gibi."

Kafamı göğsümden kaldırdı. Çekip gitti. Rüyamda neler konuştuğumu anımsamaya çalıştım. Az sonra kapı açıldı, ayak seslerinden anladığım Psikolojik Ekip, gelip arka cepheme yerleşti. Bir el süngeri alnıma kaydırdı. Baktım Karagözlüklü.

"Mengenedesin oğlum. Bu mengene, konuşmadığın müddetçe hem seni hem de arkadaşlarını ezecek. Senin yüzünden arkadaşların acı çekecek. Kurtulamayacaksın bu mengeneden."

Kapı açıldı. İki askerin arasında, gözleri bağlı bir şekilde, Zeki Şerit girdi içeri. Zayıflamış, kamburumsu, alaycı bir tipe dönüşmüştü. İşkencehaneye değil de değirmende un öğütmeye gelmiş gibi bir hali vardı. Ölüm dâhil, hayatı tehdit eden ürpertici, dehşetengiz güçlerle alay eden, pervasız bir insandı Zeki Şerit.

"Konuşacak mısın, yoksa arkadaşının acı çekişini mi seyredeceksin?"

Zeki Şerit söz konusu olunca, ikircimsiz, İki yana salladım kafamı.

"Yatırın şunu!" diye bağırdı Karagözlüklü.

Bir çelme takıp sırtüstü düşürmek istedi Çavuş, düşüremedi. Bunun üzerine diğer askerler yardıma koştu. Sırtını duvara dayayarak askerlerle cebelleşen Zeki Şerit, "Bir dakika arkadaşlar, hele bir dakika yahu, dinleyin bir dakika," diye direniyordu.

Zeki Şerit'in sırtını duvara verip korkunç bir inatla direndiğini ve üstelik sünger gözlüğünün kaydığını gören Karagözlüklü, Psikolojik Ekibin açığa çıktığını fark ederek bağırdı.

"Gözlüğünü düzeltin! Durun bakalım ne diyecek!"

Askerler ellerini çektiler. Bir tanesi Zeki Şerit'in kaykılan gözlüğünü yerine oturttu. Zeki pijamasını düzeltirken yaka düğmelerinden iki tanesinin koptuğunu fark etti.

"Konuş, ne diyorsun ulan!" diye bağırdı Karagözlüklü.

"Önce şu düğmelerimi bulup bana verir misiniz?"

Şaşkınlıktan kaynaklanan kısa bir sessizlik oldu. Gözler, ıslak, kanlı zemine çevrildi.

"Bırak düğmeleri lan madrabaz, ne diyeceksin onu söyle!" diye Zeki'ye doğru yürüdü Karagözlüklü.

"Diyeceğim şu, benim burada zorla yatırılmama gerek yok."

"Ne demek gerek yok lan?"

"Yatırma operasyonunda bu kadar askerin kullanılmasına ne gerek var. Ben kendim yatarım. Zaten kaç gecedir uykusuzum."

"Hadi kapa çeneni de yat bakalım!"

Askerler falaka boyunduruğunu, sırtüstü yatan Zeki'nin ayak bileklerine geçirdiler. Çavuşun elinde değişik kalınlıkta falaka sopaları vardı. Bunlardan birisini alan Karagözlüklü bana dönerek:

"Son defa soruyorum, konuşacak mısın?" dedi.

Sorunun kendisine sorulduğunu sanan Zeki,

"Ne konuşmasıymış, düğmelerimi verin!" dedi.

"Kapa çeneni ulan, eşşeoğlueşşek!" diyerek sopayı saydırmaya başladı Zeki'nin tabanlarına.

"Oy oy" diye boğuk bir sesle sızlandı Zeki. Birkaç deneyimli, kerli ferli "of" çekti. On on beş sopadan sonra da sustu.

"Bağır lan ayı!" diye emretti Karagözlüklü.

"Acı duymuyorum, yapmacıktan da bağırmam."

Zeki'nin bu çıkışı üzerine, Karagözlüklü vuruşlarını durdurdu.

"Şunun tabanlarını biraz merdanele, Çavuş!" diye emretti.

Kalın bir sopayla merdanelemeye başladı Çavuş.

"Şimdi acı duyuyorum ama bu da beni bağırtacak kadar şiddetli değil. Gıdıklanıyorum."

"Kapa çeneni lan hayvanoğlu hayvan!" diyerek bir tekme attı Zeki'nin dikelen kalçasına Karagözlüklü.

İşkencehanenin caydırıcı, sunturlu ciddiyeti gevşemiş olmalı ki sünger gözlüğüm alnımdan gözlerime indirildi. Psikolojik Ekip, terk etti işkencehaneyi. Karagözlüklü ince bir çubukla dövmeye başladı tabanları. Seri ve güçlüydü vuruşları. Gözlüğü alnıma çıkardılar yeniden.

"Bağır ulan!"

"Tabanlarımın sinirleri nasırlaştı," diye çıkıştı acılı bir sesle Zeki. "Nasırlarım daha ısınmadı."

"Kapa çeneni lan! Senin tabanların değil, yüreğin de nasırlaşmış! Bağır! Bağır!"

Dışarıdan bakan birisi, Karagözlüklü'nün beni değil de Zeki'yi sorguladığını sanırdı. Dışarıda baskına, içeride ise işkence taktiklerine karşı, oyun oynarcasına direnen, konuşan, eğlenen Zeki'nin, elektriğe falakadan daha çok dayanıklı olduğunu bildiklerinden, elektrik işkencesine yatırmadılar onu.

"Kaldırın şu soytarıyı!" diye emretti, Karagözlüklü.

"Gerek yok, askeri zahmete sokmayın, ben kalkarım," dedi Zeki.

Ayak bileklerini falaka boyunduruğundan kurtardılar. Kalkmak için yekindi Zeki, tabanları şiştiği için kalkamadı.

"Kaldırın şunu, yürüte yürüte odasına götürün, tabanlarının şişi insin. Ben onu bağırtmasını bilirim."

"Senin hatırın için bağırırdım ama nasırlarım iyice kalınlaştı," diyerek askerlerin yardımıyla işkencehaneden çıktı. Çıkarken, "Bana düğmelerimi bulun getirin," diyeceğini sanıyordum, demedi. "Çişim geldi, memişhaneye götürün beni!" dedi.

Buruk bir gülümseyiş, açlık, baş ağrısı, merak, kuşku, direnme azmi, korku, belirsizlik, karmakarışık duygular, mucize beklentileri, olmayacak hayaller...

Birden elinde falaka sopasıyla gelip karşıma dikildi Karagözlüklü. Kızgın boğalar gibi tıslıyordu öfkeden.

"Örgütlediğin bütün insanları getirip gözlerinin önünde işkenceden geçireceğim. Sıra anana, babana, kardeşlerine gelecek. Kapana düştün, mengenedesin, kurtulamazsın. Bu kuş beyninle kahraman mı olmak istiyorsun?" deyip sopayı kafama indirdi. Elimle yokladığımda şiştiğini anladım. "Buradan kahraman çıkmaz oğlum, unut bunu."

Göğsüme bir tekme indirdi, sandalyeyle birlikte düştüm sırtüstü. Kafamı kurtardım betona çarpmaktan.

"Kalk ulan alçak!"

Kalkmadım. Birkaç tekme attı. Sandalyeyi düzeltti. Yapılı, güçlü bir insandı. Yakama yapıştı, hop kaldırıp sandalyeye oturttu.

"Gidin öbürünü getirin!" diye emretti askerlere.

Süleyman Yeşil'i getirdiler az sonra, falakaya yatırdılar.

Sopa sesleri ve iniltilere dayanamayıp ağladım. Süleyman'ı götürüp "K" arkadaşı getirdiler yeniden, falakaya yatırdılar. Psikolojik Ekip yeniden gelip arkama yerleşmişti. Karagözlüklü sopayı tabanlarıma indirirken ikide bir başını çevirip bana bakıyor,

"Konuşacak mısın?" diye bağırıyordu.

"K" arkadaş bağırıyor ama hiçbir şey söylemiyordu.

"Duyarlılığını tamamen yitirmiş bu herif," diye bir ses geldi arkadan. Sesin uzaydaki ölü bir yıldızdan geldiğini sandım; madeni, mekanik, tekdüze, ürpertici...

"K" arkadaşı alıp götürdüler bir müddet sonra. Duyarlılığını yitirmiş, taşlaşmış insanı ise yatağına sırtüstü uzatıp zincirlediler. Örümcek, bana en yakın köşeye gelmişti.

ZAFER İŞARETİ

Kafam, kedilerle köpeklerin hıncahınç doldurduğu, canhıraş miyavlamalar ve havlamalarla uğuldadığı bir torba gibiydi. Betonu kaplayan su, sandalye ve zincirler suskundu. Her şey, en başta da silinip gitmiş olan algı ışıltıları, susmayı telkin ediyordu. Susma denen çetin zenaatın, yaşamın dili ve anlamı haline gelmesi, insanın bu mengenede özgürlüğünü korumasının tek yolu olarak görünüyordu. Kendimi, bir başka kendimle değiştirmeyi hayal ederek Promete, Hallac-ı Mansur, Nesimî, Baba İshak, Giordano Bruno, Pavel Pestel, Nikolay Ostrovski, Aleksi Maresyev ve Kamo gibi şahsiyetlerin düşüncelerini, iç dünyalarını ve yaşam pratiğini okumayı, özümlemeyi, bunların dünyasında kaybolmayı hayal ederek uyudum.

Örümcek, köşede bekliyor; duvar, yüzünü kitap olarak hayal eden ve okunmaktan korkan bir ceset gibi bakınıyor; daracık pencereden gelen rapraplar ve marş sesleri, ortalığın ışıdığını haber veriyordu. Pencereye serçelerin konup konmadıklarını düşünürken, kapı açıldı, Cinli Asker gelip, sünger gözlüğümü taktı. Psikolojik Ekip girdi hemen ardından.

"Günaydın evladım," dedi Ekip şefi Kel Eyüp.

"Günaydın," diye yanıtlayınca dilimin ağırlaştığını fark ettim.

"Şu zincirleri çözün, evladım; bağlarken sıkmayın."

El ve ayak bileklerimdeki zincirleri çözdüler. Sandalyeye

oturttular beni. Elini babacan bir tavırla omzuma koydu Kel Eyüp.

"Nasılsın evladım, iyi misin?"

"İyiyim, sağ ol," dedim.

"Neden öyle konuşuyorsun, çenende bir sorun mu var?"

"Yok, bir şey."

"Evladım git bir bardak sıcak çay getir Muzaffer'e, içsin de içi ısınsın, titriyor, üşümüş galiba. Başka bir arzun var mı evladım?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Sen de biz de istemediğimiz şartlarda konuşuyoruz evladım. Gönül isterdi ki bir deniz kıyısında, bir çay bahçesinde, masmavi bir semanın altında karşılıklı otursak, çaylarımızı yudumlasak, burada konuştuklarımızı değil, başka şeyler konuşsak, hayatın güzelliklerinden söz etsek... Ne yazık ki olmuyor. İnsanlar suç işliyor, yasalar da bu suçları soruşturuyor, tespit etmeye çalışıyor. Tabii bu arada tatsız şeyler oluyor."

Başımın ağrısından dolayı yarım kulakla dinliyorum. Kel Eyüp Bey'in sözleri işkencelerle taşlaşan iç iklimimi yumuşatıyor, savunma güdüsüyle kalın zırhlara bürünen insani değerlerimi, zırhlarını terk etmeye zorluyordu.

Asker, naylon bardakta getirdiği sıcacık çayı ellerime tutuşturdu. Yakalandığımdan bu yana içtiğim ilk sıcak çaydı bu.

"Üç bölgede iki yıla yakın faaliyet yürüttüğünü biliyoruz," diye asıl konuya girdi Kel Eyüp. "Buralarda öğrencilerle, işçilerle, köylülerle ilişki kurdun. Onlardan size yardım edenler, sizlere katılanlar, ileri görev alanlar oldu. Bizler, devlet güvenlik görevlileri olarak bunları tespit etmek durumundayız. İnlerde, mağaralarda yaşadınız aylarca. Buraları sizlere gösterenler oldu. Bu mağaralara malzemeler yığdınız, bu mağaralarda dinamitler, demir putreller ve lehim takımlarıyla bombalar imal ettiniz. Bu mağaralarda teksir makineleriyle bildiriler bastınız."

"Bu mağaralarda eğitim toplantıları yaptınız, eylem planlarınızı tartıştınız," diye bir başka ses girdi araya.

Mağaralarda yaşayıp çalışırken keşfettiğimiz ve çıkış felsefesi haline getirdiğimiz söz çınladı kulaklarımda: "Bir ülkenin kaderini ören ağların parçalanması, o ülkenin mağaralarının ağzındaki örümcek ağlarının parçalanmasıyla başlar."

"Yakalanmayan silahların, teksir makinesinin, bomba malzemelerinin yerini sen biliyorsun," diye sürdürdü Kel Eyüp. "Gizlenen şeyler, toplumun güvenliğini kemirir. Biz bu kemirici unsurları tespit etmek zorundayız. Tespit etmezsek üstlerimiz karşısında güç duruma düşeriz. Onun için iyi düşün evladım. Sen bunları bizlere anlatmazsan biz aradan çekilmek zorunda kalırız. Başkaları gelir nahoş bir biçimde senden bu bilgileri alır. Biz, başkalarını bu işe sokmak istemiyoruz. Bundan dolayıdır ki iyi düşün. Sana düşünmen için bir saat mühlet tanıyoruz. Bir saat sonra geleceğiz. Evet veya hayır'ını hazırla. İyi düşün. Zaten açığa çıkan birçok şeyi senin gizlemek istemen saçmalıktır. Herkes konuştu, rahatladı. Kendini sır küpü haline getirip harap etme. Sen bir küp olabilirsin ama sır sandığın şeyler, sır olmaktan çıktı. Bilinen sırların küpü oldun. Hadi şimdi yat, dinlen ve iyi düşün! Son pişmanlık fayda etmez."

"Aynı hikâye" diye iç geçirdim. "Adam silahlarımızın olduğunu sanıyor. Dağlarda değnekle yürüdüğümü söylesem, inanmayacak, gülecek bana." Tahta karyolaya sırtüstü yatırıp el ve ayak bileklerimden zincirlediler.

Beş kişiyi ele vermemi istememişlerdi; bu bir geri adım mıydı yoksa, diye düşünüyordum. Arkadaşlara gözlerimin önünde işkence yapmalarının nedeni tek miydi? Beni baskı altına almak, konuşturmak; bu, asıl nedendi. Ya başka?.. Onların onurlarını kırarak bizi birbirimizin yüzüne bakamaz hale getirmek. Akla hayale gelmez yöntemlerle ilişkileri dinamitleyip bizi birbirimizin aleyhinde ifade veren unsurlar haline getirmek.

Düşünüyor, ürperiyor, titriyordum. Eşyaların, kıpırtıların, seslerin, ışığın ve renklerin anlamlarını yitirmeleri tehlikeliydi. Ayrıntıların anlamlarını yitirdiğimde, ayrıntılardan oluşan büyük sistemin büyük anlamını da yitirmiş olacaktım. Anlamın yitirilişiyle başlıyordu çözülme.

Sorgulamanın başından beri pasif direnme tarzını benimsemiştim. Müdahale etmiyor, teşhir ve polemiğe girmiyordum. Gördüğüm rüyalar bile uyarıcıydı. Son gece gördüğüm rüyada çözülmüştüm, arkadaşları ikna etmem için hücre hücre gezdiriyorlardı beni.

Bir müddet sonra, kapı şangırtıyla açıldı. Gözlüğümün takılmasıyla birlikte Psikolojik Ekip girdi içeri.

"Evet, cevabını öğrenmeye geldik evladım," dedi Kel Eyüp. "Evet mi, hayır mı? Hata yapma sakın. Evet mi, hayır mı?"

"Hayır" cevabını verdim başımla.

"Son pişmanlık fayda etmez, bir daha soruyorum, evet mi hayır mı?" Kritik bir andır bu, iyi düşün evet mi, hayır mı?"

Yine "hayır" dedim kafamı iki yana sallayarak.

Aynı soruyu iki üç kez sorup aynı cevabı aldıktan sonra çıkıp gittiler. Onların gitmesinden az sonra, Şiddet Ekibi girdi içeri.

"Açın bu köpeğin zincirlerini!" diye bağırdı, Karagözlüklü. Sünger gözlüğümü çıkararak yüzüme tükürdü.

Manevi dünyamın mevzilerine çekildim, bu mevzilerde tutunmaya işkence boyunca, işkenceyi değil, başka güzel şeyleri düşünmeye karar verdim. Askerler zincirlerimi hemen çözüp, pijamalarımı çıkardılar. Atletim ve donum yoktu zaten. Zincirleri palaskaları bileklerime takıp köşedeki demir halkalardan astılar yeniden.

İçlerinde Karagözlüklü'nün de bulunduğu, elleri coplu beş sivil ve bir o kadar da asker, beni seyrediyordu. Önceden tasarlanmıştı belli ki, sırayla gelip yüzüme tükürdüler. Tükürükler sızarak çenemden sallanmaya, akmaya başladı.

"Yazık bizim tükürüklerimize ki, senin gibi adi bir orospu çocuğuna sakal oluyor," diye homurdandı Karagözlüklü.

Aynı anda, tepemden bir kova soğuksu döküp coplarla dövmeye koyuldular.

"Bağır ulan puşt," diye yırtınıyordu şişko.

Kollarımın gerilme oranı, bir önceki asılışa nazaran daha yüksekti ve bu sefer daha vahşi bir ruh haliyle dövüyorlardı. Eklemlerimin birbirinden ayrıldığını, kaburgalarımın kırıldığını, iç organlarımın şişip bağırsaklarımın düğümlendiğini sanıyordum.

"Köpeğin elleri balonlaştı, pozisyonunu değiştirin!" dedi Şişko.

Zincirleri halkalardan açtılar ve pis suların biriktiği kokulu betona yığılıp kaldım. Zincirli palaskaları bileklerimden açıp ayak bileklerime tokaladılar. Zincirleri köşedeki halkalardan geçirip dar "V" şeklinde astılar.

"Bacaklarıyla zafer işareti veriyor bize puşt!"

Hoşuma gitti Karagözlüklünün bu sözü.

"Her konuşacak mısın sorusunu sorduğumda bu bacaklar bir halka daha gerilecek, onun zafer işareti fahişe a...cığı gibi açılacak! diye gürledi Şişko. "Konuşacak mısın?"

Bacaklarım, zincir halkalarının, büyük duvar halkasında, tek tek, yavaş yavaş, her geçişiyle biraz daha ayrılıyor, korkunç bir acı veriyordu. Her zincir halkasının, büyük halkadan geçerken çıkardığı ses, özellikle etkili oluyordu. Bu arada bir asker soğuk su döküyor, Karagözlüklü ise copla dövüyordu gövdemi.

"Zafer işaretinin ortasında y...rak olmaz," dedi bir başka sivil sorgucu.

"Bırakın gırgırı," diye çıkıştı Şişko. "Farkında olmadan cesaret veriyorsunuz bu köpeğe."

Kafamla beton arasında yarım metre mesafe vardı. İki asker, şişmiş, morarmış parmaklarımı hareket ettirerek kanı dağıtmaya

çalışıyordu. Ayaklarım şişip morarınca kollarımdan asıyorlardı. Bu dönerli askı işkencesi, sürüp gidiyordu.

Sünger gözlüğümü taktılar bir ara. Ortalık sessizleşti. Psikolojik Ekibin içeri girdiğinin işaretiydi bu. Su dökmeler, vuruşlar, kollardan bacaklara, bacaklardan kollara geçişli askılar sürdü. On beş dakika sonra yeniden açtılar gözlerimi.

"Sakız gibi uzatacağım seni ulan!"

Bir müddet sonra zincirler boşandı, döşemeye yığılıp kaldım. İşkence öncekilerden daha vahşiydi ve biraz uzun sürmüştü. Bayılmadığıma hayret ediyordum, sürekli olarak dökülen soğuk suyun büyük payı vardı bunda. Yerde kıvranmış haldeyken daha iyi görüyordum gövdemin manzarasını. Her tarafım morarmıştı. Birbirini kesen koyu kırmızı şeritlerle doluydu derim. Çevremde birikenlerin sayısı artmıştı.

"Götürün yıkayın bu leşi" diye emretti Şişko.

İki asker bacaklarımdaki zincirlerden çekerek, beni suyun içinde sürükleyip işkencehaneden çıkardılar. Koridor yeni paspaslandığı için hafif suluydu. Sırtüstü kayıp gidiyordum. Sürüklenen ben değil de, acılarımmış gibi geliyordu bana. Sorgulama merkezinin tuvalet bölümüne getirdiler. Burada bir asker kovayla su döktü, diğeri ise tuvaletteki süpürgeyle vücudumu temizledi.

"Susadım, biraz su verin," dedim, güçlükle.

"Suyumuz yok, veremeyiz. Genelkurmayın su şubesine dilekçe yaz," dedi su döken asker. "Su Kuvvetleri Komutanlığının özel arabasıyla sana su gelir kesin."

"Götümün suyunu içebilirsin," diye çıkıştı süpürgeyle temizleyen.

"Götünü kurutma, bırak sulu kalsın, teskeremi almama daha çok var, işime yarar," diye öksürdü su döken.

Askerler arasındaki sulu durum değerlendirmesinin hararetimi söndürmeyeceğini anlayınca başımın çaresine baktım.

Sırtımı süpürgelemek için yüzükoyun çevirdiklerinde, altımda göllenen sudan, sezdirmeden bir hayli içtim ve yeniden doğmuş gibi oldum.

Süpürgeli banyo işi tamamlandıktan sonra, kol ve bacaklarımdan tutarak işkencehaneye götürdüler beni. Karyolaya atarlarken nemli döşeğin üzerine kuru bir battaniyenin serildiğini fark ettim. Sırtüstü yatırdıktan sonra kol ve bacaklarımı zincirleyip üzerime battaniye attılar. Açlığa, acılara ve sızılara rağmen derin, kâbuslu bir uykuya daldım.

KRALİÇE'NİN YEMEKLERİ

Acılarımı duyamayacak kadar acı içindeyim. Burada dünyayı hiçlemem ve yaşamak korkusunu yenmem gerekiyor. Coşkuyu, inkârı ve duyguları uyuşturuyor bu korku; insanın kendi kendini inkârıyla besleniyor. Sorgucular olsun olmasın, anlamından önce otoritesini hissettiren, mengenemsi sözcüklerle, kendi kendine konuşup duruyor bu zindan. Korkuyu sanırım biraz da susma hakkımın tetiklediği bu konuşmalar yaratıyor. İnsanın buradaki susma hakkı, Tanrı'nın üzerinde yükseldiği tragedyayı sarsıyor. Her zaman olmasa da insan, pürüzsüz, güleç ve tuzlu bir deniz gibi hissediyor kendini.

Kapı açıldı. Merak büyüdü. Cinli Asker göründü. Yanında üç asker daha vardı.

"Günaydın sidikli kurbağa," diye zincirlerimi açmaya başladı Cinli. Sorgulamanın başladığını sanıyordum ama bu sefer yüzükoyun yatırıp zincirlediler. Sağ elimi serbest bıraktılar.

"Beni iyi dinle lan mezarlık müfettişi," diye çıkıştı Cinli Asker. "Ben, dili tatlı, ikramı bol bir adamım. Sağ elini otuz bir çekesin diye serbest bıraktığımı sanma. Bak şuraya!"

Karyolanın baş tarafına, suyun içine tahta bir sandık koymuşlardı. Sandığın üzerindeki yiyecekleri gösteriyordu bana eliyle.

"İngiliz Kraliçesi'nin sana özel uçakla gönderdiği nimetlerdir bunlar, iyi bak. Viski de göndermişti, lakin komutanlık adına el koyduk. Her şeyi veremeyiz. Ahmağa elini uzattın mı kendisinin sanır."

Naylon bir tabağın içinde beş on zeytin, bir dilim ekmek, bir bardak da su vardı. Şaşkınlık içindeydim. Bunun bir konuşturma taktiği olup olmadığını anlamaya çalışıyordum. Her tarafımdan sesler, acılar yükseliyordu.

"Senin bu İngiliz Kraliçesi'yle ilişkin ne lan?" diye sordu cinli.

Ciddiye almadığım için duymazlıktan geldim. Dört beş gündür açtım. İkide bir zeytinlere kayıyordu bakışlarım.

"Bütün dünya radyoları senden söz ediyor lan!"

"Kraliçe gece gündüz ağlıyormuş, ateşi yükseliyormuş," dedi bir diğeri.

"Ateşi yükseldiği için de bol bol optalidon içiyormuş."

"Optalidon ateşi düşürmez lan!"

Kulağım, askerler arasında başlayan tartışmaya takılmış, ruhunu bedeniyle biçimlendiren, samur saçlı, zarif bir kadın, bir süs ve gösteriş abidesi canlanmıştı hayalimde. Çekip gitseler de şunları yesem diye düşünüyordum.

"Sen ateşini neyle düşürüyorsun?"

"Ateşim yükselince gripin içiyorum. Gripin düşürüyor."

"Ateşin yükseldiğinde hiç gripine başvurma, bana gel, ben düşürürüm."

"Nasıl düşürürsün? İlacını bana, sahip olduğun eczanenin ön kapısından mı verirsin, arka kapısından mı?"

"Benim arka kapı işlemez. Bütün muameleler ön kapıdan görülür."

"Arka kapın niye işlemiyor?"

"İşlemez, sağlamdır. Üzerinde koca bir belediye mührü var."

"Haaaa, demek ki zamanında çok işlemiş."

Askerler tartışadursun, ben verilen yiyeceklerin yenilip yenilmemesinin muhasebesini yapıyordum. Psikolojik Ekibin ısmarladığı çayı içmiştim. Bu kahvaltıyı reddetmenin bir mantığı

olamazdı. Ye ve diren. İşkence şartlarında yememenin, direnişten kaçınmak, bir nevi intihara sığınmak anlamına gelip gelmeyeceğini düşündüm. Yememek, açlık grevine girmek demekti. Açlık grevi, bir direniş biçimiydi. İşkence şartlarında açlık greviyle sonuç alınamaz diye bir şey yoktu. Ama bugünkü korkunç şartlarda tek başına, açlık greviyle bir sonuç alabilir miydim? İşkence altındaki tutuklular, bir yolunu bulup toplu halde ölümcül açlık grevine gidebilseler güzel olur. Ama...

Askerler tartışıyor, ben ise düşünüyordum. Sonunda çekip gittiler. Yavaş yavaş acılar içinde, kolumu uzattım, alıp içtim suyu. Zeytinleri ve bir dilim ekmeği yedim. Her ot kendi kökü üzerinde yükselir ve gücünü topraktan alarak yeşillenirdi. Yemeği ben istemedim, onlar getirdiler. Kaldı ki yemek hakkımdı, ben de isteyebilirdim.

Tahminen dört beş saat hiç kimse yanıma uğramadı. Diğer hücrelerden gelen acılı bağırtıları dinledim yüzükoyun. İki asker içeri girdi daha sonra. Zincirlerimi çözdüler.

"Kalk lan, Kraliçe'nin çöreğini yalayıp yuttun, şimdi de tuvalete gideceksin," dedi Cinli. "Pijamalarını giy, arkanı koruyamazsın sonra."

Bir yumruk attı omzuma. Pijamamı giymeme yardım etti. Güçlükle ayağa kalkabildim. Sünger gözlüğümü takar takmaz sırtıma atladı. Dirsekleriyle omuzlarıma bastırarak kulaklarıma yapıştı. Dayanamadım, sendeleyip yıkıldım.

"Yediğin zeytinleri fitil fitil burnundan getiririm lan, kalk!"

Tekme savuruyor, arada bir de tükürüyordu. Kalkmak istiyor, kalkamıyordum. Pijamalarım ıslanmıştı.

"Bana bak lan!" diye başladı Cinli. "Burada tuvalete gitmeye alışacaksın. Gözlerin bağlıyken yolunu nasıl bulabilirsin? Bulamazsın. Bunun için sırtına binip seni kulaklarından idare etmek zorundayım. Sağa çektiğimde sağa, sola çektiğimde sola döneceksin. Tam tepenin ortasına bir yumruk vurduğum zaman

duracaksın. Şu gördüğün komutan var ya," diyerek yanındaki eri gösterdi. "Arkamızdan gelecek, eşek sürer gibi seni vura vura sürecek. Burada işlerimiz başımızdan aşkındır. Onun için tuvalete son vitesle gidip geleceğiz. Eğer böyle yıkılır kalırsan Kara Kuvvetlerinin işlerini aksatırsın ve sen de tuvalete gidemezsin."

Tekme, yumruk ve küfür salvosu sürüyordu.

"Eziyet etme," dedi asker. "Semeri seven bir eşektir bu."

"Yediklerini de çok seviyor, dışarı çıkarmak istemiyor."

"Ağzından çıkarıp tekrar yiyecek herhalde."

"Yatağa çıkarmasın da nereye çıkarırsa çıkarsın. Yatağı pisletirse Kara Kuvvetleri'nin kahredici ateşini kusarım tepesine."

Karga tulumba kaldırıp ıslak pijamamla birlikte karyolanın üzerine attılar beni. El ve ayak bileklerimden zincirlediler.

İşkence, iç seslerimi, kargaşamı çoğaltmıştı. Zaman ya durmuştu ya da direniyordu bana karşı. Dikkatim dış seslerden içimdeki seslere doğru kaymıştı. Açığa çıkan iç boyutlarım, zayıf ve güçlü yanlarım, kördüğümlerim, problemlerim, keşfedilmemiş alanlarım karşısında şaşkındım. Korkunç bir labirent oluşmuştu manevi dünyamda ve ben kaybolmuş gibiydim bu labirentte. Köşedeki örümceğe baktım. Siyahtan çıkmış, hardal rengine girmiş gibi bir görünümü vardı. Ördüğü ağın kıyısında duruyordu. Odada cereyan eden her şeyi, inceden inceye izlediğini aklımdan geçirdim.

Bir müddet sonra, sırtıma binen Cinli biniciyle bir başka asker girdi içeri.

"İngiliz Kraliçesi'nden bu sefer de çorba geldi lan, kalk höpürdet de kanın ısınsın," dedi Cinli binici. "Kadın, cömertliğin düğmelerini çözmeye başladı. Şansın şans."

Diğeri, zincirlerimi açtı, yüzükoyun yatırıp bir elimi serbest bırakmak şartıyla yeniden zincirledi.

Cinli binici, çorba dolu tası tahta sandığın üzerine koydu.

"Kraliçe'den bir de mektup var sana lan, altın suyuyla yazılmış," diyerek cebinden bir mektup çıkardı. "Okuyorum iyi dinle."

"Çok kıymetli mühür gözlüm, önce baki selamlarımı sunar, her iki elma yanaklarından hasret ve ibretle öperim. Nasılsın, iyi misin? İyi olmanı ulu Tanrı'dan diler, seni bahçemin çiçekleriyle zincirlerim."

"Vay be Kraliçe'ye bak, döktürüyor," diye çıkıştı diğer asker.

"Dinle lan gamsız, daha neler var. Sen de beni soracak olursan hamdolsun çok iyiyim. Zincirlenmiş cılcıbıldak halini görünce yüreğimin başı cızz etti. Kollarından astılar sustun, bacaklarından astılar sustun."

"Kıçına copu bastılar kustun," dedi diğer er.

"Evet, onu da yazmış," diye güldü Cinli. Devam ediyorum. "Mühür gözlüm, canım, ciğerim, bu sefer de sana çorba gönderiyorum, ezo gelin çorbası. Ne olur başımın tacı, kendine acı. Konuş, konuş, konuş. Kayseriliye eşek boyamasını öğretme. Domaltırlar. Zaten iğne yutmuş köpeğe dönmüşsün. Ne olur kırk yılda bir karı sözü dinle de konuş. Beni ezdiler deme, ezerler yavrum, kan edene kanun ederler. Konuş. Sen benim kavak ağacımsın, ne gölgen vardı ne yemişin, yine de sevdim seni. Üzme beni, n'olur konuş. Konuşursan eğer..."

"Uzatma lan, koridordan sesler geliyor," diye uyardı diğeri.

"Valla mı?" diye kâğıdı cebine soktu Cinli, hızla çıktı odadan.

Çorbaya baktım yeniden. Daha önce zeytinin ve suyun gelmesi, tuvalete götürme girişimi ve şimdi de çorbayla bir dilim ekmeğin gelmesi. Bu durum beni, "İşkenceden vaz mı geçecekler acaba?" diye düşündürdü. Kaşığa sarılıp çorbaya yumuldum iştahla.

İŞEME SEFASI

Kapı açıldı, sünger gözlüğümü taktı bir asker. Az sonra Psikolojik Ekip girdi içeri. Her zamanki gibi:

"Nasılsın evladım?" diye sordu Kel Eyüp.

Cevap vermedim. Kısa bir sessizlik oldu.

"Bak," dedi. "Senin üç bölgede çalıştığını ve buralarda birinci derecede sorumluluk yüklendiğini biliyoruz. Tunceli'de, Mazgirt Köprü Karakolu'na bomba attığınızı biliyorum. Biliyorsun burada bir er şehit oldu. Üsteğmen Fehmi Altınbilek ile Karakoçan ve Muhundu Karakol komutanlarının evlerini bombaladığını da biliyoruz. Tunceli Polis Karakolu ile Jandarma Karakolu'nu da bombalayan sizlersiniz. Ayrıca o bölgede iki yer daha bombalanmıştır. Mazgirt'te ihbarcı diye adlandırdığınız müfettişin evini bombalayan sizsiniz. Siverek'te iki yeri bombaladığınızı ve faizci diye adlandırdığınız zengin bir vatandaşın evini bastığınızı da tespit ettik. Tunceli ve Siverek'te teksir makinelerini çalan da sizlersiniz. İstanbul'da bir doktor ile albayın evini basanlar da sizlersiniz. Bunun gibi birçok silahlı eylemin hesabını vermek durumundasınız. Bütün bunlardan sen sorumlusun. Gittiğin ve sorumluluğunu yüklendiğin bölgelerde silahlı eylemlerin ortaya çıkması, senin rolünü ortaya seriyor. Eylemlere karışanların hepsi konuştu. Senin bizlerden gizleyecek hiçbir şeyin kalmamıştır. Sana acıyoruz, boşuna ezdirme kendini. Bilmediğimiz şeylerde direnmeni saygıyla karşılarız. Ama bizim bildiğimiz gerçekleri reddetmen anlamsızdır. Bir kâğıt kalem getirelim,

arzu edersen seni de iyi bir odaya, kuru döşemeli rahat bir odaya aldıralım. Otur, bu bombalama olaylarına katılanları tek tek yaz. Ne zincire gerek kalsın ne istemediğimiz nahoş olaylara, ne açlığa ne susuzluğa. Bir an evvel sorgulamayı yapalım, bitirelim. Sen de rahat et, biz de!"

Bu arada dudaklarımın arasına bir filtreli sigara yerleştirdi.

"Git bir bardak sıcak ıhlamur getir evladım," diye emretti ere.

Dilimle yere düşürdüm sigarayı. Mırıldanmalar oldu.

"İçmeyeceğim," dedim.

Sigara içmediğimi bilmiyorlardı. "İçmiyorum!" demeyi uygun bulmadım.

"İnan bu yaptıklarına çok üzülüyorum," dedi Kel Eyüp. "Bizler, aynı vatanın çocukları değil miyiz? Düşmana bile yapılmaz bu. Biz seni işkenceden kurtarmaya çalışıyoruz. İyiliğin, sağlığın için çalışıyoruz. Sen ise anlaşılmaz bir tavırla bizleri güç durumlara düşürüyorsun. Hadi kırma beni, al bakayım şu sigarayı," diyerek bir sigara daha sokuşturmaya başladı dudaklarımın arasına.

"Hadi kabul et, kırma komutanı, kabul et" diye üsteleyenler oldu. Kabul etmedim.

"Biz nezaket kuralları çerçevesinde insanlığımızı yerine getirmeye çalışıyoruz evladım. İçmezsen içme. Ancak, demin sıraladığım eylemlerin faillerini biliyoruz. Senden isteğimiz, bu failleri bir de senin teyit etmendir. Bizler kanun adamlarıyız. Gerçeklerden, kesin ve doğru olan beyanlardan yanayız. Şunu iyi bil ki Cumhurbaşkanı bu olayların üzerinde titizlikle durmamızı, failleri en kısa zamanda tespit etmemizi emrediyor. Hiçbir şey savsaklanamaz. İç güvenliğimizi ilgilendiren her şey ciddidir. Bunun için sana düşünme fırsatı veriyoruz. İyi düşün. Bir daha geleceğiz. İyiliğin peşindeyiz. İyi haberle kucaklaşmak istiyoruz. Büyük insan, zayıflığını kabul eden insandır. Zayıflığını kabul et, saygı duyalım sana."

Ekip gitti. Derin bir nefes aldım. Söylenenleri anımsamaya, sözcük sözcük düşünce merceğimden geçirmeye başladım.

Psikolojik Ekip şefinin üç bölgede sıraladığı eylemlerden Mazgirt Köprü Karakolu'nun bombalanması ve bir erin ölmesi tamamen hayaliydi. Dersim'de böyle bir karakol bombalanmamıştı. Bu, General Faik Türün'ün, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı olarak, yayımladığı bildiride de yer alıyordu. Darbeciler, hayalî suçlar yaratarak hem sıkıyönetimin süresini uzatmaya gerekçe sağlıyor hem de devrimcileri ve yurtseverleri ağır cezalara çarptırmayı amaçlıyorlardı. Keza Dersim Jandarma Karakolu'nun bombalanması, İstanbul'da bir doktor ile bir albayın evinin basılması eylemleri de tamamen hayalîydi.

Ancak, bir şey dikkatimi çekiyordu. Benden, ilkin en ileri beş kişiyi istemişlerdi. Bundan vazgeçmiş, sıradan militanları istemişlerdi; daha sonra, bundan da vazgeçmiş, çalışma bölgelerinde ilişki kurduğum ileri köylülerin adlarıyla silah, patlayıcı maddeler ve baskı malzemelerinin yerlerini göstermemi istemişlerdi. Şimdi ise içlerinden bir kısmı hayalî olan on üç veya daha fazla eylemin faillerini öğrenmek istiyorlardı. Direnme karşısında mevzi mevzi bir gerileyiş miydi bu? Gidiş hangi yöne doğruydu? Şiddet Ekibinin morali çok bozuktu. Bana karşı kin ve hırsının ölçüsüzce derinleşmiş olmasının nedeni bu muydu? Düşüncenin düşünceyi, sorunun soruyu kovaladığı bir anda kapı açıldı. İki asker girdi.

"Kalk lan, tuvalete gideceksin," dedi Cinli.

Sevindim. Fena halde sıkışmıştım. Zincirlerimi açtı.

"Emirlere ve kanunlara uyarak seni işeteceğim."

Ayağa kalkar kalkmaz, gözlüğümü takıp sırtıma atladı Cinli binici. Sırtıma atlamasıyla düşmem bir oldu. Cinli sıskaydı ama taşıyamıyordum.

"Yine Kara Kuvvetlerine dayanamadın lan. Kalk! Kalk, işeme sefası seni bekliyor!"

Tekme, tokat ve cop darbeleriyle kalkmaya zorladı. Ağır un çuvalına dayanamayarak çöken, çelimsiz, ihtiyar bir eşeğe benzettim kendimi. Başımın ağrısı devam ediyordu.

"Kalk lan, cehennem kütüğü!"

"Vurma lan, altına işeteceksin, bırak kalksın," dedi diğer er.

"Kalk bakalım lan, yapışma yere ayrık otu gibi!"

Vuruşlar durdu. Karyolaya tutunarak güçlükle kalkabildim. Yeniden atladı sırtıma, sendeleyip yeniden düştüm suların içine.

"İşeme sefasını yaşatmayacağım sana lan," diyerek bir tekme indirdi sırtıma binici. "Kalk yavrum kalk. Şu hale bak. Fareye benziyor piç. Yiyeceğim vallahi."

"Kedi yavrusunu yiyeceği zaman, 'Sıçana benziyor' dermiş" diye mırıldandı diğer er.

Birkaç tekme tokattan sonra kaldırıp karyolaya attılar, sırtüstü zincirlediler yeniden.

"Altına işe, ısınırsın; zaten ıslanmışsın yeterince," dedi diğer er.

Emre aynen uydum. Onlar gittikten az sonra işeme sefasını döşeğimde, dayak yorgunluğunun verdiği rehavetle ılık ılık gerçekleştirdim. İşeme sefasından tahminen bir saat sonra, sünger gözlüğüm takıldı, Psikolojik Ekip girdi içeri.

"Düşündün mü evladım?" diye başucuma dikildi Kel Eyüp. "Şu anda senden onu aşkın silahlı eylemin faillerini istiyoruz. Evet mi, hayır mı? Acele etme sağlığını düşün."

"Hayır" anlamında başımı iki yana salladım.

"Biz bir çınarız evladım. Fırtınaya tutulmuşsun, dardasın. Biz senin yanı başındayız. Birkaç kanat çırpmasıyla bize sığınabilirsin. Bunun için sana bir kez daha soruyorum, evet mi, hayır mı?"

İki yana salladım başımı yeniden. Görmezlikten geldiler.

"Suyla yangın arasındasın," dedi cırtlak bir ses. "Hiçbir orman sudan kaçıp yangına atmaz kendisini. Komutanı dinle, rahat et!"

"Flüt dinler gibi dinliyorsun bizleri evladım. Hiç konuşmuyorsun. Düşüncene güvenmediğin için konuşmuyorsun. Yavaş yavaş taşlaşıp öldürme kendini."

Öldürdükleri insanın kaval kemiklerinden kaval yapan geveze yaratıklar sürüsü canlandı gözlerimin önünde. Bir kara sinek kondu burnuma. Kara sineğe dönüşüp kapı aralığı veya pencere deliğinden uçup gitmeyi hayal ettim.

"Zincirleri çok mu seviyorsun evladım? İnsan, hürriyeti sever, hayvan da öyle. Hiçbir hayvana zincirlerini sevdiremezsin. Hayvan sınırsızlığı sever, geniş alanı sever. Som balığını ırmağa sokamazsın; o, denizde yaşamayı sever, yumurtlama mevsiminde ırmağa girer ancak. Öyle görünüyor ki, sen zincirleri ve işkenceleri seviyorsun. 'Zincirlerimden başka kaybedecek bir şeyim yok,' sözünü mü yaşamak istiyorsun yoksa? Marks'ı güldürme kendine."

KOSKOCA AMERİKAN DEVLETİ

Neye uğradığımı şaşırdım. Küfür, yumruk, cop darbeleriyle uyandırdılar. Zincirlerimi açtılar sünger gözlüğümü takıp bir başka odaya götürdüler. Odanın kapısından girer girmez, tekme, tokat, küfür, tükürük yağmuruyla karşılaştım.

"Ananı sikeceğim senin, mengenedesin, kurtulamazsın benden!" diye gürledi Karagözlüklü. Gözlüğümü çıkardı. Yüzü, yağlı palaskalar gibi parlıyordu.

Odaya siviller ve askerler girmişti. Masa, masanın üzerinde şok makinesi, kablolar, sopalar, içi tuzlu su dolu kova ve ince metal çubuklar vardı. Kapının üzerine yerleştirilen vericiden bağırtılar, çığlıklar, hırıltılar geliyordu.

"Yatırın şu şerefsizi! Azrail'e el ense çekmenin ne olduğunu göstereceğim ona!"

Sidikli pijamalarımı aldılar hemen. Ortada kaldım çırılçıplak. Beton kuruydu. Sırtüstü yıktılar. Ayak ve el parmaklarımdan cereyan vermeye başladılar ilk önce. Hançer yemiş gibi kesik kesik inliyordum.

"Konuşacak mısın?"

Asker potinlerinin altında kalan kollarımın acısını duyuyordum. Her cereyan verilişinde vücut irkilerek kasılıyor, binlerce kıl hançerin, ete, kemiğe, damara saplanması gibi derin, dayanılmaz bir acıyla pareleniyordu. Sıcak çöl kumuna gömülmüş, ısınan ama çatlayıp köklenemeyen, taşlaşan ve giderek kum zerreciklerine dönüşen bir tohumu hayal ediyordum nedense.

Ağzım kurumaya başlamıştı bile. Dikkatim işkencecilerin parmak uçlarına kayıyordu ikide bir.

"Konuşacak mısın?"

Kablonun bir ucunu penisime, diğer ucunu da ayağımın serçe parmağına bağladılar. Penisimin, her şok dalgasında, oltaya yakalanmış aynalı sazan gibi çırpındığını sanıyordum.

"Seni hadım edeceğim ulan, alçak herif!"

Ne gariptir ki okulda adları geçtikçe gülümsediğim, Hadım Sinan Paşa'yla, Hadım Süleyman Paşa'yı anımsadım birden. Duygularımın, açılmış acılarımın gözeneğinde damıtıldığını, kıllarımın kırklara karıştığını, sesimin değiştiğini, penisimin gevşeyip yaşam ateşine küstüğünü duyumsar gibi oldum. Bu herif beni hadımlık kompleksine sokup konuşturmak mı istiyor yoksa diye bir soruyla kendime geldim.

"Konuş ulan adi!"

Kablonun ucunu kuyruk sokumuyla anüs arasındaki duyarlı mevkiye dokundurdular. Acısı anlatılamayacak derecede şiddetliydi. Kabloyu copun ucuyla anüse soktular. Sözün aciz kaldığı bir durumdu bu.

"Mengenedesin ulan, çıkamayacaksın; çıksan bile hadım ve ibne olarak çıkacaksın buradan!"

Kablonun ucunu hayalara, kasıklara dokundurdular. Elektriğin en ağırı kulaktan verilişiydi. Ölüm tehlikesi atlattım desem yeridir. Kulaktan her cereyan verilişinde, normal nefes alış verişim kesiliyordu. Eğer cereyan kesik kesik değil de, sürekli verilmiş olsa ölüm kaçınılmazdır. Karagözlüklü cereyan akımını bir ara uzattı ve beni ölümün eşiğine kadar getirdi. Akımı kestiğinde dirilmiş gibi oldum. Beyinde hücre kaybı ve yaşam boyunca çekeceğim unutkanlık illeti...

"Kuş beynine çevireceğim, senin o fesat kumkuması beynini!"

Kablonun ucunu saç köklerimde, boynumda, şakağımda gezdirdiler. Bir asker falaka sopasını ağzıma sokup, kanırarak

açtı ağzımı; bir diğeri kablonun ucunu dilimde, dilciğimde, diş etlerimde gezdirdi. Delirmiş gibiydim. Ateşe dönüşmüştü gövdem sanki.

Kablo ağzımdan çıktı ama falaka sopası çıkmadı. Bir asker başucuma koyu tuzlu su dolu kovayı getirdi. Ağzıma bir huni soktu. Huniye bardakla tuz borası suyu boşaltmaya başladı. Bunu yapmalarının nedeni, elektrik akımının vücutta daha kolay ve etkili bir şekilde dolaşmasını sağlamaktı. Askerin tuzlu suyu (bu nişadırlı su da olabilir) kontrolsüz bir şekilde dökmesinden dolayı karnım patlayacak derecede şişmişti. Beton üzerinde boylu boyunca yatırıldığımdan dolayı, karnımdaki şişkinlik kalbimi zorluyordu.

Elektrik işkencesi, on dakikalık dinlenme aralarıyla birlikte yaklaşık olarak üç saat sürdü. Bu benim tahminim; belki daha az, belki daha fazla.

"Odasına götürün, çıplak vaziyette, sırtüstü zincirleyin!"

Gözlerim bağlı, sırtüstü zincirlediler yatağıma. Korkunç susamıştım. Cereyan ve soğuğun etkisiyle tırnaklarım ve etim mosmor olmuştu. Ağır bir bıkkınlık, acı ve baş ağrısıyla kıvranıyordum.

Az sonra kapı açıldı, bir grup girdi içeri. Karagözlüklü'nün İngilizce konuştuğunu fark ettim. Grup, başucumda toplandı. Birisi üzerimdeki battaniyeyi çekerek aldı. Aynı anda Karagözlüklü İngilizce konuşmaya başladı. Elindeki çubuğun ucu alnıma dokundu. Alnımdan şakak çukuruma, kulağıma, boynumdaki şahdamara dokundu. Aksanından Amerikalı olduğunu sandığım birisi bir şeyler sordu. Karagözlüklü'nün çubuğu meme uçlarımı, diyafram boşluğumu, koltuk altlarımı, göbek çukurumu ve kasıklarımı gösterdi. Oturaklı, görmüş geçirmiş, kendinden emin, usta bir havayla konuşuyordu. O anda, "Ah keşke İngilizcemi ilerletebilseydim," diye iç geçirdim. Derken Karagözlüklü'nün çubuğu dudağıma dokundu.

"Ağzını açar mısın Oruçoğlu?" dedi.

Karagözlüklü'nün kibarlığı karşısında şaşkınlaştım. Korkunç bir iyilik karşısındaymışım gibi geldi bana. Açıp açmama konusunda karamsarlığa düştüm. Kobay gibi kullanıldığımı düşündüm birden, açmadım ağzımı. Beni en çok bir çocuğun değil, bir celladın ağlayışı etkiler.

Çubuğun ucu penisimin başına dokundu, ürperdim. Çubuğun hareketiyle birlikte İngilizce açıklamalar devam ediyordu. Penisimi çubuğun ucuyla kasığıma doğru yatırdı, alt kısmını, husyelerle birleştiği noktayı işaret etti. Amerikalıdan gelen soruyu dinledi. Göbeğime çubuğun ucuyla bir daire çizdi. Çubuğun ucunu göbek çukuruma soktu. Sonra bir kare çizdi, uzun uzun konuştu. Daha sonra ayak parmaklarıma dokundurdu çubuğun ucunu. Çeşitli organlarımla sağ ayak ve elimin serçe parmağı arasında köprüler kurdu.

Bu duruma bakarak Karagözlüklü'nün elektrik işkencesi konusunda uzman olduğuna kanaat getirdim. Uyuma, bütünlüğe, duyumsama ustalığına sahip bir insan izlenimi doğdu bende. Şişko ise meydan dayağı, falaka, tazyikli su ve değişik türde asmalar konusunda uzmandı. Kendini, kendi bakış açısında çarmıha geren, dar ve sorunlu bir insan olduğunu düşünüyordum onun.

Ekip çıkıp gitti. Derin bir nefes aldım. Susuzluktan kavruluyordum. Dilim şişmişti. Sonradan ağzıma sokulmuş, yabancı, büyük bir et parçası gibi duruyordu ağzımın içinde.

Yatağımda zincirli haldeyken geceyle gündüzü bazı işaret ve seslerden çıkarmaya başlamıştım. Sabahın olduğunu, dışarıda toplanan erlerin içtima ve eğitim gürültülerinden anlıyordum. Yüzlerce askerin rap rap yürüyüşü, "Türk! Türk!" diye tempo tutuşu ve marşları, sabahı haber veriyordu. Ayrıca radyo ajanslarının anlaşılmayan fakat boğuk bir şekilde gelen sesi sabahı, öğle ve akşamı ayırt etmeme yarıyordu. Ama genellikle

kuş seslerindeydi kulaklarım. Ötüşleri izleyerek kendi gerçekliğimden uzaklaşıyor, dağlara doğru açılıyordum.

Tutuklanışımın bir haftayı geçtiğini tahmin ediyordum. Uyudum.

Suratımda patlayan bir yumrukla uyandım.

"Kalk ulan, önemli bir adam olduğunu anladım senin!"

Cinli Binici'ydi; zincirlerimi açıyordu arkadaşıyla birlikte.

"Koskoca komutan elindeki çubukla sikini Amerikalı conilere gösteriyorsa, onlara geniş geniş açıklamalarda bulunuyorsa sende bir iş var demektir. Bir bel, bir soy sop, bir güç var demektir.

"Baltacı Mehmet Paşa'nın ayarında bir adam bu," dedi diğeri.

"Ne Baltacı Mehmet Paşa'sından söz ediyorsun lan," diye çıkıştı Binici. "Baltacı da kim? Koskoca Amerikan Devleti, yerinden yurdundan kalkmış, adamın siki hakkında malumat almak için ta buralara kadar gelmiş. Demek ki bir keramet var bu merette."

Apış arama tükürdü.

"Bu kadar övdüğün bir şeye niye tükürüyorsun lan," dedi diğeri.

"Hakaret etmek için değil, yanmış, kavrulmuş, serinlesin diye tükürdüm. Neye yanarım biliyor musun?"

"Neye yanarsın?"

"Koskoca Amerikan Devleti bu mankafanın malının değerini biliyor da bu mankafa kendi malının değerini bilmiyor. Aha şimdi tuvalete götüreceğiz, ayak direyip gitmeyecek. Halbuki gitse, güzel güzel işese, malını rahatlatsa daha iyi olmaz mı?"

Tuvalete götürüleceğimi duyunca sevindim. Susuzluktan yanıp kavruluyordum. Su içmek için tuvalet iyi bir fırsattı. Pijamalarımı giymeye çalışırken, "Bak senin sikinin hatırı için otunu, samanını da getirdik," dedi Binici.

Bir tabağın içindeki beş on zeytinle bir dilim ekmeğe baktım. Sünger gözlüğü taktıktan sonra sırtıma atladı Binici. Tuvalette su içmek için tüm gücümü harcayarak yıkılmamaya, yavaş yavaş yürümeye çalıştım. Diğer er sürücülük yapıyordu. Bereket versin ki Binici sıskaydı. Buna rağmen kapıya varmadan sendeleyip düştüm.

"Bütün dünya devletlerinin gözleri senin üzerindedir, hemen kalk," dedi Binici. "Amerikalılar görmesin bu halini."

Güç bela kalktım. Tekrar atladı sırtıma. Kulaklarımdan idare ederek kapıları geçmeme, köşeleri dönmeme yardımcı oluyordu. Sürücü ise arada bir popoma copla vuruyor, "Hızlı yürü lan," diye çıkışıyordu.

Yolda birkaç kere daha düştüm. Gereken küfür, tekme ve tokattan nasibimi aldıktan sonra tuvalete yaklaşabildim. Başımın ortasına yediğim bir yumrukla durdum.

"Çok şükür kavuşturana, kazasız belasız gelebildik," dedi Binici.

Sünger gözlüğümü çıkardı. Sevinçliydim, istediğim kadar su içecektim.

"İçeride diplomatlar seni bekliyorlar, buyurun paşam."

Binici'nin buyur ettiği yere girdim. Kapıyı kapatayım derken, "Kapatma!" emriyle karşılaştım. "Kara Kuvvetlerinde kapı kapatılmaz, her şey açıktır."

Başucuma dikildi. İşimi görmek için çömeldim. Elektrik vücudumun tüm suyunu çekmiş, çöle çevirmişti beni. Kabız olduğum için tuvalete gelişim bir işe yaramadı. Tuvaletten çıktıktan sonra, su içmek için, elimi yıkamak bahanesiyle lavaboya yöneldim.

"Hop hop Kara Kuvvetleri'nde her el, her istediğinde kendisini suyun altına sokamaz," diye önüme geçti Binici.

"Su," dedim.

"Olmaz. Kara Kuvvetleri'ni keriz yerine koyamazsın. Her

isteyen her istediği yerde su içemez."

Dinlemedim. Musluğa doğru yekinince bir tokat yedim yanağıma. Kolumdan tutup dışarı savurdu beni. Sünger gözlüğümü takıp sırtıma atladı. Mahsustan düştüm.

"Kalk lan, her gördüğün sulak yerde yatamazsın," diyerek birkaç tekme attı Binici. "Su hayaline dalma, koklatmam sana."

Tekmeli tokatlı, düşe kalka zindanıma geldim tekrar. Yatağıma yüzükoyun yatırıp zincirlediler; sağ elimi serbest bıraktılar.

"On dakika sonra gelip tabağı alacağız, yala yut hemen!"

Dilimin şişkinliği, ağzımın kuruluğu ve şiddetli susuzluktan dolayı kahvaltıyı bu kısa sürede yapamayacağımı anladım. Zeytinleri çekirdeklerinden çıkardım, bir dilim ekmeğin arasına koyup ekmeği büktüm; sidikli döşeğin altına soktum. Şimdi ne olacaktı? Öğle ve akşam yemeklerinde su verebilirler miydi?

Öğle yemeği olarak verdikleri bir tas çorbayı kafaya diktim hemen. İçini yalamayı denedim, dilimin durumundan dolayı yalayamadım.

Kapı açıldı, tabağı almaya geldi Binici.

"Çorba dayanmıyor, bizim çorbacı çomara. Yalayıp yutmuş hepsini."

Akşama kadar kimse uğramadı. Bir dilim ekmekle yarım tas çorba geldi akşam. Baktım, aynı çorbaydı. Sesler, falaka sopaları, zincirler, emirler, küfürler, çorbalar ne kadar da çok benziyordu birbirlerine. Her şeyin birbirine benzemesinden ve bize yaşamın değişmezliği ile tek boyutluluğunu telkin etmesinden daha büyük bir işkence olamazdı. Önemli olan, Tanrı'nın Şeytan'la barıştığı bu yerde, aynı seslerin ve sözcüklerin yeni renklerini görebilmek, yaşamın değiştiğine olan inancı diri tutabilmekti.

Geceleyin, farklılık ve yenilik arayışına girdim; iç seslerimi dinlemeye koyuldum yeniden. Yeni bulunmuş, çözülmeye hazır taktikler gibi merakımın merceğinden geçirmeye başladım onları.

KAHRAMAN KURTARICI

Gecenin yarısı kapı açıldı. Kabir azabının başladığını, Münkir ile Nekir'in sorguya geldiğini sandım. Gelen tek kişiydi ve gözlerim açıktı. Ağır bir rakı kokusuyla başucuma dikildi. Kümesten yeni çıkmış, doymuş yalanmış, tecrübeli bir tilkiyi andırıyordu. Bakışlarında insanı duraksatıp düşündürten garip bir ışıltı vardı. İlk kez görüyordum bu adamı. Sigarının filtreli ucunu, ağzını kapatan bıyık kıllarının içine daldırıp kibritini çaktı.

"Sigara ister misin?"

"Hayır" dedim başımla.

"Ben hayatta kimsenin anlayamadığı birçok şeyi anladım da senin niçin direndiğini anlayamadım. Tabii herkes gibi senin de kahraman olma hakkın vardır. Bu hakka şahsen ben saygı duyarım."

Kendinden emin, gün görmüş, oturaklı bir tonla konuşuyordu.

"Kahraman olmak. Evet. Güzel. Çok güzel. Ama kimin için? Bu halk için mi? Bu halkın kahramanı yoktur. Varsa göster. Kahramanların hepsi sahtedir. Neden sahtedir? Çünkü başkalarını kurtarmaya çalışıyorlar. Gerçek kahraman, kendisini kurtarmaya çalışandır. Sen dünyada bana bir halk göster ki başka bir halkı kurtarmaya gitsin. Bana akıllı bir halk göster ki, işkence altında direnşin, inancından taviz vermesin.Yok, gösteremezsin. Yahudi halkı, dünyanın en akıllı halkıdır. Onlar bile baskı ve işkence

altında dik duramazlar. Hıristiyan baskısı altında maronalaşırlar, İslam baskısı altında da sabetaylaşırlar. Böyle kahramanlık olur mu? Tabii, bununla halkın hiç kahramanı yoktur demek istemiyorum. Var. Halkın iki zalim açlığı, iki büyük kahramanı var. Biri boğaz açlığıdır ki bunu ekmekle doyurur. Ekmek birinci kahramandır. Halkın ikinci açlığı da apış arası açlığıdır. Bu açlığı da ya kamış ya da yemişle doyurur. Kamışla yemiş de halkın ikinci kahramanıdır."

Elektrik kablosunun çıplak ucunun kamışımda açtığı acılı yaraya kaydı dikkatim. "Gecenin bu saatinde bu adam da neyin nesi?" diye iç geçirdim. Rakı ve tütün kokusu çökmüştü zincirlerime.

"Halk, halkı kurtarmaya gitmez. O, ahlaki bir mahluktur. Geleneklerin ve vazife tutkusunun emirberidir. Devlete bağlıdır. Devlet onun mülkünü korur, o da varlığını devlete sessizliğiyle duyurur. Onun şuuruyla dokunduğu her şey uysaldır; biri ötekini doğrular, tamamlar. Bu kutsal uyumun bozulmasını istemez o."

"Tarihte ortaya çıkan devrimler onun eseri değil mi?" diyecektim, vazgeçtim.

"O ilkin devlet, sonra da kendisi için vardır," diye sürdürdü. "İnançlıdır, tutkuludur. Tanrı ve devlet katında kapıkuludur." Sustu, bir tükürük savurdu yerdeki suya. "Siz kimsiniz? Siz de o halkın bir parçasısınız maalesef. Tek farkınız, iç birliğiniz yok. Kıçınız tutmuyor. Parçalısınız. Varlığınızı, iç birliğinizin parçalanmış doğasına; körelmiş, kötürümleşmiş yeterlilikler yığınına sığınarak korumaya çalışıyorsunuz. Gelenek ile iktidar hırsının, akıl ile duygusal bedenin arasında sıkışıp kalmış, zavallı, bıçkın tiplersiniz. Acırım."

Gözlerimi yumdum.Törel dünyanın uzlaşmaz çelişkileri ve tepelenmiş özbilinç, dipsiz karanlık, sürüleşmiş milyonlar canlandı hayalimde.

"Kendine direnişçiyim deme! Hayat, senin direndiğin alanda devinmiyor. Niye devinsin ki. Senin kendine zerre kadar saygın yok. Beynindeki açlık bağırıyordu, heey dangalak diyordu, hep aynı kitapları okuyorsun, biraz da başka kitapları oku; hep solcuları okuyorsun, biraz da sağcıları oku. Bu bağırtıları sen dinlemiyordun. Midendeki açlık bağırıyordu, heey dangalak, hep aynı makarnayı yiyorsun, bok yiyen tavuklar gibi. Biraz da başka şeyler ye. Karides ye, şarapta pişmiş levrek ye, sebzelerin, meyvelerin, tatlıların binbir çeşidini ye, içkilerin binbir çeşidini iç. Bu bağırtıları sen duymuyordun. Kamışındaki açlık bağırıyordu, heey dangalak açım aç. Gözlerini gördüğün güzellere kaydırıp durma, biraz da beni kayır, ben perişanım, ben açım, ben mahkûmum, ben muhtacım. Bu bağırtıları sen duymuyordun. Senin kendine saygın var mı? Bacakların gitmek istedi, sen gitmedin. Kolların sarmak istedi, sen sarmadın. Ellerin dokunmak istedi, sen dokunmadın. Dilin söylemek istedi, sen söylemedin. Yarın mahkemede bas bas bağıracaksın, işkenceciler, işkenceciler, işkenceciler... Senden daha büyük işkenceci var mı ulan, haa var mı?"

Bir tekme vurdu karyolamın tahtasına, sarsıldım. Efendiliğini bozmuş, beni şaşırtmıştı. Dalgalı, dumanlı duruyordu başucumda. Alnının genişliği, zamanın mizacıyla çatışan düşünceleri çağrıştırıyordu bana. Takım elbise giymiş, beyaz mintanını, bağı gevşemiş siyah bir kravatla süslemişti. Subay olduğu her halinden belliydi.

"Kendisine işkence eden, başkalarına etmez mi sanıyorsun? Halkın acılı sesine kulak verdiğinize inanmıyorum. Yalan! Külliyen yalan! Halkın arasında geziniyorsunuz, onların yalvaran ihtiyaçlarını derip devşiriyorsunuz ve bu ihtiyaçları onlara anlatıyorsunuz. Ya sizin ihtiyaçlarınız, sizin feryatlarınız ne olacak? Bir insan, kendinden çıkan feryatlara kulak vermiyorsa sağırdır. Sizin insanlığa zerre kadar faydanız yoktur. Şiddetten doğdunuz ve hayata şiddetle başladınız. Tehlikeli insanlarsınız.

Çünkü açsınız, kendi feryatlarınız karşısında sağırsınız. Bu halinizle, zamanı kalbinden yakalayıp, devrim yapacaksınız öyle mi? Gülerim. Siz kendinizi, kendi feryatlarınızı kurtarın ilkin. Sonunda kendi feryatlarınızın, kendi isteklerinizin kölesi olursanız hiç şaşmam. İnsanın zalimliği o zaman başlıyor. Bugün feryatlarınızın efendisisiniz, yarın kölesi olacaksınız. Bir bok çukurundan çıkıp öbürüne gireceksiniz. Böyle hayat olur mu?"

Adam buraya bir planın parçası olarak mı gönderilmişti, yoksa kendisi mi gelmişti; belli değildi. Birkaç yudum çekti sigarasından. Sessizleşti. Bir tur attı karyolanın etrafında. Nöbetçi subaylarından birisi miydi yoksa bu? Sesi, ürpertici değildi, emir ve yaptırım gücünden yoksundu.

"Ben bu halkın, başkaları tarafından kurtarılmayı istediğine inanmıyorum. Git sokaktan çevir birisine sor. 'Anarşistler seni kurtarmak istiyorlar, ne diyorsun?' de. 'Benim kurtarılacak bir durumum yok, onlar kendilerini kurtarsınlar,' der. Halk budur. Hayatında yapmadığı bir şeydir, başkalarını kurtarmak. Git çevir, sor. 'Anarşistlere ne ceza verelim?' de. 'Asın!' der. Halk, kesinlikle budur. Asılışınızı zevkle seyreder. Celladın karşısında iki büklüm eğilir, şapkasıyla selamlar onu. Halkı benim kadar tanıyamazsınız. Kıt kanaat geçinmeye alışmıştır. Küçük bir lokma atar ağzına, dikkatlice çiğner ve usul usul yutar, geğirince şükür çeker, öksürünce korkar, çevresine bakınır, acaba bir şey mi oldu diye. Ayrıntıdaki güzelliklere bakmaz halk; onun için, hiçbir şeyin değişmediğini, her şeyin birbirine benzediğini sanır. Halk budur."

Susuzluk ve baş ağrısıyla; sarhoş Garip Adam'la; cansız, yargılayıcı, uysal sözcüklerin altında kaynayan bir ruh taşkınlığıyla baş başa kalmıştım.

"Sen neden buradasın? Niçin zincire vurulmuşsun, niçin sorgulanıyorsun, niçin direniyorsun? Hiçbir şey bilmeyen objeler, hiçbir şey bilmeyen bir süjeyi bu odada niçin sorguluyorlar? Benim anlayamadığım bir mesele de budur. Senin gizlediğini

bir şey yok ki. Üç beş kişi, birkaç silah, birkaç olay. Bunlar hiçbir şeydir. Biri mevcudu kurtarmaya çalışırken diğeri aklınca bir gelecek kurmaya çalışıyor. Hepsi boş. Geleceği kursan da kurmasan da yaşasan da yaşamasan fark etmez; gelecek diye yücelttiğin şey, daha şimdiden geçip gitmiştir."

İçim kararıverdi birden. Bilincimin sevecenlikle okşadığı her şey delirdi; kendini ve kendini var eden şartları inkâr ederek genişledi; bozulmaz gibi görünen törel dünyanın dinginliğini, devinimsizliğini, uyumunu, mahşer yerine çevirdi. Gözlerimi yumdum. Rahatladım.

Adam, gitmiyordu. Bir önce söylediklerini, farklı bir biçimde tekrar ediyordu.

"Bildiklerini söylesen ne olur, söylemesen ne olur. Sen zaten burada olsan da olmasan da kendi hayatını işkence altına almışsın. Sana öyle sorular sormak lazım ki o sorular seni sana getirsin. Sen nereden çıktın? Niye bu hale geldin? Hayır, birdenbire bu hale gelemezsin. Çocukluk çağında başladı bu iş. Daha çocukken ananı babanı kurtarmayı koydun kafaya. Baban seni severken, 'Oğlum büyü de bizi kurtar' dedi. Köy muhtarı, 'Yavrum kurtarırsan bu köye sen kurtarabilirsin,' dedi. Sonra okumaya başladın. Öyle kitaplar okudun ki kurtarıcıların sayfalarda kaldırdıkları tozdan dumandan, gözlerin hiçbir şeyi göremez oldu. Sonra bir gün oturdun, derin derin düşündün. 'Zincirlerimden başka kaybedecek bir şeyim yok,' dedin. Dünyayı kurtarmaya soyundun. Halbuki sen zincirlerini kaybedemezdin, çünkü kendini kaybetmiştin."

Kendimi kaybedecek derecede bitkindim. Kurumuş, şahrem şahrem kavlamış bir ağaç kabuğu gibiydi ağzım. Adam gitmiyordu. İçmişti. Gitse uyuyacak, güç toplayacaktım biraz. Durmuyordu çenesi.

"Beni zincirlediler, ben kahramanım, diye hiç boşuna övünme!" Bir tekme vurdu zincirlerime. Zincirin bileklerime oturacağından korktum. "Seni bağlayan zincirler değil, bunlar, içindeki

gerçek zincirlerin gölgeleridir. Niye buradasın? Niye zamanımı alıyorsun? Moleküllerini, bağlantılarını, kimyanı kaybetmişsin sen. Nerede senin altyapın? Bu halinle diktatör olursun sen. Acıyorum desem inanmayacaksın. İnanma. Önemli de değil. Önemli olan benim sana inanmamdır. Ağzımdan çıkan söz, beni bölmüyorsa mesele yok demektir. Bütün bu söylediklerim karşısında, hayır ben krizli bir adamım, ben krizim diyorsan o başka. Yanılabilirim de. Krizli bir adam da olabilirsin. İrili ufaklı her krizi, kendi özüne içirmiş olabilirsin. Bir ihtiyarın gözyaşını, bir çocuğun açlığını, bir kadının ağıtını, bir güvercinin kırık kanadını kendi özüne içirmiş olabilirsin. Haaa, o zaman derim ki, dur, sen kendine doğru yürü, kendini kazan ilkin ve sonra da insanlara kendilerini kazanmalarını öğütle."

Benim kendime gelebilmem, kendimi kazanabilmem için dört beş bardak su içmem şarttı. İkinci şartım da bu garip insanın, kayıtsız şartsız, derhal zindanı terk edip bana uyuma olanağı sağlamasaydı.

"Bütün devrimler, devrimciler felaket anlarında patlarlar, fırsatçı ve lekelidirler. Felaket ânının gelmesini dört gözle beklemeyen bir devrimci göster bana. Sistemin düzenli işlemesinden, işlerin yolunda gitmesinden korkuyorsunuz. Refahtan korkuyorsunuz. Mutluluklarını hırslarına kurban etmiş kahramanlarla mutlu bir dünya nasıl kurulur, kafam almıyor."

Adam konuşurken uyumuşum. Dışarıdan gelen marş sesleriyle uyandım. Sabah olmuştu. Adamın, ben uyuduktan sonra ne kadar ve hangi konularda konuştuğunu merak ettim. Susuzluk dayanılmaz bir hal almıştı.

Bugün ne olacaktı? Sorgulamanın hangi biçimi bekliyordu beni?

SUSARAK MI DEĞİŞTİRECEKSİN DÜNYAYI?

Binici'yle, Sürücü'nün yerine bu sefer iki uysal er gelmişti. Zincirlerimi açtılar. Tuvalete götürecekler, su içeceğim, diye sevindim. Sünger gözlüğümü takıp odadan çıkardılar beni. Gözümü açtıklarında elektrik işkencesinin yapıldığı kuru odada buldum kendimi. Karagözlüklü başta olmak üzere tüm ekip hazırdı.

"Merasime başlamadan önce soruyorum, konuşacak mısın?"

İki yana salladım başımı.

"Koparacağım senin o kuş beyinli kelleni!" diye kükredi Karagözlüklü. "Çıkarın pijamalarını, yatırın yere!"

Soyarak yatırdılar yere. Penisimin yaralı olduğunu bildikleri halde yeniden bağladılar kabloyu. Altı yaşındaki çocuğun gözlerinin önünde elektrik işkencesi uygulanan anneyi anımsadım birden. Durumum iyileşir gibi oldu. Elektrik işkencesiyle falakayı birlikte uyguluyorlardı bu sefer. Elektrik şoklarını Karagözlüklü veriyordu yine. Bir görevli, tabanlarımı dövüyor, bir başkası ağzıma tuzlu su döküyor, iki tanesi falaka boyunduruğunu tutuyor, Karagözlüklü'nün yardımcısı, sivil, sarışın şahıs ise propaganda yapıyordu. Kollarım falaka boyunduruğunu tutan askerlerin ayakları altındaydı. Altı kişi benimle uğraşıyordu, bir sivil boştaydı.

"Konuş ulan, herkes konuştu," diye üsteliyordu Sivil. "Direnmenin bir anlamı kalmadı. Konuş rahata kavuş. Sana derhal iyi bir oda hazırlarız. Doktor çağırırız. Normal yiyecek ve içeceklerini veririz. Bir an evvel buradan kurtulursun. Konuşacak mısın? Acele etme, iyi düşün. Bizim ihtiyacımız yok, senin vereceğin bilgilere. Biz sadece senin konuşmanı istiyoruz. İç organların tahrip olmadan konuşsan iyi olur."

Adamın, konuşmakta acele etmememi, iyi düşünmemi söylemesine takıldı kafam. Elektrik ve falaka acısından dolayı söylediklerinin çok azı kulağıma ulaşıyordu. Kesintisiz ve hızlı konuşuyordu.

"Beynine yazık. Şu anda çok büyük çaplı hücre kaybıyla karşı karşıyasın. İleride belleğini yitireceksin. Gözlerin kaymış, şaşılaşmışsın. Beş duyu merkezin tehdit altındadır. Beynini kaybetmeden kararını ver. Giden bir daha yerine gelmez. Şu kamışının haline bak. Yazık değil mi, bu yaşta cinsel gücünden olmak. Geç değil kararını verirsen, elektrik gücünü kurtarırısın. Düşün, acele etme. Biz kimsenin dayakla konuşmasından yana değiliz. Konuşacaksan içinden geldiği için konuş. Konuşacağım de, elini kaldır. Şu anda sana beş dakika veriyorum, beş dakika boyunca sağ eline bakacağım. Sağ elini hafif oynattığın anda her şeyi durduracağız. İlk olarak sana bir büyük demlik dolusu ıhlamur ve bal getireceğiz. Banyoya götüreceğiz. Yeni pijama vereceğiz. Tertemiz, badanalı, havalı bir odaya koyacağız. Karyolana zincirlemeyeceğiz. Zincirsiz, rahat uykulara dalacaksın. Evet, sağ eline bakıyorum, konuşacağın zaman kıpırdat."

İlk anda etkili olan falaka vuruşları, ayaklarımın altı uyuşmaya ve şişmeye başlayınca giderek etkisini kaybediyordu. Falaka devam ettiği halde insan sadece elektrik işkencesi görüyormuş gibi bir havaya giriyor. Her on beş veya yirmi dakikada bir ayağa kaldırarak yürütüyor, böylece tabanlardaki kanın dağılmasını, şişliğin inmesini sağladıktan sonra yeniden işkenceye

yatırıyorlardı. Ve bu durum devam edip gidiyordu. Vücudun çeşitli yerlerine zaman aralıklarıyla yüklendikleri için herhangi bir organın sakatlanması söz konusu olmuyordu. Durum öyle bir safhaya giriyor ki işkencecinin havasına, hararetine ve şiddetine alışan vücut ve ruh dünyası tepkilerini, korku ve heyecanlarını en aza indiriyordu. Tabii bunda, susarak direnmenin, bağırmadan, konuşmadan direnmeye alışmanın büyük payı vardı. İşkencenin etkisini kaybetmeye başladığı bir safhada "merasime" şimdilik son verdiler. Zaten onlar genellikle bu safhayı gayet isabetli bir şekilde tespit ediyor, vücudu gereksiz yere örselemiyorlardı. Tutukluyu yarı-canlı bir ceset haline getirmenin, işkence günlerini kısaltmanın tehlikesini gözönünde tutarak ona göre hareket ediyorlardı. Bunun için vücudun her tarafına yükleniyorlardı. Vücudun dinlenmesi için fırsat tanımıyorlardı.

Merasimin bitmesinden sonra, sünger gözlüğü takarak kaldığım odaya getirdiler. Karyolaya sırtüstü yatırılarak zincirlendim. Susuzluktan kahroluyordum. İçim alev alev yanıyordu. Dilim şişmiş, pürtük, törpü gibi olmuştu. Kan işeme ve ağır kabızlık günlerini yaşıyordum. Elektrik işkencesinin yapıldığı kuru odadan yattığım zindana girerken ayağım sulara değdiğinde, bir an kendimi yere atıp ağız dolusu içmeyi düşündüm. Fakat böyle bir davranış Psikolojik Ekiple Şiddet Ekibine sabır ve direnme gücü hakkında bilgi vereceği için hatalı olacaktı. Ve böyle bir davranış, onların saldırılarını artırmaktan başka bir işe yaramayacaktı.

Geceyi sancılı, kâbuslu bir halde, parçalarımı toplamakla geçirdim. Sabah erkenden Binici'nin tokadıyla uyandım. Tokatla uyanmaya alışmıştım artık.

"Kalk ulan fakülteye gideceksin. Her devlet kendi ülkesinin en akıllı profesörünü göndermiş. Profesörler toplanmışlar seni bekliyorlar. Kamışının son durumunu mikroskop altına koyup inceleyecekler. Nasıl işediğine bakacaklar. Dikkatli işe. Bizi utandırma!"

Doğrusu, tuvalete gitmenin hiçbir anlamı kalmamıştı. Kabızlık sürüyordu. Son elektrik işkencesinden sonra ise yatağıma acılı bir şekilde kan işemiştim. Karyolanın başucuna koydukları bir dilim ekmekle zeytinlere baktım. Su yoktu.

"Evet, Kara Kuvvetleri hareketi başlamıştır," diyerek sırtıma atladı, düşürdüm. Kötü yumruk atıyordu.

Tuvalette belki su içerim diye, binmesine razı oldum. Tuvalete gittik yine su içirmediler. Gelirken sırtıma atlamaya kalktı, düştüm bir daha da kalkmadım. Bir yığın dayak yedim. Beni sürükleyerek yatağıma getirip attılar. Zincirlerken kol ve ayak bileklerimi sıktılar fena halde.

Zaman ilerlemiyordu. Susuzluk acısı, egemen olmuştu tüm acılara. Tavanda yürüyen böcekleri izliyordum. O böceklerin yerine koyuyordum kendimi. Bir çatlaktan girip, dışarıya, güneş enginliğine çıkıyordum.

Kapı açıldı. Sünger gözlüğümün takılmasıyla birlikte Psikolojik Ekip girdi içeri. Başucumda toplandılar sessizce.

"Evladım inan ki, bizi çok üzüyorsun," diye başladı Kel Eyüp. "Neden direniyorsun? Her direnmenin bir amacı vardır. Seninkinin amacını anlamak mümkün değil. Eğer sır saklamaksa ortada zaten sır diye bir şey kalmadı. Şimdiye kadar sizin mensuplarınızdan yüze yakın kişi sorguladık. Senin konuşup konuşmaman bir şey ifade etmez. Maksadım kanunların ve sorgulama kurallarının gereğini yerine getirmektir. Bize tevdi edilen görevleri yerine getirmektir." Sustu, iç seslerimi dinlemeye koyuldu. "Şunun zincirlerini açın, bir tane de sandalye getirin oğlum," diye emretti.

Karyoladan inerken pijamanın ve ayaklarımın kanlı sidikle sırılsıklam olduğunu görmüş olacaklar ki:

"Ne bu hal?" diye bağırdı. "Şu battaniyeyi derhal değiştirin. Kuru temiz bir battaniye serin şu döşeğin üzerine. Bağlarken de zincirlerini çok sıkıyorsunuz, gevşek bağlayın." Elini kafama

koydu. "Dudakların çatlamış senin. Aç ağzını bakayım!"

Karmaşık duygular içinde açtım ağzımı.

"Dilin şişmiş senin, doktor istiyor musun?"

İki yana salladım başımı.

"Çabuk kuru bir pijama getirin. Su getirin, havlu getirin elini yüzünü yıkasın. Temiz ve rahat olmalıdır benim konuştuğum insan, kendisini baskı altında hissetmemelidir."

Pijamamı bacağımdan çıkarırken sendeledim.

"Yardım edin evladım, yardım edin," diye emretti, Kel Eyüp. "Sen bu inadınla kendini heder ediyorsun. Burada sana rağmen farklı bir şeyin cereyan ettiğini görmüyorsun: zihnî ve fiziki çöküş. Akıntıya karşı yüzmekten vazgeç artık."

"Kaynağı bilinen ırmağın kaynağını keşfedecek aptal," dedi Cırtlak Sesli.

Askerin ince, az az döktüğü suyla yüzümü yıkamaya koyuldum. Psikolojik Ekip arkama geçmişti. Suyun, el, ayak ve yüzüme değmesi korkunç bir içme isteği yaratıyordu. İçmemek için güçlükle zaptediyordum kendimi. Anlamlı bir sessizlik çökmüştü zindana. Su içmemi dört gözle beklediklerini görüyordum. İçmedim. Fakat bu durum, benim için o ana kadar gördüğüm işkencelerin en ağırlarından birisi oldu.

Pijamamı giyip elimi ayağımı yıkadıktan sonra, beni mizikli döşeğin üzerine serdikleri kuru battaniyeye sırtüstü yatırdılar. Gayet gevşek bir şekilde zincirlediler. Psikolojik Ekibin iki nolu adamı Cırtlak Ses konuşmaya başladı.

"Beni iyi dinle Muzaffer. Eğer Cumhuriyet tarihinde komünistlerin faaliyetlerini biraz incelersen orada işkence altına alınan herkesin konuştuğunu göreceksin. Üstelik o zamanlar sorgulama tekniği ve metotları bu kadar gelişmemişti. Onlara çok daha hafif baskılar yapılıyordu. Üç beş tokat, belki bir falaka. Hepsi de konuşuyordu. Neden? Çünkü mertçe mücadele eden, mertçe de konuşur. Eğer burayı da bir mücadele alanı olarak

görüyorsan susma, konuş! Görüşlerim şudur, budur de. Şu eylemleri yaptık, şu bildirileri dağıttık, halktan destek aldık diye başla, konuş. Susmak mücadelen kaçmaktır. Deniz Gezmiş'in ifadelerini vereyim oku. Takır takır anlattı her şeyi. Mahkemenin karşısında da inkâr etmedi. Takır takır anlattı."

"İpin altında bile susmadı," diye söze girdi Kel Eyüp. "Sandalyeye çıktı, bağıra bağıra konuştu. Çünkü açık görüşlü bir insandı o. Gizleyecek hiçbir şeyi yoktu. Susmuyordu. Sen susuyorsun. Susarak mı değiştireceksin dünyayı? Sonra neyi gizliyorsun? Biz senden daha iyi biliyoruz senin örgütünü. Faaliyetleriniz dört bölgede yoğunlaştırdığınızı öteden beri biliyoruz. Ve yine bu bölgelerdeki faaliyetleri Koordinasyon Komitesi'nin sevk ve idare ettiğini, bölgelerden bu komiteye bağlı olarak parti komitelerinin, parti komitelerine bağlı olarak da askerî ve gençlik komitelerinin kurulduğunu biliyoruz. Bundan daha önemlisi, Koordinasyon Komitesi'yle buna bağlı olan parti komitelerinin kaç kişiden ve kimlerden oluştuğunu biliyoruz. Senden bilmediğimiz yeni bir şey sormuyoruz, sır da açıklayacak değilsin. Biz koordinasyon ve buna bağlı bölge komitelerinin kaç kişiden ve kimlerden oluştuğunu bir de senden öğrenmek istiyoruz. Herhalde bu isteğimizi kırmazsın değil mi?"

Başımla konuşmayacağımı veya bilmediğini bildiren hayır işaretini verdim.

"Peki, öyleyse sana üç dört saatlik bir düşünme fırsatı tanıyoruz. Temennimiz istemediğimiz olayların cereyan etmemesidir," diyerek çekip gittiler. Giderken de erlere, "Oğlum buna iyi bakın. İhtiyaçlarını karşılayın, günde üç defa tuvalete götürün; bu, kanunların himayesi altındadır, kendisine herhangi bir baskı yapmayın," şeklinde direktif verdiler.

Sırtüstü tavanı seyrederek bir durum değerlendirmesi yapmaya çalışıyordum. Tavan iyice alçalmış, yiyeceklerin açlık karşısındaki lezzeti ve doyumsuzluğu birkaç kat artmıştı. Evet. Durum neydi, kimin lehine, kimin aleyhineydi? Psikolojik Ekip

kurbanını konuşturamamanın moral çöküntüsü ve bozgunu içinde miydi yoksa? Bir geri adım daha atmışlardı. Sıraladıkları ona yakın eylemin faillerini öğrenmeden vazgeçmiş, koordinasyon ve parti bölge komitelerinin kaç kişiden ve kimlerden oluştuğu şeklinde yeni bir soruyla karşıma çıkmışlardı. Bozgunu ve moral bozukluğunu ne derecede yaşıyorlardı acaba? Direnmek, işkencecilere karşı bir işkence biçimi miydi yoksa?

Ya ben? Taş gibi susuyordum ama manevi dünyam fırtınalıydı. İçinde kaybolacağım boşluğu arıyordum. Hata ediyordum galiba. Bir şeyler olmuştu. Psikolojik Ekibin sorgu için geldiğini, onların içeriye girişinden itibaren yeni bir sorgunun başladığını unutarak bazı tekliflerini sessizce kabul etmiştim. Daha önce ıhlamuru içmem, son gelişlerinde ise battaniyenin ve pijama altının değiştirilmesini kabul etmem, elimi, yüzümü, ayağımı onların bakışları altında yıkamam... Evet, sorgulama ânında bu teklifleri kabul etmem hata değil miydi? Bunlar, uzlaşma ve yardıma açık hale gelme anlamına gelmiyor muydu? Bunlar, korkularım, saplantılarım, güvensizliklerim miydi yoksa?

Sorgulama ânının dışında, yani Psikolojik ve Şiddet Ekibinin olmadığı normal bir anda, yaşatmak amacıyla getirilen, ekmek, su, battaniye gibi zorunlu ihtiyaç maddelerini kabul etmek gerekiyordu. Ama ben, ne hikmetse sorgulama ânında kabul etmek gibi bir davranış çizgisini benimsemeye başlamıştım.

Çözülmenin ilk belirtileri miydi bunlar? Gözlerimi kapadım, direnme karşısında geri adımlar atan Psikolojik Ekibin, bir sıfır önde olduğunu düşündüm.

O gece işkenceye almadılar beni. Bir tas çorba ve bir dilim ekmek verdikten sonra askerler de hiç uğramadılar. Bu, Psikolojik Ekibin komitelere ilişkin sorusuna olumlu veya olumsuz cevap vermeyi kararlaştırmak için bana tanıdığı bir "fırsat" veya "düşünme gecesi"ydi. Diğer odalardan gelen çığlık ve bağrışmalara, ağır susuzluğa, acılara rağmen uyudum.

Sabah yumruğu yanağımda, patlamadan uyandım. Uyanmamın bir yararı olmadı, çünkü yumruk yine patladı yanağımda. Hükmedici, aksi bir burun, tasalı bir yüz.

"Kalk lan, karılar hamamına gidiyorsun," diye zincirlerimi açmaya koyuldu Binici. "Birleşmiş Milletler Meclisi'ne giren her devlet, bir karı göndermiş. Karılar çırılçıplak seni bekliyorlar hamamda. Eğer boğalaşır da gücünü gösterirsen, karıları doyurursan, seni yirminci asrın boğası ilan edecekler."

Sünger gözlüğümü takıp sırtıma atladı. Su hayali ve umuduyla herifi tuvalete kadar taşıdım. Sürücü arkamdan geliyordu. Binici kıs kıs gülerek sırtımdan indi.

"Herif karıları duyunca, nasıl da sekmeden geldi. Ama yürüdükçe arkasında bir yığın da küfür bıraktı."

"Bana desinler ki, hamamda seni yüz çıplak dünya güzeli bekliyor, anam avradım olsun, Birleşmiş Milletler'i sırtıma yüklesinler, sekmeden, dimdik koşarım hamama kadar," dedi Sürücü.

"Hamama öyle girersin de hamamdan çıkış halin nasıl olur? Gebermiş katır kamışı kadar mecalin olmaz."

Tuvalette işimi gördükten sonra, yeniden ama umutsuzca musluğa yöneldim.

"Hop dur bakalım mülazım, sana ne lazım!" diye bağırdı Sürücü.

Çaresiz durdum.

"Su lazım," diye mırıldandı Sürücü.

"Hamamda bekleyen yüz çıplak dilbere sektirmeden koştun. Kara Kuvvetlerini sırtından düşürmedin, aferin," dedi Binici. "Mükâfat olarak sana, birinci makineli bölükten iki yudum su veriyorum. Üçüncü yudumu yuttuğun anda domaltırım."

Musluğu sonuna kadar açtım, iki kocaman yudumu üçüncüyle tamamlayayım derken güçlü bir tekme yedim kıçıma. Başım duvara çarptı.

"Kara Kuvvetleri'ne madik atamazsın, tak gözlüğünü!"

Zindanıma gelirken sırtımdaki ağırlığı değil, iki yudum suyun, gövdemdeki yankılarını dinliyordum. Köklenmiş, yeşermiş gibiydim.

Yatağa zincirlenişimden bir iki saat sonra Psikolojik Ekip geldi.

"Günaydın evladım. Bu sabahın hayırlı bir sabah, senin için sıkıntıların, acıların son bulduğu bir sabah olmasını diliyorum ve soruyorum. Dünkü sorularıma cevap verecek misin?"

Başımla hayır işareti yaptım.

"İyi düşünmemişsin. İyi düşün. İyi düşünmen için yeniden fırsat tanıyabiliriz sana. İstersen odanı değiştirebiliriz. Her türlü ihtiyacını karşılayabiliriz. Ne diyorsun?

Başımla yeniden hayır işareti verdim. Kendilerini çok iyi tanımadığımı bildikleri için ve de sessizce direndiğim için benden nefret etmiyorlardı sanırım.

"Muzaffer, sana Mahir Çayan'ın otuz kırk sayfalık ifadesini getireyim oku. Dürüst ve cesur bir devrimcinin eylemlerini gizlemediğini, bütün dünyaya ilan ettiğini daha iyi anlarsın," dedi Cırtlak Ses.

"Sen bu kafayla sosyalizmi kuramazsın, evladım. Herkesin sır küpü olduğu, hiç konuşmadığı bir toplumun ilerlemesi mümkün mü? Sözün, tartışmanın olmadığı yerde bereket olur mu? Ne demiş Tevfik Fikret: 'Barika-i hakikat, müsademe-i efkârdan çıkar.' Hakikat kıvılcımı, fikirlerin çarpışmasından çıkıyorsa senin de hakikat kıvılcımında bir payının olması gerekiyor, hakikat yolunda yürüyorsan eğer."

İkna sürecini uzattılar vaazlarla. Sonuç alamayınca, "Peki, bizden günah gitti," dedi Kel Eyüp. "Yapabileceğimizi yaptık, gerisi senin bileceğin. Haydin gidelim."

İDARA, MÜDARA, DÜBARA

Örümcek yine orada, ışığın perdahlanmış, psişik dünyasında, ağma odaklanmış, yerime geçmiş benim, beni seyrediyor. Duvar, kendi iç duvarına doğru büyümüş, kuşatıvermiş örümceği. Yüzeyde duygu zerrecikleri; zerreciklerde kan kokusu, seslerin silik ayak izleri, büyüyen gizemli gölgeler; çatlamış şahrem şahrem mavi bir bilinç; denetimsiz, doğaçlanmış tınılar, kesik süreçler, birdenbirelikler, arayışlar, biçimler, ışık hüzmeleri, kederli renkler...

Ayak seslerini bekliyorum, Şiddet Ekibinin. Hangisi doğru acaba? Kendinden kurtulma çabası mı, kendini bulma çabası mı?

Az sonra Şiddet Ekibi, küfürlü, gürültülü, kontrolsüz bir kalabalık halinde, fetiş derecesinde bir tutkunluk ve görev aşkıyla içeri doldu.

"Mengenedesin!" diye bağırdı Şişko. "Geçmişle gelecek arasında sıkışıp kalmışsın. Konuş ulan puşt, hareketlen!"

Alın yamuk. Göz çukurları bir çift yeşil istiridye. Kendini faş eden bakışlarla parçalamaya çalışıyor beni. Yeni gelenler oldu. Kuzgunlar gibi çepeçevre sardılar yatağı.

"Konuşacak mısın?"

İki yana salladım başımı. Yaşam kendini tekrarlıyordu. Aynı soruları, aynı suskunluğu sergileyecek, aynı sahnede, aynı rolleri oynayacaktım yine. Dışarıdan bakan birisi, Sokrates'in

Atina'yı ata, kendisini de sineğe benzettiği gibi; beni yerinden kalkamayan uyuşuk bir ata, onları da bu atı uyandırıp canlandırmaya çalışan at sineklerine benzetirdi.

"Benim mengenemdesin köpek! Kurtulamayacaksın benden!"

Bu herifin "Ben"i öbür insanlara yabancı ve korkunç düşman bir "Ben"di. Öbür insanları sadece duyumsanan, görünen ve işitilen, gereksiz nesneler derekesine indirgiyordu. Kel Eyüp, "biz" sözcüğünü kullanıyordu genellikle. Ben ve biz. İki sözcük. Ben'i biz'in, biz'i ben'in türevi ve kölesi haline getirmeden, ben'i ve biz'i karşılıklı birbirleriyle çatışan, birbirlerini bütünleyen ve güçlendiren öğeler olarak ele almak, kavramak, direnişi böylesi bir kavrayışa dayandırmak.

Zincirlerimi açıp, çırılçıplak soydular yine. İşkencenin asıl ilkesi haline gelmişti çıplaklık artık. Döşemeye yatırarak ellerimi arkadan bağladılar. Bu arada iki er zincirli palaskaları ayak bileklerime taktı. Bir tanesi saçlarımı arkaya kanırdı. Aynı anda erler bacaklarımdan çekerek köşeye götürdüler. Daha önce yaptıkları gibi bacaklarımdan astılar. Dar "V"yi yavaş yavaş genişletmeye başladılar. Bu arada su dökerek dövdüler. Bir müddet sonra da havada asılı vaziyetteyken, daha öncekinden farklı olarak el ve ayak parmaklarımdan, erkeklik organımdan ve vücudumun çeşitli yerlerinden cereyan verdiler. Elin ve ayakların morarıp şişmesine bağlı olarak, periyodik bir şekilde değiştirip asmaya devam ettiler. Hepsini vahşi bir hırs bürümüştü. Kimisi küfrediyor, kimisi soru soruyor, kimisi cereyan veriyor. Kimisi de ağız dolusu tükürüyordu. Bu hengâmede, zincirlerin kollardan bacaklara veya bacaklardan kollara takılması sırasında, beni zincirleri gevşeterek betona indiriyorlardı. Bu durumlarda bazen yüzükoyun bir şekilde betona seriliyordum ve bunu fırsat bilerek köşede göllenen sulardan ağız dolusu yudum yudum içiyordum. Palasların açılıp bağlanmasına kadar neredeyse yükümü tutuyordum. Gerek benim ağır ağır inlemem, titremem,

gerekse Şiddet Ekibi mensuplarının birbirleriyle konuşmaları, küfürleri, gülmeleri ve bundan daha önemlisi yerdeki suyun bolluğu, suyu yudumlayışımı gizliyordu.

"Mengenedesin ulan puşt! Parçalayacağım seni! Dünya üçayak üzerine kurulmuş, idara, müdara, dübara. Sen dünyanın dübara ayağısın ama dübaraların bana sökmeyecek. Yahu sizler de öyle seyredip durmayın, konuşun, bir şeyler yapın. Yeniden asın şu cahili!"

Bir müddet sonra işkenceye ara verdiler. Askıdan indirdiler beni. Çırılçıplak, sırtüstü yatağa uzatıp zincirlediler. Battaniye ile örttüler üzerimi. Kapının ötesinden, cura zurna sesini andıran bir kadın çığlığı geliyordu.

"Seni alçaklığın, puştluğun ve şerefsizliğinle başbaşa bırakıyorum," dedi Şişko. "Yine geleceğim. Mengenedesin. Kurtulamazsın benden. Yat, ona göre düşün!"

Ortaya attığı düşünceyi, düşüncenin iç gerçekliği içinde düşünmediği için ilgisiz konuşan Sivil'in mırıltılarına teslim oldu zindan. Sonunda o da gitti. Kapı üzerime kapanırken yakalanmadan önce yazdığım taslak şiiri anımsadım:

Dünyanın tüm güzelliklerini
Davet ettim soframa
Başköşeye kuruldu orostopolluk
Teşrif etti hançeriyle ihanet
Alçaklık yanıma oturdu
Gülümsedi gözlerime gözleriyle puştluk
Kadehlerde pırıl pırıl bir rakı
Şerefe dedi şerefsizlik.

Etim kemiğimden ayrılmış gibiydi. Derin acılar, bıkkınlıklar içindeydim. Gökyüzünü ve dipsizliği arıyordum. Koca bir dişli çarkın ağzından alınmış, çaputa, çapavula uğramış gibiydim. Susuzluğum gitmiş, yerini yanmalar, sancılar, ağrı ve sızılar almıştı. Bol bol su içtiğim için işkenceden memnundum. Tiksindi

ve iğrenme iklimi içine girmiştim ama önemli değildi. Betonda göllenmiş işkencehane suyundan zarar gelmezdi insana. İnsanın çürüyüşüyle kıyaslanamazdı, suyun çürüyüşü. Kanın özü, böylesi bir suda, özün kanma ve o da giderek dipsiz bir çığlık karanlığına dönüşüyordu.

Kendimi kontrol edemediğim için, yatağa işediğimi, idrar yolumun şiddetli acı ve yanmasından anlıyordum. Bir durum değerlendirmesi yapmayı düşündüm. Vazgeçtim. Görünüşle gerçeklik arasında pezevenklik yapan gölgelere, olmayacak hayallere daldım. İçimdeki fırtınalara verdim kanatlarımı. Uğultular, efsunlu sisler, belirsizlikler içinde, alçaklığımdan memnun ve mütevekkil, uyuklamaya başladım.

Yumruk, yanağımı yokladığında sabah olmuştu.

"Geberdin mi lan dübara, kalksana," diye zincirlerimi açmaya koyuldu Binici. "Yedi canlı mısın lan, neden zıbarmıyorsun? Biz de kurtulalım, sen de kurtul."

"Bu sefer nereye gidiyor bu adam?" diye sordu Sürücü. Amacı, Binici'yi konuşturup kıs kıs gülmekti.

Binici'ye baktım yan gözle. Maymuna benziyordu. Havlar gibi konuşuyordu. Bin üçyüz yıl öncesinin Maya uygarlığında, havlayan maymunlar, Maya entelektüellerinin tanrısıymış. Tanrısal bir güçle dimdik yürüyordu herif. Yıldırım gibi çakıyordu yumruğu. Korkuyordum yumruğundan. Ne zaman, nereye vuracağı belli değildi. İşkence ânının dayağı, beni korkutmuyordu bu denli. Arada bir de çekinmeden "cart" diye bırakıyordu.

"Amerikan başkanının kızı gelmiş," diye başladı Binici. "Bu dübarayı bekliyor ziyaret yerinde. Kıza yaklaştım, belki bana doğru yayılır diye, pas vermedi. 'Hey tertip,' dedi, 'burada güçlü kuvvetli bir adam varmış, kamışından zincirle tavana asıyormuşsunuz da of demiyormuş, ben onu görmeye geldim."

"Kızı duydu ya, düşürmez seni, sektirmeden seğirtir senin altında," diye gülümsedi Sürücü.

"Seğirtsin seğirtmesin, kız bekliyor. Kızda bir çarkıfelek cilvesi var, vay anam değme gitsin. Saçlar ayva sarısı, bel beden, boy pos, hiç sorma, sanırsın vitrin karısı. Hadi sallanma çişik," diyerek bir tekme attı bacağıma. "Kız tamirata gelmiş, sürülmeyi bekliyor. Bu dünyada, o kızın rot balans ayarını halledip havasını alacak olan tek adam sensin. Hadi bakalım, yine milletin umudu haline geldin."

Sünger gözlüğümü takıp sırtıma atladı. Düştüm. Tuvalete girmeye hiç niyetim yoktu. Tekme ve tokatlarla beni ayağa kaldıramayacaklarını anlayınca vazgeçtiler tuvalete götürmekten.

"Dübara yapıyor orospu çocuğu bize. Hiç değilse kalk yatağına yat."

Kalkmadım. Çaresiz kaldırıp yatağa attılar. Bir elimi serbest bırakarak zincirlediler yeniden. Küfrede küfrede çekip gittiler. Binici'nin getirdiği zeytin ve bir dilim ekmeğe ek olarak, döşek altında sakladığım, aşırı nemden hamurlaşmış ekmekle zeytinleri de yedim. Fakat susuzluk, yavaş yavaş gösteriyordu kendisini yine.

"Duvarların içinde veya dışında yaşamışsın, fark etmiyor. Önemli olan nasıl yaşadığındır," diye içimde çoğalan bir sese kaptırdım kendimi. "Yaşamı nasıl üretecek, nasıl yenileyeceksin? Orijinaliteni, farklılığını ve yeteneklerini koyarak. Kuşkularına, korkularına, acılarına sızan her damla terine, tasarılarına, düşlerine, hayallerine, dinlenme ve düşünme sabrına, düşünsel ve pratik, irili ufaklı tüm çabalarına değer vererek."

Öğleye doğru bir tas çorba getirdiler. İştahla höpürdettim çorbayı. Tüm yeryüzü ile aramızdaki gerginlik hafif yumuşadı, güneşe çıkarılmış gibi oldum. Binici'yle Sürücü'nün tuvalete götürme işi iklimimi bozdu. Tekme tokat zorladılar gitmedim. Defalarca sırtıma atladı, defalarca düştüm. Yakası açılmadık küfürlerle yatağa zincirleyip gittiler.

Örümcek, köşesindeydi. Bana işkence yapmayan tek canlı

oydu bu odada. Bana baktığını düşünürken, 'Ağına tutun, terk etme onu,' diye fısıldadığını duyar gibi oldum.

İkindiye doğru Psikolojik Ekip geldi.

"İyi günler evladım, nasılsın?" dedi Kel Eyüp.

Cevap vermedim. Yeni bir soruyla geldiler herhal derken.

"Çok işler yapmışsın, çalışkan bir insansın doğrusu," diye sürdürdü. "Filistin'e gittiğini, orada eğitim gördüğünü de tespit ettik. Oraya bir yığın adam göndermişsin. Bizim için sır olan neyiniz kaldı ki? Sır kötüdür, sır insanı çürütür. Zalimler sırla beslenirler."

"Bu nasıl iş Muzaffer?" diye söze girdi Cırtlak Ses. "Filistin'de askerî eğitim göreceksin, bu yana geçip masum çocukların eline bomba vereceksin, karakollara attıracaksın, devleti yıkmak için gerilla savaşına atılacaksın, sonra da içeri düşünce yaptıklarını anlatmayacaksın. Patagonya mı burası? Hiç böyle şey olur mu? Yüzlerce asker ve helikopterle dağların taranması bu fakir devlete kaça mal oluyor, biliyor musun?"

"Emekçileri kurtarma adına, emekçileri birbirine kırdırmıyor musunuz evladım?" diye söze girdi Kel Eyüp. "Size iktidar yolunu kapatıyor muyuz? İşte seçim, halka güveniyorsanız, buyurun, hodri meydan."

"Neden gizli çalışıyorsunuz?" diye yeniden girdi Cırtlak. "Neden silaha başvuruyorsunuz? Gizlilik amaç olamaz. Bu memlekete yazık değil mi? Milleti neden bölüyorsunuz. Bölünen, birbirlerini boğazlayan bir milletle devrimi yaşatamazsınız. Ben sizin arkanızda dış güçlerin olduğu kanısındayım. Her biriniz bir KGB veya CIA ajanı olabilirsiniz. Farkında olmadan alet olabilirsiniz."

"Tekrar ediyorum evladım," diye başladı Kel Eyüp. "Mikroskobumuzdan hiçbir şey kaçmıyor. Ceylanpınar ve Suruç sınırından Filistin Eğitim Kamplarına çok sayıda adam gönderdiğini, bunların oralarda askerî eğitim görerek bu tarafa geçtiklerini ve

faaliyetlere başladıklarını ayrıntılarıyla tespit ettik. Filistin meselesinde bizim için sır olan herhangi bir taraf yoktur. Kanunlar bu noktayla ilgili olarak senin de bilgilerine başvurmamızı emrediyor. Bunun için senden, karşıya kimleri gönderdiğini ve karşıdan da bu yana kimlerin geçtiğini öğrenmek durumundayız. Bizlerin yerinde sen olsaydın aynı soruları sorardın. Kaldı ki biz senden, bilmediğimiz, yeni bir şey sormuyoruz. Tespit ettiğimiz bilgileri bir de senden dinlemek istiyoruz. Herhalde bizi anlayışla karşılayacaksındır. Cevabın olumlu olacaktır değil mi?"

Başımla yine hayır işareti verdim.

"Biz sana yine düşünme fırsatı vereceğiz. İnsanlık yine bizde kalsın. Seni kurtarmak için bu kadar didiniyoruz, çırpmıyoruz ama işkencenin altına yatmak için elinden geleni yapıyorsun. Aslında sana kimse işkence yapmıyor, sen kendine isteyerek işkence yaptırıyorsun. Bizim de senin gibi oğlumuz var, bizi üzmeye, istenmeyen şeylere başvurmaya hakkın yoktur. Bu gece sana düşünme fırsatı veriyoruz. Eğer iyi düşünürsen, direnmenin ne kadar anlamsız ve saçma olduğunu kavrayacaksın. Beynini dıştalayarak, direniyorsun. Buradaki erler, her istediğini yerine getirmekle görevlidirler. Susadığın zaman su, acıktığın zaman yemek iste. Eğer sigara içiyorsan hiç çekinmeden iste. El ayak bileklerindeki zincirlerden dolayı uyuyamıyorsan istediğin zaman erleri çağır ve açmalarını söyle. Onlar açarlar. Eğer bu odada rahatsız olursan söyle, seni daha iyi bir odaya alabiliriz." Sonra erlere hitaben: "Oğlum, buna gayet iyi davranın, bir isteği olursa derhal yerine getirin" diyerek ekip halinde çekip gittiler.

Neler oluyordu? Psikolojik Ekip, bir adım daha mı geri atmıştı? İlk günden bugüne olanlar neydi? Gerçek adımı söylemem, önde gelen beş arkadaşı ele vermem, ileri köylülerin ve saklanan ama gerçekte olmayan "silah ve patlayıcıların" kimliğini ve yerini bildirmem, Koordinasyon Komitesi'yle buna bağlı bölge komitelerinin üyelerini açığa vurmam gibi isteklerden tek

tek vazgeçmişlerdi. Şimdi ise Filistin'e kimlerin gittiğini ve oradan ülkeye kimlerin geri döndüğünü öğrenmeye çalışıyorlardı. Ve Psikolojik Ekibin ilk sorgulamalar sırasındaki kararlı, tehditkâr ve yumuşak-sert tutumu, direnme karşısında değişmişe benziyordu. Şimdi onlar, sözde insancıl, daha insaflı, daha kibar ve daha yardımsever bir yaklaşım içine girmişlerdi. Bunlar, geriliklerinin, direnme karşısında içinde düştükleri çaresizliklerinin, âcizliklerinin bir ifadesi miydi yoksa? Rollerini büyük bir ustalıkla oynadıkları ve bazı işkenceleri bizzat yönettikleri kesindi. Gözlerim bağlıyken yapılan işkencelerde bunlar hazır bulunuyorlardı. İşkence sırasında sünger gözlüğümün takılması, bunların geleceğini haber veriyordu.

Yardım teklifleri ve erlere verilen "insancıl" direktifler, uzlaşmaya çekme ve direnmeyi "İsa iyilikseverliğiyle!" gevşetme veya kırma manevralarının bir parçasıydı. Bu bakımdan erlerden su, ekmek veya zincirlerin açılmasını istemek, uzlaşma yolunda atılmış tehlikeli bir adım olacaktı.

Sabahleyin, Sürücü'nün yanağımda patlayan copuyla uyandım. Yine Binici ile beraberdi. Yüzüm ve saçlarım sırılsıklam ıslanmıştı.

"Sabahı şerifler hayır ola beyefendi!" dedi Binici. "Biz kullarınıza bir emriniz var mı? Birinci Makineli Bölüğün musluğunu nasıl buldunuz?"

Son anda görmeye başladığım güzel bir rüyadan uyandırılmıştım. Kafamı ve yüzümü ılık duş sularının altında dinlendiriyordum. Aaa, bir baktım Binici pantolonunun önünü ilikliyor, hain hain gülümseyerek. Cop darbesiyle uyanmadan önce yüzüme ve kafama işediğini anladım. Hayretler içindeydim. Binicinin sidiği, duş rüyası görmeme yol açmıştı.

"Çoban kolonyasıyla uyandınız, şimdi buyurun tuvalete gidelim beyefendi. Bundan böyle size her zaman nazik davranacağız çünkü komutanlarımızın emirleri böyledir."

Zincirlerimi açtılar, yataktan inmedim. Ayaklarımdan çekip sırtüstü düşürdüler betona. Sırtım ıslandı. Cop, tekme, tokat giriştiler.

"Altını ıslatamazsın lan çişli. Senin sidiğinin nereye akacağına biz karar veririz. Gözlerimizin önünde devletin döşeğini çürütemezsin."

Kafamı, kollarımın arasına almış, yumak gibi olmuştum. Şiddet Ekibinden Sarı gelmeseydi dövmeye devam edeceklerdi.

"Bırakın oğlum," diye çıkıştı Sarı. "Gitmezse gitmesin, atın yatağına, zincirleyin, sorguya kadar düşünsün."

Yatağa atıp zincirlediler. Sorguya kadar pek bir şey düşünmedim. Düşünmeye değmeyecek bir tek sorun var mıydı yeryüzünde? Birkaç kez ölümden dönmüştüm mücadele yaşamımda. Onun için kendimi fazladan yaşayan bir insan olarak görüyordum. Gövdeme inen taze darbelerin sızılarını dinliyordum. Örümcek terk etmemişti köşesini.

Sünger gözlüğümü taktılar. Psikolojik Ekip içeri girdi.

"İyi günler evladım. Geniş zaman tanıdık sana, düşündün mü geniş geniş? Ümit ederim düşünmüşsündür."

Cevap vermedim. Bıkmıştım aynı tavırlarla aynı şeyleri dinlemekten.

"Hiç düşündün mü bu devletin gücünü? Bu devlet o kadar güçlüdür ki bir buçuk yıl içinde tüm gizli örgütleri en mahir bir şekilde açığa çıkardı. Gecekondulardan, mağaralar kadar kanunun pençesini her yere götürdü. Çözülmez sanılan, insanları çözdü. En son siz kalmıştınız, sizi de çökerttik. Çin'den Vietnam'dan, Küba'dan derlediğiniz Halk Savaşı teorisini, görüldüğü gibi, Türkiye'nin şartları reddetti. Bu teorilerin, Türk halkının anlayışına, gelenek ve göreneklerine ters düştüğü belli oldu. Türkiye ne Çin ne Küba, ne de Vietnam'dır. Bir hastanın reçetesiyle, bir başka hastayı tedavi etmeye kalkışıyorsunuz."

"Aslında komutanım," diye söze girdi Cırtlak Ses, "Bunlar, ölüm durumunda olan bir hastanın reçetesiyle, hasta sandıkları sağlam bir insanı tedavi etmeye kalkışıyorlar. Bazılarının yanlış bilgilenmeyle ve iyi niyetle yaptığı bu iş, sağlam insanı hastalandırmaktan başka bir işe yaramıyor. Dış mihrakların oynadıkları rolleri kavrayanlar, eninde sonunda anlıyorlar aldandıklarını. Bu taşlaşmış mahluk da sonunda anlayacak aldandığını."

"Ya taşlaşacaksın ya da yüksek bir duyarlılıkla her alanda mücadele edeceksin bunlarla," diye iç geçirdim. Ben, her ikisini yapamıyordum. Sessizliği seven, söylenenleri anlamayan, kafayı iki yana sallamayı âdet haline getiren, andaval bir insan havasındaydım.

"Filistin'deki ateş, Filistin'de kalmalıdır evladım. Eğer, ille de bir ateş çıkacaksa her ülke o ateşi kendi bağrından çıkarmalıdır, büyük kurtarıcı Atatürk gibi. Bundan dolayıdır ki Filistin meselesini umarım ki iyi düşünmüşsündür. Çünkü bu mesele, devlet büyüklerimizin üzerinde titizlikle durdukları bir meseledir. Devletin varlığını, yokluğunu birinci derecede ilgilendirmektedir. Eğer Filistin'e gidip gelenlerin ifadelerini alamazsak bizler devlet büyüklerimizin karşısında son derece güç duruma düşeriz. Sorgulamada görev almamızın bir anlamı kalmaz. Bu bakımdan bizi anlayışla karşılayacağını umarak soruyoruz, bize bugün vereceğin cevap olumlu mudur, olumsuz mudur?"

"Seni sağduyuyla düşünmeye davet ediyorum Muzaffer," diye söze girdi Cırtlak. "Bu tutumunu sürdürdüğün sürece, komutanlarımızın seni bu sorgulama odasından hiçbir zaman çıkarmayacaklarını düşündün mü? Bu sular, bu kokular, bu küflü duvarlar arasında kendini çürümeye mahkûm ediyorsun. Ölümden daha korkunç bir durumdur bu."

"Ölüm, sonsuz bir karanlıktır evladım, herkes onunla karşılaşır ama hiç kimse yaşamaz onu. İşkence nedir? İşkence, ölüme eşdeğer, sonsuz bir karanlığa sahiptir. Eşek inadına sahip

olan insanlar, işkence karanlığıyla karşılaşırlar ve yaşarlar onu. İşkence hayatına girenler bir daha dönemezler gerçek hayata."

Kısa bir sessizlik oldu. Sigaralarını yaktılar.

"Evet evladım, bu kadar iyi niyetli çabaları, insani ısrarı ve iknayı hiç dikkate almaman bizleri üzüyor. İçinize işlemiş, güdü haline gelmiş kör ideolojilerle devrim yapmaya kalkışmanız, bizleri üzüyor. Hayatı kendi haline bıraksanız o kendi devrimini yapar. Kaba işkencelere kapı açan, herkesi güç duruma düşüren işlere kalkışıyorsunuz. Buraya düşen bozulmuş insanı kendine öğretelim, kendine benzetelim diyoruz ama bu iyi niyetimiz her zaman anlaşılmıyor. O zaman üzülüyoruz tabii, ve bizi anlamak istemeyeni, kaba insanlarla baş başa bırakıp gitmek zorunda kalıyoruz, şimdi olduğu gibi." Ekip, odayı terk ederken Kel Eyüp son bir kez: "Sana beş dakika daha düşünme fırsatı veriyoruz, düşün ve cevabını bildir!" diye mırıldandı.

Beş dakika sonra bir onbaşıyla birkaç er içeri girdi. Kollarımdaki zincirleri açarak oturttular beni.

"Bu iğrenç sidik kokusu çürütecek seni lan," diye homurdanan onbaşı, elindeki defterle kalemi kucağıma koydu. "Cevabını yaz şuraya, götünle değil, aklınla yaz."

Kocaman bir "HAYIR" yazdım, defterin açılmış beyaz sinesine.

SEVİNÇ

Yeryüzünü ikna etmek için sıraya girmiş, birbirlerine düşman, bir yığın düşünce, bir yığın top, tüfek ve füze. Kararmış gümüş gibi parlayan duvarlar, ışığa rağmen kendilerini inatla gösteren eşyalar ve ben. Dersim'in dumanlı dorukların-dan, pırıl pırıl sularından, envai çeşit kır çiçeklerinden, dağ keçilerinden, engin ve kocaman yıldızlı gökyüzünden, kına ve yosun kokan tertemiz mağaralarından kopup sidikli bir zindana düşen, zincirlerinden asılıp çürümüş kanlı sularından içen ben.

Kapının ardından Binici'nin sesi geliyor:

"Şırfıntıyı karakucağa aldım, dilinden bademciğine kadar emdim."

Kapı açıldı az sonra; tanıdık ayak sesleri, homurtu ve küfürlerle içeri girdi Şiddet Ekibi. Aynı anda sünger gözlüğüm takıldı.

"Açın zincirlerini bu köpeğin," diye bağırdı Şişko.

"Kendini kördüğüm Kürt kilimi mi sanıyorsun ulan sen, haa," dedi Sarı. "İlmik ilmik sökülürsün, merak etme, dur!"

Başucumda toplandılar. Zincirleri açtıktan sonra, çırılçıplak soyup tekme ve yumruklarla sulu betonun üzerine yıktılar. Zincirli palaskalara ayak bileklerimi geçirerek, bacaklarımı yerdeyken biraz yukarı kaldırıp gerdiler. Her iki bacağımdaki zincirden birer asker çekiyordu. Germeyle birlikte tenasül organlarımın üzerine bir kova su döktüler. Aynı anda bir kişi erkeklik organımı copla dövmeye başladı. Her bir el bileğim, bir asker botuyla beton zemin arasına sıkışmıştı. Alnımda ve göğsümde

birer asker botu daha vardı. Kıpırdanmama imkân yoktu, ağzım kapatılmamıştı. Bağırmıyor ama dişlerimi gıcırdatarak inliyordum. Copun erkeklik organıma her inişi tarif edilmez bir acıyla benliğimi sarsıyor, yüreğime işliyordu. Başucumda duran Sarı, ara vermeksizin sürdürüyordu söylevini.

"Sanma ki biz bu işlerden bıkarız. Bu işkenceler aylarca sürecek, dayanabilecek misin? Ölüp ölüp dirileceksin. Aylarca bu zindanda acı çekeceksin. Sanma ki senden sır öğreneceğiz. Her şeyi biliyoruz. Her şeyi! Senin de bunları kabul etmeni istiyoruz. Kabul edersen rahata kavuşacaksın. Aksi takdirde işkence altında sakat kalacaksın. Hadım olacaksın!" diye bağırıyordu.

Bir müddet sonra vuruşlara ara verdiler. Askerler beni bacaklarımdan sürükleyerek asma köşesine getirdiler. Sandalyelerin üzerine çıkıp zincirleri halkalara geçirdiler. Ve beni bacaklarımdan yeniden astılar. Fakat bu sefer sırtım betona değiyordu ve suyun içindeydi. Kısa bir sessizlikten sonra Şişko:

"Konuşacak mısın ulan hayvan?" diye gürledi. "Şerefini ve şahsiyetini parçalayacağım şimdi senin, puşt bozması!"

"İşte sana, işlediğin suçlardan oluşan bir utanç kuyruğu. Bekle bakalım kuyruğunla. Sana bu yakışır."

Garip bir sessizlik çöktü zindana. Kalın bağırsağımın parçalandığını, gövdemin göbeğime kadar iki eşit parçaya ayrıldığını sandım.

"Seni hadım edeceğim, hadım," diye yeniden gürledi Şişko. "Erkeklik duyguların yok olacak burada. Kıçındaki şu kalın falaka sopasıyla ibneliğe alışacaksın. Eğer buradan veya idamdan kurtulup gelecekte tahliye olursan, komünistliği bırakacaksın. Karşı konulmaz bir istekle, kıçını satarak geçinmeyi meslek edineceksin."

Şişko'nun bu düşüncesini değişik ağızlardan sökün eden değişik düşünceler izledi.

"İyi para kazanır. Kıyamet kadar gulampara var bu memlekette."

"Mesleğinde başarılı olursa diğer yoldaşları da örnek alırlar bunu. Bir bakarsın örgüt strateji değiştirir, yıkıcılığı bırakır, ibneliğe sarılır dört elle."

"Biz de rahat ederiz, bunlara ayırdığımız zamanı, yabancı casusları izlemeye hasrederiz. İbneler örgütünden memlekete zarar gelmez. Pembe pazarda dolaşır dururlar."

"Propaganda, ajitasyon ve örgütlenme tecrübelerini kullanarak bütün ibneleri örgütlemeye kalkışırlar bunlar."

"Dünyanın neresinde görülmüş ibnelerin devrim yaptığı."

"İbneler devrim yapamaz ama ibnesiz de devrim olmaz."

"Çok doğru. Devrimlerin olduğu ülkelerde, o devrimlere katılmayan tek bir ibne yoktur."

Eşcinsellere yönelik bu akıl almaz düşmanlık karşısında ürperdim, ezilmişlere duyduğum o doğal sempatiyi onlara da duymaya başladım. Bacaklarımdan asılmıştım ama sırtım sulu betonda olduğu için bacaklarım şişip morarmıştı. Sünger gözlüğümün altından kıçımdaki tahta copu seyrederken eşcinseller ve devrim üzerine ileri sürülen yarı-resmî düşünceleri dinliyordum.

"Bunlar, devrimci ibneleri örgüte alıyorlar mı?"

"Bence alırlar. Soralım."

Kısa bir sessizlik oldu. Bir tanesi potinin burnuyla kafama vurdu hafifçe.

"Bana bak, devrimci ibneleri örgütünüze alıyor musunuz lan?"

Cevap vermedim. Birden, bana değil de eşcinsellere işkence yaptıkları sanısına kapıldım. 1970'de, Keşan Cezaevi'nde, dövülerek ağzı gözü parçalanan eşcinsel genci anımsadım. Onu dayaktan kurtarmak istemiş ama başaramamıştım.

Sünger gözlüğümü neden takmışlardı? Sohbeti neden uzatıp duruyorlardı? İçinde Psikolojik Ekibin bulunduğu bir kalabalığın ayak seslerinden, konuşmalarından, fısıldaşmalarmdan, kapının sık sık açılıp kapanmasından beni bu halde seyrettiğini tahmin ediyordum. Aralarında yüksek sesle son derece onur kırıcı kaba konuşmalara da başlamışlardı... Devrime, devrim ideallerine, devrimci kadınlara ilişkin ilginç küfür, yakıştırma vs şeklinde saldırılarda bulunuyorlardı. Bir müddet sonra beni bu halde bırakıp çekip gittiler. Kahredici bir sancıyla acı çekiyordum. Aynı zamanda soğuktan dişlerim takırdıyordu.

Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra, çavuşla erler içeri girdiler. Sopayı çıkardıktan sonra askıdan aldılar ve palaskalı zincirleri çözüp sırtüstü karyolaya zincirlediler. Battaniye ile üzerimi örtüp gittiler.

Gerek erkeklik organımın dövülmesinden, gerekse su içinde uzun bir müddet kalmamdan dolayı sancım gittikçe ağırlaşıyordu. Boğuk boğuk öksürüyordum. Ağlamaklı bir şekilde inliyordum. İnlemeyi ve gözyaşlarımı durdurma konusunda irademe hâkim olmak ve susmak istiyordum ama büyük güçlük çekiyordum. Titremem ve dişlerimin takırdayışları durmamıştı. Bu durumdayken sünger gözlüğüm takıldı. İçeri bir kalabalık girdi. Herhalde Psikolojik Ekipti. Ekip şefinin yerine Şişko'nun sesi duyuldu.

"İnleme ulan! Korkudan bu kadar titreyeceğine, konuşsan olmaz mı? Şu gözyaşlarına bak, kocası ölmüş karılar gibi için için ağlamış."

"Kendi sesini özlemiş, dinlemek için inliyor," dedi Sarı.

"Susmayı marifet sanıyor. Dört duvar arasında sözden başka sarılacağın bir silahın var mı? Sarıl, ateş et bize, yaşadığını anlayalım hiç değilse!" diye öksürdü Şişko. "Bok herif, devrimcilik sanıyor susmayı."

"Devrimci konuşur, görüşlerini de anlatır, eylemlerini de."

O ana kadar seslerini duymadığım insanların kısa düşüncelerine, öğüt ve tehditlerine tanık oldum. Bir hayli kafa ütülediler. Psikolojik Ekibin yönlendirdiği bir grup muydu yoksa bu?

Kalabalığın dışarı çıkışından sonra gözlüğümü çıkardılar. O akşam içeri gözlüklü kel kafalı birisi girdi. Kulaklığını takarak göğsümü dinledi, nabzıma, vücudumun darbelenen kısımlarına baktı. Erlerden birisi "Aç ulan ağzını! diye emretti. Fakat ne onun sesini dinleyecek durumdaydım ne de titremekten ve dişlerimin takırtısından dolayı ağzımı açacak durumdaydım. Bunun üzerine askı köşesinde duran, kalın falaka sopasını sokarak, ağzımı vahşice kanırdı. Yanında duran er de avucunda duran hapları ağzıma doldurup arkasından su boşalttı.

O akşam çorba verdiler ve üzerime bir battaniye daha serdiler.

Ertesi sabah başıma yediğim coplarla uyandım. Başucumda Binici'yle Sürücü duruyordu. "Kalk ulan tuvalete!" diye emrettiler. Karyolanın yakınındaki sandalyenin üzerinde zeytin, ekmek ve ilk olarak da bir naylon bardak çay duruyordu. O sabah tuvalete götürmediler. Biraz dövdükten sonra sırtüstü zincirleyip gittiler.

Öğle üzeri pirinç pilavı ve çorba getirdiler. İlk defa böyle bir yemek yiyordum. Bunu bir bardak su takip etti. Akşamleyin de iki çeşit yemekle bir bardak su getirdiler. Şaşırmıştım. Gündüzün hiç işkence yapmadılar. Kaldığım yere ekiplerden hiçbiri, ne Psikolojik Ekip ne de Şiddet Ekibi uğradı. O gece de hiç işkence yapmadılar. Sabahleyin her zaman olduğu gibi copla uyandırdılar. Bu sefer dişimi sıkarak ve birkaç kere de dayanamayıp yıkılarak Binici'yi tuvalete götürdüm. Kahvaltıdan sonra gözümü bağlayarak beni bir başka odaya götürdüler.

Kupkuru bir odaya girdiğimi hissettim hemen. Sünger gözlüğümü çıkardılar. Odanın ortasındaki masaya iki kişi kurulmuştu. Birincisi Sarı'ydı, diğerini ilk kez görüyordum. Masanın

üzerindeki daktiloyu görünce sevindim. On beş günlük yasal gözaltı süresinin bittiğinin işaretiydi bu. Mahkemeye çıkartıp tutuklatacaklar, oradan da cezaevine göndereceklerdi!

"Otur şu sandalyeye dinle beni!" dedi Sarı. Üzeri yazılarla dolu büyük bir kartona bakıyordu. "Sana ifade yazalım, mahkemenin seni tutuklaması için buna ihtiyaç var. Konuşmamak insanı kurtarmıyor. Sen konuşmazsan biz senin yerine konuşuruz. Hatta senin ağzından, seni bile şaşırtacak detayda bir ifade yazarız, soluğu darağacında alırsın."

Sevincimden acılarımı, sızılarımı unutmuştum. İşkence bitmişti; cezaevine, benim gibi mahkûmların arasına gidecektim. Bakışlarım, Sarı'nın yüzünde gezinip duruyordu. Bakışlarını alacaklılardan kaçıran, iflas etmiş bir esnafı andırıyordu. Alnı, oldukça geniş ve hasarlıydı. Bu hasarın tam ortasında, eski bir yara izi vardı. Işıkta, ayna gibi parlayan bu iz, bakışlarındaki usturamsı ışıltılarla birleşince ortaya, insana dokuz doğurtan, "Konuş ulan orospu çocuğu," şiddetinde bir belayı berzah iklimi çıkıyordu. Bakışlarımdan rahatsız olacak ki yanımdaki askere:

"Şunun gözbağını tak oğlum!" diye emretti.

Az sonra Sarı'nın tane tane okuduğu uyduruk ifadeyi ve daktilonun tuş seslerini dinlemeye koyuldum.

"Ben Tunceli Bölgesi Sorumlusu olarak, 10.12.1972 tarihinde komiteyi toplantıya çağırdım. Toplantıda bir dizi eylem kararı aldık. Ben yoldaşlarımdan Hayrettin İpek ile İsmail Erdoğan'a kendi imalimiz olan el bombalarından birer tane verdim. Bunları Mazgirt Köprü Karakolu'na atmalarını emrettim. Bombaları attıktan sonra, eylem hakkında gelip bana bilgi verdiler. Bu karakolda bir askerin öldüğünü sonradan öğrendim."

12 Mart darbecilerinin, sıkıyönetimin süresini uzatmak için yayımladıkları hayalî eylemle yeniden karşı karşıyaydım. Sorumlusu olduğum Siverek, Diyarbakır ve Tunceli bölgelerinde, uyarı amacıyla bombalamalar olmuştu ama ölü yoktu. Bir ölü

vardı, o da Jandarma müfrezesinin baskını sonucunda, Vartinik mezrasında vurulan arkadaşımız Ali Haydar Yıldız'dı. Kimi hayalî kimi gerçek eylemleri sıralayıp duruyordu Sarı.

"Bu kadar eylem yeter senin tutuklanman için."

Kâğıdın daktilodan çıkışını dinledim.

"Bas şuraya bir imza, aç oğlum gözünü!"

Önümdeki sayfaya baktım. İki yana salladım kafamı.

"Sorun değil, senin yerine ben imzalarım. Alın götürün!"

Büyüyen, güçlenen iç değerlerimin bende yarattığı müthiş özgüven ve iyimserlikle ayağa kalktım. Kuşatması altında olduğum maddi ve manevi dünya, o güne kadar duyumsamakta güçlük çektiğim gerçek anlamına kavuşmuş gibiydi. "Demek ki, iktidarı almak şart değil," diye düşündüm. "Bu bir yaşam tarzıydı." Bu tarz, her alanda, her an iktidarda olmayı dayatıyor insana. Bilgi alanında iktidarda olmak, yani bilgi iktidarı; dayanma ve sabır iktidarı, onur ve dürüstlük iktidarı, mülksüzlük iktidarı, açıklık ve cesaret iktidarı, sadelik ve çalışkanlık iktidarı, tüm dünyayla çatışmayı göze alabilme iktidarı, değişme ve yenilenme iktidarı, yıkma ve yaratma iktidarı, özveri ve paylaşma iktidarı, enginlik ve hoşgörü iktidarı..."

Yani kendi insanlığımızı, içimizdeki büyük insanlığı, bu ve benzeri alanlarda insanlık tahtına oturtarak odadan çıktım. Politik iktidar olup da tüm bu alanlarda iktidar olamayan, olması mümkün olmayan gölgelerin, seslerin arasından geçtim. "Oh be, bacaklarım ne güzel yürüyor," diye iç geçirdim yeniden.

İlk kez iğrenmeden, sırtüstü uzandım sidikli, kanlı döşeğime. Bileklerim, zincirlerin ağırlığını hissetmiyor. Askerlerin küfürleri yaralamıyor beni. Kavlamış, küf yeşili tavan badanasında gezinen bakışlarım, köşedeki örümceğe kayıyor. İçimde büyüyen ve tüm yaratıkları sarıp sarmalayan sınırsız yaşam hakkını dinlemeye koyuluyorum birden. Ciddiye alınmayan yaratığın, ciddiye alınmayan yaşam hakkı büyüyor birdenbire, tüm yaşam

haklarının en ön saflarına geçiyor. Fark etmenin büyüyen değeriyle dolup taşıyorum.

Kapının üstündeki vericiden acılı bağırtılar geliyor. Bir zamanlar benden kopan ve şimdi de beni ziyarete gelen bağırtılar mı acaba, diye dikkat kesiliyorum. Kapının önünde konuşan askerlere yöneliyor kulaklarım, soluğumu kesiyorum.

"Karı copu yiyince bayıldı."

"Suyla bile ayılmadı."

"Benimkini yese ayılırdı."

"Güzel gözleri var. Acıkmış zemheri kurtları gibi bakıyor."

"Bıraksalar doyururum, uysallaşır, koyun gibi bakar."

"Bu zindanda duyduğum ve duyacağım son konuşmalar olacak bunlar" diye iç geçirdim.

YIKICILARIN YIKICISI

Gecenin köründe kapı açıldı. Yanağıma inecek yumruğu görmek için göz kapaklarımı araladım. Bakmak, korkuyu ve darbenin şiddetini azaltıyordu. Yavaş yavaş yaklaşan ayak seslerini anlamlandırmaya koyuldum. Bir baktım o adam; daha önce, aynı saatlerde gelen o garip adam. İnsanı kendisi gibi değil de farklı düşündürmeye çalışan adam. Yalpalayan bir iklim, rakı ve tütün kokusu, perişan, salkımsöğüt bir bıyık.

Başucuma dikilip incelemeye başladı beni. Göz göze geldik bir ara. Zekâsını ve aykırılığını hissettiren haşin bir ışıltı düğümü kesilmişti bakışları. Bıyık kıllarına daldırdı sigarasının ucunu. Çakmağını çaktı. Ne diyecek diye merakla bekliyordum.

"Sigara versem almayacaksın. Direniyorsun."

Sesi, rakının marifetiyle yumuşamış, köşelerini yitirerek pelteleşmişti. Ağzını gizleyen nikotin sarısı bıyıklar kıpırdamasa, sesin kaynağını bulmakta güçlük çekeceğim.

"Susarak direniyorsun. İyi ki de susarak direniyorsun. Çözülsen ya da konuşarak direnseni yalan söyleyeceksin. Soracaklar. İnkâr edeceksin. İnkâr yalandır. Bunu biliyor musun? Hayır bilmiyorum. Halbuki biliyorsun. Bunu tanıyor musun? Hayır tanımıyorum. Halbuki tanıyorsun. Hepsi inkâr, hepsi yalan. Sizde çok yalancı var. İnkâr ediyorlar, yalan söylüyorlar. Böyle direnme olmaz. Hürmet uyandıran halis direnme, inkâra ve yalana dayanmaz. Direnme, baştan ilan eder programını. Ben der, sizlere bilgi vermeyeceğim. Bunun içindir ki benim yalana,

inkâra ihtiyacım yok. Saygıyla eğilirim bu ilanın karşısında."

Sigarasını püfürdeterek bir tur attı karyolamın çevresinde.

"Polise yalan söylüyorsunuz. Polis insan değil mi? Madem bu yola canınızı koymuşsunuz, mesleğine bakmaksızın, insan olan herkese dürüst davranın. Şuna yalan söylenir, buna söylenmez diye bir kural olur mu? Yalan yalandır. Söyleyeni oyar. Polise yalan söyleyen, yoldaşına da söyler. Polise kötü örnek oluyorsunuz. Sonuçta ne oluyor? Solcusundan halkına, halkından polisine kadar herkes yalan söylüyor. İddia ettiğiniz talanı, yalanla mı ortadan kaldıracaksınız? Ben bu halinizle sizin peşinizden gitmem. Kimsenin peşinden gitmem. Kendi peşimden bile gitmiyorum. Kendimden önde yürüyorum."

Boğuk boğuk öksürdü, boğazından hırıltılarla düğümlenen balgamı köşedeki sulara doğru savurdu.

"Biri, dogmalar ve kuralları korumaya çalışıyor; diğeri de yeni dogmalar ve kurallar uğruna korunanı yıkmaya çalışıyor. İki tarafın da sorgulanmaya ihtiyacı var. Ama sorgulayacak bir güç yok; dogmasız, kuralsız bir güç... "

Durdu, kısa bir sessizlikten sonra bir tekme vurdu zincirlerime.

"Eskiden, zincirlerin zaptettiği nesnelere tekme atardım, şimdi zincirlere atıyorum tekmemi. Acıyorum bu zincirlere, acıyorum. Bir işe yaradıklarını sanıyorlar. Bu zincirlerin astıkları adamlar, polisten polisin bilmediklerini gizliyorlar. Tamam, gizle ama hürmet yaratan halis direnmeyle gizle, yalanla değil. Bülbül gibi ötüyorlar, çoğu yalan. Polis de umutlanıyor. Bunları söyledi, biraz daha döversem bütün bildiklerini anlatır diye dayağın dozajını artırıyor. Sonuçta ne oluyor? Dünyayı işkenceden kurtarmaya soyunan dangalaklar, işkencecilerin yaratıcıları oluyorlar. Ömrünün her anma özenle emek vermiş, kendini çok iyi inşa etmiş, dürüst bir insan yapmaz bunu. İnsan insandır, ha polis ha devrimci; fark etmez."

Zorlu bir öksürük nöbetine girdi bu sefer. Kapıya doğru yürüdü.

"Oğlum, çabuk oradan bir bardak su getir bana!"

Askerin koşarak getirdiği suyu içti. Hafifler gibi oldu.

"Üsteğmen geldi mi?" diye sordu.

"Hayır, gelmedi komutanım."

"Gelince haber ver!"

"Emredersiniz komutanım!"

"Nasıl olur? Sivil, pos bıyıklı, öksürüklü, ayyaş ve komutan," diye sordum kendi kendime. "Bir MİT uzmanı olabilir mi bu herif?"

"Ne arıyorum ben buralarda? İğrenç kokulu sular, zincirler, falaka zımbırtıları, manyetolar, küfürler, yalanlar içinde kurtarıcıların arasında kaldım." Sustu, hedefi belli olmayan galiz bir küfür savurdu. "Küfürlerin bilincine takılıyor aklım, masum küfürlerin. O küfürler, uğramıyor buraya. Herkesin kendini kurtarıcı olarak gösterdiği ama kurtulmaya çalıştığı sahte bir mekân... Hayret, en güzel doğruları, beni şaşırtan gerçekleri, bu iğrenç odada söylüyorum. Sustuğun için tabii... Susmasan, konuşsan, gerçeklerden uzaklaşacağım. İnkâra sığınacaksın, inkârlaşacağım. Bunun içindir ki sikime duyduğum saygının onda biri kadar saygı duymuyorum size. Bacaklarımın arasında sallanıyor. Sağını solunu gözlemiyor. Onu gizleyen benim. İnsan soyunun sürekliliğini sağlıyor. Zıt cinsine zevkli anlar yaşatıyor. Örgüt kurmuyor, mal mülk kavgası yapmıyor. Hakkında kitaplar yazılıyor, planlar çiziliyor, cinayetler işleniyor. Bir yığm insan, onun hatırı için hapis yatıyor. Ama bu dünyanın en masum mahkûmu odur. Ömür boyu güneş yüzü görmüyor. Sesleri duyuyor ama insanları, hayvanları, tabiatı ve gökyüzünü göremiyor. Bu dünyaya, bu kadar iyilik eden ama niçin hapsedildiğini bilmeyen tek mahkûm odur. Birisine hakaret etmek istediğimizde onun adını kullanırız. Asıl hakareti ona ettiğimizin farkında bile değiliz.

Her şeyi, zorunluluğu içinde kabul eden bir nesne. Bağırıyor ama kimse onun sesini duymuyor. Bağırıyor, ey insanlar sizi ağzımdan doğurdum, neden beni hapsediyor ve hakaretlerinizin ana unsuru haline getiriyorsunuz."

Adamın çenesi durmuyordu. Uzun süre susturulmuş bir insan izlenimi veriyordu. Konuşmaları sıkıntıdan çok, adamın kişiliğine dair kuşkular yaratıyordu bende.

"Evet. Yatağım ve zincirlerini sevdiğin belli oluyor. Bu da bir meslektir. Mesleğinden memnun görünüyorsun. Sana bu iğrenç mekânı, bu yatağı, bu zinciri sevdiren dünya, nasıl bir dünya? Yıkıcılık da bir meslektir. Çocukluğundan bu yana kahredici bir ağırlığın altında ezilmişsindir. Yürüdüğün yola engeller çıkartılmıştır. İsteklerini gerçekleştirememişsindir."

Tahminlerinde isabetli olmadığını düşünüyordum.

"İstiyordun ki kalabalığın içinde fark edilesin. Buhran içindeydin. Kalabalığın üstüne, herkesin seni görebileceği bir yere çıkmak istiyordun. Altında ezildiğin ağırlığı devirmek, önüne çıkan engelleri yıkmak, tırmanmanı engelleyen bağları koparmak... İşte bunların hasretini çekiyordun hep. Yıkıcı oldun sonunda. Toplumun en güçlü kurumu olan devleti yıkmaya karar verdin. Bu kararınla beni de bu işin içine sokmuş oldun. İkimiz de aynı mekândayız. Ben dimdik ayakta duruyorum, sen ise yıkılmışın. Yıkıcıya benzemiyorsun. Senin yıkıcı olduğunu söyleyen tek şey, bu zincirlerdir. Bunlar görünen zincirlerdir tabii. Seni asıl bağlayan görünmeyen zincirlerindir."

Karnım taş gibiydi. Şişerek büyümüş, yabancı bir dili taşıyordum ağzımda sanki. Adamın sesi, yanı başımdan değil de zamanın doğduğu yerden, zaman ötesinden geliyormuşçasına çınlıyordu kulaklarımda.

"Görünmeyen zincirleri sen vurmuşsun kendine. Senin yıkıcılığının anlamı, görünmeyen zincirlerinin çokluğunda gizlidir. Kendi zincirlerinin köpeği misin, değil misin bilemiyorum."

Bir tekme daha attı, sağ ayağımdaki zincirlere. Zincirsiz uyuyacağım günlerin kapısını araladığım için mutluydum. İki haftalık yasal süreyi doldurmuştum. Savcılığa çıkacaktım yarın.

"Kendi zincirlerinin bir halkası da olabilirsin. Yıkıcıysan neyle yıkıyorsun? Kendi canın mıdır tek aracın? Sahipsiz, aç bir deli, hiç kimsenin söyleyemeyeceği değil, bilmediği bir gerçeği söyler; yıkıcı odur işte. "

"Suskunluğumla yıkıyorum" demek geldi içimden. Sustum. Suskunluğumun gücüyle dinlemeye koyuldum adamı.

"Geri insan, düşüncesini değil, canını sürer namluya. Kendi ölümüyle yıkar, yıkmak istediğini. Yıkar ama yerine bir şey dikemez çünkü ölmüştür. Ne gariptir ki geride kalan geri insanlar da yıkılanın yerine yeni bir şey dikerler. O zaman sen nesin? Sen yıkıcı mısın gerçekten? Gerçek yıkıcı kim? Gerçek yıkıcıları hiç kimse bilmiyor, kendileri de bilmiyor. Ben işte o gerçek yıkıcıların ocağından geliyorum. Yıkıcıların yıkıcısıyım."

Sessizce çıkıp gitti. Esnedim tatlı tatlı.

SELİMİYE KIŞLASI

On beşinci gün, hazırladıkları ifadem ve "K" arkadaşla birlikte bir askerî cipe bindirilip Selimiye Kışlası'na getirildik. Acılarla büyüyen, enginleşen bir özgürlük duygusuyla dolup taşmıştım. Yeryüzünde, insanın kendi özgürlüğünü kendi gücüyle boyutlandırması kadar güzel bir şeyin olmadığını, olamayacağını düşünüyordum.

Beni yalınayak bir şekilde, ranzalarla dolu, büyük bir yatakhaneye koydular. Burada bir başka tutuklu vardı. Konuşacak durumda olmadığım için merhabalaştık ve onu dinlemekle yetindim. Daha sonra beni oradan alıp dar bir hücreye kapattılar. Köşede karyola vardı, döşeme ve yatak kuru olduğu için burası bana cennet gibi gözüktü. Köşede, içi suyla dolu bir beyaz bidon vardı. Susuzluktan yandığım için derhal kapıp kafama diktim. İğrenç bir suydu. Sonradan bunun sidik olduğunu, bidonun işemek için oraya konduğunu ve benden önce gelen bazı yoldaşların da bu sidiği kafaya diktiklerini cezaevinde iken öğrendim.

Sırtüstü, büyük bir rehavetle uzanıverdim yatağıma. Ne güzel, zincirsiz, bağırtısız, ekipsiz. Binicisiz, daracık, kutu gibi bir yerdeydim. Geniş hayallere dalabilir, kendimi derinlemesine değerlendirebilirdim artık. Tavan, bembeyaz ve örümceksizdi.

Geçen on beş günde ne yapmıştım ben?

Pasif direnme hattını izlemiştim. Susma ya da taşlaşma felsefesiydi bu. Gerçekten tutarlı bir taşlaşma ya da kilitlenme

miydi bu? Değildi. İlk iki gün içinde, işkence altında bağırdım, yüksek sesle inledim. Taşlaşan, bağırmaz. İşkenceye ve ortama alışınca taşlaşma sürecine girdim. Ama bu süreçte de hatasız değildim. Bazı arkadaşların gözümün önünde işkenceye yatırılmaları ağlamama yol açıyordu. Ağlama beni rahatlatıyordu ama Şiddet Ekibinin şiddetini artırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Bundan daha kötüsü, Şiddet Ekibinin arkadaşlarımı gözlerimin önünde döverken, "Soruma cevap verecek misin?" gibi sorularına başımla "evet" deyip, onları kandırmaya kalkışmamdı. Şiddeti artıran bir öge de buydu.

Tuvalete giderken sırtıma asker binmesine de tutarlı bir direnme göstermedim. Taşlaşma ilkesini benimseyen, sırta bindirmez askeri. Eşekleme ile taşlaşma arasında fark var. Ben bir taş olarak, zaman zaman eşekleşiyordum. Kişiliğime ve düşüncelerime yönelen saldırılar karşısında da susuyordum. Bu pek sorun değildi benim için. Çünkü pasif direnme, yani taşlaşma çizgisini izliyordum. Taştan ses çıkmaz.

Kapı açılınca hayalî özeleştiriden uyanıp ayağa kalktım. Askerler yemek getirmişti. Madeni hamam tasını andıran bir tabak dolusu pilav, bir tabak dolusu üzüm hoşafı ve yarım tayın. Tutuklandığımdan bu yana ilk kez karnım doyacaktı.

Durumum iyiydi. Ağırlar sızılar içinde olmama rağmen keyfime diyecek yoktu. En büyük problemim, dilimin şişmiş ve ağırlaşmış olmasaydı. Sırtüstü uzanıp ayak parmaklarımı izlemeye koyuldum.

Fiili işkenceye karşı İbrahim Kaypakkaya'nın uyguladığı aktif direniş hattını düşündüm. Barikatı, saldırı için değil, savunma için kuran bir gücün yenileceğine inanıyordu o.

Peki neydi, işkenceye karşı aktif direniş hattı?

Falaka, elektrik, asma vb işkencelerin uygulandığı anda psikolojik ve ideolojik propagandalara, karalamalara, baskı ve saldırılara cevap vermek; mesela, çırılçıplak asılı haldeyken,

falaka altındayken veya elektrik işkencesindeyken savunduğun görüşlere, iç değerlere yönelen propagandalara, yalana ve iftiralara dayanan karalamalara, saldırılara cevap vermek. Cevap verirken soğukkanlılığı ve ağırbaşlılığı korumak, titrek değil, kararlı konuşmak, az ve öz konuşmak, sorguculara değil, onları bu hale getiren şartları muhatap almak. Adi küfürlere başvurmamak, kişisel saldırılardan kaçınmak, insani olmayan metotlarla işkencecileri aşağılamamak, onların kişiliklerine hakaret ederek boş yere onları tahrik etmemek. İçi boş, lümpenvari kelime ve üsluplarla, sekter ve cazgırcasına değil, yumuşak ve seviyeli bir dille insanın eşitlik ve özgürlük aşkını savunmak. Ciddi ve kararlı bir üslupla, siyasi ve ideolojik içeriği zengin ve öz olan, tutarlı bir karşı duruşla, onlarda saygı uyandıran, inatçı ve ağırbaşlı bir davranış hattıyla direnmek.

"Hayır, bunu ben yapamam," diye iç geçirdim. "İşkence acısını yüklenerek, susmak, benim iradi gücüme daha uygun."

Geleneğin, aklın ve sistemin zincirlerine, askılarına, şoklarına, falakalarına karşı, çıplak ve derin bir insani duyguyla diklenen kafalar canlandı gözlerimin önünde:

"Boşuna uğraşıyorsunuz", "Parça parça doğrasanız bile isteklerinizi kabul ettiremezsiniz", "İnsanlık için ölmü göze aldığım için buradayım ", "Düşüncelerim uğruna, binlerce kez ölüp dirilmeye hazırım", "vicdanı ve özgür iradeyi, hiçbir güç teslimiyete zorlayamaz", "Beni ağır işkencelerle, açlık ve susuzlukla, ölümle, istediğiniz doğrultuda konuşturmak istemeniz doğru mu?", "Şu anki direnişim, sadece kendim için değil, insanlık onuru için, hatta sizler içindir" "Sorularınızı sorarken, kendinizi, kardeşinizi veya oğlunuzu benim yerimde hissederek sorun", "Tayin edici olan işkence ve işkence aletleri değil, o aletlere karşı direnen insanın özgürlük ateşidir."

Konuşturmak için başvurulan sorulara, baskı ve işkence biçimlerine bu tip kararlı ve inatçı ifadelerle karşı koymak, onların

moraline, umuduna, cüretine, inadına, hevesine ve şevkine saldırmak, darbeler vurmak, onları geriletmek, bozguna uğratmak zor zenaat.

İşkence uygulamaları sırasında emirleri yerine getirmemek, mesela "Yat!" dediklerinde sırtüstü falaka sopasının altına yatmamak, ayakları falaka boyunduruğuna geçirmemek, kalk dediklerinde kalkmamak, yürü dediklerinde yürümemek, mesela, tuvalete giderken erin sırtına binmesine müsaade etmemek, mesela, işkenceciler içeri girdiğinde, kendilerine saygı olarak "Ayağa kalk!" dediklerinde kalkmamak... İşkence altında bağırmamak, ağlamamak, sızlanmamak, yüksek sesle inlememek çok zor bir zenaat. Bunu, dediğim gibi en iyi, İbrahim Kaypakkaya uyguladı. Sorgulama ekiplerinin açık ve üstü örtülü tehditlerine karşı sessiz kalmadı. Ölüm tehdidine karşı, "Proletarya ve halk için her an ölüme hazır olduğunu, devrim yolunda ölümün yüce bir mertebeye erişmek olduğunu" söyleyerek direndi. İşkencenin ağırlaştırılması ve süresinin uzatılması tehdidine karşı, en ağır işkencelerin bile komünistlerin irade ve sabır gücünü, inancını yenemeyeceğini ısrarla tekrarlayıp durdu. Hadım, kör, sağır, kısacası sakat bırakma tehditlerine karşı, gülümseme ve alay silahına başvurdu. Kaypakkaya kararlıydı ama karşısındaki sorgulama ekibi de son derece kararlıydı. Ekibin başında Savcı Yüzbaşı Yaşar Değerli vardı. Tehditle nezaketi, şiddetle ikramı kişiliğinde birleştirmiş bir insandı.

Kaypakkaya, rahata kavuşturma vaatlerine karşı, oldukça duyarlı bir insandı. Bunun istenen yönde ifade almak için bir rüşvet teklifi olduğu inancındaydı. Sahte nezakete, ısrara, yaltaklanmaya, iltifata, emrivaki şeklinde sunulan ikrama kesin olarak ret cevabı vermişti. Ona göre, sorgulama sırasında tüm bunlar, psikolojik baskı ve çökertme taktiklerinden başka bir şey değildi. Ve bu tip baskı ve saldırılar, fiili işkence kadar etkili, hatta ondan daha tehlikeliydi.

Koridordan gelen seslere kulak verdim. Sol yanıma döndüm. Duvardaki sarı lekeyi anlamlandırmaya koyuldum. Kopan ellerinin arkasında koşan bir insanı keşfettim. Adını anımsayamadığım mimar canlandı hayalimde. Hükümdar, eşi bulunmayan bir saray yapmasını emretmiş mimara. Karınca gibi çalışan mimar, şafak güneşini andıran bir saray yapmış. Hükümdar, bir eşini daha yapmaması için ellerini kestirmiş mimarın.

"Sartavul Hanı mı ulan burası?" diye bir ses duydum.

Aldırmadım. Semeri devirmiştim ki hiç kıpırdamaya niyetim yoktu. Hamutundan yeni kurtulmuş yaşlı bir beygir gibiydim. Alabildiğine derin ve renkli hayallere girme gücünü yitirmiştim. Rehavetimi, şeytan çarşısı bir kafayla doya doya tatmak istiyordum. Yüzükoyun uzandım. Ranzanın kıyısından bir baktım, betonda, kurumuş it bokunu andıran bir nesne. Dersimli bir koca karının, "Al onu bir bezin içine koy omzuna dik ki nazar değmesin sana" diye mırıldandığını duyumsar gibi oldum.

O gece deliksiz bir uyku çektim. Zincirsiz, bağırtısız... Dışarıda bahar son ayını yaşıyordu. Tomurcuğun sancısını, çatlayışını, açılışını, çiçeğe ve meyveye duruşunu düşünüyordum, kapı altından değişik bir koku ya da ses geldiğinde. Minnacık bir kıpırtı, bir ses, bir ışık zerreciği, bir renk, ilginç çağrışımlara yol açıyordu bazen.

Sabah kahvaltısını bir tas mercimek çorbasıyla kapattım. Kapı açıldı, bir başçavuşla iki asker göründü. Sessiz bir şekilde beni alıp askerî savcının karşısına çıkardılar. Bir bayan daktilocu ile birlikte, savcı Gültekin Aksudoğan yüzüme donuk donuk bakıyordu. Sarı'nın yazdırdığı ifadeleri işaret ederek.

"Bu ifadeler hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordu.

Konuşmakta güçlük çektiğimi önceden biliyormuşçasına, "İfadeni yazılı olarak da verebilirsin," dedi.

Bunun üzerine, yazılı ifade hakkındaki görüşlerimi yazılı olarak bildirmem için bana birkaç saat mühlet verdi. Yeniden

hücreye götürüldüm. Birkaç kâğıt, bir de kalem verdiler. İfadede bana yöneltilen suçlamaların hatırlayabildiklerimi reddettim. Yazılı hale getirdiğim beyanları, savcı, esasını değiştirmeyerek ama aleyhte bazı ufak tefek değişiklikler yaparak daktiloya geçirtti. İfade bir sayfa tuttu. Ve altını imzaladım. İfadenin başında konuşamayacak durumda olduğuma ilişkin açıklamalar yer alıyordu. Bu, çok sonra mahkemede, savcı Yaşar Değerli'nin sanıklara işkence yapılmadığına dair iddialarına karşı somut delil olarak ileri sürüldü.

Bir sayfalık ifadeyi verdikten sonra, yeniden Selimiye'deki kuru hücreye alındım. Sorgulamanın bitmiş olduğu ihtimalini hesaba katıyor ve direnmenin zaferle sonuçlandığını düşünerek seviniyordum. Artık cezaevine götürüleceğime kesin gözüyle bakıyordum. Ağrılarıma, sızılarıma rağmen şempanze gibi oynadım hücrede. Tam oyun bitmişti ki kapı açıldı, iki asker ve bir başçavuşun eşliğinde koridordan geçerek kapı önünde bekleyen bir askerî araca bindirildim. Araçta "K" arkadaşla bir başkası oturuyordu. Bizi doğruca Harbiye'deki hücrelere götürdüler. İki metre uzunluğunda, bir buçuk metre genişliğindeki daracık hücrelerden birisine kapattılar. Buradaki hücrelerde elliyi aşkın siyasi tutuklu vardı. Benim gelmemden az sonra bir başçavuş, ünlü birisinin mahkeme önünde verdiği nedamet ifadesini okumaya başladı. "Bakın, bakın, kahramanımız ne diyor, bayağı akıllanmış," diyerek yüksek sesle sürdürdü okumasını. İfadede Abdülhamit ve İnönü övülüyordu. İfadeci, ifadesini ünlü general Faik Türün'ün Abdülhamit sempatizanı olduğunu, İnönü'nün ise o dönemde Deniz'lerin idamına karşı çıktığını hesap ederek hazırlamıştı. Başçavuş, ifadeyi kontrgerillanın talimatı uyarınca hücredekilerin moralini bozmak, onları nedamete teşvik etmek için okuyordu. İfadenin okunmasından birkaç saat sonra, sünger gözlüğümü takarak beni yeniden arabaya bindirdiler. Sevincim ve zafere dair hayallerim çöktü bir anda.

HER ŞEY SİL BAŞTAN

Gözümü açtıklarında kendimi yeni bir odada buldum. Burasının diğerlerinden farkı, beton tabanının ve yatağının kuru olmasıydı. Bir müddet sonra sünger gözlüğü yeniden takıp beni ayrı bir hücreye götürdüler. Konuşmalarından, fısıldaşmalarından, girip çıkmalarından içerisinin bir hayli kalabalık olduğu anlaşılıyordu. Şimdiye kadar sesini duymadığım tok sesli birisi: "Beni iyi dinle," dedi. "Seninle etraflıca konuşmamız gerekir. Burası neredir biliyor musun? Burası Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı Kontrgerilla'nın İstanbul Bölgesi Sorgulama Merkezi'dir. Burada anayasa babayasa, kanun manun sökmez. Siz nasıl ki kanunları çiğneyerek devlete karşı savaş ilan ettiyseniz biz de aynı şekilde size karşı savaş ilan ettik ve bundan dolayı normal barış zamanlarının kanunlarını bizden uygulamayı istemek kimsenin hakkı değildir.

Sana şunu sormak isterim: İşkenceden hoşlanıyor musun? Neden bu kadar inat ederek işkenceyi üzerine çekiyorsun? Senden veremeyeceğin, yapamayacağın şeyleri mi istiyoruz? Her şeyin bir sınırı vardır. İnsan iradesinin, sabrının da bir sınırı vardır. Daha ağır işkencelere tahammül edebilecek misin? En sonunda konuşacağına göre, kendini boşu boşuna ezdirmenin ne gereği var?"

Psikolojik Ekip şefi, "Evet" dedi. "Komutanımın söylediklerini dikkate almalısın. Her şeyin bir sonu vardır. Sabrın da bir sonu vardır. Yeryüzünde sistemli, ağır ve uzun süreli işkencelere

sonuna kadar direnen bir tek kişi bile gösterilemez. Sizin liderlerinizin tümü konuştu. Mahir Çayan, Deniz Gezmiş, Doğu Perinçek, Mihri Belli ve örgütünüzün lideri İbrahim Kaypakkaya, istisnasız hepsi konuştu. Eski tüfeklerden konuşmayan bir tek kişi bile gösterebilir misin? Sizin babalarınızın Marks, Lenin, Stalin, Mao ve diğerlerinin burada olsalar konuşmayacaklarını mı sanıyorsun?"

Söze Cırtlak Ses girdi:

"Onlar bunun gibi aptal mı komutanım. Onlar, bu şartlarda direnmenin, her şey açığa çıkmışken direnmenin aptallık olduğunu bilmezler mi? Ancak bunun gibi kafasızlar, bir ton dayak yedikten sonra akıllanırlar, direnmenin boş olduğunu anlarlar. Şimdi kahraman olmak istiyor. Bunun için bir ton dayağı göze almış görünüyor. Dayakla kahraman olunsaydı en başta eşekler kahraman olurdu!"

Her şey sil baştan yeniden başlıyordu. "Hayat tekerrürden ibarettir," sözü çınlıyordu kulaklarımda. Tok Sesli'nin General Faik Türün'ün sağ kolu Memduh Ünlütürk olduğunu tahmin ediyordum. Herifin çenesinden çıkan sözcükler, çekiç gibi iniyordu bıngıldağıma.

"Sana bir yurttaşın, bir abin olarak hitap ediyorum. Söylenenleri kabul et. Türkiye'de şimdiye kadar çok nadir olarak uygulanan işkenceleri kendine uygulatma, kendini deney tahtası yaptırma. Bir insanın çırılçıplak soyularak ayağına zincir bağlanıp havada asılması veya kuyuya sarkıtılması hiç hoş bir manzara değildir. Seni kuyuya sarkıtmak istediler ama ben engel oldum. Sorgulamayı sürdüren arkadaşları (Şiddet Ekibini kastediyor) sabırsızlığa ve kızgınlığa sürüklüyorsun. Bir insanın görevini engellemek iyi bir şey değildir. İnan ki sizin gibi gençlerin kör inançlar uğruna kendilerini ezdirmelerine üzülüyorum. Vatan için yararlı ömrünüzü zindanlarda çürütüyorsunuz. Buradaki hoş olmayan uygulamaların aylarca devam etmesi ne kötü bir şeydir. On beş gündür boşu boşuna yirmi kişiyi meşgul

ediyorsun. Yazık değil mi bu fakir halkın parasına? Sizin yüzünüzden ülkemize sızdırdırılan casuslarla uğraşamıyoruz. Bir yandan KGB, diğer yandan CIA... Bu fakir devlet kiminle uğraşsın oğlum? Bu devletin başında sen olsan ne yaparsın?"

Arada sırada gidip gelmeler, topuk vurmalar, selam çakmalar, fısıldaşmalar oluyordu.

Şimdiye kadar oynadığı rollerden Kel Eyüp'ün yardımcısı olduğunu sandığım Cırtlak, sesine kararlı bir ton vererek:

"İnan ki üzülerek açıklıyorum," diye başladı. "Eğer inat edersen, sorgulamayı yürüten kişiler (Şiddet Ekibini kastediyor) her şeye yeniden, daha düzenli ve daha ağır bir şekilde başlamak zorunda kalacaklardır. Onlar bu işlerden bıkmaz. Şehir cereyanı tükenmez, zincirler kopmaz, cop aşınmaz ve ayrıca zaman endişesi de söz konusu değildir. Tüm bunları düşünmen, komutanımın söylediklerine hak vermen gerekir."

"Ben bu meseleyi konuşarak halletmek umudundayım," dedi tok sesli. "Verin bir kâğıt, bir kalem, cevabını öğrenelim."

"İşlemediğim suçları bana kabul ettiremeye çalışıyorsunuz. Askerî savcıya verdiğim ifadeye ekleyecek herhangi bir şeyim yoktur," diye yazdım.

Gözlüğümü takıp beni yeniden eski yerime oturttular.

"Hıımmm," diye çıkıştı tok sesli. "Evet, katılıyorum görüşlerine, işlemediğin suçları asla kabul etmemelisin. Şafak (TİİKP) hareketinden hemen herkesin yakalandığını biliyorsun. Sizin hareketinizin de çökertildiğini ve en son yakalananın da sen olduğunu çok iyi biliyorsun. Düşün ki yüzlerce kişinin ayrı ayrı odalarda ifadeleri alındı. Bunların seninle ilgili verdikleri ifadeler hep birbirini doğruluyor. Bu ifadeler senin yönetici olarak üç bölgede çalıştığını ve birçok eylemi planladığını gösteriyor. Cevap ver bakalım, şimdi bu iddialara mı inanalım, yoksa sana mı? Verin şu kâğıdı, cevabını yazsın! Kafandan çıkan düşünceyi, geri çağıran bir alt düşünceye sahipsin; o alt düşünceyi kâğıda

geçir biraz da."

Yüzümü yeniden çevirdiler duvara. Kalemi elime tutuşturdular. Dünyanın, zincir halkalarına dönüşmüş sözcüklerin ağırlığı altında kaldığını, özüne ve doğasına yabancılaşarak kendini taşıyamaz bir biçimde tiranlaştığını duyumsar gibi oldum.

"İşkenceyle alınan ifadeler kanıt olamaz," diye yazdım.

Tok Sesli'ye ulaştırdılar hemen.

"Haaaa öyle mi?" diye homurdandı. "Bana ders vermeye kalkışıyorsun. Ben kendime mi inanacağım yoksa sana mı? Şunu unutma ki devlet, kendisini savunmak zorundadır. Bu ülkede hiç kimse kendi yerinde değil. Devlet, herkesi kendi yerine oturtmak zorundadır. Dağılış tufanının göbeğinde sağlam kalan tek yapı odur. Toparlıyor ve hesap sorma tutumunu da benimsemiyor. Devlet bağışlayıcıdır ve bağışlıyor. Doğru yoldan sapanlara daima yardım elini uzatıyor. Sen bu gerçeği ve bizim iyi niyetli uyarılarımızı hiç kale almıyorsun. İnsan bu kadar vurdumduymaz, duyarsız, düşüncesiz, anlayışsız olmamalıdır. Sen bu kafayla değil devleti, sarımsak sırığını bile deviremezsin. Seni ciddiye almamızın nedeni, hayatını kurtarmak, seni topluma kazandırmaktır. Biz senin biçimine, niceliğine, niteliğine, izafetine baskı uyguluyor muyuz? Hayır. Bizim nezdimizde her insan güzeldir; kendi güzelliğinin, hikmetinin hâkimi kendisidir. Bir cihan kadar değerlidir her insan bizim nezdimizde."

Kısa fiskoslar, hareketlenmeler oldu. İşkence açlığının karşısında, yeniden lezzetli bir lokma haline geldiğimi düşündüm.

"İyi dinle beni," dedi Tok Sesli. "Birlikte ağlayıp, birbirimizi anlayabileceğimiz tek bir noktaya dahi anlayış göstermiyorsun. Başkalarının aklından çaldığın bilgiler, seni sen olmaktan çıkarmış. Birkaç saat düşünme fırsatı veriyoruz sana, odana çekil, kafanı dinlendir ve burada söylediklerimiz üzerine derinlemesine düşün. Hoş olmayan, insanlığa sığmayan uygulamalardan kurtulmanın çaresine bak. Bence bunun çaresi, birkaç kişinin senin

hakkında verdikleri ifadeleri doğrulamandır." Görevli askerlere, "Oğlum alın odasına götürün. Her türlü ihtiyacını karşılayın ve kendisine gayet iyi davranın," diye emir verdi.

Bütün sorgucular aynı ağıza, aynı sözcük dağarcığına sahiplermiş gibi konuşuyorlardı. Beni, döşemesi ve yatağı kuru küçük bir odaya getirdiler. Karyolanın köşelerinden bağlama zinciri olmadığı gibi, duvar köşesinde asma halkaları da yoktu. Ayrıca bir masa, bir sandalye vardı. Masanın üzeri bir tomar kâğıtla bir kurşun kalem duruyordu.

Külçeleşmiştim. Yatağa uzandım, duygusunu ve uyumunu ıskalamış bir zihinle, yüzümü, yarılıp parça parça tavana yapışan düşünceli yüzümü seyre koyuldum. İçimde iki eğilim mücadele halindeydi. Birinci eğilim şunu dayatıyordu.

"İnisiyatifi elden kaçırmamak, sonuna kadar direnmek. Şimdi güç durumda olan sen değilsin, onlardır. Eğer direnmeyi sürdürürsen onların moral çöküntüsü ve cayma eğilimleri de güçlenecektir. Artık bu noktadan sonra en küçük bir tereddüt, uzlaşma belirtisi veya eğilimi, onların her bakımdan toparlanmasına, konuşturmak umuduyla yeniden baskıları artırmalarına yol açacaktır. Onların bazı isteklerini kabul etmek dahi bozgunu kabul etmek anlamına gelecektir."

Ruhuma egemen olmayan ikinci eğilim ise şunu dayatıyordu: "Bu iş şakaya gelmez, iyi düşün. Savcılığa gittin geldin. Artık kaç gün, kaç ay işkence göreceğin hiç belli değildir. Bu adamlar kararlıdır. İşkence yapmaktan hiç sıkılmazlar. Şimdi kim bilir ne işkence türleri uygulayacaklar. Kobaylaşacaksın, üzerinde ne deneyler yapacaklar. En iyisi onların şimdiye kadar sana kabul ettirmek istedikleri bazı gerçekleri ve gerçekte var olmayan iddiaları kabul et, bu cehennemden kurtul. Gerçek olmayan suçları kabul edersen, mahkemede belki onları güç duruma da düşürebilirsin. Bunların işkence altında alındığı, hemencecik açığa çıkar."

İkinci eğilime karşı direnmem gerektiğini düşünüyordum. Kişiliğimi tehdit eden esas eğilimdi bu. Sorgulama ekiplerince sürekli besleniyor, destekleniyor, kışkırtılıyordu bu eğilim. Asıl kaynaklandığı yer neresiydi? Küçük mülk sahiplerinin dükkânlarını, tarlalarını, tatlı canlarını kurtarma tutkusuyla bir ilişkisi var mıydı bu eğilimin? Köyde doğup büyümüş ve mücadele yaşamımı da genellikle kırlarda geçirmiştim. Köylülüğün mizacını, özelliklerini, karakterini, iç eğilimlerini, güçlü ve zayıf yanlarını, şu veya bu derecede manevi dünyamda taşıyordum.

Sömürülen ve baskı gören milyonlarca insanı anımsamaktan, işkencenin taşlaştırdığı duyguları uyarıp dansa kaldırmaktan, kendimi özgürlük dünyasına, sonsuz açılımlı farklılıklara taşımaktan başka çarem yoktu. Bu çarenin yolu da direnmeden geçiyordu. Tahminen iki saat sonra onbaşı girdi içeri.

"Komutan cevap istiyor, yazdın mı?" Yazmadığımı görünce bir kâğıt sürdü önüme.

"Sığır gibi bakıp durma, çabuk yaz şuraya cevabını!"

Kalemi usulca aldım, önümdeki çizgisiz kâğıdın tam ortasına, "Boşuna ısrar etmeyin, ben ifademi verdim," cümlesini düştüm.

Kâğıdı alıp gitti, gitmesinden az sonra da Sürücü'yle birlikte birkaç asker girdi içeri.

"Tak lan gözlüğü gözüne," diye bir şaplak attı tepeme, Sürücü. "Generalin tükürüğü altında kalıp boğulacaksın."

Gözlüğü takarken Albay Kel Eyüp'ün "Komutanım" dediği tok sesli kişinin, General Memduh Ünlütürk olduğunu düşündüm. Az sonra, Psikolojik Ekip girdi içeri.

"Merhaba evladım," dedi Kel Eyüp. "Komutanın bu iyi niyetli çabalarını bir çırpıda boşa çıkarman iyi olmayacaktır. O, çok iyi bir insandır; insanların hatalarını, onları bağışladıktan sonra anlamaya çalışan bir insandır. Buraya seninle konuşmak için geldi. Bu kadar yüksek rütbeli birisinin buraya gelmesinin

anlamını bilmiyor musun? Bu, seni konuşturmadan cezaevine göndermenin ne büyük hayal olduğunu sana göstermiyor mu? Bu meseleyle ilgilenen tüm yüksek rütbeli komutanların tek bir direktifi vardır, o direktif bize verilmiştir. Sorumlu olan biziz, sen değilsin. Görevimizi yerine getiremediğimiz takdirde, sonucun ne olacağını biliyor musun? Geniş düşün, ölüm yokmuş gibi inat etme. Sana bir saat daha mühlet veriyoruz. Buradaki görevlileri insanlık dışı uygulamalara mecbur etme."

"İyi düşün Muzaffer," diye söze girdi Cırtlak. "Aksi takdirde şifresökücüler, yapını sökecekler senin; fizyolojik ve ruhi dengen bozulacak. Kendi güvenini ve saygısını yitirmiş, beyni sulanmış bir insan haline geleceksin. Dışarıda devletle baş edemedin, burada hiç edemezsin. Delinin aptallığı bile hoş görülmez burada."

Yarım saatlik bir kafa ütüleme operasyonundan sonra çıkıp gittiler. Biraz sonra askerler iki tabak yemekle bir bardak su getirdiler. Şimdiye kadar böyle bir yemek getirmemişlerdi. Psikolojik Ekibin çıkışından biraz sonra gelen böyle bir yemeğin taviz koparmak için ikram olup olmayacağını düşündüm. Fakat odada hiç kimse yoktu ve üstelik Selimiye'den getirildiğimden bu yana ilk yemekti. Yemeği yedim, suyu da içtim. Sanırım bir saat sonra çavuş yeniden geldi.

"Cevabını yazdın mı lan?"

Masaya yaklaştım, bir kâğıda, "İfademi verdim, ekleyecek bir şeyim yoktur," ibaresini düştüm.

"Aynı sözü taşımaktan yoruldum," diye homurdanarak çıktı Çavuş. Beş on dakika sonra Psikolojik Ekip girdi içeri.

"Artık günah bizden gitti," dedi Kel Eyüp. "Bundan sonraki duruma biz karışmayız. Bizim görevimiz burada bitmiştir. Bir diyeceğin var mı? Son pişmanlık fayda etmez, kafanı ona göre salla."

Başımı "hayır" anlamında iki yana salladım.

MENGENE

Kendini durmaksızın "güvence" altına alan, kanlı bir zorunluluğun ağırlığı altındaydım yine. Direnme, işkencehaneyi içimden söküp atmama yol açmamıştı henüz. İşkencehaneyi içimde taşıdığım için kendimi özgür hissetmiyordum. Şeytan'ın Adem'den daha özgür olduğunu düşünüyordum. Çünkü o, cennetten atılınca Adem gibi içinde taşımamıştı Cenneti, söküp atmıştı içinden onu.

Psikolojik Ekibin gitmesinden az sonra Binici ile Sürücü girdi içeri.

"Tak ulan şu gözlüğünü," diye bir tekme attı bacağıma. Binici, "Bu sefer kerhaneye götüreceğim. Dünya güzellik yarışmasına katılan dilberler dört gözle yolunu gözlüyorlar. İfade vermediğini duymuşlar. 'Gelsin, tek tek bizim ifademizi alsın' diyorlar. Gün doğdu sana."

Kolumdan tutarak küçük bir odaya soktular beni. Sünger gözlüğümü aldılar. Şöyle bir baktım. Burası kuru bir odaydı. İki masa vardı. Masalardan birinde Karagözlüklü, diğerinde ise Şişko oturuyordu. Sarı ve birkaç sivil giyimli de ayakta, şuraya buraya ilişmiş duruyorlardı. Karagözlüklü'nün önünde, masanın üzerinde elektrik makinesi, içi su ve tuzlu su dolu kaplar, kablolar ve sopalar vardı. Masanın yanında yere ise falaka boyunduruğu duruyordu.

"Gölgeni kazıyacağım ulan senin, bu betondan," diye çıkıştı Karagözlüklü. "Çırılçıplak soyun bu rezili!"

Kendimi, öznelliğin ıssız boyutsuz boş mekânında hayal etmeye çalışıyordum. Kısa sürede soydular. Şişko, yanıma yaklaştı.

"Mengenedesin," dedi. "Ezile ezile biçimleneceksin. Şu haline bak! Bütün bu rezillikleri de direnme adına göze alıyorsun. Bu düpedüz utanmazlığın, ahlaksızlığın, hayvanlığın kendisidir. Siz kendiniz istiyorsunuz bu rezillikleri. Bu ülke mecbur mu sizin gibi urlarla birlikte yaşamaya?"

Dik tutmaya çalışıyordum kellemi.

"Şunun duruşuna bakın," diye söze girdi Sarı. "Mahrem yerlerini elleriyle de olsa kapatma gereğini duymuyor hiç. Halbuki bazıları buna gerek duyuyor. Hiç böyle direniş olur mu? Senin bu halini filme çekip, halka seyrettirsek bu herif böyle direniyor işte, desek, direnişine tükürmeyen tek bir insan kalmaz. Utanma duygusu önemlidir."

"Ne arar bunlarda utama duygusu!" diye bağırdı Şişko. "İki yıllık bir tecrübeyle bunların ciğerini öğrendim. Kadın erkek bunlar hep böyledir. Bu gibi şeylerden zevk alırlar. Kızları yakalanır, bir şey sorarsın cevap vermez. Gayet iyi davranırsın, yapma, etme, konuş dersin, konuşmaz. Bazıları tokadı yiyince ötmeye başlar. Bazıları tokatla uslanmaz. Falakayla elektriğin altına yatırınca bülbül kesilirler. Bazıları da çok inatçıdır. Bacaklarını dikip copu daldırıncaya kadar uslanmazlar. Uslanınca da ahlaksızlaşırlar."

"Elektrik hoşuna gidiyor mu, elektrik?" diye sordu Karagözlüklü.

Duymazlıktan geldim.

"Yatırın şunu," diye bağırdı. "İliğini kurutacağım alçağın!"

Çelme takıp sırtüstü düşürdüler. Ayaklarımı birleştirip falaka boyunduruğuna geçirdiler. Birer asker, sağ ve sol bileklerimi botlarıyla bastırdı. Kablolardan birisini sağ elimin serçe parmağına bağladılar. Diğerlerini ise copa sararak copla birlikte makatıma daldırdılar. Elinde içi tuzlu suyla dolu büyükçe bir naylon

sürahi olan bir asker, başucuma çömeldi. Dişlerimin arasına kalın bir sopa sokarak çenemi kanırdı. Aynı anda Sarı yanıma yaklaştı: "Konuşmayı kabul ettiğin zaman sağ elinin işaret parmağını hızlı hızlı aç bük ki, ona göre operasyonu durduralım!" diye bağırdı.

Belli bir aradan sonra işkenceye yatırılmanın artan endişe ve sıkıntılarını yaşıyordum. Kafam karmakarışıktı. Falakayla cereyanı aynı anda vermeye başladılar. Gövdem korkunç bir acıyla sarsılıyordu. Bağırmamanın verdiği acı birikim, içimi parçalıyordu. Bağırma insanda psikolojik olarak acıların boşaltımı duygusunu uyandırdığı için, bağırmamak için büyük bir güç sarfediyordum. Bir ara Sarı'nın "Durun! Parmağını oynattı! demesiyle birlikte işkenceyi durdurdular. Sarı yaklaşarak:

"Konuşacaksın, değil mi? Parmağını açıp kapayarak cevap ver!" dedi.

Parmağımın acıdan haberim olmadan oynadığını görmüştü. Sarı'nın sorusu üzerine herkes parmağıma bakıyordu.

"Konuşacak mısın?" diye ısrar ediyordu.

"Bırakın bırakın, o ne hınzırdır! Şu parmağındaki kabloyu kulağına bağlayın!" dedi Karagözlüklü.

İşkence yeniden başladı. Kulaktan cereyan veriş, insanın ölüme en çok yaklaştığı bir andır.

Tahminen yirmi otuz dakika sonra kabloları ve falaka boyunduruğunu açarak beni ayağa kaldırmak için zorladılar. Ayaklarımın altı şiştiği için kalkamıyordum. Sağ ve sol koltuk altına birer asker yerleşti. İki asker de bacaklarımı düzelterek ayağımı döşemeye basmamı sağladılar ve ayaklarımın üstüne botla bastılar. Sonra da yavaş yavaş yürütmeye başladılar. Kendi gücümle yürümeye başlayınca erler koltuk altımdan çıktılar. On on beş dakika yürüdükten sonra daha doğrusu zorla volta attırıldıktan sonra, sünger gözlüğümü takıp beni başka bir odaya götürdüler. Ayaklarım suya değince malum zindana getirildiğimi anladım.

Gözlüğümü açtılar. Zincirli palaskaları sol bileklerime takarak beni yeniden köşeye astılar. Diğer odadaki Şiddet Ekibi olduğu gibi gelmişti. Küfürler savurarak karşımda duruyorlardı.

Kovalarla su getirdiler. Tas tas vücuduma dökerek copla dövmeye başladılar. Suyun vücuduma çarpılmadığı aralarda işkencecilerin birisi yanıma yaklaşarak elindeki iğneyi bacak etlerime sokup çıkarıyordu. Copu vuran Şişko durmadan konuşuyor, küfrediyordu. Arkadaşlarına dönerek:

"Şimdi dikkatlice bakın, bu cop darbesiyle hafif bir irkilme ve inlemeyle boyun eğecek," diyor, bacağıma orta şiddette bir cop indiriyordu. Vurduktan sonra, "Yeniden bakın bakalım, bu cop darbesine de orta şiddette bir irkilme inlemeyle boyun eğecek," diyor ve sonra karın boşluğuma güçlü bir darbe indiriyordu.

Yeniden, "Bakın şuna, bu cop darbesine de şiddetli bir inleme ve irkilmeyle boyun eğecek," diyor ve hemen ardından erkeklik organlarıma güçlü bir darbe indiriyordu.

"Bakın bakın, ağzını nasıl açıp kapıyor, nasıl titriyor, yalvarmak istiyor... Her cop darbesi benim sözlerimi doğruluyor!"

Bu ve benzeri yöntemlerle işkenceyi daha yıkıcı bir hale getiriyordu Şişko. Sarı'nın sürekli propagandası, onun bu gibi metotlarıyla birleşince daha etkili oluyordu. İrkilmeyi durdurma imkânı yoktu. İrkilme ve inlemeyi en aza indirerek, Şişko'nun, "Her cop darbesi benim sözlerimi doğruluyor," şeklindeki saldırısını boşa çıkarmada ise başarılı olamıyordum. Halbuki inlemeyi durdurmak, irkilmeyi ise aza indirmek, onları geriletmek açısından önemliydi.

Kolların şişip morarmasıyla birlikte zincirleri gevşettiler. Önce, kangren olmaması için parmaklarımı hareket ettirdiler. Sonra yeniden astılar, fakat bu sefer ayaklarım yere basıyordu. Yani vücudumun tüm ağırlığıyla ayaktaydım. Bir müddet de bu şekilde dövdüler. Sonra Şişko yanındaki erlere hitaben:

"Biz gidiyoruz. Bu iti her saat başında kontrol edin, ayakta duramaz hale getirip de düştüğünde zincirleri açın ve bana haber verin. Zaten bir saat ayakta duramaz. Tamam mı oğlum?" diyerek çıkıp gittiler.

Bir saat içinde, acıya, yorgunluğa, zincire ve sulu betona yenileceğimi söylemek istiyordu. Dayağın vücuda verdiği ısının soğumasıyla birlikte titremem arttı. Zaten ayaklarım beton üzerinde, su içindeydi. Vücudum morartılar, birbirini kesen kırmızı şeritlerle doluydu. İğnelemelerden dolayı bacaklarım kanlanmıştı. Titreme dişlerimi şakırdatıyordu. Tahminen iki saate yakın bir süre sonra Şiddet Ekibinden Şişko ile bir başkası içeri girdi.

"Üşüyor musun yavrucuğum? Üşüyorsan seni biraz ısıtayım," dedi Şişko.

Cebinden bir kibrit çıkardı. İlk önce, derinin yanmamasına dikkat ederek, göğsümdeki kılları tutuşturdu, irkildikçe, "Ne o? Yaptığım iyilik seni rahatsız mı ediyor?" diye mırıldanıyordu.

Göğüsteki kılların bir kısmını yaktıktan sonra, tepkimi ölçmek için bu sefer de koltuk altına geçti. Bir müddet sonra da çekip gitti. Onların gitmesinden sonra erler içeri girerek sünger gözlüğümü gözüme taktılar. Kapının açılmasıyla Psikolojik Ekip içeri girdi.

"Ne bu oğlum?" dedi Albay Kel Eyüp. "Bu ne hal? Ne zamandan beri asılı vaziyette böyle? Açm bunun zincirlerini, derhal açın! Bu tip manzaraları istemiyorum. Ben her zaman insanlara insanca davranılmasmdan yanayım. Bulunduğum her yerde, yetkilerimin elverdiği ölçüde, darda kalan insanlara yardım ettim. İnsanlar şiddetle doğru yola getirilmez, doğru yol onlara anlatılarak gösterilmelidir. Bu tip nahoş görüntüleri istemiyorum. Kendilerine yardım etmek istediğim insanlar, darda kalan zavallı insanlar, benim bu çabama her zaman yardımcı olmuş, karanlık günlerden kurtulmuşlardır. Çabuk oğlum, seyretmeyin, yardımcı olun!"

Zincirleri açtıktan sonra pijamamı giymeme yardımcı oldular, köşede duran karyolanın yanına getirdiler. Yine eski nemli ve sidikli döşeğe sırtüstü uzandım.

"Oğlum, ayaklarını ve kollarını zincire vurmayın, üzerine üç battaniye serin, soğuk algınlığı ve ağrı dindirici haplar verin. Rahatsız etmeyin, bırakın sabaha kadar uyusun. İnsanlara insanca davranın," diye emir verdikten sonra, çekip gittiler.

Onların hemen gitmesinden sonra, içeri giren erler, bir parça ekmek, bir tas çorba getirdiler. Yemeği bitirir bitirmez karyolaya zincirlediler. Erlerden birisi avucundaki dört beş hapı ağzıma attıktan sonra, arkasından yarım bardak su boşalttı. Uzun bir müddet örümceği seyrederek ve titreyerek düşündüm. Uykuya daldım.

DEMOKRASİ VE DİKTATÖRLÜK

Psikolojik Ekip, şimdiye kadar böylesine bir kurtarıcı rol oynamamıştı. Bu neyin nesiydi? Direnme karşısında güç duruma düşmenin bir ifadesi miydi? İnce ve kurnazca bir taktik de olsa işkence görenin hoşuna gidiyordu bu kurtarıcılık.

Bunlar kaç gün, kaç hafta, kaç ay, aynı minval üzerine işkence yapabilirlerdi bana diye düşünüyordum. Karşı tarafın işkenceyi artırmasına bağlı olarak, direnmenin daha inatçı bir karaktere girmesi, işkence süresinin kısalmasına yol açmaz mıydı? Umudun kırılması, bu herif artık konuşmaz imajının güçlenmesi, benim için iyi bir iklimin doğması, direnmeye bağlı değil miydi?

Düşünce düşünceyi, soru soruyu doğruyor, kuşkularım artıyordu. Bazen kendimi terk ediyor, bazen de haddinden fazla kendime sığınıyordum. Problemlerin çözümünü, problemlerde aradığım sanısına kapılıyordum sık sık. Yeryüzünü terk edip uzayda ya da Habeşistanlı bir çocuğun açlığında düşünmeyi, kararımı bu tip yerlerde vermeyi deniyordum. Sonunda, binlerce kördüğümden oluşan bir iplik yumağına dönüşüyordu kafam. Susamıştım yine.

Binici'nin yumruğuyla uyandım sabahleyin.

"Kalk generalim, Amerikan ordusu hazır olda seni bekliyor," dedi. "Yirmi kızdan oluşan muhafız birliği seni gereken yere götürecek."

Gereken yerin tuvalet olduğunu bildiğim için su içmek umuduyla kalktım. Zincirsiz kalkışımı garipser gibi oldum.

"General şapkasız olmaz," diyerek kafasındaki kepi kafama iliştirdi Sürücü. "Yakıştı herife bee, biraz büyük olsa..."

"Yakıştı mı?" diye güldü Binici. "O ne biçim şapka lan, sikimin sünnet kabuğunu kafana koysan ondan daha güzel görünür."

Kepini kafamdan alan Sürücü:

"Bu sefer de ben bineceğim," diyerek sırtıma atladı.

Çok ağır olduğu için yıkıldım. Birkaç cop yedikten sonra kalktım.

"İşleri aksatma oğlum," dedi Binici. "Sayın, saygıdeğer generalime eziyet etme, ağırsın taşıyamıyor. Topçu birliğinin yükünü hafif süvariye yükleme. Çekil şöyle, domaltmayayım seni."

Sırtıma atladı, düştüm, kalktım, tekrar düştüm. Güç bela vardım tuvalete. Korkunç kabız olmuştum. Çaresiz çıktım tuvaletten. Su içeyim dedim izin vermediler. Bindirmedim. Sürükleyip götürdüler tekme tokat.

Zeytin ve ekmek kahvaltısını yaptıktan bir müddet sonra gözlerim bağlandı. Psikolojik Ekip şefi Kel Eyüp girdi içeri.

"Yatağın üzerine otur ve beni dinle," diyerek söze başladı. "Burada sana iki yıllık süre içinde yaptığın faaliyetlerden parçalar okuyacağım. Direnmenin ne kadar boş ve anlamsız olduğunu daha iyi anlayacaksın. Senin TİİKP ve TKP (ML) saflarında iken hangi görevleri üstlendiğini okuyacağım," dedikten sonra, hışırtısından anladığım önündeki kâğıtlardan ifadeleri okumaya başladı. İlk önce Filistin Demokratik Halk Cephesi'nde eğitim görenlerin adlarını okudu. Daha sonra benim, TİİKP'in hangi organlarında görev aldığımı ve sorumlu olduğumu belirtti ve bu bölgelerdeki çalışmaları sıraladı. On beş yirmi dakikalık bir okumadan sonra şöyle dedi:

"Bu ayrıntılar yığını içinde önemli olan üç nokta vardır,

birincisi, senin TİİKP Doğu Anadolu Bölgesi Komitesi'nde olman; ikincisi, TİİKP Diyarbakır-Urfa Alt Bölgesi Komitesi sorumlusu olman; üçüncüsü, TİİKP mensuplarını Filistin'e geçiren ve Filistin'den getirilen, yurda silah ve teçhizat sokan hücrenin sorumlusu olman. Bütün bunlar birçok sanığın birbirini tutan ifadelerinin ortaya koyduğu inkâr edilemez gerçeklerdir. Senin bunları inkâr etmen hiçbir mana ifade etmez. Sana yardım etmek isteyen birisi olarak, beni üstlerime karşı güç duruma düşürme. Bu gerçekler karşısında utanmaz bir inkârcı ve yalancı durumuna düşme. Anadolu'nun temiz halk çocuklarına bu yakışmaz."

Sözü, Cırtlak aldı:

"Bu, bir devlet meselesidir. Varlık yokluk meselesidir. Kanun, suçluları açığa çıkarmamazlık edemez. Suçları örtbas edemez. Görmezlikten gelemez. Suçu delillerle ortada olanlar, suçunu kabul etmezlikten gelemez. Suçu delillerle ortada olanlar, suçunu kabul etmelidir ki kanunların kendisine sağladığı haklardan yararlanabilsinler. Kanun, can güvenliğini garanti eder. Ama kendisine yardımcı olmak şartıyla."

Şef yardımcısı konuşmalarında ölümle tehdit etmeyi pek seviyor, tehditleri de "kibar" hatırlatmalar, kanuni ve esrarlı cümlelerle yapıyordu. Tahminen bir saatten fazla sürdü psikolojik baskı.

"Ne diyorsun?" dedi Kel Eyüp. "Cevabın nedir? Yaz şuraya."

Yardımcıları ile birlikte arkama geçti. Er, sünger gözlüğümü alnıma kaydırarak önüme bir defter koydu. Deftere "TİİKP üyesi değilim. Okuduğunuz ifadeler, işkence altında alman uydurma ifadelerdir," diye yazdım.

Ekip şefi yazıyı okuyunca güldü.

"Biz sana insanca yardım ediyoruz, insanca davranıyoruz, sen bizimle alay ediyorsun. Bizdeki sabır ve iyi niyeti çok kötüye kullanıyorsun çok!" diyerek, yardımcıları ile birlikte çıkıp gitti.

Onların gitmesinden sonra erler beni başka bir odaya götürdüler. Burası, daha önce getirildiğim yatağı ve döşemesi kuru olan odaydı. Erler gittikten sonra yatağa uzandım. Vücudumun yatağa değen yerleri derin bir acı ile yanıyordu. Koridordan boğuk sesler geliyordu.

"Beşin gözünü bağla, ifadeleri getir!"

"Hâlâ uslanmadı mı? Orospunun canı kazık istiyor."

Arada sırada da çığlıklar ve yalvarışlar geliyordu.

"Vallahi bilmiyorum."

"Vay anam! Anam!"

"Yalan söylüyorlar komutanım!"

"Yalvarırım komutanım!"

O sırada kaçakçıların sorgulanması da aynı yerde yapılıyordu.

Bu tip "bilimsel" sorgulamanın, 12 Mart darbesiyle artık kurumlaştığını, fabrika gibi yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline geldiğini düşündüm. Benim bu fabrikada işçiliğim daha ne kadar sürecekti? Beni döne döne zorlayan, oyan, meşgul eden bir soruydu bu. Mengene mengeneliğini, taş taşlığını ne kadar sürdürecekti acaba! Yaşamın rahmine bir sürpriz kıvılcımı düşemez miydi! "Direnme sorgulamanın ömrünü kısaltır," diye bir ses düştü içime. Sorgulananlar, sorgucular kadar eğitimli mi? Eğitim, en azından şaşkınlığı ortadan kaldırır, saldırıları göğüsleme terbiyesiyle donatır, kuşku ve korkuyu azaltır. Bilgisizin korkusu daha karanlık, daha dipsizdir.

Öğle üzeri üç çeşit yemek verdiler. Bu, Psikolojik Ekip şefinin yeni bir "iyilikseverlik" örneği idi. Arkasından dana bakışlı bir er, bir naylon bardak dolusu ıhlamurla üç dört hap getirdi. "Komutanım bu hapların ve ıhlamurun öksürüğe iyi geldiğini söylüyor, al iç bakayım. Sen nişanlı mısın?"

Başımla hayır işareti verdim.

"Bak ben nişanlıyım, yalan söylemem," diye yüzüğünü gösterdi. "Komutanım, çok iyi insandır. Onun öğütlerini dinlersen bu

cehennemden kurtulursun; bir kız da sen bulur, nişanlanırsın."

Saf, salak bir havada çıkıp gitti. Birkaç saat sonra gözüm bağlandı ve Psikolojik Ekip yeniden içeri girdi.

"Şimdi beni iyi dinle," diye başladı Kel Eyüp. "Sana TİİKP'ten ayrıldıktan sonraki dönemde, yani TKP (ML) saflarında iken yaptığın çalışmalardan parçalar okuyacağım," dedikten sonra, TKP (ML) Koordinasyon Komitesi üyesi olduğunu söylediği altı yedi kişinin adını okudu. Bazı bölge sorumlularını da tespit ettiklerini söyleyerek iki üç isim daha saydı. Daha sonra Dersim, İstanbul ve Siverek bölgesindeki silahlı eylemleri ve bunların birçoğunun faili olduğunu belirttiği isimleri sıraladı. "İfadeler senin Koordinasyon Komitesi Üyesi ve Tunceli Bölgesi sorumlusu olduğunu, daha sonra ise İstanbul Bölgesi sorumlusu olduğunu ve silahlı eylemleri bizzat planladığını gösteriyor. Ne diyorsun bunlara? Yoksa bunlar da mı yalandır? Yaz, cevap ver!"

Önümde bir masa vardı. Masanın üzerindeki kâğıda, "Bu ifadelerin tümü işkence altında alınmıştır. Başkalarını suçlamak ve ağır cezalara çarptırmak amacıyla hazırlanmıştır. Hiçbir hukuki dayanağı yoktur, kabul etmiyorum," diye yazdım.

Ekip şefi yazıyı okur okumaz "Hayret," dedi. "Hukuka sığınıyorsun. Çiğnediğin burjuva hukukunda işlediğin suçları gizlemenin hukuki bir dayanağı var mı? Dağlarda çeteleşmenin hukuki bir dayanağı var mı? Güvenlik kuvvetlerine silahla karşı koymanın, Filistin'de adam eğitip içeri sokmanın hukuki bir dayanağı var mı? Ya hukuk kelimesini ağzına alma ya da hukukun gereğini yerine getir."

"Muzaffer, bana öyle demokratik bir ülke göster ki işlenen suçlar karşısında sessiz kalsın? Bu suçları açığa çıkarmak için elinden geleni yapmasın? Var mı böyle bir ülke, böyle demokrasi?" diye sordu Cırtlak.

"Bunlara göre her demokrasi aynı zamanda bir diktatörlüktür," dedi Kel Eyüp. "Proletarya diktatörlüğü, bir proletarya

demokrasisidir. Burjuva diktatörlüğü de bir burjuva demokrasisidir. Bunlar zorunlu tarihsel aşamalardır."

"O zaman müsaade buyurun da biz de zorunlu tarihsel aşamamızı yaşayalım, diktatörlüğümüzü yani demokrasimizi uygulayalım, ifadelerinizi de kemal-i afiyetle alalım," dedi Cırtlak.

"Ama bunlara göre bizde demokrasi yok, faşizm var."

"Faşizm de bir diktatörlük değil mi?" diye sordu Cırtlak.

"Diktatörlük"

"O zaman diktatörlükse o da bir demokrasidir."

"Bunların mantığı kendi içinde hiç tutarlı değil," dedi Kel Eyüp. "Demokrasiyle diktatörlük zıt şeylerdir. Demokrasi serbestliktir, diktatörlük baskıdır. Bunlar halka, "Biz diktatörlük kuracağız, peşimizden gelin," diyorlar. Halk demokrasisi diyor, bunlar diktatörlük."

"Hem de proletarya diktatörlüğü," diye mırıldandı Cırtlak.

"Evet, toplumun en cahil zümresinin diktatörlüğü. Örste döven, tornada kesip biçen, mengenede ya da preste sıkıştıran bir zümre iktidara gelince ne yapar; döver, sıkıştırır, keser, biçer."

"Biz yakalayınca üç öğün yemek veriyoruz bunlara."

"Bunlar yakaladığında, her gün üç öğün kurşuna dizerler bizi," dedi Kel Eyüp. "Sonradan görme zümrelerin diktatörlüğü böyle olur."

Kısa bir sessizlik oldu. Kapı açıldı, birileri geldi, birileri gitti.

"Evet, geçelim bunları," dedi Kel Eyüp. "Beni iyi dinle. Şimdi sana Tunceli Polis Karakolu'nun, nasıl ve kimler tarafından bombalandığının hikâyesini bir arkadaşınızın ifadesinden okuyacağım."

İşkence merkezi haline gelen ve ihtar amacıyla dinamit atılan, ölü ve yaralının olmadığı karakolun hikayesine hızlı başladı. İfade ayrıntılı idi ama yalanlarla dolu idi. Olayla hiç ilgisi olmayan kişiler de karıştırılmıştı. Hatta eylemin asıl uygulayıcılarının adı bile geçmiyordu. Şef, olayın hikâyesini okuduktan

sonra "Dinledin, değil mi?" dedi. "Senin boşuna inkârın neye yarar? Senin inkâr ettiğin gerçekleri başkaları açıklıyorlar. Onlar senden daha mantıklıdır. Bu hücrelerde senden başka kimse kalmadı. Onların ifadelerini çoktan tamamladık ve hepsini gönderdik. Rahat ettiler. Ne bizi uğraştırdılar ne de senin gibi kendilerini ezdirdiler."

Ekip şefinin bu açıklamaları doğru değildi. Arkadaşların bir bölümü gerçekten direnmiş, çok sınırlı bir ifade vermişlerdi. Bu ifadeler birçok yalanla süslüydü. İki kişi ise hiç sır vermemişti. Ama onların benden önce gönderildiği doğru idi. Psikolojik Ekip, bir müddet sonra odadan ayrıldı. Gitmeden önce Kel Eyüp:

"Seninle akşam yeniden konuşacağız, iyi düşün," diye hatırlatma yaptı.

Bir zaman sonra içeri ilaç dağıtan, emanetleri kaydeden ve arada sırada odaya girerek nasihatlerde bulunan sivil ihtiyar girdi. Her zamanki yumuşak ve babacan sesiyle:

"Hiç nasihatten anlamıyorsun, evladım," dedi. "Komutanların sorgulamadan vazgeçeceğini sanıyorsun. Bunların mesleği budur. Katiyen görevlerini bırakmazlar. Ben bunların sizin gibi buraya düşenleri ifadesiz gönderdiğine hiç şahit olmadım. Demin yanına gelen komutanlar gayet iyi niyetliler. Onlara güven, onlardan sana hiçbir kötülük gelmez. Onlar olmasa burada çok kötü ve üzücü olaylar olur. Komutanları güç duruma düşürmekten vazgeç. En kısa zamanda rahata kavuşmak istiyorsan bunu yap "Elindeki ilaç kutusundan üç tane hap çıkarıp ağzıma uzattı. "Al bunları iç, baş ağrısına iyi gelir," dedikten sonra çıkıp gitti.

Bu ihtiyar arada sırada içeri girip bu tip konuşmalar yaptıktan sonra çıkıp gidiyordu. Psikolojik Ekibi övmekten başka herhangi bir şey yapmıyordu. Söylediklerine ve iyilik dağıttığına inanan bir insan görünümündeydi. Normal insan davranışına hasret kaldığım için, gece yarısı zindanıma giren, sarhoş Garip Adam gibi, bunun da konuşmaları ve davranışları hoşuma gidiyordu.

Akşama doğru Psikolojik Ekip yeniden geldi.

"Nasıl? Düşündün mü? Yaz cevabını şu kâğıda bakayım," dedi Kel Eyüp.

Beni masanın kenarındaki sandalyeye oturttu. Önüme bir kâğıt koyup arka tarafa geçtiler. Ne yazdığımı arkadan, başımın üzerinden okuyorlardı. Kâğıda, "Daha önce verdiğim cevaplara ekleyecek herhangi bir şeyim yoktur," diye yazdım.

"Eğer bu bıktırıcı tutumu devam ettirirsen yarın komutanlarımız bizi bu görevden alabilirler," diye homurdandı Kel Eyüp. "Biz onlara sürekli olarak yakında bir sonuç alabileceğimizi söyledik. Verdiğimiz süre içinde de hiçbir sonuç alamadık. Sen bizleri komutanlarımıza karşı çok güç bir duruma düşürdün, onlar bizlerin sana karşı çok yumuşak ve insaflı davrandığımızı biliyorlar. Bundan dolayı bizleri her an görevlerimizden alabilirler. Kaldı ki artık bizler de seninle uğraşmak istemiyoruz. Görevlerimizi başkalarına devretmek istiyoruz. Çünkü bir aylık çabalarımızın ve iyi niyetlerimizin anlayışla karşılanacağını, güç duruma düşürülmeyeceğimizi umuyorduk. Bu umudumuzu hâlâ muhafaza etmek istiyoruz. Ve sana son bir şans. İyi niyetimizden kaynaklanan son bir imkân daha tanıyoruz. Bu gece iyi düşün, yarın sabah bize cevabını bildir."

Sözü bu sefer şef yardımcısı aldı.

"Gelecek yeni ekibin sana karşı tutumunu ve uygulayacağı sert metotları herhalde tahmin edersin. Gençliğine hiç acımıyor musun? Hayatını neden tehlikeye atıyorsun? Görevlilerin sertleşmelerini, acılarının katmerleşmesini neden istiyorsun? Neden, kendi ellerinle sorgulama günlerini uzatıyorsun? Genç bir hayatı kör bir inanca neden kurban ediyorsun? Başkaları her şeyi anlatmışken, senin hayatın pahasına direnmenin bir anlamı var mıdır? Devlete karşı inatlaşmanın, devletle yarışa girmenin ciddiyetini kavrayamıyor musun? Ben sana son defa söylüyorum, vazgeç bu inattan. Bu gece iyi düşün, yarın bize,

ona göre cevap ver." Sonra da erlere hitaben: "Oğlum buna gayet iyi davranın. Herhangi bir isteği olursa derhal, bize sormaya bile lüzum hissetmeden yerine getirin. Yemeğinden herhangi bir kısıntı yapmayın. Doymazsa temin edin, getirin, verin!"

Odayı terk ederken Kel Eyüp:

"Biz, bize kötü davrananlara sonuna kadar iyi davranacağız. Çünkü insanların eninde sonunda doğru yolu bulacaklarına inanıyoruz," diye konuşmasını noktaladı.

Ekibin gitmesinden sonra erler, yatmamı söylediler. Ve karyolaya zincirlemediler, sırta binmenin bu gece yanlış olacağını bildikleri veya Psikolojik Ekip tarafından söylendiği için, her akşam götürüldüğüm halde, o akşam tuvalete bile götürülmedim.

Bakışlarımı tavana dikip düşünmeye başladım. İyi direnmenin şartları neydi? Değişime ve geleceğe inanmak, deneyim, bilgi, yetişme şartları ve sınıf kökeni. Genelde bir öğrenci mi iyi direnir yoksa yaşamı işçilikle geçen birisi mi? İyi ama bu sorunun ne faydası var şu anda bana? Ne olursa olsun, düşünmeye ihtiyacım var. Düşünmesem direnme gücümü yitireceğim. Psikolojik ve ideolojik bombardıman altındayım. Burada özgür kalmanın iki sacayağı, direnme ve düşünme; tek yönlü değil, çok yönlü ve derin düşünme.

Bir madenci ya da demir döküm işçisi olsaydım daha mı iyi direnirdim? Emeğinden başka hiçbir malı mülkü olmayan, emeğini satarak geçinen, kolektif üretime katılan, hayat ve çalışma şartları bir nevi işkence olan bir işçinin durumuyla bir öğrencinin, memurun veya küçük bir mülk sahibinin durumunu hayal ettim. Hayatı yedi kat yer altında, grizu ve göçük tehlikesinin kol gezdiği ocaklarda, fırın ağzında, döner miller, kasnaklar, vınlayan açık kollar, helezonlu konveyeler, hareketli bıçaklar arasında geçen insanın durumunu; dişliler, çatal pimler, patlama dolapları, freze bıçakları, giyotin kapıları, hadde merdaneleri vs. dünyasında yıllarca pişen işçinin durumunu hayal ettim.

İş saatleri canlandı gözlerimin önünde; makinenin, fabrika kurallarının, kolektif çalışmanın ve grevlerin kazandırdığı çelik disiplin ruhu, ortak davranış ve hareket anlayışı... Direnme ve fedakâlık ruhu derin bir demirdöküm işçisiyle değiştirdim kendi yerimi. Bir işçi, bir başka işçinin haklarının patron tarafından gaspının, bizzat kendi hakkının gaspı olduğunu, tecrübesiyle, sınıf güdüsüyle çok iyi duyumsadığı için, çığlıkları duyduğunda, kalktı, demir kapıyı dövdü, demirdöküm işçisi. Çığlıklarla dayanışma içine girdi. Kolunu makineye kaptıran sınıf kardeşinin acısını yüreğinden duydu; aynı makinenin yarın kendi kolunu da kapabileceğini düşündü, duyumsadı. Kendi dünya görüşünü ve siyasetini kavramış, eşitlik ve özgürlük idealine gönül vermiş, deneyimli işçilerle dolup taştı zindanlar. Onların içinde hissettim kendimi.

Peki, Tanrı'ya tüm içtenliği ile derinlemesine inanan, cahil ve dürüst bir insan ödünsüz, akıl almaz bir direniş sergileyemez mi? Sergiler. Sırf ailesini düşünen ve ceza almamaya karar veren bir insan da müthiş bir direniş sergileyebilir. Direnmenin akla hayale gelmeyecek derecede çeşitli nedenleri olabilir.

Demir kapıdan sızan bağırtılara kulak verdim. İçimdeki ikinci sese yöneldi dikkatim.

"Şu gerçek olmayan ifadeleri kabul et de işkenceden kurtul! Bunlar seni aylarca işkencede tutabilirler. 12 Mart Cuntası'ndan her şey beklenir. Bunlar memurdur ve görevleri işkence yapıp mesailerini doldurmaktır."

"Hayır," diye çıkıştı içimdeki birinci ses. "Bir aya yakın bir süredir devam eden direnmeyi sürdürmek gerekiyor. İşkencenin ne kadar süreceği belli değildir. Okunan ifadeleri kabul etmek, çözülmenin ta kendisidir. Bunun sorumluluğu ise ağırdır."

O gece bir kez daha karar verdim direnmeyi sürdürmeye. Uyuyamadım geç saatlere kadar. Tam uyumak üzereydim ki kapı açıldı.

BÜYÜK İNSAN KİMDİR

Başımı çevirip yaklaşan ayak seslerine baktım. Gecenin geç saatlerinde, kafayı çekip konuşmak için içeri dalan o Garip Adam'dı yine. Sessiz sinyalsiz selamlaşır gibi göz göze geldik. Bakışları, sulanmış rakı beyazına çalan kaşlarının altında, kuşku ve arayış ateşi gibi parlıyordu. "Yeryüzündeki tüm soru işaretlerinin ve gereksiz gevezeliklerin gönüllü hamalı geldi yine," diye iç geçirdim. Gelir gelmez de başladı konuşmaya.

"Ben gelmeyeli son on gün içinde ne oldu? Bir şey olmadı. Onlar konuştular, sorularını sordular, gürlediler, yağdılar, sen sustun. Gök gürler, kırbaç gibi indirir yağmurunu, toprak susar. Ama sen toprak değilsin. Toprak en büyük bereketini kendi suskunluğunda yeşertir. Sen taşsın, kara bir taş."

"Ben toprağım, taş değilim!" diye bağırmak geldi içimden. İçimdeki sesi duymuş gibi sustu.

"Sen kesinlikle taşsın," diye sürdürdü. "Yağmur toprağın çatlağını birleştirir, taşınkini birleştirmez. Taş parçalanır, toprağa karışır. Sen de milyonlarca insan gibi bin yıl sonrasını düşünmüyorsun. Zaman galerisine girsen, geleceği yaşasan adam olacaksın. Sen kime düşmansın? Sisteme değil, insana düşmansın. Kan davasıyla, intikam hırsıyla hareket ediyorsun. Burjuvazi... hıh, burjuvazi..."

Garip garip güldü, sendeledi, sırtını duvara yasladı, rehavet içinde ve gevrek bir makamla yellendi. O anda gözlerimi yumdum, kuru fasulye ya da nohut yemiş olabileceğini düşündüm.

Kuru fasulye, pilav, yeşil soğan, ayran ve sıcak pideden oluşan bir sofra canlandı hayalimde.

"Soyunmuş, terazinin bir kefesine sen çıkmışsın, bir kefesine de onlar. Bakalım sonunda hangi kefe aşağıda kalacak, hangisi yukarı çıkacak; kim ağır basacak, kim kimin kıçını görecek."

Teraziyi ve kefelerdeki çıplak insanları, denge halini hayal ettim.

"Zengin insanlar topluluğu," diye sürdürdü. "Yani burjuvazi. Tarihin ortaya çıkardığı bir hakikattir bence. Sistemin bir parçası burjuvazi ise, diğer parçası da işçilerdir. Sadece biri değil, her ikisi de sistemin yaratıcısıdır. Tarihî bir hakikattir bu. Sen sistemi değil, sistemin yaratıcılarından bir kesimi ortadan kaldırıyorsun. Büyük bir vahşet bu. Gerçi sistemi de yaralamış oluyorsun ama yara zamanla iyileşir. Sistemin asıl yaratıcısı burjuvazi değil, işçilerdir. Burjuvazi, sistemin sahibi ve yöneticisidir. Sistem içinde suçlu aramak doğru değil. İşçileri övüyor, burjuvaziyi de düşman ilan ediyorsun. Siyaset ve felsefe cahilisin. Sana göre proletarya ateş, burjuvazi de çürümüş odundur. Ateş bu çürümüş odunu yakacaktır. Hadi yak bakalım. Çürümüş odun yanıyor. Tutuşmuş cayır cayır yanıyor. Yanmayan kesim odundur, yanan kesim ateş. Ateş, odunu ateşe dönüştürüyor. İyi güzel de bu arada ateş ne oluyor? Ateş olarak mı kalıyor? Her ikisi de aynı anda küle dönüşmüyor mu?

Konferans veriyormuş gibi konuşuyordu. Sesi garipti. Ağzından çıkan her sözü, ânında ipe çeken bir insanla karşı karşıya olduğumu sanıyordum. Sorgulama dünyasının bunalmış, kendisini içkiye ve kuralsızlığa vermiş bir teorisyeni miydi bilemiyorum.

"Kendisini yönetemeyen, yönetilmeye mahkûmdur. Tarihi zorladığını mı sanıyorsun? Tarih seni zorluyor. Kendini yönetemiyorsun çünkü. Feda ediyorsun kendini. Feda eden, feda eder; kurşuna dizer bir yığın insanı, devrim için. Devrim denen

şey zaten, tarihin kabız olduğu anlarda patlarlar. Her devrim, anormal bir ânın çocuğu olduğu için anormal vaziyetler yaratır. İktidara öldürerek gelir, öldürmeden de iktidarını devam ettiremez. Sen yumuşak, efendi bir insana benziyorsun. Adam öldürmemişsin. Senden devrimci olmaz. Otobüs garajlarında simit ya da salep satabilirsin. Adam öldüremezsin sen. Kurbanlık koyun gibi bakıyorsun. Nasıl devrimci oldun, hayret ediyorum. Sevdiğin kız pas vermemiş olabilir, nefret ettiğin bir fakülteye, bir bölüme girmiş olabilirsin. Lüks semtler, yiyemediğin yiyecekler, giyemediğin giyecekler, seni hayata karşı kışkırtmış olabilir. Almak istediğin bir yığın şeyi alamamışsın sen. Yutkunmuş, öksürmüş, düşünmüşsün sen. Dehşetli bir yükselme hırsıyla yükselmek istemişsin, ne yazık ki yükselememişsin. Bu sefer yükselen her şeyi yıkmaya karar vermişsin."

Sustu, nedenini bilemediğim gülünç bir gülme krizine girdi. Sırtını duvara dayayarak ayakta durmasını kolaylaştırıyordu. Bir ara köşeye yaklaştı, pantolonunun önünü açıp şorul şorul işemeye başladı. İşerken de, "Önemli değil," dedi, "Herkes işeyebilir. Önemli olan, işediğin zaman, insanları ayağa kaldırabileceğin yerlere işemektir. Bu sidiğin sana kesinlikle zararı vardır. Bir an evvel buradan kurtulmana ya da bilenmene yardımcı olabilir. Öte yandan bu sidiğin seni sorgulayanlara da zararı vardır. Fazla duramazlar bu mekânda. Kanunun 'Durun, konuşturun' emrine bile fazla riayet edemezler, bir yolunu bulup tüyerler. Gerçekler her zaman kanunlardan güçlüdür. Sanat, korkar gerçeklerden." Önünü ilikledi, sidiğine tükürdü. "Büyük insan kimdir, büyük işediğinde değişime, çalkantılara yol açan insandır. Sidiğin zeminle öpüştüğü noktada çıkardığı ses de önemlidir. Bu sesin tahlili ve bu sesten hareketle sidiğin karakteri, sicili, menşei ve geleceği hakkında kalın bir kitap yazabilirim."

Bu sefer de öksürme nöbetine girdi. Birkaç tur attı karyolamın çevresinde.

"Kerhaneleri neden örgütlemiyorsun?" diye sürdürdü konferansını. "Kerhanenin fabrikadan ne farkı var?"

Azerilerin fabrikaya kârhane dediklerini anımsadım birden.

"Birisi mal üretiyor, diğeri zevk. Her ikisine de insanın ihtiyacı var. Proletarya kelimesini pelesenk etmişsin ağzına. Halbuki dünyanın en mümtaz proletaryası, kerhane proletaryasıdır. Yarattığı zevk, vücudunun ve ruhunun eseridir. Hiç gittin mi kerhaneye? Gitmedin. Gitseydin "Bütün dünya kerhaneleri birleşin, sloganını, kullandığın sloganların en başına yazardın. Kerhane patronlarına ve kabadayılarına karşı mücadeleyi örgütlerdin. Kendini, orada çalışan kadınların yerine koyarak düşün. Gerçeğe yaklaşırsın o zaman. Herkes kendisini başkalarının yerine koyarak düşünme ustalığını gösterseydi hayat her birimiz için mengeneye dönüşmezdi."

Kapıya doğru yürüdü.

"Nöbetçi!" diye bağırdı. "Oğlum söyle, bir kahve yapıp getirsinler bana. Gecikmesinler, işim var çabuk!"

Geri gelirken öksürdü birkaç kez.

"Sana da ısmarlardım ama içmezsin. Tarih, bir fincan devlet kahvesinden bir fırt çeken ihtilalcilerin teslim olduklarım yazıyor. Lakin öyle ihtilalciler de vardır ki ikram edilen her şeyi nezaket icabı alıyorlar. Sigaralarını içiyorlar, kahvelerini höpürdetiyorlar, normal sohbetlerini yapıyorlar, düşüncelerini savunuyorlar ama hiç sır vermiyorlar. Böyle hoş sohbet ihtilalcilere saygı duyarım. Bunların kendilerine güvenleri vardır. Çenem açılırsa çorap söküğü gibi çözülürüm anlayışına itibar etmezler. Çenesini örgütleyemeyen, halkı örgütleyebilir mi? Uruguay'da ihtilalci bir kadını yakalamışlar. Kadın sorgulamada direnirken kendisine işkence edenlerden yakışıklı bir delikanlıya ilgi duymuş. İlgisini ilişkiye dönüştürmüş ve delikanlıyla sevişmiş. Düşünebiliyor musun aynı kadın direnmesini sürdürmüş, tek bir sır bile vermemiş."

Sırtını duvara yasladı, gülme krizine girdi yeniden. Daha önce bu denli komik ve doğal gülme krizlerine girmiyordu hiç. Öncekilerden daha fazla içmiş olabileceğine bağladım bunu. Esrar da içmiş olabilirdi. Ortada gülünecek bir durum olmadığı halde, içli içli, sarsıla sarsıla gülüyordu.

Askerin getirdiği kahveyi alırken:

"Devlet kahvesi bana iyi geliyor," diye mırıldandı. "Hayatta hiçbir kişiye, hiçbir kuruma ve kendime karşı sır saklamadım. Sır, baskıdan korkan insanın sermayesidir. Sır ve örgüt. Hürriyeti yok eden iki şey. Hür insan, sırsız, örgütsüz insandır. En küçüğünden en büyüğüne kadar her örgüt, hürriyeti yok eder, sırları çoğaltır. Kafan hür ve dolu dolu oldu mu, karnın doydu mu, örgüte ihtiyaç duymazsın. Örgüt nedir? Örgüt, kendini yönetemeyenlerin, bilgi züğürtlerinin can simididir. Örgüt olmadan cahiller sürüsü bir iş yapamaz."

Sustu, bir sigara yaktı. Kapının ötesinden gelen çığlıkları birlikte dinledik.

"Biliyorum, şimdi kendi kendine diyorsun ki, bu adam beni örgütümden soğutmaya çalışıyor. Umurumda değilsin. Dünyamızda milyarlarca insan, milyonlarca örgüt kurup dağıtıyor. Bir tane de sen kurmuşsun, ne yazar. Ha bir fazla ha bir eksik. Dağ gibiyim, bana konup kalkan sineklerin farkında bile değilim. Niçin değilim? Çünkü kendimi hür hissediyorum. Önemli olan, her insanın bir örgüt olması, örgüte ihtiyaç duymamasıdır. Peki, bu nasıl olacak? Durup dururken olmaz. İnsan kafaca yavaş ilerliyor, eskiyeni seviyor, öleni yüceltiyor, on yıl sonra nelerin olabileceğini aklının ucundan bile geçirmiyor. Sokaklar korkutucu insanlarla dolup taşıyor. Örgütsüzler, örgütlüler..."

Demir kapının mazgalı açıldı tam bu sırada.

"Komutan seni çağırıyor komutanım," dedi çavuş.

"Komutan da kimmiş oğlum?"

"Binbaşım."

"Haa, öyle desene. Bin kişinin başı. Al sana bir örgüt daha. Benden başka herkes örgütlenmiş. Kendimi aldatıyorum galiba. Ben de örgütlüyüm. Bir kadın, üç çocuk, bir de ben. Al sana beş kişilik bir örgüt."

Kapıdan çıkıp giderken, koridordan sesi geliyordu.

"Senin örgütün kaç kişiliktir oğlum?"

Garip Adam'ın gitmesinden sonra iki asker beni sulu zindandan kuru bir odaya aldılar. İşkence henüz başlamamıştı. Beni sulu zindanla kuru oda arasında getirip götürüyorlardı.

TOK SESLİ KOMUTAN

Sabahleyin Psikolojik Ekip geldi. Kel Eyüp: "Artık çok dikkatli konuşman gerekir. Vereceğin cevap, bizim göreve devam edip etmeyeceğimizi tayin edecek. Senin daha ağır muamelelere maruz kalıp kalmayacağını tayin edecek. Yaz bakalım cevabını şu kâğıda," dedikten sonra, arkaya geçti, gözümü açtırdı.

"Bu soruların cevaplarını defalarca verdim. Ekleyecek herhangi bir şeyim yoktur" diye yazdım, önümde duran kâğıda.

Albay Kel Eyüp ve yardımcısı Cırtlak, uzun bir süre konuştuktan sonra bir saat daha "düşünme mühleti" verdiler ve çekip gittiler.

Bir saat sonra er, cevabı almaya geldi. Daha önce yazdığım ve onların okuyup masanın üzerine koyduğum kâğıdı verdim, gitti. Şiddet Ekibinin gelişini beklemeye başladım. Fakat ekip bir türlü gelmiyordu. Bu, anladığım kadarıyla, onların bir işkence biçimiydi. Her türlü bağı koparıp görevi Şiddet Ekibine devretme havasını ve psikolojisini yarattıktan sonra Şiddet Ekibini saatler sonra göndermek, gerçekten de ağır bir baskı biçimiydi. Diğer hücrelerdeki gürültüler, bağırmalar, küfürler ve emirler furyasında Şiddet Ekibini, "ha geldi, ha gelecek," havasıyla beklemek, insanın sinirleri ve direnme azmi üzerinde olumsuz bir etkide bulunuyordu.

Akşama doğru iki er, Binici ile Sürücü gözümü bağlayarak beni odadan çıkardılar. Bir başka odaya getirdiler. Ayaklarımın suya değmesiyle malum zindana getirildiğimi anladım. Gözümü

açtıklarında, karşımda Şişko ile Karagözlüklü'yü, Sarı'yı, birkaç sivili ve ellerinde coplarla beş altı askeri buldum.

"Sen bu mengeneden çıkabilirsen altmış yıl ihtiyarlamış olarak çıkacaksın. Saçın sakalın ağaracak!" diye gürledi Şişko. "Boynunda ağır bir esaret zinciri taşıyor hissine kapılacaksın ölene kadar. Gördüğün her beyaz güvercin, gelip bu zincirin halkasına konacak ve halka deliğinden pisleyecek. Evet, beklemeyin, soyun puştu."

Çırılçıplak soydular bir anda. Falakaya yatırdılar. Hayat kendisini tekrarlıyordu yine. Tahminen on dakikalık falakadan sonra zindanda yürüttüler. Sonra zincirli palaskaları sağ ve sol bileklerime taktılar, tahta karyolanın baş kısmına, beton üzerine sırtüstü yatırdılar. Merakım korkunçtu. Zincirlerle sağ ve sol bileklerimden kollarımı tahta karyolanın kalın bacaklarına bağladılar. Karagözlüklü, elektrik makinesini karyolanın üzerine koydu ve yanına oturdu. İki er bacaklarımı havaya kaldırarak, zincirlerden çekmek suretiyle "geniş V" şeklinde gerdiler. Eklemlerim birbirinden ayrılacakmış, kemiklerim kırılacakmış gibi kahredici bir acıyla yanıyordu. Elektrik kablolarından birisini sağ ayağım, diğerini ise sağ elin serçe parmağına bağladılar. Ne düşündülerse açtılar. Bir er, yine dişlerimin arasına kalın bir sopa sokarak çenemi kanırdı ve elindeki içi tuzlu su dolu sürahiyle beklemeye başladı. Bu arada başımın altına bir yastık getirip koydular. Başım dikeldi. Bu yastığı, kurdukları işkence pozisyonunu görmek için koymuşlardı. Gerçekten de işkence pozisyonunun bir kısmını olduğu gibi görüyordum.

"Savunmanı nasıl yapıyorsun?" diye homurdandı Karagözlüklü. "Kaplumbağa gibi kafam içeri çekerek. Biz senin o yamuk kafanı dışarı çıkarmasını biliriz."

İki er, zincirlerden çekerek bacaklarımı germişti. Ellerinde coplarıyla tabanlarıma vurmak için birer er de hazır bekliyordu. Şişko ise tenasül organlarını ve hayaları dövmek için elinde copla tam "V"nin ortasına dikilmişti. Sivillerden birisi ayağıyla

karnıma basmıştı. Sarı ise başucuma koyduğu sandalyede oturmuş, yüzüme bakıyordu. Her şey bu şekilde hazır olduktan sonra henüz işkence başlamadan önce, Sarı konuşmaya başladı.

"Şimdi sana son defa soruyoruz, konuşacak mısın, konuşmayacak mısın? Eğer konuşacaksan sol elini aç, kapa. Sana tavsiyem, derhal konuşacağını bildir ve işkenceden kurtul. Yoksa bu tip, hatta daha ağır işkencelerden kurtulamayacaksın. Şimdi sana son defa, "Konuşacak mısın?" diye soracağım. Fırsatı değerlendir ve bu kanlı çarktan kurtulmaya bak!"

Sarı, kısa bekleyişlerle beş on defa "Konuşacak mısın?" diye sorduktan sonra işkence başladı. İlk önce aynı anda tabanlarıma güçlü cop darbeleri iniyordu, bunu, hemen Şişko'nun darbesi, Şişko'nun hayalara indirdiği darbeyi ise damla damla su dökülerek dokundurulan elektrik şokları izliyordu. Her üç veya dört devirde bir, Sarı "Konuşacak mısın?" diye soruyordu. Başucumda duran er, elindeki tuzlu suyu ağzıma yavaş yavaş dökmeye devam ediyordu. Tabii, vücut elektriği daha iyi iletiyor, dili damağı kavuran bu tuzlu su, dayanılmaz, acılı bir hararete yol açıyordu.

"Sana bir öküzün, utancından kızaran yüzünü göstereceğim," diye homurdanıyordu Karagözlüklü. "O utanç kızartısını kimse göremez ama sen göreceksin."

Tabanlarıma, hayalara ve tüm vücuda indirilen cop ve elektrik darbeleri, ölümcül bir acıyla vücudu sarsıyordu. Karagözlüklü, bazen çekiç gibi vuran, bazen de iğneleyen elektrik şoklarının süresini kendi keyfine göre ayarlıyordu. İşkence bir müddet böyle devam etti.

"Gözlüğünü takın, şişen tabanlarını da merdaneleyin," dedi Şişko.

Erlerden biri sünger gözlüğümü taktı. Tabanlarıma toplanan kanı dağıtmak için çubukla ovma işlemi başladı. Karagözlüklü kablonun ucunu, penis başına, anüse, göbek çukuruna,

meme uçlarına dokundurmayı sürdürüyordu. Daha sonra bileklerimdeki zincirleri açarak beni ayağa kaldırmak istediler. Fakat sancılanma ve tabanlarımın şişkinliğinden dolayı ayağa kalkamadım. Kendi gücümle kalkmam için erler bir müddet sırtımı, bacaklarımı, başımı vs. copladılar. Fakat kalkamayınca kollarımdan ve saçımdan tutup kaldırarak koltuk altına girmek suretiyle yürütmeye çalıştılar. Tahminen on beş yirmi dakika sonra, yeniden aynı yerde, aynı işkenceye başladılar. Fakat bu seferki birincisinden kısa sürdü. Yeniden yürüttükten sonra, kollarımdan köşedeki halkalara astılar. Bu asmayla birlikte, Şiddet Ekibi, hücreyi terk etti. Fakat içeride bir er kalmıştı. Er, durmadan geziniyor, arada sırada da küfürler savuruyordu. Erin içerde kalmasının sebebi, kolların şişmesi veya morarması durumunu haber vermek içindi. Nitekim bir müddet sonra er, kapıyı açarak dışarı çıktı, hemen ardından birkaç kişi olduğunu tahmin ettiğim bir grup içeri girdi ve zincirlerimi gevşeterek bu sefer de bacaklarımdan astılar. Bu bir müddet böyle devridaim etti. Psikolojik Ekibin Hızır gibi yetişip beni kurtarma numarasını bekliyordum. Hoşuma gidiyor, soluk almama yol açıyordu onların bu tip numaraları. Bazen öylesine dayanılmaz, öylesine kritik durumlarda kurtarma operasyonlarına giriyorlardı ki adamların kurbanlarını sahiden kurtarmak istediklerine inanasım geliyordu.

Mırıldanmalardan, ayak seslerinin çokluğundan, kapıların gürültüyle açılıp kapanmasından Psikolojik Ekibin geldiğini anladım. Tekrarlara teslim olmuş, yorulmuş bir duyguyla:

"Ne bu manzara!" diye gürledi Kel Eyüp. "Açın zincirlerini indirin!"

Bu gürleyişi zindandan çekilme ve sağır bir sessizlik izledi. Köşeden indirildim hemen. Fakat bu devridaim asmalar, palaskalı zincirleri kollardan ayaklara, ayaklardan kollara bağlamalar ve parmakları hareket ettirmeler sırasında, fırsatını bulup köşedeki döşeme üzerindeki sudan pek içemedim. Susuzluktan

kavruluyordum. Ayağa kaldırmak istediler, kalkamadım. Bunun üzerine iki er bacaklarımdan tutarak (zincirli palaskalar açılmıştı) sürükleye sürükleye tuvalete götürdüler. Buradaki "süpürgeli banyo"dan sonra, kol ve bacaklarımdan tutarak işkence gördüğüm sulu zindanın eski nemli ve sidikli yatağına, pijamaları giydirmeden, getirip attılar, kol ve bacaklarımı zincirleyip üzerimi battaniye ile örttükten sonra gittiler.

Başım kazan kesilmişti. Gerilmiştim. Tonlarla sesler, duygularla düşünceler, hayallerle gerçekler, kararlarla tereddütler arasında gerilmiştim. Hayalardaki ve karnımdaki sancı, benliğimi kökünden sarsıyordu. Zamanı dışlamış, ağırlığı ve etkisi delinmiş, sis hafifliğinde, mavi bir ses sarmıştı bünyemi; acının sesi. Ağzım yine kurumuştu. Elektriğin etkisiyle susuzluktan yanıyordum; "süpürgeli banyo" sırasında da fırsattan faydalanarak su içememiştim. Bundan dolayı, o gece sabaha kadar uyuyamadım; bakışlarımı zaman zaman örümceğe kaydırarak inledim. Sabah biraz dalmıştım ki, Binici'nin yumruğu patladı yüzümde. Ters yanından kalktığı, zincirleri açışından belliydi:

"Kalk ulan tuvalete! Seni tuvalete değil, mezara göndermek lazım, mezara! Ne ulan bu keçi inatçılığı! Koca komutanların karşısında, aklın ermeden, götünle sakız çiğniyorsun. Seninle mi uğraşacağız? Konuşmayınca sanki general mi olacaksın lan?" diye konuşuyor, yakası açılmadık küfürler savuruyordu.

Zincirleri açtıktan sonra battaniyeyi kaldırıp kalkmam için coplamaya başladı. Sürücü seyrediyordu. Doğrusu o Binici'ye göre biraz daha insaflıydı. Karyoladan kalkamayınca:

"Rahat yer mi buldun lan!" diyerek beni saçımdan çekip karyoladan beton üzerine düşürdü Binici. Vura vura hücrenin ortasına sürükledi. Yerde copla, tekmeyle dövmeye başladı.

"Kalk ulan tuvalete!" diye bağırıyordu.

Bir ara Sürücü yanına gelerek:

"Eşeğimizin inadı tuttu. Fazla vurup da tüylerini dökme. Şimdi otunu samanını verelim. Yesin, biraz dinlensin, sonra götürürüz," diye Binici'yi vazgeçirmeye çalıştı.

Bu arada içeri bir başka er girdi. Bir şeyler mırıldandıktan hemen sonra Binici, "Al sepetten bir hıyar," diye mırıldanarak, sünger gözlüğümü taktı. Aynı anda Psikolojik Ekip girdi içeri.

"Ne yapıyorsunuz evladım, ne yapıyorsunuz böyle?" diye sordu, Kel Eyüp.

Binici, "Komutanım, tuvalete gitmiyor," dedi.

"Tuvalete gitmiyor diye zorla mı götüreceksiniz? Önce şunun pijamalarını giydirin bakayım, bir insanın bu haldeyken tuvalete götürülmesi ayıp değil mi? Burası soğuktur, baksana soğuktan vücudu mosmor kesilmiş, derhal bu odadan alın bunu, karşıdaki kuru, temiz odaya götürün," diye emir verdi.

Bunun üzerine hep birlikte, "karşıdaki kuru, temiz odaya" geçtik.

"Bu hücrelerde başkalarına nasıl normal yemek ve su veriliyorsa buna da aynı muamele yapılacaktır," diye emretti Kel Eyüp. "Günde üç öğün normal yemeği verilecek, normal tuvalet ihtiyacı karşılanacaktır. Gitmek istemiyorsa zorla götürülmeyecektir. Herhangi bir şeye ihtiyacı olduğunu söylediğinde derhal karşılanacaktır."

Psikolojik Ekibin gitmesinden bir müddet sonra bir tas çorba, bir bardak su, dört beş tane de hap getirdiler. Karyolaya zincirlemeden yatmama müsaade ettiler. Ve o gün yanıma hiç uğramadılar. Geceyi uyuyarak geçirdim.

Ertesi sabah Psikolojik Ekip yeniden geldi.

"İnan ki çok merak ediyorum," diye başladı, Kel Eyüp. "Acaba sen devrimci gizli örgütlerin, daha doğrusu Türkiye'deki silahlı komünist örgütlerin iç yapısını, içinde dönenleri, bunların üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini biliyor musun? Bilmeni çok isterdim, çok! Sıkıyönetim ilanından bu yana, yani iki yıllık

bir süredir, bunlarla uğraşıyoruz. Bu örgütlerin iç yüzünü örgüt liderlerinden daha iyi tanıdık. Binlerce kişi elimizden geçti. Zamanımız olsaydı bunların verdiği ifadelerden bazılarını sana okumak isterdim."

Kel Eyüp ilkin, birbirlerine düşman olanları, bir araya toplayan, onları sazıyla sözüyle birlikte ağlatıp birbirlerine dost eden bir ozandan; yalın yaşayan, derin ve karmaşık bir adamdan söz etti. Döndü, dolaştı, sözü yeniden, "hayatı taşırıp ziyan eden" devrimcilere getirdi:

"Devletin parası ve devletin imkânlarıyla okuyan gençleri çıkmazlara soktular. Elimizden geçenlerin çoğunun macera heveslisi, ders kaçkını, bunalımlı gençler olduğunu gördük. Girdikleri örgütler de tam onların bunalım ve arzularına cevap veriyordu. Kimisi maceraya atıldı, hayatını kaybetti kimisi ömrünün baharında cezaevlerini boyladı kimisi de bu işten vazgeçti."

Yıpranmış, duyumsal gücünü yitirmiş, silik, iğreti sözcüklerle konuşuyor gibi geldi bana. Kaymakta olan moral değerlerimi, durdurup zindeleştirememenin aczi ve acısıyla dinliyordum adamı.

"Bu örgütler toplumda sözde eşitlik istiyorlardı. Ama bunlar kendi içlerinde eşitliği sağlayamıyorlardı. Aynı örgütün elamanlarından bazılarını gecekondularda ele geçiriyorduk, bir kat yatak, bir tüp gazdan başka bir şey bulunmuyordu. Evlerinde, ceplerinde en fazla 200-300 TL çıkıyordu, bazılarını ise en zengin semtlerdeki apartman katlarında, fıstık gibi kızlarla birlikte yakalıyorduk. Ceplerinde, en az 20-30 bin lira çıkıyordu. Nerede eşitlik? Eşitlik, meşitlik, hepsi palavra. Bunların çoğu gününü gün eden macera ve şöhret heveslileridir."

Devrimci hareketlere yeni katılmış toy bir gence yapılan basmakalıp bir propaganda gibi geldi bana. Böylesi bir vaazı yirmi dört saat dinleyebilirdim zaman kazanmak açısından. Sözü bu sefer de şef yardımcısı aldı.

"Muzaffer beni iyi dinle, şimdi sana sizin teşkilattan birisinin ifadesini okuyacağım. Bak, yanıldığını, devlete karşı gelmekle ne büyük bir hata işlediğini nasıl itiraf ediyor," dedi ve ifadeyi okumaya başladı.

Bitirdikten sonra ifadenin "K"ya ait olduğunu anladım.

Şef yardımcısı, "Bırakalım yaptıklarını samimi bir şekilde anlatmayı, hatasını bile kabul ediyor, senin en iyi arkadaşın," dedi Kel Eyüp. "Bu, namuslu bir tutumdur. Böyle bir tutum inançlarınıza gölge düşürmez. Sakat ve zararlı inançlar bile olsa, bunlara halel getirmez. Sen önce diğer terör örgütlerinin ve üyesi olduğun örgütün insanları ne gibi çıkmazlara ve felakete sürüklediğini şöyle bir düşün bakayım. Bu kadar insanın hapsolması ve ölümü vicdanınızı hiç yaralamıyor mu? Yazık değil mi bu gençlere, bunların analarına, babalarına?"

Hayalarımın sancısında yoğunlaşmıştı dikkatim. Çeyrek kulakla dinliyordum Cırtlağı. Yol işaretlerini, yönümü, yöntemimi yitirmiş gibiydim. Bu herifler, daha ne kadar sürdüreceklerdi bu işi? Yüzlerce, belki de binlerce sorgulamanın verdiği deneyimle yükleniyorlardı.

Söz Kel Eyüp'e geçti yeniden:

"Ahlak nedir evladım? Ahlak diyorsunuz, gerçekten bu devrimci örgütlerin içinde ahlak var mıdır? Sen bunu benim kadar bilir misin? İddia ediyorum, bütün devrimci örgütlerin içinde normal ahlak kuralları işlemiyor. Burjuva ahlakı diye küçümsediğiniz, karaladığınız ahlak kurallarına rahmet okutuyorsunuz. Örgüt üyesi bir kadının, kocasını aldatması, normal ahlak kaideleriyle bağdaşır mı?"

"Adam aynı örgütten arkadaşının karısını ayartıyor," dedi Cırtlak. "Kadın, hoşuna gittiği örgüt üyesiyle gününü gün ediyor. Bunların hikâyelerini çok dinledik. Kadın, sorguda bile görevlilerin ahlakını bozmaya çalışıyor. On on beş gün hücrede sabredemiyor. Artık gerisini sen düşün. İşte bu örgütlerin iç

yüzü budur. Biz, burjuva ahlakına da komünist ahlakına da karşıyız, millî ahlaktan yanayız. Türk çocukları millî ahlakla yoğrulmalıdır."

Ahlak üzerine verilen dersler bir hayli uzadı. Ahlaksızlık bana daha sempatik görünmeye başlayınca konuşmak geldi içimden. 12 Mart Millî Yönetimi'nin, kerhanelerden, açık ve gizli randevuevlerinden ve yaygın aldatmadan oluşan sistem ahlakı konusunda bir değişikliğe, reforma başvurup vurmayacağını sormak geldi içimden. Sustum.

Ekip, Cırtlağın çeşitli ifadelerden parçalar okumasından sonra çekip gitti. Sancılı, kâbuslu, ikircimli bir uykuya daldım o gece.

Ertesi sabah, gözlerimi bağlayarak bir başka odaya götürdüler. Yumruksuz uyandırılmıştım. Odada çok sayıda sorgulama görevlisinin olduğunu sezinleyebiliyordum. İstanbul ve Kocaeli Sıkıyönetim Komutanlığı'na bağlı kontrgerillanın şeflerinden Tümgeneral Memduh Ünlütürk olduğunu sandığım Tok Sesli'nin "Oturtun, oturtun" dediğini duydum birden.

Bir sandalyeye oturttular. Adam ikinci defa başladı konuşmaya.

"Bunca aradan sonra yine karşı karşıyayız. Oğlum, yavrum bak, sana sesleniyorum. Bir büyüğün olarak, abin olarak konuşuyorum. Ben sizin gibi gençleri düşman olarak görmüyorum. Sizler bu vatanı kurtarmak isteyen ama dış güçler tarafından yanlış yollara sevk edilen gençlersiniz. Ben bunu delikanlılık çağının bir hevesi olarak değerlendiriyorum. Kendi devletinize karşı içinizde beslediğiniz düşmanlık duygularının yerini zamanla sevgi ve saygı duygularının alacağına inanıyorum. Çok isterdim oğlum, çok isterdim ki bu direnmeyi, bu inatçılığı vatan hizmeti görürken düşmanlarımızın eline geçtiğinde onlara karşı gösterseydin. O zaman bir Türk komutanı olarak göğsüm kabarırdı. Ne yazık ki bunun tersi oluyor. Yabancı güçlerin

safında bize karşı direniyorsun. Her neyse, ben bu gibi tersliklerin düzeleceğine inanıyorum. Şimdi cezaevinde arkadaşların seni bekliyor. Giydiğin bu elbisenin dışında daha fazla yaşayamazsın. İnsan, şartları kabul etmeden onu aşamaz. Mahkemenizin kısa bir zamanda başlaması bazı arkadaşların için iyi olacaktır. Birçok kişinin suçlu olup olmadıklarını iyi bilmiyoruz. Bunların durumlarının mahkemede açığa çıkması, suçsuz olanların daha fazla mağdur olmaması gerekir. İçlerinde evli, çoluk çocuk sahibi olanlar var. Bunlara hiç acımıyor musun? Bir an evvel ifadeni verip cezaevinde rahata kavuşsan olmaz mı? Biz seni inandığın yoldan vazgeçmeye mi zorluyoruz? Hayır, hiç de böyle bir tutum içine girmedik. Bunun için sana baskı uygulamadık. Uyguladık mı arkadaşlar, söyleyin?"

Bu babacan emir karşısında, birkaç kişiden:

"Hayır komutanım, biz böyle bir tutum içine girmeyiz," sesi yükseldi.

Yeniden sürdürdü konuşmasını Tok Sesli:

"Bir kimseyi inançlarından zorla vazgeçirmek mümkün müdür? Bir insanın kalbini şiddet metotlarıyla kazanmak mümkün mü?"

Söze Psikolojik Ekip şefi Kel Eyüp girdi:

"Komutanım, bunlar normal kanuni ifade vermenin inançlarıyla ve prensipleriyle bağdaşmadığı kanaatindeler. Hatta polisin bildiği ifadeleri bile söylemekten ısrarla kaçınıyorlar. En yakın örneği de bu işte. Tespit ettiğimiz gerçekleri bile kabul etmeye yanaşmıyor."

Bunun üzerine tok sesli komutan:

"Haa!.." dedi, "Bunlar Marks'ı, Lenin'i bile okumamışlar. Çünkü okusalardı, onların hiç böyle bir şey yazmadıklarını görürlerdi. Bir anlamda, bana kalırsa, senin yaptığın Don Kişot'luktur. Kendi kafana göre bir yol tutturmuşsun gidiyorsun. Bu konudaki kendi prensiplerinizden bile haberin yok. Bilinen şeyleri kabul

etmemenin, gizlemenin ne anlamı olabilir ki? Ben şimdiye kadar bizim bildiğimizi bizden gizleyen devrimciye çok az rastladım. Marks'ı, Lenin'i, Stalin'i ve hatta Mao'yu, yani bu işin teorisini yapanları da tek tek inceledim ve böyle bir görüşe de rastlamadım. Eğer sen rastladıysan söyle. Koç başlı mezar taşı gibi susma. Hangi kitapta yazıyorsa söyle, getirip burada hep beraber okuyalım ve sana da kendi anlayışın çerçevesinde hak verelim."

"Komutanım, ben bunların Marks'ı, Lenin'i okuduklarını sanmıyorum," dedi Kel Eyüp. "Bunların içinde en bilgilileri, en akıllıları Aybar'dır. Adam mücadelesini meşru sınırlar içinde veriyor. Kanuni imkânlardan sonuna kadar yararlanıyor. Haksız bir zemine düşmek istemiyor. O da bize düşmandır. Ama onu ve taraftarlarını içeri alamıyoruz. Sizi ise çökerttik, cezaevlerine doldurduk. Çünkü siz kanuni imkânlar olduğu halde bu imkânları kullanmadınız; gidip gizli işler çevirdiniz, maceraya atıldınız."

"Sana tavsiyem, dışarı çıktığında siyaset sahnesine eğer yeniden atılırsan açık çalış!" diye sürdürdü Tok Sesli. "Mücadeleni açıkça ver. Meydanlarda konuş. Halkın serbest iradesine, seçime güven. Mağara köşelerinde, dağda, bayırda kendini aldatma. Başka ülkelere özenmeyi, başka liderleri rehber almayı bir yana bırak, bağrından çıktığın kendi halkına bak. Ne diyor o halk? Baba sözüyle adam olunmaz, diyor. O halk ki barış ve huzur istiyor. Evlatlarının dağlarda, bayırlarda gizli işler çevirmesini, vurulup ölmesini değil, okuyup adam olmasını, kendisine yardımcı olmasını istiyor. O halk ki, asırlardır bu devlete baba demiş, bu devlete hizmet etmiş, uğrunda can vermiş bir halktır. Türk halkı hiçbir halka benzemez. Siz kalkıp böyle vefalı bir halkla devlet yıkmaya kalkışıyorsunuz. Yazık, çok yazık!"

"Bu devlet, İran Şahı'nın devleti değildir," diye bu sefer de Cırtlak girdi söze. "Kerim bir devlettir. Mao'yu okuyacağına Kemal Tahir'i oku. Bu devlet, kendi temellerine dinamit koyanlara bile insaflı davranıyor. Şah'm devleti gibi duvar dibine çekmiyor."

Tok sesli komutan babacan bir yaklaşımla öğüt ve temennilerini sürdürdü, örnekler verdi, hafif tarihe girdi. Susuşundan ve çakmağının çakışından sigarasını yaktığını anladım. Ordunun tarih yapan ve toplumu ilerleten bir kurum olduğunu geniş geniş anlattı. Sonuçta, "Evet" dedi, "Senden öğrenebileceğimiz herhangi bir şey olduğunu sanmıyorum. Çünkü mutlak gerekli olan şeyleri öğrendik. Senin bizlerden gizlediğin şeyleri tümüyle bildiğimize inanıyorum. Ancak senin bizlere normal kanuni ifade vermen mutlaka gereklidir. Çünkü bu, kanunun bizlere yüklediği vazgeçilmez bir görevdir. Sıkıyönetim komutanlarının bizlere verdiği kesin bir direktiftir. Sorgulama merkezine getirilenlerin her nasıl olursa olsun mutlaka ifadelerinin alınması şarttır. Sen bizim yerimizde olsan mutlaka aynı davranışı gösterirdin. Şimdi senden isteğimiz, odana çekilmen, aklıselimin, sağduyunun gereğini yerine getirip ifade vermendir. İfadeni alır almaz derhal daktiloya geçirip seni cezaevine göndereceğiz."

Söze yeniden Psikolojik Ekip şefi yardımcısı Cırtlak daldı.

"İfade vermek buradan kurtuluşun biricik şartıdır. Burada uzun süre kalmanın da tehlikeli sonuçlarını düşünmen gerekir. İyi niyetimizi suistimal etmemen gerekir. Sıkıyönetim bu gibi inatçılıkları bıçakla keser gibi kesip atmasını elbette ki zamanı geldiğinde bilecektir."

"Ben işlerin o noktaya varacağını hiç sanmıyorum," dedi Tok Sesli. "Ayrıca sertlik metotlarına da taraftar değilim. İnsanlar eninde sonunda mantıklarının, sağduyularının sesine kulak verirler. Biz hata işlemeyelim, hata işleyenleri de doğru yola çekelim. Devleti temsil ettiğimizi her halimizle gösterelim."

Tok Sesli, "insancıl" davranmayı, iknayı, "kurtarıcılığı" bırakmak istemiyordu. Psikolojik Ekip şefi yardımcısı Cırtlak ise dişini gösteriyordu. Psikolojik Ekiple Şiddet Ekibini çağrıştırıyordu bu manzara bana. 'İyi insan'la 'kötü insan'ın arasında kalmıştım. Bu durum insanı, garip bir psikoza, 'iyi insan'ı, 'kötü insan'ın karşısında kötü duruma düşürmeme, bunun için

onların bazı ufak tefek 'tavsiye'lerini yerine getirme psikozu içine sokuyordu. Kontrgerillanın bu taktiğini, cezaevine geldiğimde diğer sanıkların da tecrübelerini öğrendikten ve bana uygulanan sorgulama taktiklerini ayrıntılarıyla gözden geçirdikten sonra daha iyi kavramaya başladım. Sorgucular, ağır işkencelere maruz kalan insanların tutunacak bir dal aradıklarını, yardım isteklerinin hararetli bir hale geldiğini tecrübeyle çok iyi biliyorlardı. Bunun içindir ki, şiddet uygulamaktan yana olan zalim unsurların karşısına 'yardımseverler'i, "iyilik melekleri'ni, "babacan'ları çıkarıyorlardı. Özellikle bu metot, acemi ve bilinç seviyesi düşük unsurlar için etkili, sonuç alıcı oluyordu.

Tok sesli komutan, bir müddet daha konuştuktan sonra sözlerini şöyle bağladı.

"Ben buradaki komutanlardan sana karşı iyi davranmalarını rica ediyorum. Kimsenin bunalıp içinin şişmesini istemem. Şiddetin her şeye kadir olduğuna inananlardan değilim. Aslında bizler şiddete karşı mücadele ediyoruz. Şiddeti şiddetle bastırmanın herhangi barışçıl bir yolu olsaydı bizler de o yola başvururduk. Kaldı ki tutuklu bir kimse, objektif olarak şiddete başvuramaz. Bundan dolayı ona gereksiz şiddet uygulamak da hoş bir şey değildir. Bazı arkadaşların görev sorumluluğu ve üstlerinin baskısıyla sabırsızlığa kapılıp istenmeyen şeylere teşebbüs ettiklerini duyuyorum. Bence arkadaşlarım biraz daha sabırlı olsalar, biraz daha anlayış gösterseler fena olmaz. Çünkü karşımızdaki de hayvan değildir, nihayet insandır o da bu vatanın çocuğudur. Her zaman güzellikten yanayım. İfriti evliya eden tek güçtür o."

Nasihat, ikna ve tehdit "toplantısı" bittikten sonra Tok Sesli komutan, ayrıca orada bulunan erlere de genel olarak tutuklulara "iyi" davranmaları için direktifler verdi. Ve yarın sabah benim vereceğim cevabı beklediğini söyledikten sonra çekip gitti. Gözlerimi bağlayarak beni yeniden kaldığım kuru odaya getirdiler.

KARAR

Korkunç bir kararsızlık ve düşünme krizine girdim. Masanın üzerinde bir bardak su duruyordu. Bir böcek yüzüyordu suyun içinde. Parmağımı suya daldırdım. Böcek parmağıma çıktı. Parmağımdan duvara salıverdim. Tavana doğru incecik, ıslak, bir iz bırakarak tırmanışa geçti. O ara bir bardak çay getirdi asker. Akşam yemeği olarak da iki tabak yemekle değişik cinsten dört beş hap indirildi masanın üzerine.

O gece uyuyamadım. Delirme derecesinde bir iç çatışmanın kurbanı oldum. Manevi dünyamın derinliğinde uyuyan irili ufaklı tüm çelişkilerim ayağa kalktı. Soru işaretlerinden, ünlemlerden, kuşkulardan, sezgilerden, korkulardan, seslerden, kıvılcımlardan, gölgelerden, renklerden oluşan boyutsuz bir kargaşada buldum kendimi. Çetin bir hesaplaşmadan sonra, sabaha doğru ifade vermeyi kararlaştırdım. Buna göre kontrgerillanın bize yüklemek istediği hayalî olayları kabul edecektim. Bunların içinde Mazgirt Jandarma Köprü Karakolu'nu bombalama ve bir erin ölümü, bir albayın evinin soyulması, yine bir doktorun evinin soyulması gibi hayalî olaylar vardı. Gerçekte Jandarma Karakolu bombalanmamıştı. Kontrgerilla sanırım Vartinik baskınından sonra Mazgirt Kızılkale köyünü aramaya giden ve yokuşu tırmanırken kalp sektesinden ölen bir eri bizim sırtımıza yıkmak istiyordu. Bu olay, General Faik Türün'ün yayımladığı bildiride de yer alıyordu. Bu durumu cezaevindeyken öğrendim. Jandarma Karakolu'nun bombalanması ve bir erin öldürülmesi

olayını kabul etmemin sebebi, kontrgerillanın birkaç bombalama olayı içinde bombalanan yerleri birbirine karıştırdığı ve bu hayalî olayları kabul etmenin onları mahkemede güç duruma düşüreceği idi. Ben o zaman bir erin kalp sektesinden öldüğünü ve bunu bizim üzerimize yıkmak istediklerini bilmiyordum. Zaten kontrgerilla o dönemde cereyan eden olayların bir kısmını dava sanıklarının sırtına yıkarak ve bunun geniş propagandasını yaparak sıkıyönetimin uzatılmasının objektif şartlarını yaratmaya çalışıyordu. Mesela, Defterdarlığın yanması olayını sanıkların sırtına yıkmaya çalışıyordu.

General Faik Türün, Nazi yöntemlerini çağrıştıran bir çizgi izliyor, yakalanan gençleri yan yana dizdiriyor, önlerindeki masaya ordu silahlarını getirtip koyuyor, basını çağırıyor, "Örgüt militanlarının bazı vapurları batırma, boğaz köprüsünü dinamitleme planlarıyla ele geçirildiklerini" ilan ediyordu. O, bunu yapmakla, sıkıyönetimin ve generallerin "kurtarıcılığını" halka anlatmak, darbecilere, haklı bir zemin kazandırmak istiyordu. O dönemde Faik Türün ve diğer generaller halka ve devrimcilere karşı yayınladıkları bildirilerle sistemli bir psikolojik saldırı ve tehdit politikası izliyorlardı. Onlar sıradan yangınları ve büyük kazaları devrimcilerin sırtına yıkmak için yoğun bir çaba gösteriyorlardı. Komünistlerin "millî servetlere karşı saldırı halinde olduğunu", "Fabrikaların, köprülerin, vapurların ve diğer zenginliklerin komünist saldırın hedefleri arasında olduğunu" radyo, televizyon ve basın aracılığı ile yaymaya çalışıyorlardı. Fakat bu sistemli provokasyon politikası ters tepti, onların tecridini durdurmak bir yana, iyice hızlandırdı.

Sabahleyin, polisin bildiği bazı legal faaliyetlerimle yukarıda belirttiğim bazı hayalî olayları içeren bir ifade vermeyi kararlaştırdım. Masanın üzerindeki kâğıda "İfademi vereceğim" şeklinde bir cümle yazdım. Bir müddet sonra cevabı istemeye gelen ere bu kâğıt parçasını verdim. Çok kısa bir zaman sonra da Psikolojik Ekip içeri girdi.

"Bu kararından çok memnun olduk," dedi Kel Eyüp. "Kör bir inadın doğurduğu hoş olmayan uygulamalar burada son bulmuş oluyor. Sen de rahat etmiş olacaksın biz de. Şimdi kaçakçılarla ve casuslarla daha çok uğraşmaya vaktimiz olacak."

"Bu iyi bir karardır," dedi Cırtlak. "Mantıklı bir karardır. İnançlarına ters düşmeyen bir karardır. Her türlü nahoş uygulamaları ortadan kaldıracak ve hayatını garanti altına alacak bir karardır."

Ekibin diğer üyeleri de konuştu. Büyük bir sevinç ve zafer psikolojisi içindeydiler. Sevinçli havalarla yaltaklanmalar, üstü kapalı tehditler, çok uğraştıklarına dair yakınmalar, "kör inanç uğruna" da olsa uzun süre direndiğim için ihtiyatlı övgüler düzerek konuşmalarını sürdürüyorlardı. Psikolojik Ekibin çekip gitmesinden bir saat sonra gözlerimi bağlayarak beni yeniden dünkü toplantı yerine götürdüler. İçerisinin hayli kalabalık olduğu konuşmalardan anlaşılıyordu. Tok Sesli komutanın konuşmasıyla birlikte, daha doğrusu içeri girmemizle birlikte gürültü kesildi.

"Ben her zaman söylerim," diye söze başladı. "İnsanlar iknaya açıktır. İkna, insani bir metottur. Demokratiktir ve bundan dolayıdır ki onun aşamayacağı bir engel olamaz. Ta başından bu metotla tutukluya yaklaşılsaydı istenmeyen üzücü uygulamalar da olmazdı. Artık cezaevi yolu görünmeye başlamıştır. Ben şahsen ifadenin en kısa zamanda alınmasından ve tutuklunun buralarda daha fazla bekletilmemesinden yanayım. Sanırım 40. gün oluyor bu sürenin daha fazla uzatılması, insani duygularımı rencide etmektedir."

Bir ara erlere, bana bir bardak ıhlamur getirmelerini emretti. Getirilen ıhlamuru ve dudaklarıma iliştirilen filtreli sigarayı içmeyi reddedince Tok Sesli:

"Bu tip davranışların beni çok üzüyor. Çünkü bu davranışlar, bize küfretmekle eş anlamlıdır. Bizleri can düşmanı olarak

görmenin bir ifadesidir. Senden rica ediyorum, getirilen ıhlamuru kabul et. Zahmet edip, gidip buraya kadar ıhlamur getiren de nihayet bir halk çocuğudur, sıradan bir er, bir emekçidir. Böyle ufak tefek şeyleri mesele yapma. Hadi bakayım al iç!"

Söze Psikolojik Ekip şefi Kel Eyüp karıştı.

"Madem almamakta ısrar ediyorsun, o halde bizlerin sunduğu sigarayı almamakta serbestsin ama erin getirdiği ıhlamuru almalısın. Onun kalbini kırmamalısın."

Diğer görevliler de ıhlamurun alınması için "ikna" metoduna başvurdular. Bir tanesi sağ elimi açarak:

"Bu kadar insanın ısrarına karşı direnmek insani bir şey değildir," deyip bardağı elime tutuşturdu. Bu noktada ısrarı sürdüremedim ve bardağı aldım.

"Bu gibi küçük işlerde kendinize güvenemezsiniz, hiçbir şey yapamazsınız," diye yeniden başladı Tok Sesli. "Bir sigarayı, bir bardak ıhlamuru içmekle hiçbir şey kaybetmezsiniz. Bence ıhlamuru veya bir bardak suyu burada içmekle, bizim bulunmadığımız bir odada içmek arasında hiçbir fark yoktur. Biz senden bir bardak ıhlamur karşılığı bilgi mi istiyoruz? Hayır! Ne ben ne arkadaşlarım, böyle bir tutum içine gireriz. Benim burada sana tavsiyem, ifadeni serbest iradeyle, hiçbir korkuya kapılmadan vermendir. Zaten hadiseler büyük ölçüde, hatta diyebilirim ki tamamıyla aydınlanmıştır. Senin yapacağın bu hadiselerdeki rolünü -ki onu da biliyoruz- belirtmendir. Bunu ne kadar kısa zamanda yazarsan o kadar çabuk cezaevine gönderilmiş olursun."

Tok Sesli'den sonra diğerleri de sırayla konuştu. Psikolojik Ekip şefi yardımcısı Cırtlak, "Eski işkence günlerine dönmeyi gerektirecek davranışlar ve inatlaşmalar içine girmekten kaçınmamı" tavsiye etti. Ve bu "memnuniyet" ve "iyi niyet" havasının "benim tarafımdan bozulması halinde" arkadaşlarını güç "zaptedeceğini" hatırlattı.

Beni odama getirdiler ve sandalyede oturtarak, 1967 yılından yakalandığım ana kadar ki "legal ve illegal" faaliyetlerimi yazmamı söyledikten sonra çekip gittiler.

İlk önce legal faaliyetlerimden bazılarını yazdım. Dev-Genç üyesi olduğumu, bazı forumlara ve mitinglere katıldığımı belirttim. Daha sonra yukarıda belirttiğim birkaç hayalî olayı, başta ben olmak üzere, "adını hatırlayamadığım birkaç kişiyle gerçekleştirdiğimizi," yazdım. O gün, altı yedi sayfa tutan ifadeyi bitirdim. Akşamüzeri Psikolojik Ekip geldi. Masanın üzerindeki ifadeleri alıp kısa zamanda gözden geçiren Kel Eyüp:

"Böyle ifade olmaz. Kafalarını namlulara dayamış, uçurum kıyılarında gezinmiş düşüncelerin adamısın sen. Bu, komik bir ifade. Ben sana bir ifade planı çıkaracağım, ifadeni bu plan sırasına göre yazacaksın," dedikten sonra çekip gitti.

Bir müddet sonra yeniden geldiler. Arkama geçtikten sonra önüme, masanın üzerine bir kâğıt koyup gözümü açtılar. Bu kâğıtta, şıklarıyla birlikte hatırladığım kadarıyla on nokta yer alıyordu. Bu noktalar şunlardı:

1- Kimliğin, 1967 yılından beri legal faaliyetlerin (Fikir Kulüpleri Federasyonu ve Dev-Genç saflarında), 2- TİİKP saflarındaki faaliyetlerin, 3- Diyarbakır, Urfa ve sınır bölgesindeki bir yıllık faaliyetlerin, 4- Şam ve Beyrut'taki, Filistin Demokratik Cephe kamplarındaki faaliyetlerin, 5- TKP (ML) ve yan kolları hakkında bilgi, 6- Tunceli bölgesindeki faaliyetlerin, 7- İstanbul bölgesindeki faaliyetlerin, 8- Kürecik muhtarı Mustafa Mordeniz'in öldürülmesine ilişkin bilgi, 9- Diğer devrimci örgütler hakkında bilgi, 10- Doğu Bölgesi hakkında bilgi.

"İfadenin bu plana göre yazılması gerekir. Her noktadaki en önemli bilgilerin atlanmadan, mutlaka yazılması şarttır. Mesela, ikinci noktaya ilişkin olarak TİİKP'nin Doğu Anadolu Bölgesi ve Diyarbakır-Urfa alt komitesi üyesi olduğunu mutlaka belirtmen gerekir. Mesela altıncı noktada Tunceli'de beş

bombalamayı kimin planladığı ve kimlerin katıldığını mutlaka belirtmen gerekir. Aksi takdirde ifade, ifadeye benzemez ve boşuna havanda su dövmüş oluruz. Şimdi söylediğim plana uygun olarak ifadeyi yazmaya başla. Hadi bakalım!" dedikten sonra odayı terk ettiler.

İnisiyatif, Ekibin eline geçmişti. O, ilk darbeyi vurmuş ve bozgunu başlatmıştı. Moral bakımından üstünlüğü ele geçirmiş, sönmekte olan çözme umutları yeniden canlanmıştı. Benim ise moralim bozulmuştu. Kendime karşı suçluluk duygusu içindeydim. Onların büyük sevinç içinde olmaları, umutlarının ve morallerinin ne derece çökmüş olduğunu gösteriyordu. Ama şimdi bu çöküntünün yerini sevinç ve cüret almıştı.

ŞİDDET

Tutunmaya çalışıyordum mevzimde. Yazmaya kalkışsam, yazdığım oranda parçalanacağımdan korkuyordum. Nesnesinin dışına çıkmış, kendi özüyle çatışan, mutlak mantıklı, çıplak bir ümmet kalabalığının gözleri önünde sorgulandığımı duyumsuyor, eziliyor, acı çekiyordum. Sulu odada olmadığım için örümceğe bakma, ondan güç alma olanağını da yitirmiştim.

Ekip gittikten sonra, daha önce yazdığım altı yedi sayfalık ifademin sonuna "İfadem bundan ibarettir" şeklinde bir cümle düştüm ve ilaç getiren dalgacı ere verdim. Kâğıda şöyle bir baktı:

"Sana bir soru," dedi. "O nedir ki, ilmik ilmik kaynaştı, birden ağzını açtı, kıllı içine kaçtı."

Düşündüm, çıkaramayınca, "çorap," diye gülümsedi er; çıkıp gitti. Az sonra da Psikolojik Ekip girdi içeri.

"Her şeye yeniden başlamanın işaretini veriyorsun," dedi Kel Eyüp. "Neden böyle bir tutum içine giriyorsun, anlamıyorum. Hiç bu şekilde ifade olur mu? Böyle ifade almak için mi ter döktük?"

Ekibin diğer mensupları da konuştuktan sonra, yarım saatlik bir mühlet verdiler ve gittiler. Yarım saatlik süre içinde ben, ifademi verdiğime dair bir pusula gönderdim.

Birkaç saat sonra gözlerimi bağlayarak beni başka bir odaya götürdüler. Burası, elektrik işkencesinin yapıldığı eski, kuru odaydı. Karagözlüklü, Sarı ve diğerleri beni küfürlerle karşıladılar. Burada on beş yirmi dakikalık bir elektrik işkencesinden

sonra, yeniden odama getirildim. Bu noktadan sonra su verilmemeye ve yemekler kısılmaya başlandı. Oturmam ve yatmam yasaklandı. Odanın köşesinde, beton üzerinde, yalınayak, kıpırdamadan beklemem emredildi. Ve bir er sürekli kapı deliğinden gözetlemeye başladı.

Tahminen iki saat sonra yeniden gözlerim bağlanarak işkence odasına götürüldüm. Bu sefer de on on beş dakika süren bir elektrik işkencesi yapıldı. Tekrar odama getirildim ve aynı şekilde, bu sefer gözlerim bağlı olarak köşeye, ayaküstü diktiler. Bir süre sonra yeniden götürüldüm. Bu sefer elektrikle falakayı birlikte uyguladılar, on beş yirmi dakika sonra odama getirip aynı yere diktiler.

Çözülmeyi veya bozgunu hızlandırmak için yeniden fiili işkenceyi yoğunlaştırmışlardı. Bu tip işkence nöbetlerinin, moral bozukluğuyla tutuklunun içindeki çözülme eğilimlerini ve korku unsurunu güçlendirdiğini biliyorlardı. Gözü bağlı, ayaküstü, aç ve susuz, uykusuz bir şekilde işkence nöbetine dikilmenin işkenceden daha etkili olduğunu duyumsamaya başlamıştım.

Uzun bir zaman sonra yeniden götürdüler. Önce avuç içlerini copla dövdüler. Sonra kısa bir falaka faslından geçirip elektriğe verdiler. Toplam işkence yirmi yirmi beş dakika, yani birincilerden biraz daha fazla sürdü. Yeniden getirip gözümü açmadan köşeye diktiler. Elektriğin ve tuzlu suyun etkisiyle susuzluktan yanıyordum. Ağzım yine kurumuş, dilim törpü gibi olmuştu. Ağzımın içi, üst çenemin alt cidarı soyulmuş, yara haline gelmişti. Yorgunluk, baş ağrısı ve halsizlikten ayakta güçlükle durabiliyordum. Bir müddet sonra yeniden götürdüler. On on beş dakikalık elektrik işkencesinden sonra getirip aynı yere diktiler.

Sabahleyin, Binici ile Sürücü'nün tuvalet tantanası başladı. Döşeğimin kanlı olduğunu görünce, "Devletin döşeğini yine kırmızıya boyamış," dedi Binici. "Bir kıç payı bile bırakmamış; hepsini boyamış."

"Adamın emaneti kalkmıyor ama gene de iş görüyor," dedi sürücü. "Bu gidişle herif askerlik ocağında döşek bırakmayacak."

"Bu herifin kanlı sidik lekesini, Amerikan Kara Kuvvetleri bile çıkaramaz. Bunu içine işetecek bir işkence biçimi yok mu?"

"Gidelim oğlum, bu herif yeterince işemiş" dedi Sürücü. Çıkarken birkaç yumruğunu yedim Binici'nin.

"Herifin emaneti hortlamış gibi kalkıyor kör karanlıkta, döşeği hallettikten sonra gevşiyor. Bu da bir direnmedir. Devletin döşeğini çürütüyor."

Birden homurdanarak geri döndü Binici, yakama yapışarak köşeye çekti. Birkaç tekme attı.

"Mezar taşı gibi kıpırdamadan burada duracaksın lan!"

Oturdum. Tekmelemeye başladı. Sürücü ile birlikte ayağa kaldırdı. Baktım ki çok dayak yiyeceğim, oturmaktan vazgeçtim.

Psikolojik Ekip geldi az sonra. Artık ayak seslerinden tanıyordum Kel Eyüp'ü.

"Oğlum, neden köşeye dikmişsiniz bunu? Neden oturmasına müsaade etmiyorsunuz?" diyerek, kolumdan tutup masanın yanına getirdi ve sandalyeye oturttu. Sonra erlere dönerek, "Kahvaltısını yaptı mı?" diye sordu. Olumsuz cevap alınca kızdı, köpürdü (!) "Ne biçim adamlarsınız be! Ne bu keyfilik? Ben size normal ihtiyaçlarını giderin demedim mi? Derhal kahvaltısını getirin! İstemem böyle laubalilik!" dedikten sonra gittiler.

Giderken de "hırslı" bir vaziyette kapıyı hızla çarptılar! Beş altı dakika içinde bir bardak çayla on on beş zeytin ve bir dilim ekmekten oluşan kahvaltılık geldi. Er kapıyı tam kapatmamıştı, içeri girerken. Aralıktan, Tok Sesli'nin sesi geliyordu:

"Boş ver, rütbesi batsın. Ondan bir bok olmaz. Bir otu iki ineğe bölemiyor. Allah onu, insanlara alçaklığın kudretini hatırlatmak için yaratmış."

Kapı kapandıktan kısa bir zaman sonra Psikolojik Ekip yine geldi.

"Birinci noktayı yeniden kaleme almanı istiyoruz," diye başladı Kel Eyüp. "Önce kimliğini belirt, baba ve annenin adını, diğer akrabalarının adını, bunların kaç çocuğu olduğunu, çocuklarının adını, sırayla yaz. Ayrıca siyasetle ilgilenen varsa onların da görüş ve eğilimlerini belirt. Bunları bitirince 1967'den beri legal faaliyetlerini anlatmaya başla. Nasıl devrimci olduğunu, kimlerin seni etkilediğini, ilk önce hangi kitapları okuduğunu yaz. Özellikle Dev-Genç saflarındayken aldığın görevleri belirt, biz zaten bunların büyük çoğunluğunu biliyoruz. Sana ilişkin dosyada bu bilgilerin birçoğu mevcuttur. 1967'de Çapa Fikir Kulübü kurucusu olduğunu, bir zamanlar, Trakya köylerinde çalıştığını, toprak işgallerini kışkırttığını, yakalanarak cezaevine konulduğunu biliyoruz. Bunları bizlerden gizlemenin bir anlamı olamaz. Şu andan itibaren yazmaya başlarsan senin için daha iyi olur. Otur düşün. Eğer yazmayacaksan, durumu bize bildir ki biz de komutanlarımıza ona göre bilgi verelim."

Ekibin gitmesinden sonra birinci noktayı, yani kimliğimi ve 1967 yılından beri legal faaliyetlerimi yazıp yazmamayı düşündüm. Ve daha önce dernek faaliyetlerinde yasalar gereğince polise bildirdiğimiz bilgiler çerçevesinde bazı uydurmalarla birlikte birinci noktayı yazmaya karar verdim. Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun, Çapa Kolu kurucusu olduğum halde, ifadede derneğe çok sonraları üye olduğumu yazdım. Beni üye yapanın ismini gizleyerek değişik bir isim verdim. Psikolojik Ekip birinci noktaya ilişkin altı yedi sayfalık ifadeyi okuduktan sonra odaya geldi.

"İfadeyi çok kısa tutuyorsun ve üstelik yalana başvuruyorsun," dedi Kel Eyüp. "Çapa Fikir Kulübü kurucu üyesi olduğun halde, "Beni Dev-Genç'e, T. Kutluay üye kaydetti," diyorsun. Bu yalanı derhal düzelt!"

Önümdeki kâğıda "Doğrusu budur, düzeltemem," diye yazdım.

Bunun üzerine ekip odayı terk etti. Aslında polis, resmî kayıtlarla, daha doğrusu 1967 yılında bizim götürüp, 1. Şubeye verdiğimiz evraklarla benim Çapa Fikir Kulübü kurucularından ve dolayısıyla çok sonraları ismi değişen Dev-Genç üyesi olduğumu biliyordu. Ve bu noktada yalan söylemek gereksizdi.

Ekibin gitmesinden sonra içeri giren erler beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Burada kısa bir elektrik ve falaka işkencesinden geçtikten sonra geri getirdiler. Bir müddet sonra da Psikolojik Ekip geldi, Kel Eyüp konuşuyordu hep.

"Yalanı düzeltecek misin?" diye sordu.

Başımla, "Hayır" işareti yaptım. Bunun üzerine bildikleri konularda yalan söylemenin kendileriyle alay anlamını taşıdığını, bu tip tutumlardan kaçınmak gerektiğini "tavsiye" etti. Ve bir zaman konuştuktan sonra şöyle dedi:

"Sana bu gece ve yarın öğleye kadar ikinci noktayı, yani TİİKP saflarındaki faaliyetlerini anlatman için imkân tanıyoruz. Bu süre içinde bildiklerini yazman gerekir. Yarın öğleye doğru arkadaşlarımla gelip durumu göreceğiz ve görüşlerimizi belirteceğiz. Ancak bu ikinci noktayı da birincisi gibi geçiştirme. Daha önemlisi, göz göre göre yalan yazma. Bu tip kaba yalanlarla bizleri kandıramayacağını iyi bilmen gerekir."

"Çuvalı ağzından değil kıçından söken bir yöntem izliyorsun, nasıl şefsin sen," diye çıkıştı Cırtlak.

Çıkıp gittiler. İçinde bulunduğum kötü durumu yeniden enine boyuna düşünmeye başladım. Birinci noktada söylenen yalanın düzeltilmesi için yapılan baskı ve ısrarlardan vazgeçmişlerdi ama bu pek önemli değildi. İkinci noktada ifade verip vermeme konusunda bocalıyordum. Ağır bir baş ağrısı, susuzluk ve yorgunluktan dolayı düşüncemi toparlayamıyor, sağlıklı bir durum değerlendirmesi yapamıyordum. Moral çöküntüsü

ve işkence korkusunu alt ederek, direnme azmini güçlendiremiyordum. Ama toparlanmam gerektiğine inanıyordum.

Çözülme noktasından bu yana geçen zaman süresi içinde kararlı direnme ruhunun yerini, yavaş yavaş karamsarlık, çöküntü, kargaşa ve bozgun ruhu almaya başlamıştı. Böyle durumlarda ipin ucunu kaçırmamak gerekiyordu. Bozgun psikozunu yenmek, direnme ruhunu canlandırmak, pekiştirmek, geri çekilmeyi durdurmak gerekiyordu. Bunu nasıl başaracaktım? Düşünmeye başlamıştım. Aynı şeyleri mırıldanıp duruyor, kendi kendime moral vermeye çalışıyordum. İç seslerim çoğalmıştı.

"Böyle durumlarda, nasıl olsa konuştum artık, bundan sonra direnmenin bir anlamı olmaz anlayışıyla hareket etmemem gerekir. İşlediğim hatalardan ders çıkarmam, onları direnme azmine çevirmem gerekir. Bozgunu veya çözülmeyi durdurmam, yeni bir direnme mevzisi tutmam ve tüm gücümü sarf ederek, sabır, fedakârlık, dayanma ve cesaret değerlerimi sonuna kadar zorlayarak mevziyi terk etmemem gerekir." Duyduğum bir çığlıkla dikkatim dağıldı. Kapının ötesinden gelen sesleri dinlemeye koyuldum. "Sesleri dinleme," diye bir ses çınladı içimde. "İşkence tezgâhındaki mücadele kurallarının bazıları normal savaş kurallarına benzemez. Dikkat et, sorgucuların saldırısı karşısında direnme mevzilerini terk ederek geri çekilmek ve yeni bir mevzi tutmak diye bir kural veya ilke yoktur. Bu, ilkesizliktir. Direnme mevzisini terk etmemek, bu mevzide ölüm pahasına da olsa tutunmak... Mesele budur."

Zaman ve mesafe kavramım, varlığa ait olmaktan çıkıp boşluğa kaymıştı. Tutunduğum mevziden geri çekilmek hatasını işlesem bile, yerleştiğim yeni mevzide direnmeyi, burayı terk etmemeyi düşünüp duruyordum. Bir önceki birkaç hatta birçok mevziyi terk etsem bile, yine de moralimi bozmamalı, yerleştiğim yeni mevzide direnmeliydim. Bütün mevzileri direnmeden terk etmek, tam anlamıyla teslimiyet olurdu.

Kendime verdiğim direktiflerin ardı arkası gelmiyordu. Sabahleyin kalktığımda, hâlâ ikinci noktayla ilgili olarak ifade verip vermeyeceğimi kararlaştıramamıştım. İçimdeki iki eğilim çatışıyordu, ifade vermeme eğilimi ile verme eğilimi. Bir müddet sonra ifade vermeyi kararlaştırdım. TİİKP saflarındayken hangi bölgede çalıştığımı yazdım. Görevimin, propaganda, ajitasyon ve örgütlenme olduğunu belirttim. Fakat TİİKP üyesi olmadığımı yazdım. Gittiğim bölgelerde kimlerle ilişki kurduğumu, baskın ve el koyma hareketlerini yazmadım. İfadeyi yazarken Psikolojik Ekip geldi.

"Daha bitirmedin mi?" dedi Kel Eyüp. Önümdeki kâğıtları karıştırdı. "Bu ne? Çok yavaş hareket ediyorsun. Öğleden sonra tekrar geleceğiz."

Öğleden sonra geldiklerinde, ikinci noktaya ilişkin dört beş sayfalık ifade bitmişti.

"TİİKP saflarındaki iki yıllık faaliyetin bu kadarcık mı?" dedi Kel.

İfadeleri okumaya başladı. Kurşun kalemle çok yayvan ve seyrek bir şekilde yazılan ifadeleri okuduktan sonra, "Böyle ifade olmaz," dedi. "Açıkça yalan söylüyorsun, önemli noktaları geçiştiriyorsun, ifadeyi kısa tutuyorsun. TİİKP-DABK üyesi olduğun halde, TİİKP üyesi olmadığın yalanını uyduruyorsun. Faizci dediğiniz kişinin evini basmaktan, başka yerde teksir makinesi yürütmekten hiç bahsetmiyorsun. Bu ifade yeniden kaleme alınmalıdır. Bu bizimle alay etmektir. Oyalama tutumudur. Yaz bakalım, ifadeyi yeniden kalem alacak mısın?"

Önümdeki kâğıda "Hayır," diye yazdım.

Bunun üzerine Kel Eyüp, "Günah bizden gitti," diyerek, arkadaşlarıyla birlikte odayı terk etti.

Tahminen bir saat sonra çavuş gelerek, "Komutanım hâlâ eski kararında ısrar ediyor mu diye soruyor?" dedi.

Başımla evet işareti yaptım, gitti. Az sonra içeri Karagözlüklü girdi.

"Ulan eşşekoğleşşek, seninle mi uğraşacağız!"diyerek önümdeki dört beş sayfalık ifadeyi (diğerlerini Psikolojik Ekip şefi götürmüştü) yırtıp yüzüme çarptı. "Alın götürün bu dürzüyü, canı kaşınıyor yine," diye erlere emretti.

Beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Soyarak döşeme üzerine yatırdılar. Her tarafımı iyice ıslattıktan sonra çeşitli yerlerime elektrik kablosunun ucunu dokundurdular. Daha sonra bir falaka faslı geçtiler. Avuç içlerimi uzanmış haldeyken copla dövdüler. Ayağa kaldırıp çıplak vaziyette yürüttüler. Odanın baştan başa bir yanına altı yedi asker ve sivil, tek sıra halinde dizilmişti. Bunların önünden yürüdükçe her biri bir cop vuruyordu. Tahminen bir saat sonra odama getirip ayaküstü diktiler. Gözümü açmadan gittiler. Uzun bir süre sonra yeniden alıp götürdüler.

Karagözlüklü, "İşkenceyi pek seviyorsun dürzü, gel bakalım. Sevdiğin şeyden bol bol ikram edeceğim sana. Soyun şunu bakalım!" Çırılçıplak soyduktan sonra gözlerimi açtılar. Döşemenin üzerine oturttular. Kablolardan birini sağ ayağımın, diğerini de sağ elimin serçe parmağına bağladılar. Bağlanan yerlere biraz su döktüler. Odada bulunan sivil ve askerler seyrediyorlardı. Oturduğum yerde hiç kimse elimi kolumu tutmuyordu.

Karagözlüklü, "Şimdi seni değişik faz ve periyotlarla değişik şekillerde oynatacağım. İyi bir kuklacı olduğunu ispat edeceğim," dedi.

Seyredenler gülüyorlardı. Elektrik şoklarının sarsıcı etkisiyle döşeme üzerinde bazen kasılıyor, bazen kıvranıyor, bazen de hafif hafif zıplıyordum. Tutulmadan elektriğe verildiğim için daha büyük bir baskı ve acı hissediyordum. Seyredenlerin bazıları gülmeyi kahkahaya vardırmıştı. Karagözlüklü, "Oyna yavrum oyna!" dedikçe elektrik şoklarını veriyordu.

Daha sonra ayaktaki kabloyu erkeklik organıma bağladılar.

"Şimdi sizlere daha hareketli bir oyun göstereceğim," dedi Karagözlüklü.

Kısa kısa, bazen de uzun aralıklarla cereyan vermeye başladı. Kabloyu tam da penisimdeki yaranın üzerine bağlamışlardı. Başı koparılmış tavuklar gibi, irkilip durdum beton üzerinde. Bir büyük tas tuzlu su içirdiler. Bir müddet sonra akımı durdurdu Karagözlüklü.

"Öğle yemeğine gidiyoruz," dedi. "Kabloları açmayın, biz gelinceye kadar kıpırdamadan beklesin. İki kişi dursun başucunda."

Duymanın, dokunmanın, koklamanın, tatmanın ve görmenin tadını yitirmiş gibiydim. Güdülerimin egemenliği altında eziliyordum. Yemekleri uzun sürdü. Geldiklerinde kabloları açtırıp odama gönderdiler beni. Yine aynı köşeye, gözlerim bağlı olarak diktiler.

Susuzluktan kavruluyordum. Başım şiddetli bir şekilde ağrıyordu. Ağzımın içi kupkuruydu. Yarı uyuşuk bir haldeydim. Beton üzerinde yalınayak durmanın veya işkence sırasında oturmanın etkisiyle yine sancılanmıştım. Bu haldeyken akşam yemeğini getirmediler. Birkaç saat sonra baş ağrısının ve sancılanmanın verdiği acıyla beton üzerinde oturmak istedim fakat erler ânında müdahale ettiler. Sabaha doğru yeniden oturdum. Yine içeri girip tekme, tokat ve copla ayağa kaldırdılar. Tahminen birkaç saat sonra bir er içeri girdi, kolumdan tutarak beni sandalyeye oturttu. Beş on dakika içinde de Psikolojik Ekip içeri girdi.

"Kahvaltılığını verdiniz mi oğlum?" diye erlere sordu Kel Eyüp.

"Hayır komutanım, biraz sonra vereceğiz."

"Peki, öyleyse, kahvaltısını yaptıktan sonra gelelim. İhtiyaçlarını sorun. İlaç, tuvalet, su ne istiyorsa karşılayın," dedikten sonra, odadan çıktı.

Psikolojik Ekip şefi, her zaman yaptığı gibi, yapılan işkencelerden habersizmiş gibi görünüyordu. Ama işkence sonucunda vücudun en çok nelere ihtiyacı olduğunu bildiği için, onların karşılanması yolunda erlere direktif veriyordu. Hiçbir zaman işkence görüp görmediğim konusunda bir şey sormuyordu.

Sabah kahvaltısı olarak, bir naylon bardak çay, beş altı zeytin ve bir dilim ekmek geldi.

"Aç ağzını lan!" diye elindeki hapları ağzıma attı.

Ne hapı olduğunu bilmiyordum bunların. İçtikten bir müddet sonra hayal dünyam zenginleşiyordu. Ruh şifasına ermiş gibi hoş bir duyguyla gerçeği kuşatıyor ama içine giremiyordum.

Kahvaltıdan sonra gelen Psikolojik Ekip beni ikinci noktayı anlatmam için iknaya girişti.

"Biz senin ince hakikatine vakıf olmak istemiyoruz evladım," diye başladı Kel Eyüp. "Reziletin faziletin, gaye ve inayet delilin senin olsun. Bize siyasal faaliyetleri lazım." Elini omuzuma koydu. "Bugün ikinci noktayı yeniden kaleme alabilirsin, bununla bağlantısı olan üçüncü noktayı da yani Diyarbakır-Urfa ve sınır bölgesindeki faaliyetlerini de yazabilirsin. Sana bugün bir hayli mühlet tanıyacağız, oldu mu? Bizim tüm çabalarımız bu işi bir an önce bitirip seni cezaevine göndermek ve başka işlere bakmaktır. Şimdi biz gidiyoruz. İyi düşün. Boşuna inatlaşmanın hiçbir yarar getirmeyeceğini bil. Bir ihtiyacın olursa erlerle bildirirsin."

"Geniş düşün," diye söze girdi Cırtlak. "Düşünceni dikende değil, gülde yoğunlaştır. Burada menfaatler değil, kişilikler ve insani değerler konuşuyor. Zamana ve mekâna hürmet etmesini bilelim."

ÇÖZÜLÜŞÜN DİRENİŞİ

Ekibin gitmesinden sonra, nasıl bir tavır almam gerektiği konusunda yeniden düşünmeye başladım. Fakat baş ağrısı, yorgunluk, sancılanma ve uykusuzluktan dolayı düşüncelerimi ve dikkatimi toparlayamıyordum. Beynim hasara uğramış, zihnimin soyut ve kategorik yapısı çökmüştü sanki. Sağlıklı bir durum değerlendirmesi yapacak halde değildim. Zaten kısa bir süre sonra da kusmaya başladım. Odayı temizlettirdikten sonra erler bir bardak suyla birkaç hap getirdiler. Sandalyeye oturmamı ve yazıları yazmamı emrettiler. Kafam masanın üzerine düşüyordu. Uyumak istiyordum. Erler copla müdahale ediyor ve ısrarla "yazıları" yazmamı istiyorlardı. Daha sonra Psikolojik Ekip geldi.

Ekip şefi durumu öğrendikten sonra erlere, "Bırakın, bir müddet yatakta dinlensin. Güçlük çıkarmayın, her türlü ihtiyacını karşılayın," diye emir verdi.

Bunun üzerine bir süre uyudum. Öğleden sonra Binici, bir yumrukla kaldırdı. İkinci yumruğu indirirken gürültülü bir şekilde bıraktı:

"Hoş gör, genç katır sert yellenir," diye mırıldandı.

Masanın yanındaki sandalyeye oturdum. Zayıf ve güçlü yanları, birbirlerini durmadan ikna edip yanıltan birkaç insan haline gelmiştim. İç içe oturuyordum. Aklımın önünde yürüyor, duygularımı izliyordum. Her tarafım ağrılar içindeydi.

Bu kötü ruh hali içinde, ikinci noktaya ilişkin ifadeyi yeniden kaleme almaya karar verdim. Yalana dayanan birkaç tartışma ve sohbet toplantısını hikâye ettim. Fakat TİİKP üyesi olduğumu yeniden reddettim. Üçüncü noktaya ilişkin ifadeyi yazarken faizcinin evini kimlerin bastığına, teksir makinesine kimlerin el koyduğuna değinmedim. Kontrgerillanın tespit ettiği isimleri tam olarak hatırlayamıyordum. Onlar dikte ettirmeden yeni isim vermemeye kesinlikle kararlıydım. Fakat söyledikleri, ifadeye geçmemi istedikleri her bilgiyi de geçmeyecektim. Bir müddet sonra, sigarayı anasının memesi gibi emen Dalgacı Er geldi:

"Yumurtalarını almaya geldim, yumurtladın mı?" dedi. Yazdıklarımı verdim. Giderken kâğıtlara bakıyordu. Döndü "Bunları komutanım okuyacak, yazmaya devam etsin diyor," diye göz kırptı.

Akşama doğru Psikolojik Ekip geldi.

"Bu işin sonu nereye varacak, anlamıyorum," dedi Kel Eyüp. "İnatçılığı hâlâ elden bırakmıyorsun. TİİKP üyesi olduğunu, her şey ayan beyan ortadayken hâlâ reddediyorsun. Faizci dediğiniz şahsın evine baskın yapanlar, teksir makinesini çalanlar, Ankara'da yargılandıkları halde, hâlâ bunların adlarını yazmıyorsun. Her iki olaya da katılan sensin, nasıl olur da bunların isimlerini bilmezsin?"

Önüme beş altı kişilik bir liste koydu.

"Bak bakalım şu isimlere, şu can yoldaşlarına!" Bunu alaylı bir şekilde söyledi. "Tahlil ve ifade gücüyle bak. İstersen resimlerini de getirelim. Bunların başına geçip suça teşvik eden sen değil misin? Bu toz duman dünyasında, şeyhle şakirtin belli olması lazım. Bunları, ifadende gerekli, uygun yerlere yerleştir. Aksi takdirde ikinci ve üçüncü noktayla ilgili ifadeyi yeniden kaleme almanı isteyeceğiz. Ve kendi ellerinle burada kalma süresini uzatmış olacaksın. Kaldı ki ifadeyi detaylı tutmuyorsun.

İfadelerin detaysız olması, onları hukuki açıdan değersiz hale getiriyor. İkinci ve üçüncü noktaya ilişkin ifadelere gerekli eksik bilgileri yerleştirdikten sonra, dördüncü noktaya, yani Filistin'e ilişkin ifadeyi kaleme almanı istiyoruz. Bu ifadelerin komutanlarımız tarafından okunduğunu, beğenmedikleri takdirde, yeniden ifade almak için bizlere emir verdiklerini, hatta bizleri kınadıklarını bilmelisin."

Bulup getirdikleri her şeyi, hakkımda verilen her ifadeyi, iç dünyama girmek için maymuncuk gibi kullanıyorlardı. Yeni isim ve yeni olay vermemeye kesinlikle kararlıydım. Büyük bir fırtınayı ve çatışmayı yaşıyordum. Karanlık, tehlikeli bir geçide girmiştim. Üstünlüğü ani bir kararla kaybetmiş, ruh sağlığımı ve kişiliğimi tehdit eden, ciddi bir krize yuvarlanmıştım.

Ruh dünyam, birbirine düşman iki gücün, karanlıkla ışığın, direnme azmiyle çözülme isteğinin mücadelesiyle çalkalanıyordu. Cesaretle korku, kurtulma isteğiyle fedakârlık, umut ile umutsuzluk, sabır ile sabırsızlık, yaşamak ile ölmek... Yakapençe amansız bir mücadele halindeydiler. Daha önce, "hayalî olan bazı olayları kabul et ve bu cehennemden kurtul!" diyen karanlık ses şimdi şöyle diyordu:

"Ekiplerin bildikleri ve ifadene geçirmek istedikleri bilgileri parça parça kabul et. Bazı önemli bilgileri gizleyebilirsin ama fazla işkence görmen halinde onları da kabul et. Cezaevinde seni rahat uyuyabileceğin günler bekliyor. Cezaevinde seni istediğin zaman, istediğin kadar içebileceğin su bekliyor. İşkencesiz geçen geceler ve gündüzler bekliyor. Zaten az çok ifade verdin. Diğer bilgileri kabul etmemenin getireceği eziyet ve tehlikeli belirsizliği düşün."

Karanlık sesten daha cılız çıkan, daha zayıf duyulan ve sürekli direnmeyi öğütleyen aydınlık ses ise şöyle diyordu:

"Çözülmekle çok büyük hata ettin ama hatayı devam ettirme, direnmeyi sürdür. İfade vermeyi durdur. Bu durumda

onların daha vahşi bir şekilde yükleneceği doğrudur ama onu ikinci bir umut kırıklığına sürüklemek, saldırısını durdurmak, moralman çökertmek mümkündür. Şimdiye kadar verdiğin ifade, genel olarak gösterdiğin direnme için önemli bir zaaftır ama artık geride kalmıştır. Şimdi gün, direnme bayrağını yeniden yükseltme ve hatayı başarıya dönüştürme günüdür."

Kararsızlık içinde bocalıyordum. Bu çözülmeden sonra göstereceğim bir direnme karşısında sorgucuların başvuracağı vahşi işkenceleri göğüsleme konusunda kendime güvenemiyordum. Oturduğum yerden bile ayağa kalkarken çok acı çekiyordum. Bünyem çok zayıflamıştı. Bir müddet sonra Binici ile Sürücü içeri girdi. Şeytani duyu dürtüleri ve tiklerle:

"Haydi lan göğelek"* dedi, "tuvalet deliği seni bekliyor."

Öznelliğin ıssız, boyutsuz boş mekânından gelen bir ses gibi algıladım direktifi. Binici, sırtıma atlayınca yıkıldım. Kalkar kalkmaz bindi ve yine yıkıldım.

"Tım zayıflamış, düdük gibi olmuş," dedi. "İspirik otundan yaptığım süpürgeyi yedirmem lazım."

Sırtıma binmeden tuvalete götürdüler. Tuvalette yine su içmeme müsaade etmediler. Odaya geldiğimizde, Binici:

"Şimdi yatacaksın atım! Yarın erken kaldıracağım. Kalkar kalkmaz, komutanların istedikleri bilgileri yazmaya başlayacaksın. Yazmazsan çeneni kırarım ha!" diye tehdit etti.

Yatarken uzun bir süre daha düşündüm, sınırlı ve uydurma bilgiler verme şartıyla, yarınki ifadeyi yazmayı kararlaştırdım. Böylece içimdeki karanlık sese bir kere daha uymuş, boyun eğmiş oldum.

Sabahleyin bir yumrukla kaldırdılar. Masanın başına oturup ifadeyi yazmaya başladım. İkinci noktada TİİKP üyesi olduğumu yine kabul etmedim. Üçüncü noktaya Faizci'nin evini

---

* Ağaçları kurutan asalak bitki.

bastıklarını söyledikleri kişileri, kendimle beraber ekledim. Dördüncü noktayla ilgili olarak, Filistin'de nasıl eğitim yapıldığını, hangi yemeklerin çıktığını yazdım. Ayrıca bir Arap köyüne nasıl gittiğimin yalanını uydurdum. Filistin meselesiyle ilgilenen kaç Arap örgütünün olduğunu yazdım. Bu örgütlerdeki Türklerden söz etmedim.

Uzayı ve sonsuzluğu düşündüm bir ara. Yıldız mahşerinden dünyaya ve kendime baktım. Dönüşme, patlama, parçalanma, birleşme ve yeniden parçalanma serüveninin uzaydaki anlamını ve amacını düşündüm. Ağrı, acı ve çatışma ocağı haline gelen beynimi uzaya benzettim. Ellerimin arasına aldım kafamı. İnsanileşmenin korkunç bedeli karşısında, dehşete düşercesine ürperdim.

Yazdığım ifadeleri askerlerden birisi alıp götürdü. Bir müddet sonra Psikolojik Ekip geldi. Kel Eyüp:

"Ben senin yaşadığını, konuştuğun zaman anlıyorum; susunca ölüyorsun," diye başladı. "Ateş, hakikatini gizlemediği için güzel ve yakıcıdır. Sen, hakikatini gizliyor, oyalama taktiğine başvuruyorsun. İfadeleri kısa tutuyorsun. Üstelik, en önemli noktayı, Filistin'de kimlerin bulunduğunu yazmıyor, es geçiyorsun. Bunu yazmadan ifadenin hiçbir anlamı olmaz. Gerçek akılla mecazi akıl arasında gidip gelmekten vazgeç. Anlatma seyrini bozmadan, isimleri ifadene eklemeni istiyorum, tamam mı? Bir saat sonra gelip durumu göreceğiz. Bizi boşu boşuna uğraştırıp durma artık. Her sabrın bir sonu olduğunu bilmelisin."

Ekibin gitmesinden sonra, bildiğim isimleri kesinlikle yazmamaya karar verdim. Çünkü kontrgerillanın Filistin Demokratik Cephesi'ne geçenlerden kimleri tespit ettiğini bilmiyordum. Psikolojik Ekip son gelişinde de bilinçli olarak belirtmişti. Çünkü o da elindeki listeye yeni isimlerin eklenmesini istiyordu. Zaten o her konuda ifadeleri dikte ettirmeden önce, bilgi vermeden, ifade alma yolunda baskı yapıyordu. Dikte ettirmedik-

leri ifadeler genellikle işlerine gelen, ona ters bir ifadenin verilmesini istemedikleri durumlarda oluyordu. Şimdiye kadarki konuşmalarında, Filistin'e kimlerin geçtiğini kısmen belirtiyorlardı, bunlardan aklımda kalanlar da vardı. Fakat buna rağmen önümdeki kâğıda şunları yazıp içeri giren erle gönderdim; "Filistin'e kimlerin geçtiğini bilmiyorum. Benim gittiğim kampta Türklerden kimse yoktu."

Pusulanın gönderilmesinden biraz sonra Şiddet Ekibi içeri girdi. Şişko, beni oturduğum sandalyeden yaka paça kaldırarak duvara vurdu.

"Bana bak lan!" diye bağırdı. "Doğru dürüst ifade ver, yine soyarım, asarım bacaklarından haa! Eşşekoğlueşşek! Elektrik ve cop ziyafetine doymadın galiba. Tepemi attırma! Bu sefer copla iş görmem, erlere dizdiririm erlere! Çok oldun artık! İtoğlu it! Otur şuraya, komutanların istedikleri bilgileri yaz. Orospu karılar gibi kıvırtma! Yok bilmiyorum, yok görmedim, yok gitmedim, yok girmedim!.. Bırak bu numaraları."

Şiddet Ekibinin gitmesinden biraz sonra Psikolojik Ekip geldi. Kel Eyüp, masanın üzerine bakmış olacak ki, "İsimleri yazacak mısın?" diye sordu.

Önümdeki kâğıda, "Bildiğim başka isim yok," diye yazdım. Bunun üzerine "Günah bizden gitti," diyerek odayı terk ettiler. Onların hemen arkasından askerler beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. İçeri girer girmez Karagözlüklü'yle Şişko'nun malum küfürleriyle karşılaştım.

"Soyun bu orospu çocuğunu yatırın yere," diye bağırdı Karagözlüklü. "Elektrotların birisini taşaklarına, diğerini de sağ kulağına bağlayın. Öküz gibi kısırlaştıracağım, vücudunun suyunu kurutup kemiklerini eriteceğim namussuzun!"

Tüm bu işkenceleri, hiç ödün vermeseydim yaparlar mıydı, diye düşünüyordum. Şişko, altı kalın botlarıyla göğsüme bastırmış bir vaziyette, küfürlü konuşmasını yine başlatmıştı.

"Sizi köpek yavruları sizi, Şah'ın yaptırdığı gibi kurşuna dizdirmeli sizi. Su yerine sidiğinizi içirmeli, ekmek yerine bokunuzu yedirmeli size. Hayvan bile sizden anlayışlı, söz dinler be! Bas elektriğe gebersin de kurtulalım bu hayvanoğlu hayvandan!"

Kulağımın dibinde kıvılcımlar çakıyor, ağzım köpürüyordu. Ölüm veya can çekişme çırpınışları içine girmiştim.

Bir müddet sonra işkenceye ara verdiler. Ayağa kalkmamı istediler. Fakat başım dönüyor, ağzımdan köpüklü, nişadırlı veya tuzlu su boşalıyordu. "Kalk lan!" diyerek copla, tekmeyle dövüyorlardı. Kalkamayacağımı anlayınca karga tulumba odama götürdüler. Yatağa öylece bıraktılar.

Ağır bir acı, sıkıntı ve ter boşalmasıyla sarsılıyordum. Çatlayacakmış gibi ağrıyordu göğsüm. Yakılıp yıkılmış, yağmalanmış, tütmekte olan bir kent gibiydim. Diriliş ve yeniden inşa niyetiyle inleyen bir kent gibi...

Sabah erken birkaç copla uyandığımda, başucumda Binici ile Sürücü'yü gördüm. Binici, üzerimdeki battaniyeyi kaldırarak:

"Şu hale bak! Kan işemiş!" diye bağırdı. "Kalk lan tuvalete!"

"Bırak kalsın lan!" dedi Sürücü. "Buna binilmez pis pis kokuyor hayvanoğlu hayvan, odanın havasını bile bozuyor, leş herif!" diye tükürdü yatağa.

Bunun üzerine tuvalete götürmekten vazgeçtiler. "Öyleyse on copu hak etti!" dedi Binici. "Ben kimsenin hakkını yemem."

Sürücü'nün elinden aldığı copla gelişigüzel vurmaya başladı. Alışmıştım artık bu tip şeylere. Olağan geliyordu bana.

Pijamamı giyip sandalyenin üzerine oturtulduğumdan kısa bir süre sonra Psikolojik Ekip geldi. Kel Eyüp, masanın üzerindeki kâğıtları karıştırırken:

"Oluşa tabi bir nesne değilmişsin gibi davranıyor, değişmiyorsun. Filistin'deki Türklerin isimlerini hâlâ yazmamışsın. Yazacak mısın?"

Önümdeki kâğıda "Bulunduğum kampta Türklerden kimse yoktu," diye yazdım. Bunun üzerine önüme çeşitli isimlerin yer aldığı bir pusula koydu.

"Filistin ile ilgili ifadeyi tekrar kaleme alacaksın ve bu isimleri ifadende belirteceksin. "K" bu meseleyi bir ay önce yazdı halletti bile. Senin gibi oyalama taktiklerine, ayak oyunlarına, yalanlara tenezzül etmedi. Senin karşıya geçirdiğin adamların isimlerini samimi ve dürüst bir şekilde açıkladı. Senin boşuna direnip ezilmen kaç para eder evladım." Sustu. Çakmak sesi ve duman kokusuna teslim oldu oda. "Oğlum, tutuklunun halini iyi görmedim. Normal ihtiyaçlarını karşılayın. Ağrı dindirici, tedavi edici, ilaçlar verin. Ayrıca bir doktor çağırın, gelsin muayene etsin," diye direktif verdikten sonra odamı terk ettiler.

Az sonra doktor olmadığı her halinden belli olan bir kontrgerilla görevlisi elini kolunu sallayarak geldi. "Ağzını aç derin bir nefes al, gözünü oynat," gibi direktifler verdikten sonra çekip gitti. Bunun gitmesinden sonra dört beş hap ve bir bardak çay getirdiler.

Bir müddet sonra ifadeyi yeniden kaleme almaya başladım. Yazdığım kayıtları bir er sürekli olarak alıp Psikolojik Ekibe götürüyordu. Dördüncü noktaya ilişkin ifadenin yazılıp bitmesinden hemen sonra ekip geldi.

"İfadeleri komutanlarımıza beğendiremiyoruz," dedi Kel Eyüp. "Haklı olarak bizleri eleştiriyorlar. Bu durumdan diğer arkadaşların (Şiddet Ekibini kast ediyor) da haberi yoktur. Eğer komutanların buradaki tüm görevlileri eleştirdiklerini bilirlerse senin yüzünden kötü duruma düştükleri için onları zapt etmek çok zor olur. Bundan sonraki ifadeleri yazarken dikkatli olmalısın. Şimdi senden beşinci ve altıncı noktaya ilişkin ifadeyi kaleme almanı istiyoruz."

"Başta Cumhurbaşkanı olmak üzere devlet büyüklerinin bu meseleye eğildiklerini aklından çıkarmamanı istiyorum,"

istiyorum dedi Cırtlak. "Bunun bir devlet meselesi olduğunu, devlet büyüklerini çok yakından ilgilendirdiğini hiçbir zaman unutmamalısın."

Odadan çıkarken Kel Eyüp:

"Oğlum, şu yatağın çarşafını değiştirin. Her yemekten sonra doktorun yazdığı ilaçları unutmadan verin," diye emretti.

Aynı gün, bulunduğum odaya iki kişi geldi. Bunlar, daha önce yazdığım ifadeleri daktiloya geçmeye başladılar. İfadeleri daktiloya geçerken, "İfadeyi genişletme, anlatılan olayları detaylandırma," taktiğini izliyorlardı. İfadeler daktiloya geçerken Psikolojik Ekip geldi. Ekip şefi Kel Eyüp, ifadeyi yazdırana:

"Bu ifadelerin genişletilerek yazılmasını istiyoruz," dedi. "Tutukluya sorular sorulmalı, hatırlatmalar yapılarak ifade genişletilmelidir. Gerçi konuşamama durumu, bu işi biraz engelleyecektir ama cevaplar yazılı olarak alınmalıdır." Elini omzuma koydu. "Eğer inatçılık yapmazsan seni burada daha fazla bekletmeyeceğiz. Yok, eğer inatçılıkta devam edersen, işlerin nereye varacağı belli olmaz. Çünkü o zaman kendi arkadaşlarımı (Şiddet Ekibini kastediyor) zaptedemem ve bundan dolayı daha vahim şeyler olabilir."

"Devletler kendilerini yıkmaya kalkan güçlere karşı müsamahasızdırlar," diye söze girdi Cırtlak. "Endonezya'da devlet kendisini kurtarmak için bir milyona yakın komünisti yok etmek zorunda kaldı. Türk devleti, bu devletlerden daha güçlüdür. Bir kişiymiş, on kişiymiş, bin kişiymiş, on bin kişiymiş, fark etmez. Var olma yok olma meselesinin söz konusu olduğu yerde, yıkıcıların sayısı önemli değildir; hepsi halledilir. Onun için, 'Kimse bana burada bir şey yapamaz' saplantısına girme. İnada vurup da hayrını şerrine yedirdin mi ömür ipin incelir," diye tehdit etti.

"Daktilo işi bittiğinde masanın başına geçip beşinci ve altıncı noktayı kaleme al," diye araya girdi Kel Eyüp. "Görüyorsun ya bir an evvel cezaevine gitmen için uğraşıyoruz. Bize yardımcı

olacağına dizginliyorsun."

Daktiloya geçme işine birkaç saat sonra ara verildi. Daktilocular, çekip gittiler. Daktiloya geçen sorgucu ilk başlarda sorularını peş peşe sıralamaya koyuldu. Cevap vermeyince kızdı, köpürdü. Bu şekilde yürümeyeceğini anlayınca da alttan almaya başladı. Kendisine verilen görevi mecburen yerine getirmek durumunda olduğunu belirtti. "Daha fazla güçlük çıkarmam halinde komutanlara durumu ileteceğini," ekledi. Daktilocuların gitmesinden sonra beşinci ve altıncı noktalara ilişkin bir ifade yazdım. İfadede en önemli örgütsel noktalara veya sırlara değinmedim. Koordinasyon ve bölge komiteleri, eylemler vs. çözülmenin başlangıç günlerindeki "sınırlı ifade verme", kontrgerilla tespit etmiş olsa bile "önemli sırları kabul etmeme" yolundaki direnme azmi giderek tavsamış, işkence ve psikolojik baskı sonucunda önemli bilgileri kabul etme, bir çözülme yolu haline gelmişti. "Biraz daha işkence ve baskı yapılırsa bunu da kabul eder" anlayışı oluşmuştu.

Gece bir er yazdığım ifadeleri alıp götürdü. Birkaç saat sonra Psikolojik Ekip geldi. Ekip şefi:

"Nerede Koordinasyon Komitesi, nerede partinin bölge komiteleri? Nerede Tunceli'deki bombalamalar? Nerede Vartinik baskınının anlatımı? Böyle ifade olmaz. Kabul etmiyoruz. En önemli noktaları es geçiyorsun ve ifadeyi detaylı tutmuyorsun. Açıklığın rahvan atma bin, insanlığa açıl biraz," dedi.

"Ne okuduğunu, ne yediğini, arazide nasıl barındığını, geleceğe dair tasarılarım dahi yazmanı istiyoruz," dedi Cırtlak. "En önemli noktaları beş altı sayfalık ifadelerle geçiştiremezsin. Sakal tarantısı üç beş kılı, bize sakal olarak yutturmaya kalkışıyorsun. Biz yutsak bile komutanlarımız yutmaz."

Kel Eyüp'ün gölgesi gibiydi bu adam. Ha konuşmuş ha konuşmamış, hiç fark etmiyordu. O konuştuğunda ben kulağımı yitiriyordum.

KURŞUNLAMA OYUNU

Ağır bir sıkıntı içindeydim. İfadeler kalemimden taşlara çalılara tutuna tutuna, kayarak çıkıyordu. Her sözcükte tutunmaya, her sözcüğü direnme mevzisi haline getirmeye çalışıyordum ama tutunamıyordum. Çözülmenin verdiği moral çöküntüsünü tersine çevirme çabası içindeydim. Bazen terliyor, bazen de ağır bir baş ağrısı ve sallanma ile birlikte titriyordum. Kurtulma isteği ile direnme isteği arasındaki mücadelede birincisi ağır basıyordu. Bencilliği, tek bir kararla bastırıp direnme azmini yeniden alevlendiremiyordum. Gerçekten de bu tip güçlüklerden ancak cesur, gözü kara ve ölüm pahasına bağlı kalacağımız büyük bir kararla çıkılabilirdi. Kaldığımız zindanı yeniden kurtarmak, inisiyatifi ele almak, gidişatı durdurmak ancak tek ve büyük bir kararla mümkün olabilirdi:

Ölüm pahasına yeniden direnmek.

Sürekli gerileyen veya direne direne çözülmeye alışan birisinin böyle bir karar alıp uygulaması, kendi isteğine ve iradesine bağlı olan bir şeydi. Bilinçli sabır ve irade gücü karşısında erimeyecek, dağılıp yok olmayacak hiçbir kuvvetin yeryüzünde bulunmadığına inanıyor ama bunu geldiğim noktada uygulama gücünü ve cesaretini gösteremiyordum. Kendi dışıma savrulmuş gibiydim. Savrulduğum yerden, geçmişime yöneliyor, orada gezinen gölgelerle konuşuyordum. Ağzımdan bazen farklı yorumlara açık, kimsenin anlamadığı ve anladığı zaman da karşı çıktığı külfetli sözler; bazen de herkesin üzerinde anlaştığı,

onayladığı, işlevinden azat edilmiş boş sözler çıkıyordu.

Gece uyurken kapı gürültülü bir şekilde açıldı. İçeri Şiddet Ekibinden Şişko girdi. Elindeki copla bana birkaç tane vurdu. "Kalk lan eşşoğlueşşek, çabuk kalk!"diye bağırdı.

Beni apar topar odadan alıp bir başka odaya götürdüler. Gözümü açtıklarında karşımda yüzü gözü kan içinde korkudan ağlayan birisini gördüm. Şişko, ağlayan adama beni göstererek "Bak konuşmazsan seni bunun gibi yaparız," dedi.

Vücudun zayıflaması; elektriğin, soğuğun ve suyun etkisiyle etin geçici olarak rengini değiştirmesi, morarması; dilin, dudağın, yüzün şişmesi; ağız içinin yara olması ve bundan dolayı kafayı kaldıramama, titreme gibi durumlar, insanı herhalde acayip ve açınacak veya korkulacak bir görünüme sokuyordu.

Şişko "Aç lan ağzını!" diye bağırarak ağzımın içini ve dilimi ağlayan tutukluya gösterdikten sonra beni odama gönderdi.

Ertesi sabah Psikolojik Ekip geldi. Ekip şefi, önümdeki kâğıtları karıştırdıktan sonra:

"Bak hâlâ yazmamış, yazılması gerekenleri. Aklınca bizden sır saklıyor," dedi.

Gözümü açtırarak önüme bir kâğıt koydu. Bu, İbrahim Kaypakkaya'ya ait el yazması bir şemaydı. Hatırladığım kadarıyla Türkiye sekiz çalışma bölgesine ayrılıyordu. Bazı bölgelerin karşısına kontrgerillanın "bölge komiteleri" olarak gösterdiği takma isimler yazılıydı. Şemanın bir başka yerinde ise yedi sekiz kişiden oluşun bir takma isimler grubu yer alıyordu. Ve ben bu şemayı ilk defa görüyordum.

"Nasıl?" diye sordu Şef, "Bizim her şeyi bildiğimize şimdi daha iyi inanıyor musun? Şu dört bölgeyi görüyor musun, işte onların karşısındaki isimler bölge komitelerinin üyeleridir. Şu ise Koordinasyon Komitesi'dir. Buradaki takma isimlerin gerçek karşılığını yaz bakalım."

Önümdeki kâğıda bilmediğimi yazdım. Bunun üzerine

arkamda ayaküstü dikilen Kel Eyüp, konuşmasını sürdürdü.

"Öyleyse iyi dinle, kuru inkâr ve yalanın para etmediğini daha iyi anla. Şu Hıdır, sensin; Süleyman, Ali Haydar Yıldız'dır," diye başlayarak takma isimleri tek tek açıkladı. En sonunda "Şu Almanyalı Kadir kim, Kadir?" diye sordu.

Bilmediğimi yazdım.

"Biliyorsun, çok iyi biliyorsun sen söylemezsen bile biz yine tespit edeceğiz," dedi.

Kıs kıs gülüyordu Cırtlak.

"Bir söz var, kime ait bilmiyorum. Der ki 'sinek, eşek sidiğinin üstündeki saman çöpüne konmuş, kaptan gibi başını kaldırıyor.' Bilmiyorum dedikçe o sineğe benziyorsun. Beşinci ve altıncı noktaya ilişkin ifadeni yaz. Sır saklıyorum diye kendi kendini aldatma. Daha sonra gelip yoklayacağız. Bizi oyalamayı, atlatmayı da bırak bir yana!"

Ele geçen belgelerin, direnen tutukluları çözmek için bir psikolojik baskı aracı olarak kullanıldığı bir gerçekti. Polis, ele geçirdiği gizli belgeleri ve malzemeleri direnen sanığa göstererek, "Senin direnmen, konuşmaman neye yarar be hey aptal! Bak işte belgeler konuşuyor, onlar sizin gizli dünyanızı açıklıyor, sen ise boşu boşuna dayak yiyor, eziliyorsun. Sadece diğer hücrelerdeki arkadaşların konuşmuyor, bak işte belgeler de konuşuyor. Bırak aptallığı da ifade ver" diye tutukluyu moralman yıkmaya, onu umut kırıklığına uğratmaya, teslimiyete zorluyordu.

Bu durumla karşılaşan birçok tutuklu: "Artık gizlenecek bir şeyim kalmadı, polis her şeyi açığa çıkarmış, bu noktadan sonra direnmek boşunadır!" diye düşünerek çözülüyordu.

Psikolojik Ekibin gitmesinden sonra beşinci ve altıncı noktaya ilişkin ifadeyi yeniden, bazı önemli noktalara değinmeden, yazmaya başladım. Koordinasyon Komitesi olarak gösterilen komiteyle, Tunceli Komitesi'nin dışındaki diğer komitelerden haberim olmadığını belirttim. Yazdığım ifadeyi erler bir

yandan alıp Psikolojik Ekibe götürüyorlardı. Tahminen beş altı saat sonra henüz daha ifadenin yazılması bitmeden Psikolojik Ekip geldi.

"Tunceli Polis Karakolu'nu, Köprü Jandarma Karakolu'nu, Üsteğmen Fehmi Altınbilek'in evini, Muhundu Karakol Çavuşunun ve Mazgirt Müfettişi'nin evini, Karakoçan Jandarma Karakolu Çavuşu'nun evini kimler bombaladı? Yine Karakoçan Kaymakamının evini kimler bombaladı? Bunları hiç yazmamışsın böyle ifade olur mu hiç? Örgütün Tunceli Komitesi sorumlusu olarak tüm bu patlamaları planladığın halde, nasıl olur da bunlardan hiç bahsetmezsin. Karakollara saldırıyorsunuz, askerî görevlilere saldırıyorsunuz. Hangi devlet bu tip çılgınlıklara müsamaha edebilir?" diye bağırdı.

"Bombalamaların faillerini yazacaksın Muzaffer," dedi Cırtlak. "Bir er ölmüş, bir ana kuzusu... Bunun faili meçhul kalamaz. Sen, bu bombalamalarda kimlerin yer aldığını çok iyi biliyorsun. Çünkü eylemlere katılan adamları bizzat seçip görevlendiren sensin."

İşkence merkezlerine yönelik ihtar, bombalamalarında ölü, yaralı ve ciddi hasar olmadığını bildikleri halde, bir askerin öldüğünü iddia edip duruyorlardı. Tespit ettiği faillerin doğru tespit edilip edilmediğini anlamak için her olaydaki isimleri açıklamıyor, dikte ettirme metodunu uygulamıyor, benden her olay için isim almaya çalışıyorlardı. Ekibin gitmesinden bir müddet sonra içeri bir asker girdi:

"Komutan, yazdığın yazıyı, vereceğin cevabı istiyor," dedi.

Önümdeki kâğıda "Söz konusu olayların faillerini bilmiyorum," diye bir cümle yazıp verdim, götürdü.

Biraz sonra içeri giren erler sünger gözlüğü takarak beni elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler. Odaya girer girmez gözümü açtılar. Karşımda Şişko duruyordu, yüzüme tükürerek:

"Senden biz ne zaman kurtulacağız lan?!" diye bağırdı.

"Soyun bu hayvanatı," diye emir verdi, Karagözlüklü. "Gözlerini çıkaracağım bu faz kalemiyle."

Ayak bileklerimi boyunduruğa takarak on on beş dakikalık bir falaka faslından sonra ayağa kaldırdılar. Çıplak vaziyetteyken erlerle birlikte, bazen ayakta bazen de yerde vücudumun her yanını coplarla dövdüler. Daha sonra yine çıplak vaziyette bir sandalyeye oturttular; elimi kolumu bağlamadan (el, ayak, penisten) elektrik verdiler. Kuvvetli kasılmalarda birkaç kere sandalyeyle birlikte devrildim. Bir yerlerden, odanın dışından sanırım, taş plakı cızırdatan, çığlık yüklü bir müzik yükseldi.

"Dinle lan şu Makam-ı Hilafet mızıkasını," diye mırıldandı Şişko.

Ses hacminin dengesini altüst eden, ritim ve melodi yapısı gaileli, bol çığlıklı, ağlamaklı ve yalvarmaklı bir mahşer müziği... Ruhumun incelik imbiğinden süzülerek acılarıma akıyor, kurtulma eğilimimi kışkırtıp duruyordu. Dinledikçe, "Müzik estetiğine yenilik getiren eşşsiz bir eser; müziğin *İncil*'i!" diye bağırmak geliyordu içimden.

En sonunda, gözlerimi bağlayarak beni üç gözlü bir tuvalete götürdüler. Burada erler soğuk suyla iyice ıslattıktan sonra pijamamı giydirip odama getirdiler ve malum köşeye ayaküstü diktiler. Burada titremeye başladım. Bir iki saat sonra tekrar elektrik işkencesinin yapıldığı odaya götürdüler.

"Kalbini ve ciğerini çatlatacağım hayvanoğlu hayvan!" diye bağırdı, Karagözlüklü.

El ve ayak parmağımdan beş on dakikalık bir işkenceden sonra tekrar getirip köşeye diktiler. Gözlerim kararıyordu. Zangır zangır titriyordum. Susuzluk ve halsizlik iliğime işlemişti. Çok uzun süre sonra yatmama izin verdiler.

Sabahleyin Binici'nin copuyla uyandığımda kalkamıyordum. Her tarafım ağrı ve sızılar içindeydi. Eski cop darbelerinin

üzerine inen yeni copların acısı ciğerime işliyordu. Binici ile Sürücü, kol ve bacaklarımdan çekerek aşağı indirdiler. Oradan da güç bela onların da "yardımıyla" sandalyeye oturdum. Daha sonra Psikolojik Ekip geldi. Kel Eyüp, masanın üzerindeki kâğıtları karıştırdıktan sonra:

"Hiçbir şey yazmamışsın, boşu boşuna burada kalma süresini uzatıyorsun. Neden yazmamışsın, sebebini yaz bakayım.

"Olayların faillerini bilmiyorum" diye yazdım, önümdeki kâğıda.

"Çok açık ve utanmazca yalan söylüyorsun," dedi Cırtlak. "Köy gençlerini mağaralarda toplayıp eline bomba vererek sağa sola gönderen, hatta gidiş geliş yollarını bile çizen, masum halk çocuklarının başını yakan sen değil misin? Bizi aldatacağını mı sanıyorsun?" diye bağırdı.

"Kısa ömürlü, süslü püslü kelebek kitaplar okuyan masum kasaba kızlarını dağa çıkarıp devrim yapacaklar," diye mırıldandı Kel Eyüp. Getirilen kartonu açtı. "Şimdi sana bazı hatırlatmalar yapacağım. Bombalamalarda kimlerin yer aldığını daha iyi hatırlayacaksın. Başından bu kadar olay geçtiği için hatırlamayabilirsin. Bu gibi durumlarda hatırlatmanın yararı vardır. Şimdi gelelim hatırlatmalara. Tunceli Polis Karakolu'nu bombalayanların adlarını okuyorum, Hayrettin Arslan..." diye dört beş isim sıraladı.

Bundan sonra iki bombalamada yer aldığını iddia ettiği kişilerin adlarını da okudu. Bu bombalamalarda Hayrettin Arslan diye birisi yer almıyordu ve ayrıca sayılan isimlerden bazılarının bombalamalarla ilişkisi yoktu. Bu isimleri, işkence altındaki arkadaşlardan birisi sıralamıştı.

"Üç bombalamanın faillerini sana hatırlattım ve işte isimlerini yeniden hatırlaman için şuraya yazıyorum," diye sürdürdü Kel Eyüp. "Diğer dört bombalama olayının faillerini bundan

sonra kolayca hatırlayacaksın, sana bir saat mühlet veriyoruz. Enine boyuna, etraflıca düşün. Bunları yazarsan yedinci ve sekizinci noktaya geçeriz. Onu da bitirip dokuzuncu ve onuncu noktaları hallederiz ve böylece cezaevi yolu açılmış olur."

Ekibin gitmesinden sonra ilaç ve bir bardak da su getirdiler. Bu son konuşmalardan kontrgerillanın Dersim'deki dört bombalamanın faillerini tespit edemediğini, sapı samanla karıştırdığını öğrendim. Ve kesin olarak faillerini tespit edemedikleri bombalamalarda onlara zerre kadar bilgi vermemeye karar verdim. Biraz sonra daktilocular geldiler. İfadenin daktiloya geçmesine kaldıkları yerden devam ettiler. Daha sonra daktilocular da gitti ve onların gitmesi ile birlikte Psikolojik Ekip içeri girdi.

"Yedinci ve sekizinci noktaları da kaleme al ki buradan çıkışın hızlansın. Bombalamalara ilişkin olarak vereceğin ifadeyi komutanlarımız özellikle tetkik edeceklerdir. Onun için dikkatini çekerim. Ne kendini ne de bizleri güç duruma düşürme!"

"Arkadaşlarımızın (Şiddet Ekibini kastediyor) kulağı zaten kiriştedir," dedi Cırtlak. "Komutanlarımızın herhangi bir memnuniyetsizliğini duydukları anda onları hiçbir kuvvet zaptedemez. Ve böyle bir durum hayatına bile mal olabilir. Buradan kurtulma imkânın var iken sakın böyle bir vahim sonuca kendi ellerinle yol açma!"

Ekibin gitmesinden sonra erler yeniden ağrı kesici, uyuşturucu haplarla bir bardak su getirdiler. Oturup ifadeyi yazmaya başladım. Kontrgerillanın faillerini tespit edemediği bombalamaların (dört tane) faillerini bilmediğimi belirterek kabul etmedim. Dersim Lisesi'nden teksir makinesi almadığımızı, bu iddianın kaynaksız olduğunu belirttim. Fakat Psikolojik Ekibin kabul etmemi istediği üç bombalamanın faillerini kabul ettim. Biraz önce de belirttiğim gibi bombalama eyleminde gösterilen bazı kişilerin bu olaylarda hiçbir ilgisi yoktu. Bunu kontrgerilla da biliyordu. Bir karakola bir bombayı bir veya iki kişinin atabileceğini, bir bombalama eylemine beş kişinin katılmasının

anormal olduğunu biliyordu. Ama kontrgerilla, daha çok kişinin ağır cezalara çarptırılması için tutuklulara daha çok kişiyi suçlaması için işkence yapıyordu. Elektrik işkencesi altındaki bir tutukluya, "Söyle lan daha başka kimler vardı?" diye sorunca, işkenceye dayanamayan tutuklu olayla hiçbir ilgisi olmayan diğer arkadaşlarını da suçlamak zorunda kalıyordu. Bu yalanlara sorgucular da inanıyor, suçlanan kişiye gidip şöyle diyorlardı. "Bak arkadaşın "A" olayında senin de olduğunu söyledi." Suçlanan kişi, eğer direniyorsa arkadaşına karşı kışkırtıyor ve onun da kendisine oyun oynayan, suçları kendi üzerine yıkan arkadaşı ve diğerleri hakkında bilgi vermesini sağlamaya çalışıyordu. Buna kontrgerillanın tutukluları birbirine düşürerek, birbirine karşı kışkırtarak çözme taktiği denebilir.

Ertesi sabah yazdığım ifadeleri okuyan Psikolojik Ekip yeniden geldi.

"Dört bombalamanın faillerini kabul edeceksin. Bu haliyle yazdığın ifadeyi komutanlarımıza götüremeyiz. Ayrıca Partinizin kurulmasından sonra Siverek'te giriştiğiniz iki bombalama olayının da faillerini istiyoruz. Bu durumda senin altı bombalama olayının faillerini yazman gerekiyor. Aksi takdirde buradan kurtulamazsın. Hiçbir komutan bu bilgileri vermeden senin bu sorgulama merkezinden cezaevine gitmene müsaade etmez. Altı patlamanın faillerini yazman için sana iki saat mühlet tanıyoruz. Bu süre sonunda faillerin isim isim yazılmış olması gerekir."

Yazıp yazmamayı etraflıca düşündüm. Yazarsam kontrgerillaya yeni bilgiler vermiş olacaktım. Çözülmenin başlangıcından bu yana işlediğim hataların altında eziliyordum. Ağır bir can sıkıntısı ve acının pençesinde kahroluyordum. Kontrgerillaya önemli noktalara ilişkin yeni bilgileri, onun bilmediği bilgileri vermemiştim. Bu altı bombalamanın faillerini yazmış olsam bazı arkadaşların ağır cezalara çarptırılmasına, bazılarının da aranmasına veya tutuklanmasına sebep olacaktım. Bundan

daha önemlisi böyle bir tutum içine girdiğim takdirde halka ve kişiliğime karşı işlediğim hata ve suçları ağırlaştırmış olacaktım. Ve bunun altından kalkmak benim için çok daha çetin olacaktı. Tüm bu sebeplerden dolayı bu altı bombalama olayında kesinlikle direnmeye karar verdim. Bu olaylardan zaten bir tanesi (Mazgirt Köprü Jandarma Karakolu'nun bombalanması ve bir erin ölümü) hayalîydi. Fakat jandarmanın kalp sektesinden ölmesini bizim sırtımıza yıkmak istiyor, bunu ifadeyle bir bombalama şekline sokuyorlardı.

Sürenin dolmasıyla birlikte Psikolojik Ekip geldi.

"Yazdın mı ifadeni?" dedi Cırtlak. Masadaki kâğıtları aldı. "Yazmamışsın, yani sizin sözünüzü dinlemem diyorsun. Ama sen zararlı çıkarsın."

"Bol bol rüya görüyor galiba," diye söze girdi Kel Eyüp. "Her rüyasını da zamanın gördüğü bir rüya olarak algılıyor. İyi niyetimizi kötüye kullanma evladım. Bize bir yığın şükür borcun var, daha birini bile ödemedin. Gençsin vicdan sahibisin. Vicdanının ışıklı kapısını açık tut. Biz senin düşmanın değiliz."

"Bize düşman olmayan hiç kimsenin düşmanı değiliz," diye söze girdi Cırtlak. "Ancak, burasının kontrgerillaya ait bir sorgulama merkezi olduğunu da unutma. Bu merkezin büyük yetkilere sahip olduğunu, tutukluların hayatı üzerinde bile karar verme yetkisiyle faaliyet yürüttüğünü aklından çıkarma."

"Sana bir saat mühlet tanıyoruz, iyi düşün," dedi Kel. "Cezaevine gitmen söz konusuyken kaderini değiştirme, kör bir inat uğruna gençliğinden olma, aklının sesini dinle!"

Psikolojik Ekip şefi, şimdiye kadar bu kadar sert bir ifadeyle ölüm tehdidinde bulunmamıştı. Sorgulamanın sonlarına doğru böyle bir tutum içine girmekle, şimdiye kadar kendisinin kullanmakta sakınca gördüğü bir tehdit silahını da kullanmış oluyordu. O herhalde, olur olmaz bir şekilde silah kullanmayan "ciddi ve ağırbaşlı" bir sorgulama uzmanının birden bu silahı

kullanmasının tutuklu üzerinde korkutucu, caydırıcı bir etki yapacağını düşünüyordu.

Bir saatlik sürenin dolmasıyla Ekip yeniden geldi. Masanın yanına yaklaşan Ekip şefi:

"Bak yine yazmamış," diye söylendi.

"Bence fazla ısrar etmeye gerek yok," dedi Cırtlak. "Biz yapabileceğimizi yaptık. Günah bizden gitti, aradan çekilsek iyi olur. Çünkü bu tutumuyla her türlü iyi niyetimizi, kurtarma girişimlerimizi boşa çıkarıyor."

"Biz yine de iyiliğimizi sonuna kadar kullanıp bir imkân daha tanıyalım kendisine. Sana yarım saatlik bir mühlet daha veriyoruz. Bu son fırsatı kaçırma. Yarım saat sonra eri göndereceğim. Cevabını onunla gönder."

Yarım saat sonra gelen ere, üzerinde, "Söz konusu bombalamalarla ilişkim yoktur," yazılı bir pusula verdim. Pusuladan biraz sonra erler gözümü bağlayarak beni tuvaletin olduğu bölüme götürdüler.

Burası üç veya iki kabini olan orta büyüklükte bir tuvalet odasıydı. Şiddet Ekibi, olduğu gibi karşımdaydı. Şişko:

"Soyun bunu!" diye bağırdı.

Erler çırılçıplak soydular. Ellerimi arkadan bağlayıp bir köşeye diktiler. Hemen arkasından başımdan ayağıma kadar kovalarla soğuk su çarpmaya başladılar. Şişko'nun bir elinde cop, bir elinde de tabanca vardı. Şiddet Ekibi, dört beş metre ötede toplanmış, kendi aralarında fısıldaşıyorlardı. Bu arada Sarı, yanıma yaklaşarak:

"Bırak bu kör inatçılığı da konuş, hayatına acı. Cezaevine gideceğin sırada pisi pisine geberme. Daha gençsin, yaşamak istemiyor musun? Fazla vakit kaybetmeden olumlu kararını bildir," diye caydırma telkinlerinde bulunmaya başladı.

Tam bu sırada Şişko ve Şiddet Ekibinin diğer elemanları gelerek karşıma dikildiler.

"Gözlerini bağlayın!" diye emretti Şişko.

"Son sözünü sormaya gerek var mı?" diye mırıldandı, yanımda duranlardan birisi.

Rollerini, kendilerinden ummadığım bir acemilikle oynuyorladı. Söze Sarı karıştı:

"Yüzbaşım, bana biraz mühlet vermenizi rica ediyorum. Tutuklunun düşünmeye, benim de kendisiyle konuşmaya ihtiyacım vardır."

"Size on dakika mühlet veriyorum. Hadi biz gidelim," diyerek diğerleriyle birlikte dışarı çıktı Şişko.

"Aman sakın zaman kaybetme," diye kolumdan tuttu Sarı. "Bu adamlar bugün kesin kararlıdırlar. Konuşacağını söyle de bu belayı atlat. Konuşacaksın değil mi? Konuşacak mısın?"

Başımla "hayır" işareti yaptım.

"Hay aksi şeytan? Ne bu inatçılık be! Ölümüne mi susadın? Bana bak, eğer bu olayı atlatırsan cezaevi yolun, kurtuluş yolun gözüküyor. Kumar oynama! Bu düpedüz intihardır! Konuşacak mısın? Hadi söyle bana, konuşacak mısın?"

"Adam kurtarma" heyecanı ve hayırseverliğiyle ısrarlarına devam etti Sarı. Ve peş peşe sıraladığı sorularına "hayır" cevabını aldı. En sonunda telaşlı bir şekilde:

"Allah belanı versin! Geliyorlar oğlum geliyorlar! Yine seni kurtarmaya çalışacağım. Kendilerinden düşünmen için geniş bir mühlet isteyeceğim."

Tam bu sırada Şişko'nun sesi duyuldu:

"Tamam mı komutan? Sonuç nedir? Sonucu bildir!"

Sarı, zor bir durumda kalan bir insanın helecanıyla:

"Yüzbaşım, sizden tutuklunun düşünmesi için geniş bir mühlet istiyorum," dedi.

"Hayır, olmaz komutan, olmaz!" diye bağırdı Şişko.

"K" arkadaşın, duvarın dibinde bağırdığı gibi, "Vurun!" diye bağırmak geldi içimden, güçlükle zaptettim kendimi.

"Yüzbaşım, tutuklu şu anda hastadır. Üzerine su döküldüğü için de titremektedir ve durumun vahametini düşünememektedir. Sizden rica ediyorum. Lütfen durumu anlayın ve bir fırsat daha tanıyın," diye yalvardı Sarı.

Bunun üzerine Şiddet Ekibi arasında kısa bir fısıldaşma oldu. Beş on dakika sonra Şişko:

"Peki, mühlet tanıyorum, eğer bizi oyalarsan bunun sorumlusu sen olursun komutan!" diye, Sarı'yı da tehdit etti.

Ellerimi açtılar. Pijamamı giydim ve odama götürüldüm. Sarı, "iyi düşünmem" için beş on dakika nasihatte bulunduktan sonra gitti. Hemen arkasından yemek, bir bardak çay ve ilaç verdiler.

12 Mart döneminde, tutukluları ölümle tehdit ederek çözme taktiğine kontrgerilla sık sık başvurmuştur. Tutukluyu pencerenin önüne veya balkona götürerek, "Seni buradan atacağız ve intihar ettiğini açıklayacağız," diye tehdit ediyorlardı. Tutuklunun şakağına, alnına veya kalbine tabanca dayayarak, namluyu ağzına sokarak, psikolojik baskıyla korkutarak çözmeye çalışıyor; teslimiyete zorluyorlardı. Tavandan ilmikle kendir sarkıtarak, sehpa koyarak asma ile tehdit ediyorlardı. Hatta bazı tutukluları ayaklarına ip bağlayarak boğma tehdidi ile denize sarkıtıyor, suya sokup çıkartıyorlardı.

Dönemin mahkeme ifadelerinde, bu duruma dair haylice açıklama vardır.

"El ve ayaklarıma, cinsel organlarıma elektrik akımı uyguladılar, kurşuna dizme blöfü ile ateş ettiler." (E. Karakol)

"Seni Hasan Dağı'na götürüp alnına namluyu dayadık mı, bülbül gibi ötersin dedi." (N. Ülkü)

"Bu arada, beni öldüreceklerini ve intihar etti diye pencereden atacaklarını söylediler." (J. Zaim)

Yaşamımda ilk kurşuna dizme numarası, 1969'da Değirmenköy toprak işgali sırasında, ordu tarafından uygulanmıştı.

İşgal edilmiş topraklar üzerinde, askerin karşısında, diz çöktürülerek kurşuna dizme numarasından sonra da Namık Kemal Boya ile birlikte tutuklanarak Silivri Cezaevi'ne götürülmüştük.

Bir müddet sonra Sarı, yeniden geldi. Öldürme tehdidini koz olarak kullanma suretiyle, beni, "altı bombalamanın faillerini vermeye" "ikna" etmek için çalıştı.

İnsan hayatının ve gençliğinin paha biçilmez değerinden, cezaevine gittiğimde, bu inatçılığın ne kadar boş olduğunu anlayacağımdan, komutanların toplantı halinde olduğundan söz etti. Defalarca "Anlaştık mı? Tamam mı?" diye sordu, hepsine de olumsuz cevap alınca çekip gitti.

Sarı'nın gitmesinden sonra Psikolojik Ekip geldi. Ekip şefi Kel Eyüp, hiç "altı bombalama olayının faillerinin" sözünü etmeden "İstanbul'da bir doktorun evine baskın yapılmıştır. Ve ayrıca, bundan daha önemlisi, orta yerde Kürecik Muhtarı Mustafa Mordeniz'in öldürülmesi olayı vardır. Bunlar ifadede yer almıyor. Bunları yazmanı istiyoruz," dedi.

Psikolojik Ekibin bu şekilde konuşması, Şiddet Ekibinin öldürme tehdidinden ve dolayısıyla altı bombalama olayının faillerini istemekten vazgeçtiğini gösteriyordu. Bu benim için başarıydı. Ve çözülmenin başlangıcından bu yana, kontrgerillamn ilk ciddi gerileyişiydi. Bu fırsatı değerlendirerek, direnme azmini, başlangıçtaki direnme ruhunu canlandırarak yeniden ifade vermeme tavrını sürdüremedim.

İstanbul'da bir doktorun evinin basılması diye bir olay yoktu. Psikolojik Ekip, isim karışıklığından dolayı bunu ileri sürüyordu. Ekip şefi, az sonra bu olaya bizden iki kişinin karıştığını söyledi ve bu iki kişinin adlarını belirtti. Fakat muhtar olayıyla ilgili hiçbir şeye değinmeden, "Bu iki olayı ifadene geçirmek istiyorum," dedikten sonra, odayı terk ettiler.

Onların gitmesinden sonra içimdeki kurtulma eğilimi, "Bazı bombalamaların faillerini daha yeni inkâr ettin ve adamlar

da fazla ısrar etmeden sustular. Şimdi bunları da inkâr etmeye devam edersen arkasından fiili işkence gelir. Otur yaz ve kurtulmaya bak. Bir doktorun evinin basılması diye bir olay olmadığına göre, bunu kabul etmenin ne zararı var? Mahkemede onları güç duruma düşürürsün" diye telkine başladı.

Önümdeki kâğıda olayı yazdım. Ayrı bir kâğıda da muhtar olayından haberim olmadığını yazıp erle gönderdim. Biraz sonra gözümü bağladılar. Psikolojik Ekip içeri girdi. Kel Eyüp:

"Yeter artık be yeter!" diye bağırdı. "İki aya yaklaşıyor. Elli gün oldu sorgulanman. Sabır törpüsü müsün be?! Boşu boşuna direniyorsun! Dinle bak, sana ne okuyacağım. Ne kadar aptalca hareket ettiğini anlayacaksın!" diyerek, hırslı bir şekilde "K"nın ifadesini okumaya başladı.

İfadede ayrıntılı bir şekilde muhtar olayı anlatılıyordu. Bazı isimler sıralanıyordu. Bunların doğru olup olmadığı belli değildi. İfadenin okunmasından sonra Kel Eyüp:

"Şimdi ne diyorsun?" dedi. "Diğer ifadeleri de okuyayım mı? Eğer bu okuduğum ifadelere inanmıyorsan "K"yı buraya getireyim. O sana sözlü olarak anlatsın."

Bir müddet sonra odayı terk ettiler. Sanırım o günün akşamı muhtarla ilgili ifadeyi de yazdım. Fakat ertesi gün sabahtan akşama kadar muhtar olayı üzerinde gidip geldiler. Ve yazdığım ifadeyi üç defa değiştirdiler.

Muhtar olayının ifade haline getirilmesinden sonra, dokuzuncu ve onuncu noktaları, yani devrimci örgütler ve Doğu hakkında bilgi vermemi istediler. Bu konuda dergilerde çıkan, forum ve geniş kitle toplantılarında söylenen, polisin bildiği şeyleri yazdım. Bu konuda ne ben direndim ne de onlar üsteledi̇ler. Bu arada ifadeleri daktiloya geçiriyorlardı. Son dört beş gün içinde fiili işkenceye başvurmadılar ve yemek ihtiyacını normal bir şekilde karşıladılar.

İşkencesiz geçen bu süre içerisinde, evlerde ele geçen yazılı

ve maddi deliller konusunda bunları tek tek göstererek görüşlerimi sordular. Güçlükle konuştuğum için bunlara yazılı olarak cevap veriyordum. Bazı deliller konusunda "K" ve bazı arkadaşlar açıklama yaptığı için, her birisinin üzerinde açıklama yapmam için pek ısrar etmediler ve üstün körü bir şekilde geçtiler. Bunda benim gösterilen yazılı delillerin çoğuna "bilmiyorum" şeklinde cevap vermemin de rolü oldu.

Kuru bir odada, kuru bir döşeğin üzerinde zincirsiz yatıyordum artık. Sorgulamanın henüz bitmediğini düşünüyordum.

Bağırtılar geliyordu odalardan.

HÜRRİYETİN PRENSİBİ OLMAZ

Gece yarısı, demir kapı şangırtıyla açıldı ve açılmasıyla da kapanması bir oldu.

Şişko'nun geldiğini sandım. Başımı kaldırıp bir baktım ki bizim sarhoş Garip Adam, yalpalamamak için büyük bir dikkat sarf ederek geliyor. Sulu odadaki örümceğin, ağından ayrılıp insan suretine girdiğini ve beni ziyaret ettiğini aklımdan geçirdim. Bekledim. Rakı, tütün ve kargaşa kokusu geldi ilkin. Derin derin soluyarak kara bir hayalet gibi başucuma dikildi.

"Sonunda ifade verdin demek. Kendi direnişinin dilini, yani güvencesini anlayamadığın için yenildin. Sermaye, sefaleti yendi. Kendi çocuğunu yendi sermaye. Hayatta çok az yanılan bir adamım ben. Ne yazık ki sende yanıldım. Sorgulamayı yürütenlerle bahse girmiştim. 'O herif konuşmaz artık' demiştim. Onlar da, 'Konuşturacağız mutlaka' demişlerdi. 'Konuşursa, en lüks lokantada hepinize balık ziyafeti çekeceğim, konuşmazsa her biriniz bana bir şişe incir rakısı alacaksınız' demiştim. Bahsi kaybettim, önemli değil. İnsana has olan hiçbir şey önemli değil. Senin üzerinde bahse girdiğime bakarak kendini ve direnişini önemseme. On yıl sonra burada yaşananlar unutulacak. Sen bile geçmişine ait ne kadar güzel ve boklu şey varsa hepsini unutacaksın."

Bu herif beni bu gece yatırmayacak diye iç geçirerek sol tarafıma döndüm. Bahse girme sorunu, canımı sıkmıştı.

"Senden ne gerilla olur ne de siyasetçi. Siyaset, iktidar için adam öldürme sanatıdır. Kaç yıldır mücadele ediyorsun hiç

adam öldürmemişsin. Bırak siyaseti git bir hamamda tellaklık et. Bir caddenin bir köşesinde otur, bağıra bağıra esans, nasır ve basur ilacı sat. Devlet yönetmekten daha önemli bir iş yapmış olursun bence. Nam sevdasına tutulmuş herkes. Toplumun sırtına çıkıp tepinmeye bayılıyorlar. Önce önüne bir kadeh rakı koy, adam gibi içmesini öğren. Mütevazı ol. Yanından geçip giden köpeğin hiç değilse farkına var. Konuştun. Ne oldu? Hiç! Söylediklerini, okyanusun üstünde yüzen bir serçe tüyünün bir telciğine yüklesek, telcik kıpırdamaz. İki aydır burada bu kadar insanla bu hengâmeyi yaşamaya değmez söylediklerin. Arzularının değil, duygularının insanı ol! "

Gülmeye başladı durup dururken. Sıkıntılarına kayıtsız şartsız teslim olmuş bir insan gibi gülüyordu. İnsanda ilginç çağrışımlar uyandıran bir gülüştü bu. Var olan, kıpırdayan her şeyin anlamsız olduğunu mu kanıtlamaya çalışıyordu bu adam? Neydi amacı?

"Cezaevinde belki de yıllarca yatacaksın. Başkalarının dünyalarına gir. Ruhunun ayaklarıyla ruhlarında gez. Kendini ihmal etme ama başkalarını da ihya etmeye kalkışma. Amaçsız yaşa. Amaç, bütün belaların kaynağıdır. Mantığının kölesi olma, yüreğinle çatış ama en çok da onu dinle. Büyük felaketler, dünyanın mantıklı davranışlarından doğdu. Yüreğin gözyaşlarını, fısıldayışlarını kimse dikkate almadı. Ben de almadım. Mantığın gözyaşları yoktur ve arzuyu hançer gibi kullanır. Felsefe okudun mu? Okumadın. Felsefe okusaydın direnme mevzilerini gerekli yerlerde bile kurmazdın. İşkence yapanlarla direnenler birbirlerinin yaratıcılarıdırlar. Her iki taraf da örgütlüdür. Örgüt nedir? Şiddetin ve işkencenin kaynağıdır."

"Bu adam anarşizmden etkilenmiş mi acaba?" diye düşündüm. Anarşizmden yararlanarak insanları örgütsüzlüğe mi teşvik ediyordu yoksa? Yapmacıklı ve hesaplı değil, içtenlikli ve hesapsız bir havası vardı. Peki, o zaman ne işi vardı bu adamın buralarda?

"Bu yatakta, bu odada hiç zincir yok. Direnmeyince görünen zincirler görünmez oluyor, görünmeyen zincirler de güçleniyor. Direnmek mi gerekiyor o zaman? Uğrunda direnebileceğimiz bir şey var mı? Her şeyin zamana karşı direndiğini sanıyoruz. Doğru değil. Her şey zamanı çağırıyor, hızlandırmaya çalışıyor zamanı. Cezaevi senin için bir çıkış kapısıdır. Öyle bir kapı düşün ki girişiyle çıkışı, milimi milimine aynı anda gerçekleşsin. Kapıyı bu hale getirecek olan insanın kendisidir. Bütün ülkeler, birbirine zıt iki ülkeden oluşur. İnsan evleri, cezaevleri. İnsan evleri, aşırıları cezaevinde yaşamaya mecbur ediyor. Filozoflar ve dünyanın mantığına saldıranlar aşırılardan çıkıyor. Cezaevinde kendini tahrip et, yeniden kur. Dünya nüfusu arttı. Artık hiç kimse rahat yellenemiyor. Akan nehirler ışıkta daha çok parlar. Bu doğru değil. Durgun su, ayna gibidir."

Ne demek istediğini anlamaya çalışıyordum. Kurtuluşu kaosta mı, yoksa durgunlukta mı arıyordu?

"Artık hürsün. Karşı çıktın, barışık hayatı ve uyumu reddettin. İçindeki zincirleri kırdın, kırılmış zincirlerin ablukasında yaşıyorsun. Yanılmıyorsam tabii. Kırılmış her halkanın ağırlığı dünyanınkine bedeldir. Böyle bir hürriyete kavuştun mu? Pek emin değilim. Hürriyetin prensibi olmaz. Normal hayatın mantığıyla hürriyetin bir ilişkisi yoktur. Hürriyetin örgütü yoktur. Tektir. Bütün dünyayı karşına alarak yaşar ve rakıyı sever. Hürriyet, karşı olmadığımız her şeye karşıdır. Güçlülerin, kahramanların ve kölelerin düşmanıdır. Kimseyi öldürmeye niyetlenmedim ve ölüleri yüceltmem. Ölülerin ölmesinden, insanları mecbur eden düşünceleriyle birlikte ölmesinden yanayım. Yaşayanlar ölülerden daha değerlidir. Sessizce ölmek ve unutulmayı istemek fazilettir. Bir eşek yarağının gölgesinde uyumayı, bir kralın gölgesinde uyumaya tercih ederim. İşkence sanıldığı kadar kötü bir şey değildir. Yaşamın ve hürriyetin özüne götürür insanı. İşkence, işkence yapanı değiştirmez ama işkence göreni ve onun işkenceci kişiliğini fevkalade değiştirir. Ama işkence

görenin biraz bilgili olması her zaman iyidir. Yapsın yapmasın, herkes işkencecidir. Üniversite hocalarının ve bütün aydınların işkenceden geçirilmesinden yanayım. Bu dümbelekler sürüsü, şimdiye kadar hep işkence çeken bir dünyanın seyircisi oldular. Dünyanın çektiği acıları ne hissettiler ne de yaşadılar. Ben şahsen bunların tabanlarında falaka yarası olmak isterdim. Nihat Erim, buna teşebbüs etti ama ne yazık ki sonuna kadar götüremedi."

Bu sadizm mi, değil mi diye düşünmeye başladım. Adam nöbetçiye iki fincan kahve getirmesi için emir verdi.

"Ismarladığım kahveyi içeceğine inanıyorum. Benim ısmarladığım bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı yoktur. Kölece minnettarlığa karşıyım. Ânında söylenen bir teşekkür yetiyor."

Adam bu sefer de teşekkür üzerine bir seminer vermeye başladı. Bu ara kapı açıldı, kahveler geldi.

"Götür birisini Oruçoğlu'na ver," dedi Garip Adam.

Elinde tepsisiyle başucuma dikildi asker.

"Kahveni alır mısın?" diye seslendi.

"Alır alır, bekle kalksın," dedi garip adam.

Komik ve garip bir duyguyla sırtımı yavaş yavaş döşekten kesip oturdum. Elime tutuşturulan fincanın sıcaklığını ve kokusunu avuçlarıma gömdüm.

"Kendi vicdanını her saniye başı, bıkmadan kurşuna dizen bir dünyada yaşıyorsun. Yeri ve zamanı geldiğinde çekinmeden kahveni höpürdetmesini bileceksin."

Kahvesini höpürdetip sigarasından bir nefes çekti. Duvara dayadı sırtını. Gülümseyerek iki yana salladı kafasını.

"Herkes kendi ham demirini evvela kendi fikrinin ateşinde dövmesini bilmelidir. Dünyaya hâkim olan çoban ve sürü psikolojisidir. Bütün ideolojilerin psikolojisidir bu. Burada karşılıklı kahve höpürdetmemizin nedeni budur. Başkalarına göre vaziyetimiz yine iyidir. Çünkü ne ben işkenceciyim ne de sen hain.

Tarihin bütün hikâyesi karşılıklı kahve höpürdeten işkenceci ile hainin arasında cereyan ediyor. Bütün devletler işkenceci, bütün milletler ise haindir."

Hoppala diye bağıracağım geldi içimden.

"Vaziyet olarak ben senden iyiyim. Kahvenin ve rakının tadını alabiliyorum. Çünkü kendi teşkilatım içinde teşkilatsız ve asiyim. Sen kendi kurduğun teşkilatın kölesisin. Kendi ellerinle yaptığın puta tapıyorsun. Ben baltayla, çekiçle geziyorum. Benim bu halime ne kadar tahammül ederler, belli değil."

Sabaha kadar konuştu. Giderken elimi sıktı.

SON PERDE

Sabahleyin Binici ile Sürücü geldi. İlk kez yumruksuz uyanmıştım. Hiç konuşmadan ve sırtıma binmeye kalkışmadan tuvalete götürdüler. Su içmeme izin verdiler. Korkunç kabız olduğum için bol miktarda su içtim. Zeytini ve ekmeği bol bir sabah kahvaltısı geldi.

Her şey sorgulamanın sona erdiğini gösteriyordu. Tespit ettikleri on noktanın her birisi için iki üç sayfalık bir ifade vermiştim. Yazılı deliller konusunda ise onlar bildiklerini yazmışlardı, ben söylemişim gibi... Toplam ifade, daktiloyla otuz beş kırk sayfayı buluyordu.

Kanlı ve sidikli pijamamı çıkarıp elbiselerimi giymemi söyledikleri zaman, sorgulamanın bittiğini ve cezaevine gönderileceğimi anladım. Elbiselerimi giydikten bir müddet sonra gözlerimi bağladılar. Ve aynı anda içeri kalabalık bir grup girdi.

"Hadi bakalım, gözün aydın, gidiyorsun," dedi Kel Eyüp. "Bu macera da burada biter. Sınıf düşmanlarına (bunu alaylı söylemişti) bir hayli tecrübe kazandırdın. Ama buna rağmen üzülüyorum. Türk ordusuna, bu halkın bağrından çıkan orduya karşı direndin. Ne için, kimin için? Savaş zamanında düşmanın eline geçip de onlara karşı direnseydin, halkına, vatanına hizmet etmiş olurdun. Elli beş gün boşu boşuna bizi uğraştırıp durdun. Bir ton dayak yedin, sonu ne oldu? Bir hiç, sadece bir hiç... Konuşmasaydın, söylediklerimi kabul etmeseydin ne olacaktı? Türk devleti yıkılacak mıydı sanki? Sana söylüyorum, hiçbir

zaman unutma. Her şeyin bir sınırı vardır. Bir ay konuşmazsın, iki ay, üç ay konuşmazsın. Ama bu ilelebet sürmez. Devlet en sonunda ya konuşturur ya da azraile teslim eder."

Diğerlerinin de söze karışmasıyla "telkin" veya "ikna" toplantıları uzadı. Toplantının sonunda görevliler içeri girdiler, gözlerim bağlı olduğu için beni kolumdan tutup dışarı çıkardılar. Ve bir cipe bindirerek Harbiye hücrelerine getirdiler. Beni koydukları yer, diğerleri gibi iki iki buçuk metre uzunluğunda, bir buçuk metre genişliğinde penceresiz bir hücreydi. Hücrenin tavanında çok küçük bir ızgara vardı.

Hücrenin üzerindeki silahlı devriye asker, gece gündüz ızgaradan hücrenin içini gözetliyordu. Ve hücreye hava da bu ızgaradan giriyordu. Bu hücrelere konulanlar her an kontrgerillanın işkence odalarına götürülmenin psikolojik baskısı altındaydılar.

Menderes hükümetinin komünistleri koymak için yaptırdığı bu hücreleri ilk dolduranlar, yanılmıyorsam Menderes Hükümeti'nin üyeleriydi. Burası, Harbiye işkencehanesinden sonra, otel odası gibi geldi bana. On üç yıllık cezaevi yaşamım başlamıştı. Yaşayacağım her dakikayı değerlendirme kararındaydım.

Yatağıma uzanıp tavana baktığımda, örümcekle değil, nöbetçi askerle göz göze geleceğimi düşündüm ve gülümsedim.

1978 - Niğde Cezaevi

12 Mart cuntasına ve Özel Harp Dairesi'ne bağlı kontrgerillanın İstanbul Harbiye'deki merkezinde elli beş gün sorgulanan Muzaffer Oruçoğlu'nun *Mengene* adlı eseri, okurunu, romanın yarılmış, yaralanmış ses ve dil dünyasında gezdiriyor. Belge ve hatıranın da olanaklarından yararlanan *Mengene*, okurunu sarsan kuvvetli bir metin.

Oruçoğlu, işkencecilerin ruh hallerini, taktiklerini; direniş ve teslimiyet gelgitinde savrulan işkence mağdurunun fiziksel ve ruhsal acılarını, tutunma çabalarını, yalın ve içtenlikli bir dille ele alıyor. İnsanın insana reva gördüğü çıplak şiddet, Oruçoğlu'nun kalemiyle okurun vicdanına taşınıyor.

ROMAN GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ YENİ BASKI

Muzaffer Oruçoğlu • MENGENE
ISBN: 978-975-344-739-3
www.belgeyayinlari.com.tr

15 TL

belge yayınları